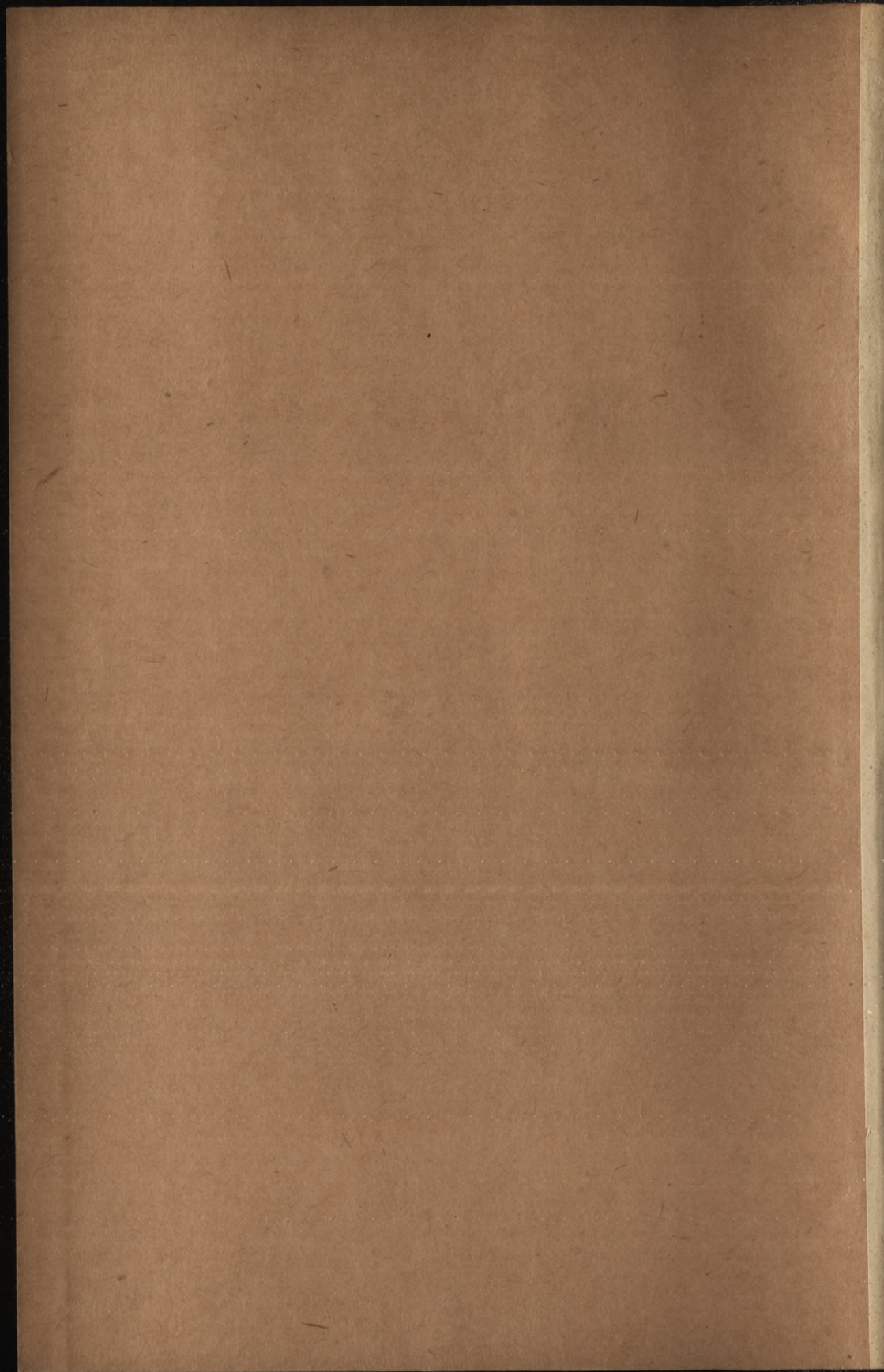

14048/III. 2.

KARÁCSONY SÁNDOR

MAGYAR
IFJÚSÁG

E X O D U S

MAGYAR IFJÚSÁG

A TÁRSADALMI NEVELÉS ÉS A TÁRSAS ÉLEK
AKARATI MŰKÖDÉSE

MAGYAR IFJÚSÁG

KÖLTSÉGEK ÉS ÉRTÉK

FRANZ OSWALD KIADÁSA

KARÁCSONY SÁNDOR:
A NEVELÉSTUDOMÁNY TÁRSAS-LÉLEKTANI ALAPJAI

III.

A TÁRSADALMI NEVELÉS ÉS A TÁRSAS-LÉLEK
AKARATI MŰKÖDÉSE

MÁSODIK KÖTET:

MAGYAR IFJÚSÁG

(TETTRENDSZER ÉS ETIKA)

EXODUS KIADÁS

MAGYAR IFJÚSÁG

ÍRTA:
KARÁCSONY SÁNDOR

B U D A P E S T , 1 9 4 6

MAGYAR IZUSÁG

Révész Imrének

14.048/III.2

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
HÖYDÖKNADÓ
1946. év...4105...SZ.

Előszó

Ebben a kötetben azokat az írásaimat találja egybe-
gyűjtve a szíves olvasó, amelyeket mint misszionárius írtam
1919 december 8. óta. Több, mint huszonöt esztendő telt el köz-
ben, s ennek a huszonöt esztendőnek szinte minden napjára
esnék egy-két olyan óra, amelyet a Keresztyén Ifjúsági Egye-
sület, a Keresztyén Leányegyesület, a Magyar Evangéliumi
Keresztyén Diákok Pro Christo Szövetsége, a Magyar Cserkész-
szövetség Ichihüsz testvéri közössége, a Bethánia, a Magyar
Református Diákok Soli Deo Gloria Szövetsége, a Középfokú
Iskolák Református Missziói Bizottsága, a Református és az
Evangélikus Egyház, a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Világ-
bizottsága, a Keresztyén Leányegyesületek Világszövetsége, a
Skót Misszió, a Magyar Evangéliumi Szövetség szolgálatában,
meghívására, vagy szervezési munkálatai közben evangélizáló
munkában töltöttem, ha arányosan lett volna ilyen természetű
tevékenységem egyéb tennivalóim között széjjelosztva. Nem hi-
valkodásból emlegetem ezt a tényt, csak mintegy magyarázata-
képpen annak, hogy gyülemlert össze az evangélizátor tulaj-
donképpen bizonyágtevő magvetése nyomán egy egész kötetre
menő másodlagos természetű és értékű melléktermék. Óhatat-
lan volt ugyanis időnkint számára a részben oktató-jellegű,
részben vitatkozó-kedvű alkalmak ki nem kerülése, vagy fel-
nem használása. Működési területén még jórészt tisztázatlanok
voltak (sőt ma is azok) a fogalmak, egymásnak szaladók a mód-
szeres eljárások, hiányzott úgyszólván minden szervezet (belső
értelemben legalább is hiányzott, csak szervesül összeeszká-
bált keretek szerencsétlenkedtek itt is, ott is) és mindenütt ke-
servesen mutatkoztak az elvi alapok hamari elnagyolását meg-
bosszúló következmények elrémítő első nyomai. Esdrás és Ne-
hémiás eljárására volt tehát szüksége igen gyakran. Egyik ke-
zében malteros kanál volt a lelki építés, másikkban kard eszme-
váltásainak hol ideológia után tapogatózása, hol megparázás
vitatkozó készsége. A fogságból hazatért ifjúság templomépi-
tésének a körülményei — úgy látszik — ugyanazt a gesztiót
követelik meg mindenütt és minden időben.

Akármennyire értjük is most már az effajta melléktermékek kvantitásának tiszteletreméltó arányait, ezzel még nem tekinthetjük megmagyarázotttnak kvalitásuk pretium affectio-nis-át. Mire volt jó kiföldelésük másod- vagy harmadrangú mozgalmi lapocskák sírgödreiből, ahol olyan megérdemelten aludták örök álmukat a soha fel nem támadás boldog reménye alatt? Hiszen jóeleve a mihamarabbi elmúlásnak voltak szánva — remélhetőleg. Mit szólnánk hozzá, ha a jövőben a házi per-patvarokat is gramofonlemezekre vennők fel megörökítésképpen a késői maradék nagyobb lelki épülésének okaért. Jutott eszünkbe nekünk magunknak is ez az önként kínálkozó ellen-vetés. És mégsem hajthattunk rá — egy mélyebb, bizony nem nagyon könnyen és csöppet sem magától kínálkozó meggondolás mián.

Az ember, az esze után élő, mondjuk kevésbé szépen, a nem-praktikus, az elméleti, a könyv-ember elmélkedik és hol feltevésekkel viaskodik, hol fogalmakat próbál pontosan, írhat-nám így is, sokszor orcájának verejtéke árán meghatározni. Sokáig még maga is hajlandó a mások róla alkotott véleményét osztani, hogy ő most igazán valami mást csinál, míg a gyakorlatibb beállítottságú más valakik cselekszenek. Időbe telik, míg ráeszmél, hogy a maga módja szerint bizony csak tettekkel tényező ilyenkor ő is. Az ő különös szabású világában a kimondott vagy leírt szavak a tettek voltaképpen. A szép szó, meg az igaz szó egyben jó szó is, mert ha rossz a szó, akkor hazug is, meg rút is egy piszokkal.

No, most már helyben vagyunk. 27 esztendő nagy idő, ez alatt az ésszel élő ember itt is, ott is kénytelen volt elejteni hol egy, hol két szót s annakidején ezek a szavak látszólag mind incidentaliter estek, így vagy amúgy, kimicsodásoknak. Még mindig látszólag, jónak vagy rossznak sikeredve, vegyesen. Az elmélet embere maga sem vetett ügyet rájuk fölöttébb, sokszor igazán is csak úgy munkájából ki sem feledkezve szólt oda az ábrái kellőközepébe toppantó vitéznek: noli tangere circulos meos. És mégis, ha ember volt a talpán ez a csöppet sem praktikus atyánkfia, ha karakter volt, ahogy görög néven nevezni szokták ezt a férfiféleséget, akkor ezek a sokféle aktualitásból fakadt cselekedetek egyetlen elvszerű, következetes, szerves tette-rendszerre kell, hogy egybeálljanak, közös elvi gyökérből fakadón, kerek-egész etikát illusztrálón, sőt jelentőn.

Ismétlem és hangsúlyozom: engem magamat hökkentett meg elsősorban, legfőképpen és leginkább, mennyire így áll ebben az esetben ez a dolog. Tévedhettem, mint ahogy tévedtem is számtalanszor, de még a tévedéseim is ugyanazon elvi alapon, ugyanazon rendszer tengelyeinek az irányában váltak cselekedetekké. Maga a rendszer pedig kikövetkeztethetőleg mindig a magyar társaslélek és a magyar észjárás törvényszerűsége-

geit mutatja, tehát pszichológiailag és logikailag egyformán magyar. Még a tévedések is a magyar társaslélek tévedései és mindig olyankor mutatkoznak, ha a cselekvés pillanatában a szomatikus elemek lebirkózták a pneumatikus elemeket, vagy pervertálódtak és hol az első-személyűség volt szomatikus, hol pedig a második személyűség (álpneumatikus indítású. Mint tetterendszerre vonatkozó példagyűjteménynek tehát mindenestre indokolt ezeknek az írásoknak rendszerbefoglalása és újbóli kiadása. Hiszen a magyar tetterendszer törvényszerűségeit még sohasem figyeltük meg így, in statu nascendi, különösen huzamosabb időtartamra vonatkoztatva nem. Huszonöt év alatt bőven nyílt volna alkalma a megfigyelt egyénnek egyszer-vagy kétszer elszólhatnia magát bizonyosan, ha a tettek társasvonatkozásaiak szerint esetlegesek, ötletszerűek, vagy egymástól függetlenek lehetnének.

De indokolt ez írások másodszori kiadása egy másik, másfajta okból is. Az esetek aránytalanul nagyobbik felében az ifjúság volt a partnerem, ha pedig nem, mindig az ifjúság problémája forgott szőnyegen. Aki témakörömben már ismerős, tudja, hogy nézetem szerint politika, agitáció, forradalom, utópia, probléma, program, reform, szekta és nevelés, a világnézet jogi, technikai, művészi, eszmei, érték-, társadalmi, par excellence világnézeti és vallásos gesztióinak második személyiségű megnyilvánulásai, mindig és mindenütt az ifjúság előjoga és egyedül csak az ifjúságnak természetes és szerves megnyilvánulási lehetősége. Ebből a szempontból azért volt tanulságos enek az anyagnak a publikálása, mert érvényes törvényszerűséggel bizonyítja, hogy egyrészt az etika problémáinak, másfelől a társadalmi élet tetterendszerének, végül az ifjúságnak egyazonossága több pusztá feltevésnél, vagy éppenséggel játsszi ötletszerűség felszínes megcsillogtatásánál. Őszintén megvallom, saját gondolataimnak ezt a konzekvenciáját vontam le legnagyobb tartózkodással és legtöbb fenntartás segítségének kényszerű igénybevétele mellett. Számomra mindenestre nagy megnyugvás volt ezúttal azt tapasztalhatni, hogy az élet különféle területein mindenütt egyformán bizonyult érvényesnek ez a tételelem: a nép érzelmi, az értelmiség értelmi jellegű életmegnyilvánulásai mellett az ifjúság az, amely kiváltképpen és szükségszerűleg mozog tetterendszerben s így fogalmának uralkodó fogalmi jegyei pszichológiailag az etika, logikailag a karakter. Legmagasabb (vallásos) fokon jó a tett, a karakter fogalmában pedig a tettek zárt rendszere biztosítja a következetességet, s ez a jellem különös ismertetőjegye. Ebből a második szempontból azt a megnyugvást merítettem tehát, hogy huszonöt esztendőn keresztül modern munkát végeztem, miközben az ifjúság körében forgolódtam. Érdemleges tetteket végeztem csak ezzel a partnerrel volt lehetséges. Egy másik feltevé-

sem is érvényesnek bizonyult közben, az, amelyet *A mai magyar ifjúság lelki arca c.* művemben a fogalmak tisztázásakor kényszerültem felállítani: a nép és az osztály egymást váltó problémái után a ma aktuális problémája az ifjúságé, az ú. n. generációs válság. Ehhez szükséges ma a legtöbb áldozat az ifjúság részéről, ez érik az „intelligencia” töprengései közben éppen napjainkban érvénnyé.

Harmadik szempontból a könyv mondanivalói mint mondanivalók igényelték a másodvirágzást. Ha valaki felületesen lapozza majd a könyvet, azt fogja megállapítani róla: egy vallásos művel megint több, s meglehet, ezen az alapon félre is teszi unottan, mindenestre olvasatlanul. Nem lesz igaza. Ez a művem nem úgy vallásos, mint *A hegyi beszéd*, vagy *Nyugati világnézetünk felemás igában*. Még csak nem is úgy, mint *A magyarok Istene*. Hogy megmagyarázhasam, mit gondolok, megint önvalomással tartozom. Magam is azt hittem, ahogy a cikkek gyűltek, jódarabig, hogy *A társaslélek felső határának, a transzcendensre nevelésnek a harmadik kötete van megszületében*. Csak mikor az egész anyag együtt volt, világott ki, mennyire nem erről van szó tulajdonképpen. Nem bizonyágtételek ezek, hanem tettek: konkrét beavatkozások a másik ember életébe, vagy másoknak az én életembe avatkozások az én második személyiségemnek passzív reakciói. De akkor meg honnét a cikkek kizárólagosan vallásos jellege?

Eleinte úgy válaszoltam erre a nyílt kérdésre, mint bárki más az én helyemben minden valószínűség szerint válaszolt volna talán. *KIE, Pro Christo, Ichthüsz*: vallásos közösségek, természetes tehát, ha a bennük forgolódo önkénytelenül, vagy a dolgok rendi szerént vallásosan viselkedik. De nem kielégítő ez a felelet s újabb kérdést szül. Miért éppen ezekben a közösségekben vállalt szerepet a szóbanforgó individuum? Hiszen sem neveltetése, sem érdeklődési köre, sem szellemi munkarit-musa és módszere, sőt még hivatali állása sem tették ezt számára kötelezővé, könnyen hozzáférhetővé, bizony még kívánatossá sem. Am ha már a fentemlített keretek között munkálkodik az illető, miért nem becsüli meg magát, miért olyan összeférhetetlen, miért hagyja ott egyiket a másik után, apródonkint valamennyi munkaterületét? Ha meg egyszer otthagya egyiket is, másikat is, miért bukkan fel mindenütt ismételten? Itt is, ott is kudarcot vallván, egyszer-másszor, miért nem okult a káron s miért fújja csökönyösen, újfent, soha meg nem lankadó kedvvel, megint csak a régi nótát? Honnan és minek ez a kiertartás és konokság, amelyet embereknél alig, legfeljebb rovaroknál tapasztalhatni?

A megnyugtató felelet egyben egy másik kérdésre is válaszol. Az egész férfi (vagy nő), a teljes ember teljesítményei

— függetlenül attól, jogi, művészi, tudományos, társadalmi vagy vallásos jellegűek-e — mindig áhítatos fokon nyilvánulnak, mert telített töltésük és feszültségük igen magas. Az egész férfi (vagy nő), a teljes ember az élet minden nyilvánulásában pap és minden teljesítménye vallásos. A megválaszolt másik kérdés, arra lévén kíváncsi, miért éppen pedagógus a már több oldalról tanulmányozott szóbanforgó egyén, ezt a választ kapja: annak rendje-módja szerint. Az, aki szigorúan tettrendszer tengelyei irányában modern módra viselkedik, annak természetesen ifjúság a mindenkori partnere. Elsőszemélyűség esetén a másodikszemélyű ifjúságnak a partnere mindig pap. A kettő közötti reláció ilyenkor megint csak világnézet lehet, annak az áhítatos foka pedig: pedagógia. Ime, az is adottság, nem esetlegesség, hogy a tetteim par excellence nevelői jellegűek.

Az már nem szorul bővebb magyarázatra, az eddigiekből önként következik, hogy aki nem „partner“ ebben a tettrendszerben, (nem foglal állást vele szemben, vagy nem vállal szerepet benne), menthetetlenül világnézetnek érzékli s bár mindennütt és mindvégig tettekkel van dolga, lépten-nyomon és szüntelen „reformokat“ fog emlegetni, „problémákat“ fedez fel és „forradalomtól“ tart. „Utópiát“ sejt az egésznek a háta mögött, „programot“ olvas, „agitációt“ hall ki mindenből és esküdni merne rá, hogy megszállott „szektárius“ lélekkel társalkodik. Pedig csak az ő magatartásán múlnék, hogy annak vegye a dolgot, ami.

Az áhítatos fokon viselkedő pedagógus olyankor is áhítatos fokon mozog, mikor nem érez, nem ért, hanem akar. Tehát olyankor is, mikor a másik emberhez képest, a másik emberért, a másik emberre nézve akar, azaz társadalomban, tettrendszerben mozog. Az áhítat foka ilyenkor az ifjúság áhítatos viselkedésével azonos. A tettrendszerben az áhítat fokán eslekvők gesztióját a szeretet jellemzi.

Ha igazán igaz könyv sorai folytak ki tollam alól ezúttal is, minden bennefoglaltaknak egyetlen kulcsa gyanánt a szeretet ígérkezik. Huszonöt esztendeje dolgozom az ifjúságért — olvashatná ki valaki e könyvemből. Helytelen olvasat ez. Az az igazság, hogy huszonöt esztendeje szeretem az ifjúságot, a magyarságot, a munkát, a másik embert, mert huszonöt esztendővel ezelőtt megéreztem, hogy engem is, az ifjúságot is, a magyarságot is, a munkálkodókat is, a másik embert is szereti az Úr Jézus Krisztus.

Hadd legyen hát ez a könyv első lapjától utolsó leveléig ennek az egy ténynek örvendező és háládatos quod erat demonstrandum.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is too light to transcribe accurately.

MAGYAR TETT, MAGYAR ERKÖLCS

I.

Egy magyar tudós: Fehér Gábor.

Most, hogy már csak képek vannak róla meg emlékek, ő maga testben nem él közöttünk, teljes érvénnyel ragyog fel nekem vele kapcsolatban is, de egyetemes erővel is a nagy magyar igazság, az „egész“ törvénye. Hasztalan idézném Fehér Gábort a tudóst, a szépíró, a költőt, a nevelőt, a misszionáriust, az életművészt, a hajdút, a kálvinistát, az európai, az embert, a férjet, apát, barátot, munkatársat, ismerőst, közéletünk jellegzetes alakját, hiába összesíteném aztán a külön-külön ki-elemzett vonásokat egyé, nem mutathatnám meg azoknak, akik személy szerint sohasem találkoztak vele, valójában és igazán: kicsoda volt. Lassankint eltávoznak e földi életből mindazok, akik valamilyen vonatkozásunk szerint életközösségben élhettünk vele, nem őrzi nevét és emlékét egyéb majd, mint a könyvei. Számolnunk kell ezzel a ténnyel. A kései maradék számára kommentár szükséges, különben eltéved a könyveiben. Az „egész“ fellebbezhetetlen törvénye értelmében a nyomtatott sorok csak lényegtelen egyrészt adják annak, akinek mint „egész“-nek van Isten szerinti mélységes értelme. Az igazi „egész“-et úgyszólván csak az Úristen szemével láthatni a maga hamisítatlan valóságában, és ez a látásmód anyától született embernek az innső világban nem adatott, soha nem is adatik. De legalább *egy-ségből* hadd mutakozzék meg a rész szerint való, hogy illeté-kenként jelképi erővel utalhasson személyiségének elménk számára ezideig megfoghatatlan „egész“ szellemvilágbeli kontúrjai felé. („Feléje“, mondom, mert nem merem még azt sem ideírni, hogy „reája“.)

*

Nyomtatásban megjelent művei nem nagy számúak. Egy regény maradt utána, a Semmibe Ivelő Hidak. Két kötet novella a debreceni és pataki diákéletből: Az Utolsó Nagybotos és az Obsidio Patakiana. Egy tizfilléres füzet, a Jenei Csudálatos Históriaja. Néhány elbeszélése itt-ott szétszórva, leginkább pályázathirdetések alkalmából. Az Exodus 1940. évi Almanachjában egy hosszabb novella: Túl Napnyugat, innen Kelet, tör-

ténet a hajdúszoboszlói strandról. Ez később külön is megjelent egy igen jelentékeny írása, ha ugyan nem „főműve”: Hogy tört ki a világháború és Jeneyné Konyárra megy — társaságában. Pedagógiai elveit tükrözi egy nagyon szellemes kísérlete a gimnáziumi tantárgyak szerves koncentrációjáról, egy iskolai tanulmányi kirándulás novellisztikus formájába öltöztetve. Egy kisvárosi szatirikus történetét is ismerem még mindezek felett. Fiatalabb éveiben néhány verséről tudok, egyik-másik nyomdafestéket is látott édesapja lapjában, a Szoboszló és Vidékében. Lehet, hogy sok munkája lappang, vagy kéziratban rejtőzik valahol, nehéz volt életében erről a témáról szóra bírni. Szépirodalmi darabjait szervesen egészítik ki pedagógiai és irodalmi tárgyú cikkei, bírálati, ismertetési a Protestáns Szemlében és a Prot. Tanügyi Szemlében. Mindez beleférne az eddigi három kötet mellé még egy vagy legfeljebb két kötetbe. Tudok olyan irodalmilag művelt, esztétikailag képzett és természettől jó ízléssel megáldott olvasóiról is munkáinak, akik ez alig öt kötetnyi oeuvre-t végigélvezték, méltányolták és — eddig van. Jelentősége mindvégig és máj napig rejtve maradt előttük. Nem írhatom ide enyhülésül azt sem, hogy merő tévedésből. Igazuk van. Fehér Gábor művei egy nálunk is érvényes irodalmi szokásrendszer iratlan törvényei szerint készültek, derekas munkák és e törvények értelmében semmivel sem többek vagy kevesebbek. Klasszicitásuk egy másik törvény érvénye alatt mutatkozhatnék csak, mert annak alapelvei szerint valók. Méltóztassanak valahogy annak a szakasztott mását elképzelni, mikor a Kisfaludy Társaság egyszer pályázatot hirdetett népies elbeszélő költeményre a magyar előidőkből s a nagyszalontai jegyző a Toldit küldte be erre a pályázatra. Derekas munka ez a Toldi ügy is, mint népies elbeszélő költemény a magyar előidőkből, vetekedik a hanvai pap Szuhay Mátyásával is, de ugyebár, több és más egy ilyen népies tárgyú elbeszélő költeménynél — a saját mértéke alatt. Vagy nem is jól mondom, nem ehhez az esethez hasonlít a Fehér Gáboré. Egy másik pályázatot méltóztassanak elképzelni, amelyre egy kecskeméti származású fiatalember beküldi Bánk bánt és első díjat nyer e pályázaton — A pártosság tüze.

Ma is azt állítom, hogy eme fentírt pályázaton nem történt semmi igazságtalanság. Az akkor érvényes és napjainkig majdnem teljes egészében érvényét megtartotta törvény szellemében a Bánk bán nem az, ami a saját mértéke alatt. Fehér Gábor oeuvre-je pedig kétszeresen, sőt háromszorosan nem az. Pontosan akkora arányban kevesebb, amennyi idő azóta eltelt s amennyiszerte közelebb jutottunk annak az időnek a teljességéhez, amelyben mindezek nyilvánvalókká kell, hogy váljanak.

Igen bizony, ennek közelgett el az ideje. Nyilvánvalóvá kell, hogy váljék az individualizmus évszázadának multán, tehát az egyik ember lehetőleg pontos megismerése és meghatározása után a másik ember is, a „kollektivum“ „előfeltétele“. A másik ember nélkül csak a tömegek lélektanát tanulmányozhatnók, a kollektivumét nem. Kollektivum csak akkor lehetséges, ha két ember egymásra vonatkozó lelki tevékenységében és e tevékenység eredményeiben törvényszerűség állapítható meg. A másik ember végső tanulsága tehát: a nép, a nemzet. Amely pillanatban megszületett a „másik ember“ a tudományos gondolkodásban, megszületett a nép, a nemzet is. Azóta van túl az empirián, filozófiailag is: nem-magyar és „magyar“. Azóta nem érvényesek, legalább is magátólértődően nem azok az „egyetemes emberi törvények“. Azóta nem lehetnek a magyarok hamarabb európaiak, vagy emberek, csak azután, ha minden kétséget eloszlató hitelességgel és törvényszerűséggel „magyarok“ élébb. Ezért derül ki apródonkint visszamenőleg is minden történelmi nagy magyar értékről, hogy amennyiben igazán az, azért az, mert *már akkor* ösztönösen tudott és merészelt magyarul vonatkozni a másik emberhez, a kollektivumhoz s ezért és ennyiben értékálló európainak, sőt egyetemes embernek is.

Ezért kell felvetnünk Fehér Gábor esetében is a kérdést: Vajjon nem több-e Fehér Gábor magyar-nak, mint úgy novellaírónak, és minden más egyébnek, ahogy mi eddig, a másik ember előfeltételezése nélkül a novellaírókat, tudósokat, tanárokat, közéleti férfiakat, művelt és fogékony koponyákat meghatároztuk és nyilvántartottuk.

*

„Az a fránya Beöthy Zsolt megint elválasztotta bennem az embert a költőtől . . .“ kiáltja Petőfi Sándor Karinthy Frigyes híres tréfájában, az Igy Irtok Ti Petőfire vonatkoztatott egyik fejezetében. Az, ami e tréfában tovább hat egy futó mosolygás erejénél, voltaképpen nem más, mint a már említett magyar törvény, az „egész“ törvénye. Fehér Gábor „élete“ nem úgy viszonylik „műveihez“, mint Goethe vagy Hugo vagy Byron élete. Fehér Gábor „élete“ magyar „élet“, művei magyar oeuvre: nem „magyarozza“ egyik a másikat, hanem a kettő: egy. Az élete is műve és a műve is élete. Nem tudja, mit olvas, az az olvasója, akinek csak annyi tárul ki ebből a műből és életből, amennyi egy-egy novella mondatain keresztül meglátszik. Ne értsenek félre, nem „esztétika-ellenes“, amit ideírtam. Ha Fehér Gábor oeuvre-jét, amely itt most egész életét jelenti, megismerem, a novellák *mint novellák* ismerszenek meg igazabban, tehát nem történik művészi határsértés, amitől különben méltán félni lehetne első pillanatban.

*

Az öreg szoboszlai parasztnak meg kell fürödni a világ-hírű szoboszlai melegvízben, úgy hozta a sora. „Sokfélét próbál az ember, míg meleg“ — sóhajtja igaz búvánattal, mikor értesül a dologról. Mikor meg azt hallja, hogy angol fürdővendégei egy fekete embert is hoztak magukkal s az is ott fog lakni az ő házában, így fohászkodik elszántan: Nagyot mért ránk az a felséges egy Atyaisten! Annak, aki csak a szöveget olvassa, mindez csupán többé-kevésbé sikerült tréfa. Hát igen, tudjuk, elmaradott, kultúra nélkül való, civilizálatlan-fajta ember a nagyalföldi magyar paraszt. A kabarékban is hallani ilyest.

Hadd tegyem most félre ezt a kis részletet Fehér Gábor Túl Napnyugat innen Kelet című novellájából. Jó időre hadd tegyem félre és hadd beszéljek Fehér Gáborról magáról. Hátha az „egész“-ben másnak mutatkozik ez a kis részlet is.

Szoboszlai hajdú volt Fehér Gábor. Úgy szeretném ezt a tényt is továbbadni, ahogy tőle hallottam. Megvan-e már valamennyi nagyapád? — kérdezte tőlem egy alkalommal, nemrégiben, mikor hosszú idő multán újra találkoztunk. — Mert nekem már megvan valamennyi.

„Kezdődik a mese“ — gondoltam Kodály Hány Jánosa nyomán, de fennhangon csak ennyit kérdeztem: Nehezen ment?

Nehezen — vallotta be panaszos arccal. Sokat rágta érte a fülemet az igazgató, hogy így Gábor, úgy Gábor, elkésel, meglátod, én már félesztendeje irkállok Németországba meg a Szepességre nagyszülők miatt, sehogyse tudtam rászánni magamat, hogy írjak hát én is. Nagyon nehezen megy nékem a levélírás, magadról tudhatod.

Tudtam magamról. Jó barátok voltunk, de levelet sohasem kaptam tőle, hébe-korba egy-egy lapot, három sornyi szöveggel. — Addig szurkapiszkált, hogy a végén szörnyen meguntam az egész ügyet, oszt küldtem Béltekynek, a kálvinista papnak egy lapot Szoboszlóra, csináljon már valamit benne. Na az egy esős délután nekiült és kiírta mindet az anyakönyvből, ami szükséges volt.

Érzett a szavából, hogy többet is kiírhatott volna, de nem kellett. Mindenkije szoboszlai hajdú volt Gábornak, akinek az adatait csak megkívánta tőle a törvény. „Nehezen ment“ levelezőlapot írnia, a többi már nem is ment olyan túlságosan nehezen.

*

— Értesz a rádióhoz? — fordult hozzám hirtelen egy másik alkalommal.

— Értékformán — feleltem óvatosan, mert nem egészen lehetett tudni, hova szeretne kilyukadni voltaképpen.

— Meg tudnál rá tanítani engem is?

— Megpróbálhatjuk.

— Várj csak egy kicsit, ne az elején kezd, mert egy darabig magamtól is értem. Azt se mondd, hogy a kis Magyary nem a szomszéd szobában húzza, mert úgy sem hiszem el, hogy messzebből idehallani. Ilyesmit ne is beszélj, nem megy a fejembe, akárhogy erőlteted. Csak azt az egyet magyarázd meg nékem, kinek micsoda érdeke parancsolta, hogy idehozassa a kis Magyaryt bandástul az én elképesztésemre? Mert az egész rádióból csak ez nem világos nékem voltaképpen, ez az egy.

*

Fiatal tanár korában spórolt pénzén kiment Olaszországba. Nem nagyon nézelődött bizony ő szanaszéjjel, nem pocskolta a drága időt. Egyenesen Firenzébe ment s ott is maradt, míg a pénzében tartott. Későbbet állami ösztöndíjat kapott külföldi tanulmányútra. Az első vonattal Firenzébe sietett rajta s megint csak azon az egy helyen ragadt fogytig. Harmadízben eklézsiájának a figyelme terelődött reája külföldi kiküldetés formájában. Harmadszor is Firenzébe ment és nem mozdult onnét, míg hazafelé nem fordította szekere rúdját. Neki ugyan nyomathatott Baedekker a piros könyveibe egyszeres meg duplacsillagokat. Túlzott talán? Dehog. Magyar volt. És művészelke volt.

*

Diákkonferencián vagyunk együtt. Az Ady-kérdés körül forog a szó és fortyognak az érzelmek. Tanárok és nagytiszteltű urak dorongolják a költőt, diákok védik — ez utóbbiak száználmasan, valljuk meg az igazat, úgy, ahogy volt. Fehér Gábor nem szól bele a vitába se pro, sem contra. De mikor már mindkét párt belefárad a veszekedésbe és az elernyedés kiadós csendek formájában kezd mutatkozni, szép lassan, de nagyon-nagyon szépen elmond öt vagy hat Ady verset. A diákok egyrésze közelebb húzódik hozzá, leülnek mellé egy páran, meg elébe a földre jóegynéhányan és Fehér Gábor mondja az Ady verseket, egyiket a másik után. Tizet, huszat, ötvenet, százat, kétszázat egyvégtibe. Akinek nem tetszik, otthagyhathja. Ott is hagyja a diáksereg nagyobbik fele. De egy jókora csoport kiltart. Ő mondja, mondja. Azok meg majd kiesnek a szájukon, úgy hallgatják. Az Ady-pör eldőtt, azt hiszem.

*

Ilyen emlékem több is maradt róla. Megyünk például Nyíregyháza utcáin. Csendes nyári délelőtt van, de nem tűz forrón a nap. Jólesik az embernek sétálni ilyenkor. Neki is jól esik, hát elkezd mondani Dante Divina Commedia-ját. Magyarul kezdi, de mert azt akarja érzékeltetni, mennyivel igazabb még mindig Szász Károly fordítása a Babitsénál, hamar

átesap az eredetibe. És mondja, mondja. Nem olvassa, mondja. Olaszul. Egy álló óráig, még tovább is valami kicsivel.

*

Ismét máskor Vergiliust mondja sokáig, áhítattal, gyönyörűen. Később már ketten mondják Vergiliust fiastul, mert tízesztendő kisfiát negyedik elemi után következő vakáción úgy kapatja gimnáziumra, hogy megtanítja latinul, de nem a Liber Sexti, vagy valamelyik más latin nyelvkönyv segítségével, hanem Vergiliusból. Hátborzongatóan szép élmény egy ilyen makkopáncs gyerektől százzszámra hallhatni az Aeneis hexameterait. És szomorúság, hogyne, mérhetetlen, őszinte szomorúság, ha egy kis hatodik gimnázistának ilyen előzmények után meghal az édesapja, de nem a dolog érdemi része felől. Mert például klasszikus nevelését, ugyebár, e rövid időtartam keretén belül is elvégezte derekasan. E tekintetben, azt hiszem, már meg volt szabad halnia. Consummatum est — az élet egy kicsi pontjára vonatkoztatva, persze.

*

Nem latinszakos volt, dehogy. Modern filológiát tanult az egyetemen, magyart, németet. A középiskolában sem volt soha jelese latinból. Nem tudom én, jója is volt-e vajjon. Irodalomtörténetet a debreceni egyetemen tanult. Szívesen idézgette irodalomtörténeti mestere tanításait is, különösen lelkes páthoszát emlegette gyakran. Ez az idézet (ezt mondta a legtöbbször) bennem is megmaradt, jöllehet nem tartozom a debreceni egyetem egykori hallgatói közé: „És akkor, tisztelt hallgatóim, az az aljas, undok, fertelmes vadkan megölte azt a derék, tisztességes, becsületes Zrínyi Miklóst.“ Panaszos, majdnem síró hangon kiáltotta ezt a professzor úr, leírhatatlan hatást keltve véle hallgatóiban. Ime Fehér Gábort haláláig elkísérte ez a hatás, sőt mi több, újabb hatást indukált e sorok szerény írójában. Tovább megyek: talán másokban is, akik feljegyzéseinket ezeken a lapokon ezután olvassák még. Egy bizonyos: drága halottunk irodalmi vonatkozására nézve semmi szín alatt sem volt közömbös, kinek a lábainál tanult.

*

Ó, nem, nem volt közömbös kérdés szemében sem, számára sem, kik voltak a tanárai. Talán más pályát választ, vagy a tanári pályán is más szakot, ha nem színes egyéniségek, egész férfiak, különös, furesa karakterek nem veszik körül már középiskolás diák korában, a debreceni kollégiumban. De még ez sem elég magyarázat, az akkor élők, saját tanárai. A debreceni Kollégium tanári kara azonban azidőtől még jóval számosabb volt a tényleg működő „tanerők“ számánál. Rég elporladt hajdan-

való tanárok éltek és hatottak az elevenekkel versenyt — apáink és apáink barátai emlékezéseiben. Fehér Gábor — egy öregebb Fehér Gábornak fia, egy fiatalabbnak meg édesapja — sok-sok ilyen régi debreceni tanárnak hú tanítványa és sok részben már halott vagy megöregedett, részben vele egykorúsú debreceni diáknak diáktársa rátestálta ezeket az apjától hallott emlékeket maga élményeivel elegy a fiára s a fiával egykorúsú mai magyar diákokra. Nagyon nagy, óriásira magasodott magyar nevelő Fehér Gábor, mert a debreceni Kollégium egyetemes tanári karának nevelő szelleme élt benne és hatott belőle.

*

Milyen hálásan emlékezett például az Atyáról, aki polgári nevén Sinka Sándornak volt elanyakönyvelve és nyilvántartva, kapcát viselt a cuggos cipőjében, de a klasszika filológiának kevés hivatottabb ajkú képviselője teremődzött nálánál a négy folyam és három bére honában. Hatalmas és jellegzetes oszlopa volt az Atya a debreceni Kollégiumnak önerején is, kétségkívül, de Fehér Gábor háláján époszi méreteket öltöttek személyiségének szoborba kívánkozó körvonalai.

*

A szeretet nem válogatós. Szerette Fehér Gábor a debreceni kollégium nevezetes német tanárát is, aki pedig éppenséggel nem mérhetetlen tudása és római jelleme miatt volt évtizedeken keresztül talán legtöbbet emlegetett alakja az ősi kálvinista iskolának. Nem a gyöngeségei iránt volt elfogultságból vak. Dehogy, dehogy, hányszor elmesélte, mit kellett a szószedet első lapjára szövegnek írni: Német szószedet, melyet a nagytiszteletű és tekintetes Ikszipzilón tudós professzor úrnak hasznos és az életre nézve böles magyarázatai nyomán vezet aláztos tanítványa, Ikszjelzett Ipszilónjelzett főgimnáziumi hetedik osztálybeli tanuló. Kedvenc témája volt az a tragikomikus történet is, amelynek sajátmaga és édesapja voltak szenvedő hősei, valami kaviccsal bevágott ablak miatt, amiért a fentnevezett nagytiszteletű és tekintetes tudós professzor úr osztályfőnöki minőségében a kelletténél jobban felmérget és kicsapással fenyegetőzött. Denikve az öreg Fehér Gábornak, aki mellel megemlítve városi tanácsnok volt Szoboszlón, be kellett zónáznia Debrecenbe s Kanosszát járnia az osztályfőnök úrnál, még pedig a lakására, mert déltájban érkezett akkoriban a gőzös Ladány felől. A Kanoszajárás roppant barátságos formában zajlott le. Megtetszett a professzor úrnak az apa, barátjának fogadta, ott tartotta ebéden és — minek szaporítsam a szót: hetvenkét óráig maradt vele. „Be ne törj még egy ablakot, fiam“ — intette Gábort a búcsúzásnál — „nem birom már az éjtszakázást úgy, se az italt, mint fiatalabb koromban.“

*

Mégis szerette, ezt a tanárját is szívébe zárta nagyon, mert groteszk figurájának a mélyén megérezte, hogy: ember. Pedig ez az emberség maga is groteszkül látogatott el később egyszer hozzá. Bölcsész volt már, mikor egy szép napon véletlenül belebotlott a nagytiszteletű és tekintetes tudós professzor úrba. Az öreg kiszedte belőle, hogy se pénze, se magántanítványa. Nem szólt egy árva szót sem, elköszönt, továbbment. De még aznap este bekopogtatott a cétus ajtaján egy ötödikes-hatodikos formájú úri gyerek, Fehér tanár urat kereste. Másnapra magántanítványa volt a fiú és rendbenlevőnek látszott volna az ügy, ha három bökkenője nincs. Gyanúsán sokat fizettek neki, gyanúsán hidegen bántak vele és gyanúsán sokkal többet tudott németül a növendék, mint a mentora abban az időben még. Mikor e miatt önérzetében is megsértve rövidesen felmondott, felengedett a család, megkérte a továbbmaradásra, azonkívül az is kiderült, hogy szerzett neki magántanítványt olyan rövid idő alatt a nagytiszteletű úr. Éppen az ötödikben volt órája, nem sokat teketóriázott hát, kihívta felelni — nem a legbutább, hanem a leggazdagabb diákot. Az ugyan beszélni is jól tudott németül, jelesre állt, ez azonban a nagytiszteletű urat nem alterálta. A „könyv nélküli“ úgy is elég dőcögösen ment, nem „következett“ az ipse, elnagyolta a „beemlézést“. Elég lesz, helyremehetsz, négyes, — hangzott a végítélet nyomban a könyv nélküli után. Ha így folytatod, év végén megbukol. Úgy látszik, ha magadra hagynak, nem tanulsz. Megmondod az apádnak, még ma fogadjon melléd házitanítót. Délután elmegy a Grand-Hotel cétusba, megkéred Fehér Gábor tanár urat, legyen szíves németből korrepetálni. Fizettek neki ezért egy hónapra negyven koronát. Folytasd, te másik!

*

Szerette, mondom, a nagytiszteletű urat, a maga tanítványait mégis egy kicsit más módszerrel tanította németül. Szinte leltárilag kezelte s némi túlzással azt írhatnám ide, különkülön megszámozta a német szavakat meg a németes kifejezéseket, úgy rakosgatta, variálgatta aztán őket, hogy elegendő számban, kellő változatossággal s megfelelő mértékben gyakorta forduljanak elő az első négy-osztály-nyújtotta alkalmakkor, előkészítésül a magasabb évfolyamokra. Ötödikben nagy ismétlés volt, gondos áttekintése és begyakorlása az egész szókinésnek. Hatodiktól kezdődőleg aztán következett a lelkiismeretes vetés után és következményeképpen a bőséges és boldog betakarítás. Feltárult a fogékony leánylelkeknek a csudálatosan érdekes és gazdag német élet, felragyogott az emberiség egyik legpompásabb, érett, tápláló gyümölcse: az örökértékű német szellem. A tolmács még hallei diák korában rabjául esett a büvös háromszögnek s haláláig Beethoven—Goethe—Kant rabja maradt.

Beethoven—Goethe—Kant rabja, Firenze remetéje, sokszáz Ady, Petőfi, Arany, Csokonai, Vörösmarty vers csöndes maga elé puszogója ritkán cselekszi ezt, de most éppen dalol. Örökölte édesapja gyönyörű hangját, olyan jó hallgatni, mikor ezen a hangon ősi pusztai dalok s a magyar kedély egyéb nótája fel-felzendül. Nem Bartóktól, nem is Kodálytól tanulta ezeket a danákat, hanem kit a nagyanyjától, kit az öreg szobozslai pásztoemberektől. „Fehér virág, tilos virág, gyöngyvirág, Ha rád nézek, szívem juha nagyon fáj.“ Ha ez a két sor motoz a fülemben, nekem is nagyon fáj szívem juha, mert ez a két sor Fehér Gábort jelenti életemben, tőle hallottam először és mástól még nem is, senkitől sem.

*

Aztán megunja a dűnnyögést. Fűtyürészni kezd. Hosszú részletmotívumokat szeszélyesen, csodaszépen. Beethovenből. Lassan kibontakozik. Az ötödik hegedűszonáta első és második tétele. Nekem szól az udvariasság, én szeretem olyan nagyon különösen a második tételt. Én szeretem. De ő fűtyüli. Ketten hallgatjuk Kiss Lajossal, a nyíregyházi múzeum igazgatójával, aki már megírta előbb a *Szegény ember*, nem sokkal utóbb a *Szegény asszony életé-t*.

*

Fel s alá jár a szobában, úgy fűtyül. Képek vannak a szobája falán, eredetiek és reprodukciók vegyesen. Úgy, ahogy együtt vannak, a delejtű konokságával mutatnak — Firenze felé. Aztán még egy arckép: Ady Endre képe, Ady Lajos meleg ajánlásával. Mellézárva egy levelezőlap, szintén Ady Lajos ajándéka, Ady Endre aláírásával. Olyan megható: elmosódotak már a kézjegy ceruzavonásai, de még olvashatóak.

*

Hármasban ülünk együtt megint, mint annyszor, Kiss Lajos a harmadik. Arról van szó köztünk, hogy mióta Arany János megírta a Széchenyi emlékezetét, csak hatodfeles jámbusban, abab rímképlettel és kizárólag nyolcesoros strófabeosztással szabad magyar nyelven ódát írni. Fehér Gábor még tódítja ezt és azzal vádolja a modern magyar ódastílust, hogy szavai, szólamai és rímei is konvencionálisak. Egy kis verskultúra birtokában félórahosszat elhőmpölyöghet ódastílusban akárki. Hát hőmpölyöggj, Gábor — biztattuk, majd mi adunk hozzá témát. Úgy is lett, és Gábor elkezdett ódában hőmpölyögni. Emelkedettnél emelkedettebb, fenkölnél fenköltebb sorok hagyták el fogainak sөvényét ad infinitum. Az utolsó két strófát leírtam vele, — nem is sejtettem akkor, milyen szóról-szóra értendőn — emlékül. Ime itt következik:

*Hatalmas Isten, mindnyájunknak atyja,
E meggyötört világ eléd zuhan.
Bűnét, Uram, többé már nem tagadja,
Elődbe hozza véres sárosan.
Urunk, Atyánk, világok alkotója,
Kitől oly szörnyű messze távozáink,
Mi nagy bajunkban óh segíts, segíts meg,
Magas egedből nézz le, nézz le ránk.*

*Szállunk a vér és könnyek óceánján,
Zsúfolt hajónkat száz hullám veri.
Remény?! ... sosem volt még e szörnyű gályán,
Ki merne köztünk jót remélni?
Csak új özön, csak újabb áradat dől
És önti ránk dühét a vak vihar,
Pogány imánk csak bosszút kér az égtől,
Engesztelő hang ajkunkon kihal.*

*

Fel s alá jár a szobájában. Tekintetem követi imbolygó alakját s hol ezt, hol azt a zugát fonja köréje a szalon-nappali-ebédlő-dolgozószobának. *Magyar írók otthonukban* — gondolom s a sorozat obligát ismétlődő enteriőrje sorjázik előttem. Hatalmas könyvtár háttérnek. Széles nagy íróasztal mögött az író. Fehér Gábornak nincs íróasztala. Hova tenné, nem fér. Felhajtja az ebédlőasztal terítőjét és úgy ír. Ceruzával, iskolai dolgozatokból kitépett, tisztán maradt vonalas irkalapra. Dabljuszi sines bent a házban, ki kell gyalogolni az udvar lábujába. De a magokéban laknak. Ha a városszélen is, kicsi kertes házban, akkor is a magokéban. Sokáig nyögték az árát, de az utolsó évben kifizették a legutolsó részletet is. Jó volt sietni, a feleség is „tanerő“, halott férje után nem jár neki nyugdíj. Annak rendje-módja szerint nem jár, nem panaszként írom ide. De *dé-faktó* nem folyósítatik, ugyebár, két évtized óta megszokott költségelőirányzat nagyobbik fele, hát — jó, hogy esedékes részletek nem eszik meg egy, gondolom, tekintélyes hányadát. Notabene: negyvennyolc éves korában dőlt ki a családfő.

*

Bizony, ez is A Szegény Ember Élete, ha ezt a foglalkozási ágat, a tanárit, elismerem, hogy jogosan, ki is felejtette Kíss Lajos a teljességre törekvő felsorolásból. Ezt csupán „át-hajlás“ kedvéért jegyzem meg, arról akarván beszámolni még, mekkora helyet foglalt el Fehér Gábor szívében „a szegény ember“. Nem *csak* szociális vonatkozásban. Hamar rádöbent, hogy a szegény embernek legelső sorban nem adni kell. Kapni kell tőle, ez a fontosabb és ez a sürgősebb is. Magyar kincsek

titkos óre a szegény ember. „Fűrcsa“ . . . tünődött rajta sokszor. Kedves szava volt ez és egyben pontos definíció. Az izgatta mindig ezekben a magyar titokszerűségekből, hogy különös, megmagyarázhatatlanok, döbbenetesek. „Fűrcsák.“

*

Nála életre-halálra menő, komoly, sőt komor üggyé vált ez. Olyan volt, mint valami ünnepélyes, szertartásos őrségváltás. Eddig a szegény ember őrizte a titkot, mostantól kezdve ő. És őrizte féltékenyen, gondosan, mint a sárkány a mesebeli kincseskamrát. Utolsó hozzánk intézett levelében a felől aggodalmaskodik, vigyáz-e elegendőképpen a szedő s nem követ-e el szöveghamisítást, ha majd az ő novelláját szedi, hattyúdulat, mely arról szól, hogyan tört ki a tizenégyes világháború. Valahogy azt ne szedje: *eladó* és *megmotoz*. Szoboszlón megmotozzák a cselédet, az öreg férficselédet is alkalomadtán, meg a kis eledőkat is. *Motózás* járja hát arrafelé, sok kis *eledő* motyójában.

Tulajdonképpen író is így lett és ezért lett. Nem írói becsvágyból, hanem isteni parancsból: írd meg, amiket láttál. Meg kellett írnia, amiket látott, és hallott, mert megpattanásig feszítették ezek az „élmények“ belülről és meg kellett írnia azért is mind, hogy fel legyenek jegyezve, el ne vesszenek. Ami más egyéb következménye lehet annak, hogy valaki ír, az inkább félelemmel töltötte el. Jaj, Istenem, ha esetleg felkapnák a nevét, ide kellene menni, meg oda, átöltözködni, emberekkel ismerkedni, velők beszélgetni, egymásközti beszédjüket hallgatni, viselkedni . . . Olyasféle borzadállyal gondolt ilyenén eshetőségekre, amilyenel egyik hőse, az öreg Kusi, sóhajtván tesz zsebre ezer pengőt, amekkora summát egy csomóba, parázson, életébe sohasem látott: nem bánom, no . . . Az arcára kiülne mégis, hogy bánja bizony . . .

*

Nincs is egyéb feljegyezve nála műveiben, mint ami gyorsan illó, másrészt mégis megőrizni való. A szegény ember eszéjárását és tudományát tükröző népi, folklorisztikus elemek. A reformáció századának légkörét lehellő Obsidio Patakiana. (A reformációt egyenrangú értéként jegyezte egyéni börszóján a folklóre kincseivel. Ez is, az is: magyarság, a magyarság volt őszerte.) A debreceni kollégium diák- és tanártörténetei azt a felséges ötvözetet adják az ő feldolgozásában, ahogy *egyedül érvényes* magyar formájában és sajátosságos itteni változatában a különben egyetemes és egységes európai kultúra. A tizenégyes világháború lélekformáló erejének, földrengető hatalmának néhány szeizmográf-szerű kusza, de mégis értelmes vonása.

*

Írói arcképét így lehetne megrajzolni. Bent kezdődött, belső világában. Alapjában véve magának való ember volt, nem is kezdődhetett egyébképpen. A Semmibe Ivelő Hidak, egyetlen regénye áll a sor élén. Ennek a tárgya: Fehér Gábor életművének összefoglaló problémája. Az a kínos zavar ez, amiit a magyar intelligencia érez, a magyar parasztság meg nem, s miatta a magyar intelligencia habozik, fél, nem mer életet élni. Fehér Gábor nem tudja még tartalma szerint, de formájában megérzi és látja, hogy a magyar intelligencia életformája szubjektív és komplikált s ebbe bele kell, hogy pusztuljon, mert lélekszerinti egyedül érvényes élettörvénye azonos a magyar parasztéval: objektív és primitív. A lökést az életszerűség felé a háború adja: úri pár, paraszt pár egyidőben, egyformán megpróbálnak élni. A paraszt pár objektíven és primitíven fog hozzá, meg is találja egymást. Az úri pár szubjektíven és komplikáltan csinálja: el is vétik az áldott alkalmat, mindkettejük hídja semmibe ível, nem találkozhatnak középütt, vége.

Később erőt kapott Fehér Gábor a reformáció pataki levegőjéből és a tizenkilencedik századbéli debreceni kollégium szellemétől. Most már szembeállítja egymással a két erőt: a szubjektív-komplikáltat és az objektív-primitívet. Túl Napnyugat — innen Kelet a címe ennek a novellájának. Ennek a történetnek már happyendje van, Kelet marad a győztes, de nem egészen a dolog természetéből kifolyólag. Két erő jön segítségére Keletnek, egyikről sem tehet. Ő van itthon, a másik félnek egyszer mégis csak el kell innét mennie. Ez az egyik külső erő, mely segítségül jön. A másik még titokzatosabb, egészen transzcendens. Megmagyarázhatatlanul, csudálatosképpen fordulhat úgy is, hogy Napnyugatnak épp a legjobbkor, fogtomon kell hazautaznia. Nagy baj lehetett volna, emberhalál, tömlőcsetétje, de így aztán jóra fordult minden.

*

Akkortájt látta ilyenek Fehér Gábor a világot, mikor maga is megpróbálta felvenni a harcot a másfajta világgal. Bíralt, cikkezett, missziói előadásokat tartott, bibliakört vezetett, ifjúsági Egyesületet szervezett, a Bessenyei Körben titkárkodott, véleményt nyilvánított, presbiteri gyűlésekre járt életének ezen a szakaszán, még arról is volt szó, hogy otthagyja a tanárságot s kultúr tanácsnokká választják Nyíregyházán. Szép idő volt, hősi napok kergették egymást benne. Azt hitte Fehér Gábor, a világ és benne az ember csakugyan is olyan, mint formális elemei, az irodalom és a művészet s ha a világot megmagyarázzuk, az embert pedig megthadjuk, már meg is van az új huszadik század, kiömlik a Dunamedence máj napjára, megtermékenyíti azt és végbemegy a nagy találkozás: a népé meg a középosztályé.

*

„Igen, mert formának így teljes és egész, így értelmes, így érvényes, így szép ez. Azonkívül benne végbe is ment a nagy találkozás. A szoboszlai hajdú ivadék, furesa titkok tudója tökéletes európai jelenség volt idáig is. Most még bibliaolvasó is lett belőle, XVI. századvégi XVII. századeleji hitvalló, sőt hitvitázó kálvinista. Misztótfalusi Kis Miklós és Apácai Cseri János egy személyben, de hatékonyabb változatban, mert közelebb a forráshoz, előbb keltezve két generációval.

*

Hogy ostorozta a meg nem alapozott, csak felépítményeiben élő, tehát voltaképpen levegőben lógó ál-europaeizmust, amely nem a néplélek mélységeinek szerves folytatásaként magasodik égnék a föld szintjétől néha, nyugatmajmolón, több emeletnyire. Különösen egy vasárnap délelőtti prédikációt szeretett felpanaszolni, mely Nyíregyháza kellős közepén így kiáltott fel egy óvatlan pillanatban: Kereskedő nép vagyunk, keresztyén atyámfiai! — Széjjelnéztem a templomban — tette hozzá mindig, valahányszor ez a felkiáltás szóbakerült — volt körültem gazdálkodó, kovácsmester, vármegyei tisztviselő, postás, rendőr, még kiérdemült és városbaszorult számadó gulyás is, de kereskedő egyetlenegy sem. Az angol, az igenis, kereskedő nép s a nagytiszteletű úr angol prédikációt tanult be erre a vasárnapra. Látod, keseredett el azonnal tragikus mértékben, ilyen a mi egész kultúránk, szakasztott ilyen. Szóról-szóra van lefordítva Európa minden nyelvéből és azonmód nincs is értelme a mi valóságos viszonyainkhoz képest.“

*

Ebből az időből való szatirikus életképe is. Előre veti árnyékát az este. A szatirikusan látó szem nem lát egészen tisztán és élesen. Fínom köd szitálódott közé és a jelenségek közé. Nem a helyzet maga az már, amit szemlél, csak annak a képe. Formális elem. A szemlélődő művész már nem a társadalmi élet cselekvő személye.

*

Igy is történt. Fehér Gábor egyszer csak elkezdett félni és undorodni. Visszavonult, úgy érezte, minden hiába. A magyar nép, a titkok tudója és az élet egyetlen jogos birtokosa egyelőre nem óhajtja hasznát venni titkainak és nem kíván beinstallálni jogos birtokába. A magyar intelligencia meg nem hajlandó tudomásul venni, hogy itt más élet, mint magyar, egyszerűen nem is lehetséges. A XVI. század erőforrása is kiapadóban — érzése szerint. Az a szörnyű látás is megképzett előtte, hogy talán a tizennégyes világháború vér és egyéb veszteségét nem bírjuk kiheverni semmiképpen. Attólfogvást csak kötelességének élt, az iskolában dolgozott, mint tanár s vigyázott ag-

godalmasan, hogy ellenségei, a többi emberek, legalább pusztá egzisztenciájában jóvátehetően kárt ne okozzanak neki. Hagyják békében — ez volt egyetlen rimázkodó kérése és igénytelen igénye életének utolsó fertályában.

*

Könyörtelen az élet, kitört a háború, elkívánta Fehér Gábort. Ő meg ment, hogyne, engedelmesen, teljesítette kötelességét itt is, most is, mint mindenütt és mindig, pontos hűséggel. Aggodalmaskodó lelke irtózatosan gyötrődött a nem nekivaló feladat súlyától: aki nem téved is, minduntalan tévedhet ezen a frontszakaszon. (Gazdászati tiszt volt, ő, a tudós, a tanár, a költő, az érzékenylelkű műélvező.) Majd rászakadtak a valóságos harcok természetszerűleg és óhatatlanul véres, törmelékes, szétmálló, kegyetlen képei. Az egyáltalában nem képes értelembe veendő fizikai és biológiai erőfeszítések és megpróbáltatások. A lélek is, a szervezet is egyidejűleg úgy érzi, elég volt. A halál oka: tífusz. Igen, a szervezeté, föltétlenül. A halál oka: Simeon sóhajtása, ami a lelket illeti. „Uram, bocsássad el szolgálodat békével, mert látták az én szemeim... Hogy is folytassam csak? . . . mindazt, amit eleve elrendelésből muszáj volt és szemlélniök kellett.“

*

Am egy utolsó lucidum intervallumban megszületett az elmúlás előtt még Fehér Gábor utolsó novellája, életének főműve, oeuvre-jének koronája: *Hogyan tört ki a tizennégyes világháború?* A Semmibe Ivelő Hidak negatíven-pozitív tétele, a Túl Napnyugat, innen Kelet pozitíven-negatív ellenpontozása után itt szép, tiszta pozitív megoldásban pihen meg és teljes megnyugvást keltve szívünkben hangzik el. Hiába minden. Élet vagy halál, mindegy mikor mi, itt a mi földünkön, most, a történelmünkben csak magyar lehet, mert a formája lebírhatatlanul, elnémíthatatlanul, elkendőzés alól győzelmesen felszínre törve, mindig és mindenben, mindegyre, megint csak és örökre: magyar. „Ferenc Jóska mezítláb ment a bálba“ — árulkodja a nóta. „Háry János vasmarkába a kis királyfik pompás parolát csaptak“ — meséli az öreg obsitoskorában. A világháború meg úgy tört ki, ahogy Fehér Gábor elmondja, mert ebben a dologban viszont mostantól kezdve mindörökké ez és ez marad a magyar igazság. Akarom mondani, a magyar kalokagathia.

*

A férj kifizette az utolsó hátralékos részletet. Az apa megtanította a fiát németül, franciául, muzsikára, latinul, minde nekfelett meg magyarul és többé-kevésbé a Bibliát is a kezé ügyébe rakta. A katonatiszt hazahozta és leszerelte osztagát, elszámolt a kezére adott pénzről, anyagról rigorózus pontosság-

gal. A költő végighordozta fáradt, szomorú tekintetét búcsúzól a magyar életen és, tanúbizonyságot tett róla, hogy végső formális elemei szerint élő és örök. Isten embere elkönyörögte Ura zsámolyánál Simeon énekét. Fehér Gábor meghalt. Annak az ifjúságnak, akit úgy szeretett s aki úgy szerette, argot-jára lefordítva: Fehér Gábor hazament.

*

Azért még mindig változatlanul ő, hogy pompás, parádés katonatiszti temetése volt, mint ahogy az a haza egyik derék konstruktív fiának illik és dukál is. (Mindig épített, mindig növelt. Mindig helytállott. Mindig felállott estéből és kezdte előlről. De sokan nem látták ezt jól és úgy rendelkezett Isten, hogy e felől bizonyosság, ad oculos demonstrált bizonyosság adassék).

*

Míg halva feküdt és míg csak el nem temették, lelkiismeretfurdalás gyötörte Nyíregyházát. És rázta, rázta a zokogás a várost, azoké a lányoké és asszonyoké, akiket sok-sok éven át tanított és nevelt az evangélikusok leánygimnáziumában. Három napon keresztül cikkeztek róla a Nyírvidéken. Nem egyszerű tanártemetés volt a temetése. Mindenki érezte, hogy „nagyobb van itt Jónásnál, Ninivénél.“

Nem tudom megvigasztalni a feleségét. Nem is lehet, szent előjoga neki, hogy szabad sírnia. Éli tovább egyedül a Fehér Gábor életét, azt az életet, amelyet kettesben is hősi, dicső, reménytelen és nehéz volt élniök. Ő a gyöngébbik fél s ő maradt itt magára. Úgy kell élnie, amint eddig, de nincs már kivel meghányi-vetnie. Nem is lesz addig, míg meg nem nő a kis Fehér Gábor és komolyan beszélgetni nem lehet vele. Csúnya hipokrozis volna a vigasztalás is, a szemforgató emlegetése is olyasminek, hogy Krisztus letörli a könnyeket. Krisztus ugyanis halottakra bízza, hogy a halottakat eltemessék, viszont a hegyen azt mondja: Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak.

*

E tudva most már nekifoghatunk és végigolvashatjuk Fehér Gábor írásba ránkmaradt életművét. Örök az és magyar és művészi alkotás.

II.

Egy magyar művész: Árokháty Béla.

„Olvas a nagyobbik, nem ügyelve másra: E fiúból pap lesz, akárki meglássa.“ Arany Családi köré-nek igaza van, bár magában a versben, nyomban a következő két sorban a költő siet gyengíteni az igazát két nagyerejű szóval, mondván: „legalább“ és „noha“. Csak megismerszik abból valami már jó korán, ha valaki gyerek létére mindig olvas, vagy mindig muzsikál. Mert kétfelé is árulkodik az ilyen szenvedély. Azt is megmutatja, hogy *ért hozzá*, aki mindig csinálja, meg azt is, hogy *szereti* csinálni a szíve szerint valót. Árokháty Bélában is korán megcsillant a zenei tehetség. Első gimnazisa volt még, az énektanára kapatta zongorára. Haladt is szépen. Mindössze egy kis baj történt vele mindjárt az év elején. Elveszítette a zongora-iskoláját és nem merete bevallani. Kénytelen volt tehát minden előző órán könyvnélkül megtanulni a kis darabokat, míg a többi gyerek kalimpált, s úgy játszani el őket legközelebb cigányfülre, emlékezetből. Így ment ez hónapokig, egyszer azonban mégis rajtavesztett a kis muzsikus. Kitért belőle a későbbi zeneszerző: megváltoztatta a „letétet“ s kiderült, hogy nem a kottából játszik, hanem csak úgy „magától“ fantáziál.

*

Persze, hogy megölelgette érte Bathó, a helyett, hogy összeszidta volna. Persze, hogy örültek a szokatlan zenei tehetségnek a pataki öreg tanárok is: Búza bácsi, Tuberó, meg a többiek. Nagyon szigorú görög-latin professzora volt, de azért még hetedikben, nyolcadikban is, ha nem sikerült Bélának a fejelete, azzal küldte helyre: Nem baj, Béla. Zongorázz érte legközelebb valamit és kvittek vagyunk.

*

Igen ám, mert igényes múzsa a muzsikáé. Sok idejébe telik a néki udvarlónak, hogy mindenben kedvét tölthesse. Másra, sürgősebb, pillanatnyilag fontosabb teendőre nem igen hágy még perceket sem. Bélának csillaga is egyre feljebb hágot a zené egén, kollekviumait és vizsgáit azonban kissé késve teszegette le. Mikor aztán egyre többen csóváltgatták ezen a fejöket, egyik angyali lelkű Lorántffyista „mamája“ így oldotta meg a kényes kérdést: Azért van ez, tudjátok, mert Béla nem is egyszerű papságra, hanem egyenesen püspökségre tanul s annak a vizsgája sokkal nehezebb.

*

Megment azért a „püspöki“ vizsga is szerencsésen s utána Edinbourghba került az ifjú, most már okleveles lelkész. Mit tanult, mit nem a skótok között teológiából, az sokáig nem derült ki, az se nagyon, milyen mértékben tanult meg angolul. Arról azonban igen hamar verni kezdett a hír, hogy orgonistájává és karnagyává lett az egyik ottani egyháznak, és szép játékának, precíz kórusainak hétről-hétre örvendezhettek a hívek a St. James templomban.

*

Nem tudom, mi az oka, talán gyökerében idegen nevelési szísz témánk, elég az hozzá: mennél törülmetszettebb magyarsággal jelentkezik nálunk egy-egy fényes-fehér nagy szellem, annál értetlenebbül szemléljük és ítéljük meg. Árokháty Béla esete nagyon jó (és nagyon szomorú) példa erre. Hazajött, elskatulyázták. Ő a muzsikus, a jó fiú, a bohém. Nem is Béla, hanem Lőrinc. (Tompai Mihálynak van egy hosszabb verse, az a címe: Árokháty Lőrinc.) Vannak egyházunknak nagyszerű koponyái, hatalmas fejek. A világ minden tudománya belefér ezekbe a pompás főkbe, az az egy nem, hogy Árokháty Béla nem „a Lőrinc“, akit nem kell azért olyan nagyon komolyan venni, hanem Istennek kedves ajándéka az ő magyar népe számára. Nem *csak* muzsikus. Hanem. *Lelkipásztor*, aki tereli és vigasztalja nyáját. *Teológus*, aki egyedül, értsük meg egyes-egyedül vitte be a gyülekezeti elvet következetesen kálvini alapon énekgyűnkbe. *Valláspedagógus*, aki míg vallástanár, módszertant épít a tanításba, mikor meg már szakfelügyelő, egyrészt a rábizott iparos-tanoncok lélektanát kutatja, másrészt a vallástanítók továbbképzésének a problémáját próbálja megoldani. Nemcsak „muzsikus“ a zenében sem, hanem a protestáns magyar *himnológia* tudós kutatója, a modern *orgonaépítés* alapos elméleti ismerője és hazánkban úttörője is, az *orgona és egyházi zeneirodalom* átfogó ismeretében évről-évre gazdagabb műélvező, művész és a végén (kongeniális, archaizálón-hű és mégis modern *Psaltériumára* gondolok) műalkotó is. *Karmesteri* pályája holtáig emelkedőben.

*

És nem „bohém“, nem, nem. Csak szabolcsi magyar, aki a határtalan térben és időtlen időben éli a maga megmagyarázhatatlan, csodálatos életét. Nem tud „nem“-et mondani, hiszen olyan kevés az arató és oly sok az aratnivaló Isten búzaföldjének magyar táblájában. Százfelét szakítják, százfelét szalad és száz kézzel szórja a talentomait, melyek közül aztán el-ásva igazán nem maradt egyetlenegy sem. Azt fel lehet jegyezni talán élete útjának a nyomán, hogy valahová őt, vagy tízperces késéssel érkezett. De arra nincs ugyebár műszer,

amely kimutathatná, mekkora intenzitással ment végbe a meg-
rövidült időben a munkája, míg száz más „pontos“ ember
esetleg halálosan szürke ténykedését korrektnek lehet és szo-
kás is minősíteni.

*

De persze ez a százféléképpen betáblázott idő néha meg-
mosolyognivaló eseteit termelte a szórakozottságnak. Ime egy,
mutatóba, családi történet, senkit meg nem sérthet a felemle-
getése. Fiatal házások vagyunk, telefonunk még nincs, se me-
künk, se Béláéknak. Vacsora lesz nálunk, négy vendéget vá-
runk (Béláékat s egy másik művészpárt). A vendégek egy-
szerre esedékesek, Béla megy el a másik párért egy bizonyos
kávéházba. Ülünk jegyen-gyűrűben a vacsora romjain, éjjél-
tájt megunjuk a várakozást, lefekszünk. Másnap kiderül a
következő szituáció. A művészpár szintén éjjelig várt Bélánkra
a kávéházban, akkor dühösen hazament. Béla felesége még
talán éjjelen is túl aggódott otthon *eltűnt* férjéért (ő t. i. nem
is tudott a vacsoráról, a szórakozott főrendező elfelejtette meg-
mondani neki). Maga a szórakozott művész egy negyedik mű-
vészcsaládot ejtett zavarba vacsoráraérkezésével, mert úgy em-
lékezett, hogy valahová vacsorára hivatalos s úgy rémlett
neki, hogy éppen e rokonszenves emberekhez.

*

Am térjünk vissza elhagyott témánkhoz. Lehet, ismétlem,
hogy a százfélé tépett ember öt perc késéssel érkezett próbára,
megbeszélt találkára egyházi vezetőhöz, vagy akár hittanórára
is. De nagyon érdemleges időt tölthetett mégis, bizonyos áruló
jelek legalább így mutatják. Erdélyi fürdőhely. Gyerekkocsit
toló pár. Egyszer csak szaladni kezd a mama, a papa kezébe
nyomva a koci fogóját és már messziről kiabál: „Jaj, Béla
bácsi! Kezét csókolom, Béla bácsi!“ Viszi magával, mutatja
neki a kincseit: a kis urát, meg a kis gyereket. Régi tanít-
vány? — gondolhatnók. De még csak nem is tanítvány. „Más-
vallású.“ Csakhogy Béla bácsi a „másvallásúaknak“ is felejt-
hetetlen, kedves élményük abban a leánygimnáziumban, ahol
hittant tanít.

*

Készül a jugoszláviai magyar reformátusok énekes-
könyve. A mi mostani zsoltárunkról az az anekdóta járja, hogy
a Hozsannák a szerint kerültek bele: ráütött-e helyeslőleg bol-
dogult Baltazár Dezső csibukjával az asztalra, mikor egy jó-
hangú budapesti teológus elénekelte fülehallatára, vagy sem.
Nos, a délvidékiek énekeskönyve egy kicsit más módszerrel ké-
szült. *De azért* itt sem volt közömbös a bizottság fülének s így
kritikája számára sem: zongorázta-e az egyes darabokat Árok-
hátý Béla bemutatáskor, avagy énekelte. (Gyönyörűen játszott

és nem-éppen elragadóan énekelt.) Az általa elénekelt darabokat a bizottság többi tagjai minden egyes alkalommal kivétel nélkül, egytől-egyig leszavazták s az énekeskönyvből kihagyandónak ítélték. (Ha csak másnap valamilyen okadatolással el nem zongorázta újból.)

*

Még szebb volt, ha elorgonázta. Olyankor mindig megállott az idő, ha orgonázott, nemcsak neki, azoknak is, akik hallgatták. Négy ilyen ad hoc orgonahangversenyre emlékszem, amelyen magam is résztvettem, mind a négynek egyforma volt a lefolyása. Egymás keze alól kapkodták volna ki az orgonát, ha lehetett volna, a vendéglátó orgonista meg a vendégségben járó művész, Árokháty Béla. Felváltva szólt a hangszerek királya a két-két szakavatott mester ujjainak érintésére. Hátterben a megbűvölt közönség. Suttogni sem mert, hogy a szép „mesének“ hirtelen vége ne szakadjon. Mindig akadt olyan hallgató is, akinek a hangverseny végén könny csillogott a szemében. Egyik alkalommal világos nappal mentünk be a templomba és sötét este vetett ki belőle bennünket.

*

Az egyik ilyen ad hoc hangverseny alkalmából hallottam először életemben „igazi“ orgonát is. Klosterneuburgban volt. Régesrég, használatból jóideje kivont hangszert szólaltatott akkor meg a helybéli karnagy vendége kedvéért. Olyan ócska orgonát, hogy változatainak „kihúzgálására“ alig volt elegendes egy ember ereje, pedig nemcsak két kézzel kapaszkodott belé szegény egyházi, hanem a lábával is rúgott-kapált. Nem tudta ez az öreg jószág a mostani orgonák kunsztstükkjeit. Madárcsicsergés sem volt benne, vízesészuhogás sem, de még katonabanda csinadrattabumbumbumja sem. Elég volt azonban egy óra hosszat felváltva hallanom Bélának és házigazdájának a kezelésében, hogy megértssem a mai orgonareform törekvését és holtig hű katonájává szegődjem ennek a mozgalomnak. Az orgona — orgona, nem zenekar-utánzat.

*

Vissza a régi orgonához! — ez volt az alapelve annak a tevékenységnek is, mely Árokháty Béla orgona-építő munkásságát jellemezte. Bizony, töretlen út volt ez, kivált eleinte. Képzeltetni a halasiak elképedését, akik abban a hiszemben hívták meg egyszer Árokháty Bélát orgonaszakértőnek, hogy van egy ósdi, divatból kiment, „vergliszerü“ kasztnijok, azt most kidobják s a híres művész tanácsai szerint modern, villamosműre berendezett orgonával cserélik fel. Megérkezik a szakértő, nézegeti az öreg bútort, tapogatja, meg-megszólaltatja. „Csúszka-adás?“ — kérdi csillogó szemmel. „Igen“ — rebegik a helybeliek szemérmesen szégyenkezve. „Nagyszerű, éljen, remek,

nem is reméltem!“ — lelkendezik a messzirőljött ember. Alig akarták elhinni neki, hogy értékes kincs van a birtokukban. Hamisítatlan orgona, el ne herdálják. Ha tovább akarják is építeni, feltétlenül hagyják meg az eddigit — alapul.

*

Elárvult a józsefvárosi orgona, elárvult odaháza, lakásán fekete zongorája, a két hűséges hangszer, amelyen annyit játszott. Zongorája érintetlen. Úgy hevernek rajta a kották, ahogy búcsúzásakor hagyta. Az egyik kinyitva fekszik a kottatartón, ezt játszotta legeslegutoljára földi életében. Jelképi ereje van, ideírom a címét: Was Gott tut, das ist wohl getan. (*Mind jól van, amit Isten téssen*) . . .

*

Maradt még valami emlékebe tőle. Nehány sor írás, kúszált betűkkel, metszésbe kívánczozó szép betűit elerőtlenítette már a belső nyugtalan fájdalom. „Életemet tettem rá a protestáns egyházi zene ügyére...“ Ez a nagy mondás betű szerint igaz. Mennyit fáradt, mennyit talpalt, mennyit agitált, mennyit tanult, mennyit tanított, mennyit szenvedett és mennyit áldozott érte! Két évtizeddel ezelőtt ő honosította meg nálunk a templomi Zenés Áhítatokat. Megszervezte a Korál Kamara Társaságot, sok felejthetetlenül szép zenei este forrását és eszközét. A XVI. és XVII. század kristálytisza protestáns egyházi muzsikája lassan-lassan tért kezdett hódítani nálunk, akik bizony e tekintetben zenei ovodát is alig végeztünk eddig. Fáradozásait közvetlenül halála előtt kezdte siker koronázni: a Székesfőváros 1942-ben először lépett a protestáns egyházi zene Maecenásai közé.

*

Eddig bizony nem is igen voltak Maecenásai ennek az ügynek. Egy Maecenás akadt csak: Árokháty Béla személyében, aki évek során kerek 16.000 pengőt költött protestáns egyházi zenére, nem túlságos magasan dotált vallástanító lelkész letére. (Nem sajtóhiba, betűvel is ideírom: tizenhatezer.) Szellemesen és találóan jellemezte a helyzetet annak egyik pontos ismerője, mondván: Vagy hoztak a hmagversenyei néhány pengőt, akkor az a szereplőknek és rendezőknek jutott, vagy deficietesek voltak s akkor a deficitet Árokháty Béla viselte.

*

Három nagy látása vajjon megvalósulhat-e a közeljövőben? A protestáns egyházzenei tanszék a Zeneakadémián? A budapest-székesfővárosi protestáns egyházzenei kórus és zenekar? Az új református Énekeskönyv? Mert szerényen fogalmazott utoljára. Hiszen *mind a három* nagy ügy áldozati oltárán ott égett az élete. Talán azért is égett el olyan fájdalommal hamar...

III.

A magyar tettrendszer.

Két aktív magyar ember portréja mosolyodik elénk a megelőző két rajzból. „Egész“ portrék, nem *csak* aktivitások foglaltatnak bennök, de az aktivitás mind a kettőn jellegzetes vonás. Mi jellemzi hát elsősorban aktivitásukat?

Szellemi életet élő emberek, nagyon kevés rajtuk az anyagi világ áruló nyoma. Kevés tehát a *technikai* jelleg, annál több a *világnézeti*. A többi ember számára kissé idegen-szerűek, tetteiken minimális a *céhbeliség* ismertető jegye, és nagyon sok a *reform* újításvágya. Az *Ember Tragédiája* londoni vásárjában elkergetné őket a korezmáros: *El hát padomról, semmiháziak*... A tettek tett volta ezzel azonban csak még annál nyilvánvalóbbá válik viselkedésük során.

*

Feltűnőbb már, hogy mind a két férfiú *aktivitása* csupa merő *passzivitás* formája szerint. *Fehér* Gábor gyakorlatlan szemnek is elég feltűnően szenvedésre termett karakter. Azt írhatnám ide, szinte boldogan, de mindenesetre nagy szakértelemmel, odaadón, sőt türelmetlen mohósággal, kitartással szenved. *Árokháty* Béla esete már tarkább. Ő provokálja előbb a világot s hozzánemértők szemében ez a tulajdonsága aktivitásnak tűnhetik fel. A világ felbőszül ellene s attól kezdve hősünk majdnem lubickol a támadások árjában, égígérő kéjjel és belefelejtkezően abba, hogy végrevalahára alkalma nyílik egy kis szenvedésre. Mert az ő életeleme is a szenvedés.

Ennek a kis tanulmánynak vázlagszerűsége nem tűri a példák szaporítását, de az talán ebben az esetben felesleges is volna. Köztudomású a magyar ember passzív magatartása, a történelmi életünkben híres, sőt hírhedt passzív rezisztencia. Az, amit itt hangsúlyoznunk kell, mindössze annyi, hogy ezt a passzivitást csak nyugati mérlegen, vagy szempontból vehetni passzívumnak. *A magyar tettrendszerben a passzívum az aktívum és megfordítva, az aktívum a passzívum*. A magyar első-személyűséget is az aktív magatartás jellemzi, csak az, ami nála az aktivitást jelenti, egy másik rendszer megállapítása szerint, egy másik tettrendszerben passzív magatartásnak van elkönyvelve.

*

Két falusi ember beszélget. Az egyik hazuról jött, a másik messzeföldről. Mi újság? — kérdezi emez amattól. — Hálistennek, semmi — hangzik rá a válasz, mire a messziről jött mély meggyőződéssel csak ennyit mond: Az a jó! Egy-egy

ilyen párbeszédnek néha egész filozófiai rendszer rejlik a mélyén. Ez is arról tanuskodik, hogy van olyan embercsoport; amelynek a hite szerint az a természetes állapot, mikor nem történik semmi és mindig természetellenes dolog az, ha a nyugalmas mozdulatlanságot valami megzavarja. A tendencia tehát mi lehetne egyéb: mindent elkövetni, hogy az eredeti, egészséges helyzet mennél előbb helyreálljon. Az ember szerepe a mozdulatlan világban: átvenni annak a tempóját, vagy még igazábban, sohasem zökkenni ki az eredeti tempóból. A vízben is az viselkedik legtörvényszerűbben, aki szinte egybeolvad a vízzel, nem különbözik, nem rúgkapál, hanem viteti, ringat-tatja magát vele, mint egy atomja a többi között. Csak a kétségbeesetten eszkábáló „aktív“ a vízben, de az már nem is alany olyankor, hanem tárgy, „szenvető alany“, akivel az igazi alany, a víz, kénye-kedve szerint bánhat. Persze megint csak „passzívan“: mire megfullad és kellőképpen felpuffad a holtteste, kivetik a hullámok a partra. A „charma“, a „kiszmet“ hőseinek világszemléletéből folyik ez a nyugateurópai mérték alatt olyan „passzív“ aktivitás, de talán nem tévedek nagyot, ha feltételezem, hogy a magyar társaslélek nem véletlenül fogadta a „praedestináció“ tanát sem olyan szívesen, mint ahogy fogadta s nem külső kényszerítésből szegődött katonái közé. A passzív aktív emberek nem nagy kedvelői a „szabadakaratnak“.

*

A magyar tettrendszer harmadik vonása ebből a másodiktól következik. Az aktív-passzív lélek nehezen fog neki a cselekedetnek. Halogatja, hűtőzik tőle s csak akkor vetemedik mégis rá nagynehezen, ha érzése vagy legjobb tudása szerint kikerülhetetlen. Olyankor is, tekintet nélkül a teendő kisebb-nagyobb, jelentékenyebb, vagy jelentéktelen voltára, kivétel és válogatás nélkül nagynak és nehéznek látja azt a tettet, amelyet neki kell elvégeznie. Magyar ember szájából sohasem vehetjük rétorika-számba, ha olyat mond, hogy „nagyot mért ránk az a felséges egy Atyaisten“, mert ő ilyenkor mindig keservesen megszenved s legjobb esetben az elviselhetőség határán érzi magát. Úgy kell értékelni egy-egy olyan mondást is, hogy „életemet tettem rá a protestáns egyházi zene ügyére“, vagy hogy a nagyszüle-kutatás „nehéz“ egy olyan embernek, akinek a „felmenői egytől-egyig ugyanannak az ekléziának a főlíansáiban találhatók elanyakönyvelve. Nem kell félremagyaráznunk az orgonaművész évekig esőkönnyösen végzett „talpalásait“ sem, mert annak is passzivitás a magyarázata. Gutta cavat lapidem, de nem „aktív“. Az aktív lények nem értenek a „kítartó“ ostromhoz, akik vagy rohamoznak egyszer-kétszer, vagy megkerülik a problémát, vagy új megoldásokon törik a

fejüket, vagy elejtik a tervet és egy bizonyos idő elteltével valami mással kezdenek el foglalkozni. A kitartóan ostromló és a kínai között, aki bosszúból a másik ember ajtófélfájára akasztja fel magát, csak fokozati különbség van, a gesztus voltaképpen ugyanaz. Ezek a példák egyébként azt is világosan mutatják, hogy igazándiban aktivitások, hiszen évekig kitartóan talpalni európai fogalmak szerint is akció, az öngyilkosság is olyan „tromf“, amelyre már nem lehet nagyobb válaszolni. Az ázsiai eredetű keresztyénség tiszta formája is, az az akció, amellyel Krisztus meggyőzte a világot, a kereszti, a passio.

*

Rendkívül érdekes további következmény, hogy a passzív-aktív magyar ember a másik embert sem készíti tevékenységre, hanem arra akarja rábírní, hogy adja át magát a dolgok természetes ritmusának. Az élet művészete nem az, hogy kiverekedjük a magunk jogait, vagy a magunk igazát, hanem az, hogy beleilleszkedünk az Isten világtervhálózatába. A parancs tehát voltaképpen mindig túl utal önmagán és úgy hívogat engedelmességre, mint egy vendéglátón feltáruuló nyájas kapu. Ennek a világnak a vitája a tanítás és ha az nem sikerült, a türelmes félreállítás. A magyar pedagógus ebben a rendszerben csak mondja a verseket, és orcájának verejtékével rendszerezi, leltározza az idegen szavakat, beszélget a tanítványaiival: ő maga dolgozik, fárad és szenved, nem azok. Eredményt is úgy ér el, hogy egyre többen hajlandók amazok közül vele szenvedni, mert hiszen ez, mint lassankint kiderül, az élet igazi értelme és a létezés egyetlen gyönyörűsége. Ez is ázsiai megfogalmazás: az én terhem gyönyörűsége és az én igám könnyű. A magyar muzikus vagyont költ arra, hogy szép muzsika hangozzék el, a helyett, hogy keresne rajta. Az én szívemet is úgy hajtotta el a zenekar-utánczattól az igazi orgonához, hogy megszólaltatta fülehallatára és azzal kért meg, hogy adjam fel az ellenségeskedést és adjam át magam a magasabbrendű hatások ringató erejének.

*

Talán nem szorul bővebb magyarázatra, elég egyszerűen megemlítenem: ennek a passzív-aktív tettrendszernek nem az élet a végső tendenciája, hanem a halál. A végső nyugalom, amikor a zavaró külöknödés, a neveletlen „akció“, Lucifer, a gát, az akadály, az űr, amely az eszmék között érezhető volt s amiért maga az Űr is teremteni kényszerült, megszűnt. A Nivána, ahogy Ázsia első primitív fogalmazásában mondja és ahogyan az ázsiai eredetű keresztyénség harmadszori olvasatban módosítva elfogadta: az örök élet. A szintén ázsiai eredetű magyar ember másodszori olvasatban zokszó nélkül hal meg,

mert nem úgy érzi, hogy meg *kell*, hanem úgy, hogy meg *szabad* hálnia immáron. Így van megírva. A szenvedés is, a halál is, meg minden a világon: meg van írva, nem lehet ellene tenni úgyse, semmit. Hát kár a kisujjunkat is megmozdítani. „Imre elővette a sarokból a nehéz ólmos botot, azután odafordult az apjához. — Elótom a szerecseny, idesapám — szólott. A vén ember nem állott fel ültéből, de megfészkelődött egy kicsit. — Nagyon mély az a debrecenyi jó áristom, fiam — mondta szomorúan, csendesesen. — Embernek csinálták azt, apám. *Úgy van megírva*, hogy éppen nékem kell megmérni a mélységét. Mert hónap elótom a szerecseny. Meg kell lenni. — Az apa nem szólt többet. Hát börtönvirág lesz a fia. *Így volt megírva*. Ő pedig vénségére magára veszi holnapután a fürdőhacukát. *Ez is így volt megírva*.” És az is úgy volt megírva, hogy a tanár és író is, a művész és lelkipásztor is meghalnak, ha már életükkel nem szenvedhetnek azokért az életelvekért, amelyek egyedül éltethették őket. Nem megölik őket, nem is emésztik el maguk magukat, hanem eljön értük a Halál és viszi magával mindakettőjüket. Elég volt.

Az anyakönyvi kivonatokat gyűjtő tanár úgy képzei tovább a dolgot, hogy a szoboszlai pap nem rögtön tesz eleget a megrendelésnek, vár egy esős délutánig, amikor úgy se lehet okosabbat csinálni és akkor együltőhelyében kiírja valamennyit. Az orgonaművész meg lassan-lassan elmerül hátrálékos programjában, mert két-háromféle tennivalót betáblázott ugyanarra a félórára előjegyzési naptárában. A passzív-aktivitás időtlenül hosszú szakaszainak, az „ej, ráérünk arra még”-nek a megfelelője ez az aktív-passzivitás, amely a megmérhetetlenül rövid időben folyik le s amelyből a „meg kell lenni, essünk túl rajta” időszemlélete fakad.

*

Szinte kíváncsi rá az ember, milyen lehet az ilyen időszemléletű embereknek a történetpszemléletük. Hiszen ha nem mérjük az időt, összefolyik. Nem válik el az ókor a középkortól, az meg az újkortól, nincs tegnap és ma és krumplikapáláskor, vagy a nagy tűz után, vagy a szoboszlai vásárkor, esetleg valamikor még az ántivilágban történt minden, ami régen történt. Csudálatos mégis, milyen feltűnően történelmi lény mindakét magyar ember. Az egyik archaizál, mikor zenét szerez, Bach, Händel, Buxtehude muzsikájában él, mozog, lélezkzik és cselekszik, régi idők orgonáinak a föltámasztásával „modernizálja” most felépítendő orgonái tervezeteit. A másik rajongója a klasszikus ókor görög és latin költőinek, meg a klasszikus középkor nagy olasz mesterének, Danté-nek, Firenzében érzi jól magát, vagy régi szoboszlai pásztorok háromezeresztendő folklórájában, vagy a tegnapelőtti debreceni kollégium tisztos

jólevegőjében. Már maga az is históriai elem lelkialkatukban, hogy tevékeny életük azzal tevékeny, hogy az ifjúság szolgálataiban, mint az ifjúság partnerei élnek le életüket, érzelmi hangoltságuk artisztikussá teszi egész valójukat. Művészlélek mindakettő, lelki életüknek a hangsúlya művészi hajlandóságukra esik. Alaptermészetüknek és élethivatásuknak a feszültsége okozta azt, hogy nem élhettek sem tisztán intuitív életet, sem pusztán társadalmi tevékenységben nem oldódhattak fel. A tudós tudatosságáig kellett tisztulnia bennük mindennek, a formák hagyománykiesésének is, az áldozathozatal szolgálati alkalmainak nem kevésbé. Ez az egyetemes lelki átfűtöttség csak egy módon jöhetett létre s ez teszi egyéniségüket megint nagyon magyarrá. Nem valami külön történelmi tudat ez, amit az ember magába olvashat, vagy második természetévé lelkendezhetne. De vannak emberek s hőseink is ilyenek, akiknek a lelkében összefolyik az idő s akik a történetből hajtván ki, tovább élnek apáik, ősapáik, a szent hajdan ködébe vesző eleik életét. Ez megint ázsiai, magyar vonás bennük. Ha csak magyarok lettek volna, álmodozók maradnak. Tettrendszerben mozgásukat az teszi lehetővé, hogy vallásos, evangélium-érintette lelkek mindaketten s egyéniségükben a transcendens elem egyensúlyban tartja a történelmi érzelmek artisztikus elemét, sőt emeli is valamit, túlsúlyban lévén, a tudatosulástól a cselekvésig. A magyar tettrendszerben tehát nyugodt percekben csak szemlélődés lehetséges, a tettekhez a rendesnél nagyobb nyomás szükséges felülről. (A régi versben is van erre célzás: *Czuczor Gergely Hunyadi*-ja kétszer egymásután „Mond és marad nyugodtan“, harmadszorra ez a magatartás módosul. „Pogány jó... hahh!“ Utána „Acélt ragad, lovára kap, Csatáz, vív, izzad éj és nap.“)

IV.

A magyar társadalom etikája.

A passzív-aktív és aktív passzív ember, a halál felé tendálván a mérhetetlenül rövid és hosszú időben, nem kényserít más semmire, csak éli tovább elei életét, mert felülről erre indítást kapott. Ime, a magyar tevékeny ember, aki belekényszeredett a megbolygatott világba s most úgy dolgozik a nyugalom helyreállításán, hogy se semmit, se senkit meg ne sértsen, hogy tehát újabb nyugtalanság okozója ne legyen. Vajjon hogy érvényesül egy ilyen szabású lélek a másik emberhez viszonyulása közben, mint társadalmi életet élő lény?

*

Akiknek „nehéz“ megírni egy levelezőlapot, azoknak változatlan indokolással „könnyű“ meghalniuk. A dolgok relatívok és bizonyos vonatkozásban lényegtelen a különbség közöttük. Társas vonatkozásaikban az ilyen emberek egész magukkal szolgálnak, értékelés közben nincs számukra kis ügy, nagy ügy, fontos ügy vagy jelentéktelen ügy. És éppen azért, mert egészen magasrendű az odaadásuk, nem spórolnak magukkal és nem is igen várnak „viszonszolgálatot“. Legfeljebb csudálkoznak, ha elmarad, hiszen a maguk részéről a dolog természete szerint, a legmagátólértetődőbb gesztusként tették, amit tettek. Az aztán már megint csak ebből következő valószínűség, hogy ha becsapottnak érzik magukat, egyfelől könnyen tesznek valami olyat, amit lecsihadván, maguk is megbánnak, másrészt hamarosan „visszavonulnak“ sértődötten az érdektelenségbe, s attól kezdve hasznavehetetlen partnerekként viselkednek. (Ez az igazi, históriailag is jólismert, hamisítatlan passzív rezisztencia.)

*

Társadalmi haszna az ennek az alapvető passzív-aktív magatartásnak, hogy induláshoz mindig van, aki előlegezze a szükséges energiát. Az elsőszemélyűség állapotában a magyar ember sohasem kér, vagy kap, mindig szolgál és ad. Még pedig mindig „üres lappal“ szolgál és egész magát adja. Második személyűség esetén meg önként, szívesen és erején felül hajlandó szenvedni. Válogatás nélkül hajlandó elfogadni az első személyt, annak megint csak egész magát, ha úgy szükséges. (A tragédia csak ott szokott kitörni, ha a másik ember viselkedése nem „fair“.)

Azt is társadalmi haszonnak kell elkönyvelnünk, hogy a magyar ember a saját viselkedésének a következményeit na-

gyon szerencsés vonatkozási formában teszi lehetségessé. Magatartása ugyanis veszedelmeket rejt magában. Azt, amit ő önként és szívesen felajánlott magából, könnyen lehetne könyvelhető ilyen tételek alá: balek, vagy szolgalelek. Könnyen vonhatna maga után ilyen másodikszemélyű (később ennek megfelelő elsőszemélyű) magatartást: rabtartó úr, élelmes kalmár.

*

Írónknak van egy remekbe készült novellája: *Miből kelt ki a világháború?* Ebben maga Ferenc József is szerepel úgy, ahogy a császár- király a magyarok képzeletében él. Akkurát olyan, mint egy falusi jómódú gazdaember, aki „felfele barátkozik“ s a muszka cárt meghívja vacsorára. A muszka cár persze még nagyobb gazda. Ezeknek a versengéséből, ahogy egymást vacsora közben szurka-piszkálják, lett a hétországra szóló baj. A méregerős kisüstönfőtt, meg a nehéz tokaji bor még fütötték is a kezdettől végig nyomott hangulatot. Ahogy ebben a novellában mozognak meg beszélnek ezek a nagyurak, az akkurát úgy megy, ahogy magunk között járja. Nemesak a mult és jelen közt nincs igazi különbség, egyik ember és másik ember közt sincs. Hiába császár- király az egyik, cár a másik, életük folyásában, tetteik motívumaiban szakasztott olyan emberek, akárcsak mi. Csak arányaik nagyobbak a mienknél. Ha náluk lop a eseléd, aranytányért „berhel el“, ha köztük támad harag, igazi háború lesz belőle. Még a nyelvük is magyar, a mi magyar nyelvünk. A miniszter azt mondja a királynak: „Olyan a vín jány, uram, akar a mesgyekaró, mindenki kikerüli. Még a kálvinista is keresztet lök magára, ha útjába kerül.“ A király meg így dicséri meg egy alkalommal: „Okos ember maga, hallja, nem hiába, hogy olyan sokba kerül.“ A cár is minden nehézség nélkül megérti Hersegős Nagy, község kocsisát, mikor az így jellemzi neki a Hortobágyot: „Két Úristen kék ide, egyik, aki öntözi, másik, aki szárítgatja.“ Ő maga így okítja házigazdáját, Rudolf trónörökösre emlékezve: „Kurta kapocányon kell tartani a fiúgyermeket, míg meg nem nő.“ Ez a tanulság is tőle való: „Özvegy ember ne híjjon vendéget, mert a eselédek azt löknek neki, amit éppen kedvök tartja.“

A *Túl Napnyugat innen Kelet c.* novellában Likmány fiskális felváltva szólogatja Kuis Bálint uramat hol így, hol úgy: Kuis gazda; na, öreg; Kend; hallja, maga; hallja öreg; nézze, Kuis; na, öreg gazda; na, apám; öreg szülém. Kuis változatlanul Likmány úrnak titulálja az ügyvédet, ha hallja, távollétében pedig Likmánynak emlegeti. Úgy látszik, nem tartja vele a rokonságot, amaz meg szeretné tartani. Olyan rendszer ugyanis, ahol egyik ember a másikhoz képest minden

kár, vagy baj nélkül viszonyulhat passzív-aktívan és aktív-passzívan is, csak egyetlenegy van: a család. A magyar tette-rendszert, a mi társadalmunkat a *családiasság* légköre árasztja el és teszi sajátosan mássá, mint akármelyik másik társas-akarati vonatkozást. A művek szerzője maga is ilyen tette-rendszerben mozog. Lakásának díszei, a képek meg az Ady-reliquiák királyra vallanak, az is, ha valaki megfigyeli, mikor van nyitva nála a rádió, az is, hogy nagy nehézségek árán ugyan, de a magáéban lakik. Az íróasztal azonban már luxus, hát csak a felhajtott terítőjű ebédlő-asztalon ír, ha ír. Az orgonaművész is méltóságos paterfamilias-számba megy alig ötvenesztendő korában, mikor a fiatalasszony-mama, a másvallású így köszön rá az erdélyi fürdőhelyen: Kezét csókolom, Béla bácsi. Igen, a magyar társadalomban öccse, bátyja, néneje, húga, apja, anyja egyik ember a másikkal.

*

Sorba haladván most már minden társaspszichológiai kategórián, érezzük-e mindenütt a magyar sajátosságokat?

Milyen indokolású a magyar társadalom jogi alapja: milyen *igényt* emelnek egymás életébe avatkozón egymással szemben cselekvő és szenvedő személy? Költőlelkű tanárunk példának okáért egészen irgalmatlanul tud engedelmeskedni felfele is, felettes hatóságának, lefele is, tanítványai seregének. Az ő igénye az volt, hogy komolyan vette és egész magának odaáldozása erejéig kiszolgálta amazok igényeit. A tanár halálos komolyan veszi azt a más esetben kissé felszínesen vett tételt, hogy a tanítványai tanulni akarnak tőle. Ő tehát se rendőri szolgálatot, se semmi más tevékenységet nem vállalt és nem is végez körülöttük, de annál buzgóbban és intenzívebben tanítja őket. Tanítási modora ugyanolyan, mint a főntebb említett konferencián: állandóan irodalmi hatásnak teszi ki azokat, akiket irodalomra akar tanítani. Mondta az Ady verseket a konferenciának, a Vergilius verseket a fiának, a Dante verseket nekem és a válogatott verseket a gimnázista lányoknak. Igazgatóját is ugyanígy tekintette százszázalékos vezetőjének s ez az engedelmesség már-már elviselhetetlen. Az engedelmes-ség igénye ebben az esetben ennyi: vezess, én odaadom magamat a te vezetésednek. Implicite ez a kérdés is bennefoglaltatik ebben az igényben: vezess, de hová vezetessz? A történelmi lénytől nem lehet rossz néven venni, ha e mellé a felszólítás mellé odagondolja: vajjon milyen mélyről döbbenek az olyan ember imperatívusai magyar célok felé, aki innen is, amonnan is keresi az őseit s vajjon jó irányba vezet-e* az ilyen vezető azt, akinek az összes kivonatait egyetlen esős délutánon együltő-helyében kiírhatja valaki. A papi lelkű orgonaművész igénye szintén a szolgálatán keresztül látszik meg teljes pompájában.

A zenés áhítatok rendezője az egyháztársadalom legszélesebb rétegeinek nyújtja a legmagasabbrendű muzsikát. Az énekeskönyv reformátora kínosan kerül minden zenei ponyvát, megint csak azért, mert a gyülekezet legmagasabb igényeit szeretné kiszolgálni a legmagasabbrendű hagyományos egyházi zeneművek nyújtásával.

*

Ezen az igényen, amely a maga odaadásában egyszerre kényes és pazarló, mint erős fundamentumon épül fel tettrendszerük gyönyörű palotája, mely azért olyan szép, mert ajándékozó kedvük érzelmileg kiapadhatatlanul *gazdag*, azért igaz, mert szolgálatuk logikusan *törvényszerű*, áldozatkészségük pedig ökonómiusan *hatékony*. Cselekedeteik ajándék-jellegét az biztosítja, hogy *ingyen* adják, amit ingyen kaptak, még azt az ellenértéket sem követelik érte, hogy a másik fél is adjon a közös munkához valamit a magáéból. Annyira hisznek a szellemi energia megmaradásának elvében, hogy mert a magukáraszottta emanáció egész bizonyosan elhagyta éniségük addigi háttérát, már bizonyosak annak hatásában. Mondja a verset az egyik és írja a novellákat. A másik orgonázik, tanít, műveket szerez. Az egyik sohasem kér írói honoráriumot, még jó „feleleteket” sem ellenőrzésképpen. A másik ráfizet a hangversenyekre, nem kedvetleníti el az értetlenség. Saját egyéniségét is engedi elherdálni s vállalja mosolyogva a „Lőrincséget.” Az ajándékozonak egyetlen öröme, amely mindenért ellensúlyozza és kárpótolja, az, hogy tékozolhat. A kora délutántól setét estig tartó orgonahangverseny is ilyen tékozlásban lelt öröm.

*

Pedig csak látszólagos ez a tékozlás. A tettrendszerben voltaképpen a tékozlás a legbölcsebb és leghasznosabb befektetés. Az életelv elsenyvedne az igény talajában, ha a *szolgálat* lehetőségében tovább nem fejlődhetnék. Önmaguk odatékozlói szellemi szopornyciát kapnának s abba halnának bele, ha potenciájuk időnkint meg nem szabadulhatna kínos feszültségétől. De meg, akár várnak viszonzást, akár nem, csak a szolgálat jegyében lehetséges számukra gazdagodás kívülről. Haláluk napján derül ki, hogy számításukban nem csalódtak. Mind a kettőnek nagy temetése volt, még hivatalos részről is „fényes” végtisztességtétele. Hatalmasabb uraknak bizonyultak, mint amennyire életükben a kompetenciájuk terjedt.

*

Az a szolgálat, amely telt tőlük, azért lehetett a rendesenél nagyobb, mert áldozathozataluk ökonómikus volt. Nem spóroltak magukkal, kevés ment tehát belőlük pocsekba. A spórolt

életnek mindig gyanúsan magas a parlási százaléka s a végső szerbeszámba vételüknél tömérdek leírnivaló a „dubióz“-tétel. Ezért aztán hatékony is áldozatuk, mert az egész hányad úgyszólván leszámítás nélkül magára a cselekedetre ment, amelyre szárván volt. A tanár kinőtt iskolájának korlátain, az egész Tiszántúlnak szolgálni tudott, ifjúsági vonatkozásai egyenesen országos jellegűek voltak már a végén. Könyveit minden hírverés nélkül szétkapkodták. Az orgonistának a gyászejelentésén is egészen groteszkül hatott a kitétel: budapest-székesfővárosi vallástanítási szakfelügyelő. Mennyivel több volt már ő akkor egy ilyen fűresacímű individuumnál.

*

Teljes életüket adták áldozatul. Ez a magyarázat. Egyszer csak haladni fog az orvostudomány is annyira, hogy utólag igazolni fog engem, ha már most megállapítom, hogy egyik se halt volna meg, ha oda nem áldozta volna életét egyik az egyházi zenének, másik az egészen nemes értelemben értendő „nemzetnevelésnek“. Mind a két életregény magyarázata ebben az egy tényben rejlik. *Áhítatos* lélek volt mind a kettő. Áhítatuk ószövetségi értelemben kultikus fokú volt, sarújokat megoldva közeledtek mindig minden olyan alkalomhoz, amely szemükben és számukra „szent“ volt. *Szeretet* áradt el egész lényükön, teljes életükön, minden cselekedetükön. Hogy a tanár milyen mérvű szeretetfókusz volt, arról mint szenvedő fél hadd tegyek bizonyosságot. Szinte minden év meghozza számomra (amíg a készlet tart, sajnos, már nem sokáig), azt a nyíregyházi volt Fehér Gábor-tanítvány bölcsészskisasszonyt, aki előtt meg se tudok állani, mert hát . . . , bezzeg Gábor bácsi, az egészen más volt. (Mintha azt a szomorú valóságot, hogy nincs többé, nem én sínyleném legfájdalmasabban. S mintha nem én tudnám legjobban, mennyivel különb volt nemesak nálam, de édesmindnyájunknál.) Hogy az orgonaművészen mekkora lánggal égett, világított és hevített a szeretet, azt torzói mutatják legtanulságosabban. Lehet, hogy önérzeteket sértek és szíveket szomorítok meg, mégis ide kell írnom. Mióta elmúlt közülünk, mennek, mennek egyes dolgok, nem mondom. De egészen bizonyos, hogy ha élne, másképpen állna a protestáns egyházzenei tanszék, meg a protestáns egyházzenei kórus ügye, úgyszintén az új református énekeskönyvé is. Mert kettő ez a kettő: az ügybuzgó, szakszerű, lelkes cselekedetek és a szeretet tettei, a szeretetét, amely mindent elfedez, mindent eltűr, mindent remél és soha el nem fogy.

*

Miért tartom én a tetterendszer főntebb felsorolt ismérveit magyaroknak, holott azok az egyetemes emberségnek is határozmányai. Azért, mert zárt tetterendszerben csak magyar egyik

és másik ember egymásvonatkozásában jelentkeznek jellegzetesen. Csak a halál felé tendálók végevárhatatlan passzív-aktivitásában és mérhetetlenül rövid aktív-passzivitásában lehet az odaadás olymértű, hogy érzelmi velejárója ajándékoskedvű tékozlás, érzelmi hangsúlya szolgálat, akarati ökonómiaja hatékony áldozathozatal, áhítatos foka pedig szeretet. Mert az engedelmesség igényét táplálni is, kielégíteni is csak a szeretet képes. És . . . mint ennek megfelelője . . . csak a magyar társadalmi rendszer szerkezete „családias“ egész Eur-amerikában.

A MAGYAR DIÁK ÉS A DIÁKSZÖVETSÉG

I.

A középiskolás diákmunka elvei.

Egy magyar diák: Kis Gábor.

Varga maradjon a kaptafánál! Kegyes engedelmmel úgy kezdek most el politizálni, hogy, ha egyelőre csak problémák felvetése alakjában is, megpróbálom a magam szemetjén az alkotó munkát.

Tudják, kérem, hogy a felvetettem igen együgyű kérdés a legsürgősebb tanügyi probléma? Égetőbb, követelőzőbb még az új olvasókönyvek kibocsátásánál is, ha azt nem akarjuk tűrni, hogy az egyenlőség elve hazugság, vagy legjobb esetben is önáltatás legyen a szánkban? Programm helyett frázis.

Először is, ki az a Kis Gábor, akinek a sorsa annyira a szívünkön fekszik, mert az egyenlőségnek megvalósítása, vagy megcsúfolása? Képzhetik, hogy nagyon kicsi és csöppet sem következő pária: egy biharmegyei tanyasi béresnek a fia. Aki ezen a nyáron bizonyosan a markot szedné valamelyik kasza után, a gép mellé meg pévahordónak állana el felerészen, ha a kegyelmes sors intézkedése folytán oda nem maradt volna az apja a Doberdón. Így Kis Gábor hadiárává avanzsált és most kovácsinas, ha jól tudom, Szolnokon.

Hogy mi bajom nékem övele? Előbb tudjanak meg róla mindent. Hat esztendőn keresztül első pad első volt a tanyájukhoz legközelebb eső falu elemi iskolájában. Szerencsés gyerek volt, mert „nanám“ bent lakott a faluban, az apja meg súlyt helyezett a tudományos kiképzésére. Az öcsei már nem voltak ilyen szerencsések, mert nanám közben meghalt, Pimri csak két osztályt végezhetett, Zsigri meg a betűt se ismeri.

Hát azt méltóztatnak ezek után képzelni, hogy én hálásan megköszönöm, ha megnyugtатnak, hogy a tanyasi gyerekek analfabétasága rövid időn belül valahogy megszűnik? Hiszen már erre a válaszra is készen az új kérdésem, mennyi időn

belül és hogy? De amúgy se érek rá megvárni a választ, mert új kérdés fészkelődik bennem: mi lesz a jövőben Kis Gáborral?

Mert Kis Gábor a véletlen folytán — nanámnak legyen érte köszönet és hála — kivételesen megmutathatta nekünk, hogy ő, mint szellemi érték — ha úgy engedik nálánál nagyobb erők: első pad első. De de ha az volt, miért kovácsinas most és miért nem az én első eminensem? Csak azért, mert tanyán született.

És miért nem Csuha János az én második tanulóm, az első padba második a szülőfalumból? És . . .

És itt válik ez az én együgyű kérdésem elsőrendű tanügyi problémából még fontosabb szociális problémává: miért kell nekem talmi tehetségekkel is megelégednem csak azért, mert az igaziak esetleg falun láttak napvilágot?

Ez merész és homályos állítás, megmagyarázom világosabban. A kassai főreáliskola első osztálya befogad mondjuk kerekszámban, 100 tanulót. Ez a szám betelik. Ugyebár procentuáliter is inkább kassaiakból, mint buzitaiakból telik be? Ugye aránylag nem annyival nagyobb Kassa Buzitánál, mint amennyivel aránylag több kassai fiú koptatja a padot, mint buzitai?

Tegyük fel, ötven kassai fiú csakugyan tehetséges gyerekek és méltó arra, hogy szellemi munkásnak képezze ki. Ötven meg csak azért jár bele, mert Kassáról könnyebb a kassai iskolába járni, mint Buzitáról.

Azt kérdezem ezután: elbukik az az 50 nem oda való mind? Ugye, hogy nem bukik el? 30 megmarad s nekem lejjebb kell szállítanom az iskola színvonalát, az oda nem valók kedvéért. Pedig ha a falvak és tanyák úgy csinálnának egészséges konkurenciát az okosabbaknak, mint ahogy nem csinálhatnak, még az eredeti 50-ből is más munkáspályára küldhetnénk 10-et s még akkor is, a mainál sokkal magasabb színvonal mellett is nagyobb számban juthatnának végcélhoz a növendékek, mint eddig.

Nemcsak a főispán fia tette hát le hivatalból az érettségit a multban, hanem nagyon sok városi gyerek is, csak azért, mert városban született. És nemcsak a városi munkás gyermeke lett azért rikkancs, mert nem juthatott az úrfieskák miatt az iskolához, hanem a tanyasi béres tehetséges fia is béres maradt akkor, amikor a városi munkás kevésbé tehetséges fia átvergődött az elégségesek között, csak azért, mert hiányzottak a falusi gyerekek a versenyben.

Azért kérdem feleletet nem kérőn vagy várón, de követelőn: mi lesz Kis Gáborral? Hogy oldják meg — mégpedig rövidesen — ezt a kérdést? Mert mindaddig, míg minden gyermek egyformán nem részesül a kultúra áldásaiban s egyforma igazságossággal nem ítélnék felette, testi munkára való-e, vagy szellemire, se igazi egyenlőségről nem beszélhetünk, se igazi kultúráról.

Egy magyar tanár: S. Szabó József.

— 1862—1944. —

Eheu fugaces labuntur anni, harmadéve elköltözött Gulyás István tanár úr, most meg Szabó József tanár úr ment haza. Szomorú volna mindez, ha nem volna egyben nagyon magátólértetődő, tehát nagyon természetes és így örvendetes is.

Az ember gyászol persze ilyenkor, de csak a porból vettett és porrá leendő fele és az sem az elköltözötteket sajnálja, — hanem saját magát. Homályosan azt érzi ugyanis, hogy mostantól kezdve eggyel megint kevesebb olyan ember él, aki a maga terhén túl másokét is hajlandó viselni. Talán még az én dolgom nehezebbik végét is felfogja majd. Az ős-lajhár siratja magamagát bennünk, nem a halhatatlan lélek.

Jómagam is, ahogy rajtakapom magam a bűbanatbamerülésen, már nyomban azt látom, hogy legfrissebb bánatom az után szállong, aki úgyszólván pótolhatatlan. Szellemtörténeszek hiszen igen csak akadnak ezentúl is köreinkben, de mi lesz, ha apródonkint kipusztulnak közülünk a szorgalmas böngészők és lelkiismeretes bogarászók, akiknek az eredményein olyan testhezálló dolog a nagyvonalú és széleshorizontú szintétikus elméknek lelkök csendességére elszellemtörténeszkedhetnek. Jaj nekünk, fiatalabbaknak. Idővel úgy fordulhat, hogy menthetetlenül nekünk magunknak is az eredeti kútforra kell fanyalodnunk végtére. Abba még csak bele lehetne törödnünk, hogy egy 82 esztendőös fáradt vénember pihenőre tért, de vigasztalan mellékkörülmény, hogy olyan ember aludt el személyében, aki eddig helyettünk búvárkodott és nevünkben, majdnem megbízásunkból mutatott példát rá, milyen is a szokásmondás holtig tanuló jó papja valóságban.

Difficile est satyram non scribere. Egy kiváltképpen való műveletlen kor díszdoktori diplomával tiszteli meg élete alkonyán azt a férfiút, aki egészen másfajta vágású valaki, hiszen *tud* és még aggastyán korában is *érdeklődik*, sőt *dolgozik*.

Hadd idézem hát elsősorban és legfőképpen őt úgy, ahogy személy szerint nekem példaképemül tett-vett a debreceni öreg kollégium tanári szobájában. Alighogy felcseperedtem, már nagyon ritkán vagyok az osztályban vallásórák elején. — Maga bizonyosan elkészült, édes jó öcsém — int be csengetés után a sötét folyosóra. Fél után öt percig babráljon el ezekkel a korrektúrákkal. Addig nem veszít semmit, mert csak feleltetek. Magamrahagy, mikor milyen tennivalóval. Ő tanított meg az egyezményes korrektúra jelekre, tőle tudom, hogy a kéziratpapírnak csak az egyik oldalára illik írni, különben gorombává válik a szedő, az Országos Református Tanáregyesület meghívóit is velem címezteti, ezzel az indokolással: úgy is ilyen

országháborítónak indul, amelyen belőlem vált. Ötödikben-hatodikban csak ennyire viszem. Hetedikes koromban már ismertetésre kapok tőle elébb csak különnyomatokat, füzeteket, később önálló köteteket is. Mint maturandus a Debreceni Lelkészi Tár legújabb kötetét bírálom, én bizony elfelejtettem megkérdezni tőle, milyen álnéven és melyik folyóiratban. Ahogy így megdolgoztat és amilyen szívesen segíték neki, abból tanulom meg, kicsoda is ő voltaképpen, a mellett, hogy a mi vallás-tanárunk: író, szerkesztő, főtítkár, mindegyik többféleképpen. Szépiró, filológus, történész, theologiai művek és vallásos néplap szerkesztője, főtítkár a tanároknál, de egyúttal a debreceni Jótékony Nőegyletben is: e minőségében — többek között — stilsztikára oktatja a nőipariskola fehérvarró osztályában a masamódkisasszonyokat.

Nálunk sem elégedett meg a pusztá vallásórákkal. Abban az időben, mikor még híre-hamva sem volt a belmisszióknak, ő külön gyermekistentiszteleteket szervez a számunkra a téli hónapokban: úgy is kegyetlen hideg üli meg a Nagytemplomot, az oratórium sokkal melegebb. Az istentiszteleteken sorba szolgálnak a gimnázium lelkészjellegű tanár urai, még nyomtatásban is kaphatók a prédikációk 10 vagy 20 fillérért, már nem emlékszem rá egész pontosan. Úrvacsoraosztáskor, karácsony és húsvét előtt előkészítő evangélizációt tart a számunkra, ilyen alkalmakkor különösen az alsóosztályosokra ügyel, hogy el ne beszéljen valahogy a fejük fölött; a felsőosztályosok lelkigondozására külön szervet alakít. Azok egytől-egyig mind rendes tagjai az Ifjúsági Gyülekezetnek.

Az ifjúsági Gyülekezet annak rendje-módja szerint megalkult református egyházközség. Két kúratora van, két nyolcadikos, egyik az anyagi ügyeket intézi és a diakónusok feje, a másik a szellemieket, ő tehát a presbiterek élén áll. Mert a kúratoroknak osztályonként két-két presbiter és diakónus segít. A kúratorokat az ősmegalakulásakor „angyal“-oknak hívják, mert úgy biblikusabb, de hamarosan humorba fullad ez az elnevezés, ne feledjük, nagyon az elején tartunk a huszadik századnak. A gyülekezet maga választja lelkipásztorát. Nem köteles a vallás-tanár urat megválasztani, más lelkészjellegű tanár urat is felkérhet erre a tisztségre. Úgy tudom, Soós Béla professzor úr volt is egyízben gyülekezeti lelkipásztor, magyar-német szakos tanár léte, de — természetesen — majdnem kivétel nélkül minden évben mégis Szabó József tanár úr viselte ezt a tiszteletet, hiszen az ő szívéhez állott ez a gyülekezet legközelebb. Mi diákok imádkoztunk, bibliát magyaráztunk, szavaltunk, zongoráztunk, orgonáztunk és felolvastunk az összejövetelek alkalmával. Év végén meg emlékünnepeket tartottunk, a kollégium kegyes alapítóinak áldott emlékezeteit idézve. 1910-ben Bethlen Gábor emlékezetére nyilvános ünnepélyt is tartot-

tunk a debreceni nagyközönség számára. Annak a pénznek segítségével, melyet az év folyamán a diakónusok összegyűjtöttek, bekapcsolódtunk az országos és világ-szervezetekbe. A gyülekezetben tudtuk meg, hogy van KIE, Bethánia, Bethesda, Nagypénteki Társaság, Skót Misszió és kezd már lenni Diákszövetség is.

Ma talán elhalványodtak már a gyülekezet életének heroikus vonásai. De akkortájt hősi tett volt biz az, mert mi diákok, például, Szent-egyletnek csúfoltuk, Igazgató úr meg e megjegyzés kíséretében adta meg összejöveteleinkre a legfelsőbb jóváhagyást: már megint ezek a nazarénusok!...

Pedig áldott, titkos, lassan, de biztosan ható szer volt a gyülekezeti élet. Mi ketten Komlóssy Dezsővel, emlékszem, szisztematikusan mókáztunk kezdetben benne. Ő költő volt, én novellista. Gyárilag állítottunk elő „istentelen“ poémákat, amelyekben a legféltelenebb orgiák dúltak a befejező öt sorig. Az utolsó öt sorban mindenki Istenhez tért, persze, de a gyülekezet mindvégig azon derült, mennyi minden „szabad“ nekünk azért az öt sorért és hogy milyen báránytürelmű, naív ember Szabó József tanár úr. De azért Isten tudja, hogy és mi történt, nyolcadikban már felváltva tettünk egymásnak szemrehányást Dezsővel, hol ő nekem, hol én neki: Hallod-e, te csalsz, *mintha már hinnéd is*, amit komédiázol.

Tudós ember, hívő lélek volt, azonkívül nagyszerű tanár is. Ami engem egyéniségén így visszamenőleg legjobban meghat, az lelkitulajdonságai közül kevéssé emlegetett: pedagógiájának tökéletes *gyermekszerűsége*. A kis elsősöknek gyönyörűen tudott mesélni. Én például *Eszter* könyvével szemben azért nem éreztem soha idegenszerűséget, mert egy felejthetetlen téli délután ő mesélte el nekem a tartalmát legeslegelőször. Az üdv-történetet meg szinte változatlanul úgy adtam át vasárnapi iskolásoknak, ahogy tőle hallottam 1902-ben egy adventi „előkészítőn“. A harmadikosokat adatok tömegével ajándékozta meg, amelyet azok életkorukban gyökerező gyönyörűséggel szedtek begyre. Milyen nagyra voltunk a tudományunkkal, hogy azt mondja: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium. Meg az ilyenekkel: Theológia, Anthropológia, Soterológia, Eschatológia. Bizony mondom, harmadikosoknak és nem teológusoknak való tudomány is ez inkább. A negyedikeseket irodalmi érdeklődésüknél fogva ragadta meg. Az erkölcstan mellé egész Chrestomathiát kellett összegyűjtenünk. „Az Isten a szegények részét A gazdagoknál tette le, Ha földi jókkal vagy megáldva, Akként sáfárkodjál vele, Hogy megszegjed az éhezőknek Isten nevében kenyered, Másként bizony fogsz tenfejedre Gyűjteni eleven szentet“, — mondta, akinek az adakozásról kellett felelnie. Az esküvés mellé Arany *Hamis tanúját*

is tudni kellett. A gondviselésről szóló okvetlenül bele kellett, hogy szőjje *Az első lopás* elejét. Szertartástanban a harangozásról esvén szó, jó volt a feleletet így kezdeni: Cseng-zúg még a harangok öble, A hang távol széthömpölyögve Bétölti a pitvart, a házat. Az arcokon hit és alázat.“ Tikos Laci barátom azért kapott egyszer egy nagy egyest, mert a XXXII. zsoldár aktualitásából felhozta a Pesti Hirlapnak azt a számát, melyben *Az eget vivó asszony szív hősnője*, Katalin, a debreceni nagytemplomban olyan szépen éneкли „Ó mely boidog az oly ember életében“.

Az egyháztörténelmet tanuló ötödikesek és hatodikosok olyan adathalmazt kaptak a nyakuk közé, hogy beleszédülhetek volna, ha nem lettek volna az adatok — serdülő fiúk szájaíze szerinti módon — anekdotikusak. Így ellenben ízlettek s egy életre megtanultunk ilyen jeles mondásokat, mint „Malo regnum desolatum quam damnatum“, „Finis santificat media“, „Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo“, „Non est currentis, neque volentis, sed miserentis Dei“. Tudtuk, hogy ki volt Boeckai István dajkája, név szerint ismertük a gályarabokat, még azt is tudni véltük, hogy Melanchton állítólag egyszer azt írta ki a hirdető táblára: „Filep ma innepel, Filep ma nem tanít, Pihenteti kissé Szent Pálnak tanait.“

A hetedikesek, újból tanulván a hit és erkölcostant, egész kis rendszeres theológiát és apologetikát jegyeztek buzgón a tankönyvük margójára. Tudták Isten lételének valamennyi argumentumát, az ontologicumot, a világtanít, a kyneseost, a céltanít, az erkölesit, a történelmit. Tudták az argumentumról, hogy akár ad hominem, akár a baculo, akár a consensu gentium, egyképpen nem igazi; az argumentum ontologikumról jelesül azt, hogy arról Anselmus canterbury érsek tehet, aki Aostában született 1032-ben és 1109-ben halt meg, április 21-én. (A hónapot és a napot csak a jeleseknek illett tudniok.)

A nyolcadikosok végül, ezúttal már alaposan, másodízben tanulmányozván végig a magyar protestáns egyház történelmét, megismerkedtek a forráskutatással is. E sorok írója saját invenciójából meritvén a főntebb említett Bethlen ünnepre készített színdarabjának tartalmát, kemény megrovás kíséretében új „költésre“ utasított, egy szekérdereknyi könyv egyidejű átutalása mellett. Mikor aztán átkérözte magát e könyveken, a tanár úr az egyházkerületi levéltárba és Debrecen városának a levéltárába is magával vitte, hogy legalább lássa, milyen egy levéltár belülről s csak azután engedte meg neki a színdarabírást.

Most pedig, hogy némiképpen megmentssem ezt az írást az alkalmoszerűség vádjától, nem folytatom tovább. Nem írok mostantól kezdve, csak másolok. A *Magyarok Istene* c. könyvem 289. lapjáról másolom, ami alább következik.

„Hetedik végén valami önképzőköri ünnepélyt rendeztünk, amelyen a vallástanár úr leánya zongoraszámmal szerepelt. Alkalmam nyílt ennek az embernek a magánéletébe is bepillanthatnom. Már abban az időben irogattam s emberismertem nagyobb volt az átlagosnál. Valamennyiünk nevében elszégyeltem magam, arra gondolván, hogy mi ezt az áldott, kegyes, szelíd, jó lelket farizeusnak nevezhettük, ha csak egyetlenegyszer is, ha csak rövid időre is. Revízió alá vettem azokat az igazságaimat, melyeknek ekkora hazugságra volt szükségük, hogy valamennyire is megállhassanak kritikátlan emberek szemében. Kezembe vettem a Bibliát ismételten... Azóta nem tagadtam meg soha s ha Istenen kívül van ember, akinek köszönhetem, hogy bibliaolvasó lélek lett belőlem, az az ember S. Szabó József drága jó vallástanárom. A szavai, de még inkább egyénisége és egész élettempója tartották bennem ébren a serdülés küzdelmes évei során az egészséges szkepszist, amellyel még életem e legnegatívabb szakában is hallgattam az atheizmus csúfolkodó beszédét. Áldja meg az Isten érette!“

Egy magyar iskola: a református kollégium.

Bevezetéképpen azt szeretném hangsúlyozni, hogy ennek a beszélgetésnek nem lehet mentegetőzsjellege. Nem kifelé szól, mintha nekünk bizonygatni kellene, hogy ezeknek a kollégiumoknak van hivatásuk a nemzeti művelődésben. Nem úgy beszélünk erről, mint hogyha valaki a szomszédjának akarná bizonygatni, hogy joga van a szomszédságában élni, mert kifizette az adóját, övé az a telek is, amin a háza épült, hiszen még a nagyapjáról maradt rá. Az vitán felül áll, hogy a református kollégiumoknak igenis van hivatásuk a nemzeti művelődésben. Programnak kell lennie ennek a beszélgetésnek. Magunk között beszéljünk róla, hogy mit jelent. Mintha tovább folytatva az előbbi képet, a gazda beszélgetne a családjával arról, hogy mi a holnapnak a feladata, hová mennek, a földnek melyik részére, milyen munka kerül ott sorra. Éppen ezért magunknak mondom ezt: kollégiumaink hivatása elsősorban az, hogy egy csomó *református* embert szolgáltatnak a magyar művelődésnek, tanárokat és diákokat. Ki református? Nehéz kérdés, mégis egyszerű rá felelni. Krisztusnak ezt a mondását: Te Péter vagy és ezen a kősziklán építem fel az én egyházamat, — a református ember úgy hiszi és úgy vallja, hogy egyénként mindenki Péter, aki Jézust Krisztusnak hiszi. Tehát az egyház az egyéni hiteken épül. Anyi a református egyház, ahány hívő ember hiszi, hogy Jézus a Krisztus. Ez pedig további konzekvenciáiban azt jelenti, hogy református kollégiumaink szolgáltattak a múltban és kell, hogy szolgáltassanak

ezentúl is a magyar művelődés számára szabad és szent embereket. *Szent* vagyok, nem azt jelenti, hogy glória van a fejem körül, hanem azt jelenti, hogy az Istenének tudom magam. Nem vagyok a magamé és nem vagyok senkié sem, egyesegyedül az Istené. Krisztusé vagyok, az ő megváltottja és foglya, és neki tartozom felelősséggel. Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus. Ezt jelenti szentnek lenni. Ha tehát református kollégiumaink betöltik hivatásukat, megtelik a magyar nemzeti művelődés és a magyar közélet szent emberekkel, Istennek az embereivel.

Ezek az emberek *szabadok* is. Nem rabszolgái többé a bűnnek. Nem a szárnyuk nő kifelé annak jeléül, hogy máris angyalok, hanem bűneikből megváltatásuk után sohasem érzik magukat szolidárisnak a bűnrel többé. Már nem a sátán megkötözöttjei. Szabad emberek értékrendszerében például a mi dicsőséges multunk, amire annyit szeretünk hivatkozni, csak egyféleképpen tanulságos. Látjuk belőle, hogy ez az életstílus *lehetséges* volt a multban és *reménykedünk* benne, hogy lehetséges lesz a jelenben is, de tőkét nem kovácsolhatunk belőle. Nem lázalom, nem chimaera, valóság az, hogy lehet ilyen életet élni: gályarab őseink élete mutatja, hogy valóság. Tehát mi is élhetünk ilyen életet, hihetjük és remélhetjük, hogy lehet ilyen életet élni Krisztusban. Még tovább levonva ennek konzekvenciáit, azt jelenti ez a szabadság, hogy nálunk az iskolában sem egy kész művelődési anyagot adunk tovább. Nem teaurált manát, amit még tegnap gyűjtöttünk. A magyar szellemi élet ennek a két saroknak, a szabadságnak és szentségnek a feszültsége, minden pillanatban lehetséges, de csak annak a pillanatnak a letéteményesei tehetik igazán lehetségessé. Szabadnak és szentnek lenni: reformátusnak lenni ezt jelenti és ezt az elvet vitte bele a református kollégium a multban a magyar életbe, azért volt a magyar multban annyi szabad és annyi szent ember.

Ezek a szabad és szent emberek a valóságba vitték bele ezeket a református életelveket, még inkább így szeretném mondani: ezek a református lehetőségek gyakorlati embertípusokat termeltek, hoztak létre. A református kollégiumokban olyan tanárok és olyan diákok éltek, akikre nézve sajátosság volt az ő reformátusságuk.

Milyen volt a tanár? A tanár *pap-tanár* volt. Még pedig nem úgy volt pap-tanár okvetlenül és mindig, hogy talárt viselt, hanem úgy, hogy tanító és nevelő munkája közben misszionáriusnak érezte magát. Miután megváltatott, miután szabaddá és szentté lett, tudomásul vette a missziós parancsot is: Elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket. A pap-tanár ilyen bizonyágtévő ember ma is. Isten szuverénítésának,

Krisztus mindenre elégséges váltságának és a Szentléleknek, mint egyetlen lehetséges erőnek a tanúbizonysága és ebből áll az ő tanári munkája. Benne van ebben az egész kultúra. Benne van az érzelem-világnak, az értelem-világnak és az akarat-világnak a gazdagítása, növelése, nyilvánítása. Mert az *érzelem* szempontjából a Szentlélek *vigasztaló* Szentlélek, az *értelem* szempontjából a Szentlélek *megvilágosító* Szentlélek és az *akarat* szempontjából a Szentlélek *vezérlő* Szentlélek.

Ez a pap-tanár növendékeivel, diákjaival együtt zsinat-presbiteri életközösségben működött. Nem ex cathedra volt csalhatatlan, nem enunciált és exkommunikált, hanem életközösségben működött a maga tanítványaival, mint primus inter pares. Kik voltak a diákok? A *mendikáns-diák* volt ez a tanítvány, még akkor is, ha méltóságos úrnak a családi otthonából került a kollégiumba. Úgy kell ezt érteni, hogy háládatos emberek ülnek a kollégiumok padjain, akik nem tartják ragadománynak és magátólértődőnek azt, hogy tanulhatnak, hanem kiváltságnak, privilégiumnak tartják, ajándéknak veszik és úgy élnek vele.

Kicsi gesztusokban látszik ez meg. Az igazi református kollégium igazi református diákja, mikor végigmegy az utcán, rettentően kell, hogy szégyelje magát, ha nem készült el az aznapi leckéjére. Igen, mert úgy néz utána az utcaseprő: megengedem ennek a kisgyereknek, hogy egy negyedóráig játsszon, kiszaladgálja és kikiabálja magát, mert ebből lesz az én leendő orvosom, lelkiatyám és vigasztalóm, mérnököm. Ebből lesz az, aki az én leendő peresügyemben esetleg igazságot szolgáltat nekem, akár keresi, mint ügyvéd, akár pedig osztja, mint bíró. Jaj, de keserves lehet akkor egy diáknak tudni, hogy mindez pedig hazugság. A fejesvonalzó hazudja, mely kiáll a hónom alól, pedig arravaló legfeljebb, hogy valakinek a nyaka közé sózzak vele, nem pedig arra, hogy olyan párhuzamos vonalakat húzzak vele, amelyek a végtelenben feltétlenül találkozni fognak, tehát a végtelenre utalnak, tehát szoktatnak engem a végtelenséghez, az örökkévalósághoz és a csudálatos élet stílusához.

Ez a mendikáns diák természettől kíváncsi, mint fiatal, ez a pap-tanár pedig természettől közlékeny, mint öregebb. A közlékeny öregebb és a kíváncsi fiatalabb találkozása a református iskolában a diákélet, tehát a legideálisabb pedagógiai alapviszony.

Ilyen emberek találkozásában az a jellegzetes, hogy egyik ember sem tartja magát különbnek a másiknál. Az öregebb érzi ugyan, hogy vannak tapasztalatai, de azt is érzi, hogy életfáradalmi is vannak. Tudja továbbá, hogy nagyon sok érték letéteményese, de azt is tudja, hogy elherdálta az életét. Ez a

másik meg még csak most kezdi, tehát élhet okosabban, mint ahogy ő élt. De a másik fél is tudja, hogy mivel tartozik tiszteletben és megbecsülésben az egyik félnek, hiszen forradalom lenne az élete, ha nem a multak tanulságaiból sarjadna ki. Egy-másra utalnak, egymást egészítik ki ebben a pedagógiai alapviszonyban, nevelő és növendék. A kételyek és rugalmasság, a kiábrándultság és reménykedés, a konzerváltság és a haladás, az álmok és látások találkoznak a református kollégiumban. Minden öregebb tudja, hogy csak álmaait adhatja a fiatalabbnak és minden fiatalabb tudja, hogy látásai a levegőben fognak lógni, ha nem igazolják, ha nem engedik meg nekik az öregek álmait, hogy reális valóságot jelenthessenek a jövőben. Ebben a pedagógiai alapviszonyban az öregebb és fiatalabb fél úgy egészíti ki egymást, mint a földön nyugvó láb az előre lépő lábat. Egyik a másikat soha nem nélkülözheti. Mert, ha mindkét láb nyugodnék, akkor vesztegelnénk, amikor járnunk kellene és ha mindkét lábunk egyszerre emelkednék a levegőbe, akkor meg felbuknánk még a síma földön is.

Ezeket az elveket, ezeket az embereket és azt az életstílust adják a kollégiumok a magyar művelődésnek, azért, mert reformátusok.

De azonkívül adnak egy csomó *magyar* embert is. Adnak pedig olyan magyar embereket, akiknek a magyarsága nem kérdéses. A magyar református kollégiumok tanári kara és diákserege úgy magyar, ahogy a Párizsban őrzött platina iridium-rúd egy méter, és nem volna annál nevetségesebb valami, mintha egyszer egy afféle „civil“ egy méter azt mondaná a platina iridium-rúdnak: gyere ide, mérd magadat hozzám és ha akkora vagy, amekkora én vagyok, elismerlek egy méternek.

Az, hogy a református kollégiumok tanársága és diáksága magyar, sokkal mélyebbről igaz, mint ahogy érezni és hirdetni szoktuk. Mert mit jelentett reformátusnak lenni eleitől fogva? Azt jelentette, hogy olyan lelki tartalmat kaptam a XVI. században, amelyet ki is tudok fejezni lelki adottságaimnál fogva. Mert a reformáció volt az az első szellemi mozgalom, amelyben mi elejétől végig résztvehettünk és amelyet egészen önszántunkból is vettünk fel. Mikor a középkori keresztyénséget elfogadtuk, már örököltünk Európától egy félig-meddig kifejtett formát. Hogy mégis felvettük, meg kellett tennünk, bölcs politikai lépés volt kétségkívül. De emezt önként vettük fel, lelkesedéssel ismertük el magunkénak, mert illett a lelkünkhöz, mert kifejezte azt. A magyar léleknek, mint Isten által magyarnak teremtett léleknek az értékei térben a határtalanság, időben az időtlenség és e kettőnek egymáshoz való viszonyulásában a megfoghatatlanság. Ezek önmagukon túl utaló értékek, mert nem

igaz, hogy ezen a földön határtalan a tér, ebben az emberi életben időtlen az idő, és az sem igaz, hogy a dolgoknak nincs magyarázatuk, még ha mi nem is ismerjük azokat egyelőre. Lelki értékeink csak akkor válnak igazi, való, életet építő értékekké, ha a határtalanságba beköltözik az evangélium értéke, Istennek attribútuma, a végtelenség, az időtlenségbe az örökkévalóság, a megfoghatatlanságba pedig Isten csodája. És ez a folyamat ment végbe a XVI. században. Reformátusnak *lenni* tehát azt jelenti, hogy magyarrá *lehetni*, kifejleszthetni mindazokat az értékeket, amelyek magyarok bennünk. Éppen ezért nemzeti művelődésünknek mindig nagy szüksége lesz olyan emberekre, akiket a református kollégiumok Isten attribútumaiban igaz és tartalmas, életerős és életképes magyarrá neveltek. Ha még tovább vetítjük a megvalósulás síkjára ezeket az értékeket, *intézményeket* is jelentenek. Mert, hogy fejlődtek ki ezek a magyar református kollégiumok? A pap-tanár valamikor diák volt, mendikáns diák. Kíváncsi volt, égette a tudományszomj lángja, szeretett volna tanulni, de közben élnie is kellett. Enni kért és kapott. Ez a *kápsálásnak*, a *rekvirálásnak* a nagy eredménye: háládatos emberré lett. Viszonzásul adni akart. Nagyünnepeken elment a falukba és adott, ezúttal, mint *légátus*. Újra kapott, visszamehetett tanulni. De most már külföldökre vágyott s ahhoz nem kapott eleget: tehát újra visszament a faluba, úgy, mint *akadémikus rektor*. Újra kapott, most már kimehetett külföldre is, gyűjthetett tanulmányokat, megtölthetett alaposan. Hazajött és úgy hánnya ki itt a magyar köpübe, a magyar méhkasba a kint gyűjtött anyagot, mint a méh: nem virágpör volt az többé, hanem méz. Ennek is nagy a jelentősége, mert ha valaki úgy megy ki külföldre, hogy a gyomrában nem megy végbe ez az átalakulás, akkor igazi kultúrát onnan nem hozhat, akkor csak gyarmatosító kultúrát hoz.

Az akadémikus rektor a falusi iskolákban találkozott a saját szukreszcenciájával, a tehetséges gyerekekkel. A magyar *tehetségkutatás* nem 1942-ben kezdődött, hanem a XVI. században! A *partikuláris iskolában* kezdődött a tehetségkutatás és ha volt különbség a kettő között, akkor az volt, hogy ez a XVI. századbeli szerves, gyökeres és feltétlenül gyümölcsöző volt.

A felfedezett tehetségeket most már vitte magával az akadémikus rektor a kollégiumba, az anyaiskolába és ezzel új intézmény létesült, a *cétus*. A *cétus*, a diákok életközössége megszerveződött az iskolában a lehető legideálisabb módon. Itt hangsúlyoznom kell valamit. *A magyar református kollégium nem ér semmit kétus nélkül, (mai nevén) internátus nélkül.*

Magáról arról a tudományról szólok itt még pár szót, amit a kollégiumban hirdettek és hirdetnek ma is. Egészen sajtóosan Isten szerint való tudomány volt ez. Valahogy, mintha

állandóan benne foglaltatott volna a II. Korinthus 10: 4, 5. A bábéli zűrzavart, amit a gőgös embernek a gőgje átokként hívott ki maga ellen, csak egy másik nyelvi csoda tudja meggyógyítani: a pünkösdi prédikációnak a csodája. Amikor Krisztusban azok az emberek, akik Bábelben örökösen veszekedtek, végre ismét megértik egymást.

A magyar református kollégiumok tudománya Isten szerint való tudomány, mert lerontja azokat a falakat, amelyeket Krisztus ellen emelt a lázadó emberiség és a lázadó emberi gondolatokat Jézus Krisztus fogságába veti.

Az a magyar tudomány, amelyet a magyar református iskolában hirdetnek, nem a megmagyarázhatatlan magyarázatának az evidenciájára, hanem a megmagyarázhatatlan dolgok Istenben csodálatos voltának evidenciájára tör. Alázatos embereket nevel, nem pedig gőgös embereket.

És most abba hagyom a történelmi ismertetést. Nem volna az egésznek semmi értelme, ha itt végül, befejezésképpen, tanulságul nem hangsúlyozhatnánk valamit. Azt, ami református voltunkban már gyökerében megvolt. Azt nevezetesen, hogy mindezek csak lehetőségek, hitünknek és reménységünknek a lehetőségei, virtuális értékek, nem pedig valóságok. Abból, hogy dicsőséges multunk volt, nem következik az, hogy dicsőséges jövőnk is lesz. Csak az következik belőle, hogy dicsőséges jövőbeli lehetőségeink vannak nekünk, reformátusoknak, Jézus Krisztus foglyainak, az Isten dicsősége munkásainak. A magyar református kollégiumok jövőbeli lehetősége tehát ez, de vajjon mi a jelenbeli evidenciája?

Annyi a mi református tanintézeteinkből református, amennyit mi építettünk belé. Tehát nem okvetlen református az, amit *félülről kaptunk* belé, államsegély formájában. (Abban is csak annyi a református, amennyi a magyar államban református elemként manifesztálódik.)

Másodszor: nem református a mi intézeteinkben az sem, ami reformátusnak *beleszületett*. Mert mi annyiban is Isten népe vagyunk, hogy ha nem akarunk és nem tudunk Isten törvényei szerint élni, akkor nálunk rongyabb, szemetebb társaság nincs a világon. Mi vagy Isten törvényei értelmében építjük a legideálisabb, legszentebb világot, vagy pedig úgy járunk, mint a só, ha megízetlenül: nem való aztán egyébre, mint hogy kidobassék és széttapodtassék.

Azért merem ezeket a kemény szavakat mondani, mert hiszem és remélem, hogy a mi református jövőnk meg fog valósulni. A mi református jelenünknek református módra való kiépítését pedig ide akarom megapellálni, magához a reformátussághoz, Budapest reformátusaihoz. Úgy lesznek nekünk a jelenben református kollégiumaink, ahogy ezek a református

életelvek ezt a például most épülő budapesti református kollégiumot református módra fel tudják építeni.

Ha ezek a szavak Istentől jöttek és ha az Önök szívét is Isten tárta ki saját szavának meghallgatására, akkor ezek a szavak el is fognak jutni az Önök szívéig. De ezt csak onnan tudhatjuk meg, ha Önök ennek jelét is adják.

Az imént elhangzott az elnöki székből egy kérő szó. Azt teszem hozzá, hogy amíg fel nem épül a kollégium, ne higyjék el, hogy felépülhet. Ne higyjék el, hogy elegendő anyagi eszköz áll rendelkezésünkre. Ha ezek az én mostani szavaim célt értek, ha csakugyan Istentől jöttek, ha nem egy embernek voltak emberi, tehát naív elképzelései, akkor az elkövetkezendő hetekben nagyon sok áldozatos szív fogja rábízni a posták csekkgalambjaira jókedvű adományainak zöldellő olajágát, tekintet nélkül arra, hogy eddig adakozott-e vagy sem. Mert ennek a kollégiumnak úgy kell megépülnie, hogy újra fogalmazzuk a XX. század módján a XVI. század református igazságait és modern formában éljük tovább. És mert éljük, van, hivatása van, szent, nagy, örök hivatása: a magyar művelődésbe a XX. században is szervesen beleépülni.

Egy magyar autonóm iskolafenntartó: a református egyház.

Kérdés:

Hogy lehet összeegyeztetni az evangélium szellemét a tanterv, tanmenet, órarend, rendtartás, felsőbb hatósági ellenőrzés követelményeivel?

Felelet:

Sehogy. Minden állandó, törvény, intézmény, eo ipso evangéliumellenes. De mint történelmi képlet is evangéliumellenes jelenség az iskola. Az első keresztyén gyülekezetek eleven ereje csak részben tudta legyőzni a zsidó és pogány világot, tehát már kezdettől fogva mindig voltak Európa keresztyénségében idegen, pogány elemek. Később is fejlődtek ki új pogány képződmények, ahogy az élet intenzívebbé, bonyolultabbá és terjedelmesebbé vált — mindenütt abban a pillanatban, ahogy az élő keresztyénség megfáradt, kihagyott, élettelené merevedett, elgépiesedett. A pogányság lényében idegen és ellenséges magatartású valami a keresztyénséggel szemben, a világosság elűzheti a sötétséget, de meg nem világosíthatja.

Kérdés:

Mit csináljunk ilyen körülmények között?

Felelet:

A tantárgyakat, tananyagot, az egész iskolai életet kísérő körülménynek kell tekintenünk, nem eszköznek, nem lényegnek, nem indítóknak, nem elérendő célnak. Az evangélium szel-

leme, a Jézus beszéde, mely saját meghatározása szerint *lélek és élet*, független tőlük s rajtuk keresztül vagy velük szöges el-lentétben egyformán érvényesül, illetőleg érvényesülhet. Evan-géliumi szempontból ugyanis a *pedagógia* nem több, mint *fele-lősséggel tudomásul venni azt a tényt, hogy közösségi életünk-ben gyermekek is vannak*. Evangéliumi pedagógia tehát: élet-közösség vállalása gyermekekkel. Krisztus szerinti életközösség viszont nem több és nem kevesebb, mint a szeretet. Krisztus-ban élve látnom kell, hogy ez a szeretet nem azonos az állati szeretettel, vagy akár az állathoz hasonló szülői, rokon, baráti vagy fajta-szeretettel sem. Nem ösztön és nem érzelem. Egészen pontos bibliai definíciója szerint: nem zengő érc- és pengő cimbalomszerű szólás, nem jóvendómondás, titok vagy tudomá-ny bírása, nem is hegyeket mozgató hit, nem adakozás, vagy önfeláldozás, hanem egy egyszerű lelki magatartás, melynek ismertető jegyei a következők: hosszútűrő, kegyes, nem irigy, nem felfuvalkodott, nem éktelen, haszonleső, felgerjedt, nehezen felejtő, hamissal örvendő. Ellenben együtt örül az igazsággal, mindent elfedez, hiszen, remél, eltűr; soha el nem fogy. Ez a szeretet pedig egyformán érvényesülhet kedvező és kedvezőt-len körülmények között. Ha én a gyermeket szeretem, akkor talán szerencsésebb dolog volna — mondjuk — kirándulni vele, de nem baj az sem, ha a növények latin nevét magoljuk együtt. És nem fontos az sem, ha valami nagyon meghitt hangulatú poétika-órát töltöttünk éppen közösen egy fedél alatt.

Kérdés:

Hát egyáltalában semmire sem jók a tantárgyakban rej-tőző szépség, igazság és jóság?

Felelet:

Ezek nem káros, de nem is hasznos értékek. Isten országa szempontjából indifferensek, mert rész szerint valók. Már pe-dig, ha a teljesség elkövetkezik, a rész szerint való eltöröltetik egészen magától értődőleg.

Kérdés:

Igen, de a rész szerint való mégis csak része a teljesség-nek, arra talán csak jó, hogy a teljességre eszméltesse, vagy arrafelé kalauzolja a kezdőket, vagy éppen úton lévőket?

Felelet:

Ismételten hangsúlyoznunk kell Krisztus szuverénitását egyfelől és az evangélium biztosította szabadságunkat más ol-dalról. Krisztusnak nincs szüksége esztétikailag szépre vagy tudományosan igazra, hogy önmagát dokumentálhassa. Hiszen p. o. mikor jár a vizen, vagy feltámasztja Lázárt, egyenesen tehetetlen a kifejezésben a tudományos igazság. Vagy azt kény-telen a tényre mondani, hogy nem igaz, vagy azt, hogy nem tud vele mit kezdeni. Krisztusnak tehát nem okvetlen *közege* a mi úgynevezett kultúránk. Azonkívül a kultúra sem okvet-

len Krisztusról való bizonyágtétel. Sőt, ellenkezőleg. A kultúra annak a gyász esetnek a következménye, hogy az első emberpár bűnbe esett és mi mindnyájan, kik tőlük eredtünk, bűnben születünk. Azáltal, hogy megszegtuk Istennek az engedelmességet és ettünk a tiltott gyümölcsből, már a *jó és gonosz tudásának* fájáról ettünk. Azért kell nekünk jót és gonoszt megkülönböztetnünk, mert az eredendő bűn emberei vagyunk és addig kell ezt tennünk, míg Krisztus meg nem vált bennünket, vagyis — a tudásra vonatkoztatva — míg lázadó emberi gondolataink Krisztus fogságába nem kerülnek. A tudás ilyenformán egyenesen *elfele visz* Istentől, ha azt tekinteli feladatának, hogy feleletet keressen minden ez idő szerint nyitva álló kérdésre. Igen, mert ebben az esetben így fogalmazza meg számunkra az élet értelmét: az a te bajod, hogy még mindig sötétben tapogatózol. Bajaid olyan mértékben fognak megszűnni, amilyen gyors iramban sikerül megfejtened a világ rejtvényeit, tehát elmulasztani (= tudomány) vagy elszongítani (= művészet) vagy megrendszabályozni (= erkölcs, társadalom) a nyomorúságkiváltó élettartalmakat. Ez pedig nem igaz. *Nem az az én bajom*. Az a bajom, hogy elvesztettem a kontaktust Istennel és ezt a kontaktust csak Krisztus állíthatja helyre újra. Tehát az az én bajom, hogy még mindig másutt keresem a szabadulást, vagyis még mindig hiányzik az életemből Krisztus.

Kérdés:

Kétségbeejtő. Tehát értéktelen szemét a kultúra? Hiszen akkor Krisztus kifoszt, koldussá tesz, levetkőztet és nem ad cserébe semmit érte. Eltiltja Horatius vagy Ady Endre szép verseit és fűzfapoémákat zsolozsmáztat velünk tízedrangú énekeskönyvecskékből. Br! . . .

Felelet:

Kezdetről fogva nem arról volt szó, mit képes Krisztus végbevinni mondjuk a szép versekkel, hanem arról, mit képesek vagy nem képesek megmutatni a szép versek Krisztusból? A kultúra Krisztusra vezérlő ereje a vitás, nem Krisztus kultúraformáló ereje. A probléma másként állítása helytelen és igazságtalan. Ellenben jellemző, mert árulkodik valami felől, amit maga se sejt, különben hallgatna felőle. Egy pillanatig sem lehet kétséges, hogy Horatius versei szépek. De az se lehet kétséges, hogy pogányok, semmi közük Krisztushoz, semmi mondanivalójuk róla. *A szép tehát nem okvetlen Krisztus*. De ugyanígy vagyunk az egész kultúrával. Ezért kell kijelentelnünk, hogy a kultúra az evangéliumi pedagógia számára indifferens elem. Nem indíték, nem módszer, nem eszköz, nem cél. Egyszerűen: *körülmény*. Szerethetem a gyermeket akkor is, ha árva, akkor is, ha népes család tagja, akkor is, ha szegény, akkor is, ha gazdag, akkor is, ha latint kell együtt tanulnom vele, akkor is, ha a mulasztását igazolom, vagy a döntő meccsére

elmegek nézőnek, szóval: mindig, mindenütt. De az evangéliumi pedagógia lényege mindig a szeretet, sohasem valami egyéb. Ha viszont a kultúrámon keresztül is akarom Krisztust dokumentálni, akkor esztétikum, logikum és ethikum utaljon túl önmagán és valami olyat hirdessen, hogy

a) Kezdetben vala az Ige és mindenek ő általa lettek és nála nélkül semmi sem lett, ami lett, tehát ezen a világon nem az a szenny és a bűn, a szemét és az ideigvaló, amit Krisztus teremtett, hanem amit a Sátán bemoeszkolt. És addig ilyen csak, míg a Bárány vére tisztára nem mossza.

b) Ha Archimedes törvénye mást mond, mint amit Krisztus cselekszik, abból az a tanulság, hogy mennél többet tudok, annál világosabban látom, hogy nem érdemes azért tudni, hogy tudjam, hiszen nem tudhatom. Csak azért érdemes tudni, hogy *ezért is* kénytelen legyek összeroskadni és térdreborulni. Az én részszerintvaló tudásom tökéletlen, hézagos és hamis képet ad az igazságról. Nála van a teljes igazság. Ő az út és az igazság és az élet. Tehát nem a tudomány az út, hanem Ő. Nem az Igaz az igazság, hanem Ő. Nem a tudás útján megtalált igazság biztosítja az életet, hanem Ő az élet maga. A mi kultúránk pedig *nem ezt* dokumentálja.

Kérdés:

Azt jelenti mindez, hogy a keresztyénség vonuljon ki a világból, az evangéliumi szellemű pedagógus is szegüljön ellen az iskolai rendelkezéseknek s végeredményben egyenesen azt ambicionálja, hogy mennél hamarabb elcsapják? Esetleg szegje meg az esküjét és alakoskodással, csalással próbáljon megszökni a döntő perc elől?

Felelet:

Nem azt jelenti és a pedagógus életútja sem okvetlenül ez. Azt jelenti, hogy ne vállaljon közösséget a bűnnel és Sátánnal a keresztyénség és ne próbáljon alkudozni vele, mert az eleve lehetetlenség. A „világ“ kétféle elemből áll. Az, amit Krisztus teremtett, amiről az Irás azt mondja, hogy „mindenek“ ő általa lettek, az tőle lévén való, vele egy, tehát bűn nélkül való is. Az a világ, amelyről maga Krisztus hirdeti, hogy az ő országa nem abból való, amit az Irás is többször emleget azon a néven: ez a világ, e világ szerint való, stb., ami pogány, bűnös, Sátántól bemoeszkolt, az a sötétség, amit a világosság csak elűzhet, de meg nem világosíthat. Ehhez semmi közünk. De ilyen a *szép, igaz és jó* is. Ezek p. o. görög eszmények. Ilyen a *jus* és az *exercitus* is. Ezek római eszmények. Semmi közük Krisztushoz.

Kérdés:

De hát a modern államhoz és a modern művészethez sincs köze Krisztusnak? Nem lehet az, hogy Krisztus lelke áthatja a pogányságtól örökölt formákat, keresztyén mondani-

valóval tölti be, sőt magát a kifejezésformákat is krisztianizálja?

Felelet:

Nincs. Nem lehet. Nincs keresztyén állam, csak keresztyén közösség van. És nem hathatja át Krisztus Lelke a pogány formákat, mert *maga a forma* a bűn. Az a bűn, hogy én így prizmán töröm össze az életet részekké. Az a bűn, hogy a szépet szépnek, az igazat igaznak, a jót jónak látom. Pedig csak élet van és csak teljesség. Az álkeresztyénség egyik nagy hibája, hogy a bűnt mindig erkölcsi téren és mindig szimptomákban keresi. Aki részeges, bűnös. Aki verseket ír, az azért, hogy verset írt, még nem bűnös, legfeljebb azért, ha nem szép a vers, vagy még inkább, ha nem „megfelelő“ a tárgya. Az álkeresztyénség például azt sohasem tartja bűnnek, ha valaki elfogadható verset ír mondjuk a bibliai irgalmas szamaritánusról. Azt meg aztán már igazán senki sem szokta undok, moeskos, Szentlélekszomorító bűnnek tartani, ha valaki elgyönyörködik — mondjuk — Az ember tragédiája mennyei jeleneteiben, vagy a milánói dómban, esetleg megoperáltatja magát, vagy nagyobb adományt jegyez a hadiárvrák otthonának, vagy sajátmaga laboratoriumi tanulmányokat végez a rákkutatás terén. Pedig ez mindegyik lehet és szokott lenni bűn, sőt legtöbbször az szokott lenni, az embernek kétségtelenül az a gyanúja, hogy talán eddig még minden egyes esetben az volt. Innen már egy lépés odáig, hogy azt legyünk kénytelenek kijelenteni: *így*, ebben a formában egyik sem lehet nem-bűn. Például: Az ember tragédiáján kétféle illúzióval is bűnözhetek. Vagy úgy, hogy az eltakart helyről basszushangon mennydörgő szentencia: csak hódolat illet meg, nem bírálat — Istent pótol számomra, vagy úgy, ahogy templomban is megtörténhetik velem: az a benyomásom támad, hogy én most nagyon jó helyen nagyon jót cselekszem azzal, hogy ilyen nagyon szép és nagyon jó dolgot nézek és hallgatok. Mindez pedig az osztatlan és egységes, teljes élet helyett csak formája az életnek. Ugyanezért aztán az álkeresztyénség mindig és mindenütt követeli a formális elemeket: az imára kulcsolt kezeket előnyben részesíti a káromkodásra nyitott szájából kigőzölgő alkoholbűzzel szemben. Holott mindebből homlokegyenest ellenkező valószínűségű élet is bontakozhat ki. Úgy is, hogy az egyik most képzetalkotó, a másik meg nem bírja már bűnei súlyát józanul, de úgy is, hogy az egyik élete végéig megmarad formái között, a másik meg esetleg valamikor későbbben megtér. Ha az elsőt valaki berugatná, az elárulná magát mámoros fővel s lehetetlenné válnék mai „jobb társaságában“, talán még közelebb kerülne Krisztushoz, a másikkal is elmaradhatna a megtérése, ha valaki idejekorán megtanítaná farizeus-imádkozásra.

Kérdés:

Mit tegyen hát az evangéliumi pedagógus?

Felelet:

Ha megszökik, vagy kiprovokálja elcsapatását, elárulta magát a tekintetben, hogy a szaktárgya stb., stb. nem közömbösek előtte. De akkor nem is igazán evangéliumi lélek, hanem egy a közvéleménytől eltérő álláspontú pogány. Ugyanezen okból nehéz valakinek a számára tanácsot adni: mitévő legyen. Az evangéliumi szellemű pedagógus nem csinál semmit sem külön, mint pedagógus. Nem vetheti le az iskolában az örömet, amelyet mámorát, amely egész valóját el kell hogy töltsen, tehát rövid időre is eltitkolhatatlan. Másról sem igen beszélhet, mikor ilyen nagy és boldogító újság tudója. Az evangélium ilyen formán úgyszólván megpecsételi sorsát és előírja útját. Gyerekek közt van, tehát gyerekek előtt tesz bizonyosságot Krisztusról. Bizonyos körülmények közt van, tehát bizonyos körülmények között tesz bizonyosságot róla. Például: Ha matematikát kell közben tanítania, az éppúgy „zsenírozhatja“, vagy segítheti, mint az a tény, hogy gyermekekhez viszonyulván, gyermeknyelven kell értenie és beszélnie. Gyermeknyelv mondani-valójának a formája, matematika a tartalma és a Krisztus evangélioma az igazi mondanivalója. Ha megoldja a problémát, a gyermekek nem a matematikát fogják végső fokon tudni, hanem a matematika végső tanulságaképpen azt fogják megérezni, hogy meg vannak váltva a Krisztus vére által, tehát szabadok. De csak akkor fogják ezt érezni, ha a Krisztus vére által megváltott tanárnak volt ereje és bátorsága egy percig sem prédikálni, hanem mindvégig matematikát tanítani. Magatartása a gyermekekhez és a matematikához lesz egészen más, mint egy meg nem tért tanáré lenne, vagy szokott lenni s ez a magatartás prédikál helyette örömeinek forrásáról, az Úr Jézus Krisztus evangéliomáról.

Egy magyar középiskolás diákújság: Az Erő.

A tulajdonjog vitája.

1) Záborszky—Papp Gyula—Diákszövetség pöre az Erő tulajdonjoga körül.

Az Erő tulajdonjoga a Diákszövetségé, de a bíróság azt tanácsolja neki, mint állandóan változó és csupa fiatalembérből álló társaságnak, hogy bízva a jövőben a lap fenntartását megállapodottabb testületre.

2) *Az Ichthüsz.*

A Diákszövetség a középiskolás fiúk közötti munkát szereparáni szeretné tkpi-i munkaterületétől, a főiskolások körében folytatott munkától. Külön testületbe akarja tömöríteni azokat, akik a középiskolások iránt felelősséget éreznek. A testület automatikusan renoválódó, zárt társaság s csak irányító, tanácsadó, szolgáló jellegű lenne. Szakosztályai közül csak kettő van meg valójában: a cserkész Ichthüsz, mely a Ker. Ifj. Egy. körül alakult ki s már két év óta működik és a Diákszövetség kiadásában ötödik éve megjelenő *Az Erő*. De egyéb szép reményekre jogosító csírák is mutatkoznak. Ezeket is zárba szökkenteni: a leendő Ichthüsz feladata.

Ezeket az előkészítő gyűléseken résztvettem. Arra az elenvetésemre, hogy a cserkész Ichthüsz már is megmutatta, mennyire lehetetlen a serdülők közötti munkát pusztán középiskolásokra korlátozni, az volt a válasz, hogy a cserkészetre alapszabályszerűen feloldjuk a korlátozást, egyébiránt pedig a gyakorlat, az élet fogja megmutatni, mit tegyünk s ha az ilyen korlátozás-megszüntetést parancsol, azt mindig megtehetjük alapszabálymódosítás útján.

Ilyen értelemben elkészült az alapszabálytervezet, az előkészítő közgyűlés Tahiban elfogadta s az Ichthüsz papiroson megalakult.

3) *Szerkesztőváltás az Erőnél.*

A Diákszövetség nem volt megelégedve Záborszky János munkájával s hosszú betegeskedése alkalmából lemondatta a szerkesztői állásról. 1923. október végén átvettem a felelős szerkesztői tisztet.

Ez Fiers Elek fogalmazásában úgy történt, hogy a Diákszövetség körülnézett a protestáns vallású középiskolai tanárok körében, legalkalmasabbnak látott rá engem s így kért föl a munkára. Ezzel szemben hangsúlyozom, hogy egyrészt a Diákszövetségnek sohasem szabad elfelejtenie, hogy az *Erő* végső elemzésében eszköz a középiskolás diákoknak Krisztus felé vezetésében, tehát szerkesztőjét nem keresheti középiskolai tanárok, mint középiskolai tanárok között. Krisztus felé legalább is vergődő s baklövéseivel magát sohasé azonosító lélek kell, aki — a munka specialitása érdekében — jó, ha egyúttal középiskolai tanár; másrészt hangsúlyozom, hogy erre a munkára az említett körben nem is talált volna embert, mert anyagilag kevesebb, szellemileg — éppen a Krisztussal való vonatkozásában — több a feladat, mint amire középiskolai tanár, mint középiskolai tanár vállalkozik. Csak Krisztus és a fiúk felé egyaránt felelős lélek szerkesztheti a Diákszövetség középiskolás

lapját, különben közte és a Franklin Társulat, köztem és mondjuk Schöpflin Aladár, Az Erő és A Jó Pajtás között nincs meg az a különbség, ami az olvasók és előfizetők között meg kell, hogy legyen.

Az más kérdés aztán, hogy bennem megvan-e az a lélek, s hogy nincs-e száz olyan magyar középiskolai tanár, akiben megvan, pedig nem belmissziói munkás. Azt hiszem, itt is van látható és láthatatlan egyház s ez a kérdés olyat hánytorgat, ami oda tartozik, Csak kettőt kell leszögeznünk.

a) A Diákszövetséget nem vezérelhették Fiers Elek-féle elvek, mikor engem megtett Az Erő szerkesztőjének, mert az frivolitás Az Erővel szemben s akár jól ütött be, akár rosszul, csak azt bizonyítaná, hogy *semmi igazán lelki köze sincs Az Erőhöz.*

b) Én az én lelkemnek azokat a pozitívumait, amelyeknek a birtokában el mertem fogadni Az Erő szerkesztését, nem a lakásomon, nem a gimnáziumban, mégcsak nem is a ref. anyaszentegyházban, hanem a Ker. Ifj. Egy.-ben adtam oda az Erőnek.

A lakásomon egy gyarlóságokkal megvert s azokkal küzdő igen-igen gyönge *egyént* talált volna a Diákszövetség, akinek a bogarai még az elért eredményeket is minduntalan felborítással fenyegetik.

A gimnáziumban egy tudományos pályáján a világháború által megzavart, pedagógiai újítások és hol sikerülő, hol kétségbeesetten eredménytelen kísérletek között vergődő nagyon elfoglalt és intellektuális értelemben fölöttébb önző *tanárra* nyitott volna, akit bajos az odvából napvilágra csalogatni.

A ref. egyházban ülő *egyháztagot* sem használhatta volna fel, mert az illető, éppen mint jó református gondolkozik úgy, hogy Az Erő a magyar protestantizmus ajándéka minden magyar diák számára. Tehát nem szerkesztheti református ember úgy, mint református. Mi nem lehetünk katolikus értelemben véve exkluzívak, mert akkor nem vagyunk őszintén individualisták. Már pedig a református ember lapját gyanakodva nézik a nem reformátusok. Ezt mint állami tanár nagyon érzem, még pedig nem is annyira a fölöttes hatóságom, hanem a Regnum Marianum atyai kezelésétől megvilágnézesezett tanítványaim részéről. Az egyháztag bennem ilyenkor fájdalmasan emlékszik vissza arra a három sikertelen kísérletre, mikor tanári és egyháztagsági minőségét nagyobb összhangba szerette volna hozni, de se Pápa, se Budapest, se Debrecen nem fogadta el ajánlkozását.

Nyilvánvaló, hogy csak a *belmissziós* embernek vehette hasznát a Diákszövetség. Ez a belmissziói munkás pedig a Ker. Ifj. Egy. embere.

4) *Belmisszió és Ker. Ifj. Egy.*

A Ker. Ifj. Egy.-ben működni annyit jelent, mint egyetemes felelősséget érezni minden ifjú iránt. Nem azt jelenti, hogy nem törődni diákokkal, hanem csak azt, hogy nem kizárólag velük törődni. Diákmunka itt is folyik, serdülő munka is, de nem kiszakítva az egészségből, hanem, mint az ifjak körében végzett munkának az egyik része.

A városi ember azzal, hogy városban lakik, elkülönül a falusitól. A gyári munkás azzal, hogy bemegegy a gyárba, elkülönül az orvostól, aki meg a kórházba megy be minden reggel. Ugyanaazon család gyermekei minden reggel ketten kétfelé mennek. Az egyik iskolába, a másik abba az üzletbe, ahol inas. Észrevétlenül válaszfal emelkedik közibéjük. Nem egyforma az életmódjuk, az élettempójuk, a beszédük sem.

Tudom, hogy a belmissziói munkának többek között ezzel az akadállyal is meg kell küzdenie. Azt is tudom, hogy sok diáknak a lelkében ismeretelméleti bajok mellett társadalompolitikai bajok is vannak. Diák — tehát azt várja, hogy *magyarázzuk* meg neki azt, ami értelemfölötti és diák — tehát azt várja, hogy ne egyforma bánásmódban részesítsük a nem diákkal, mert hát *odi profanum vulgus*. Ez bizony nem keveredik az inassal még Krisztus kedvéért sem eleinte, tehát megértem, hogy van Diákszövetség.

Van Diákszövetség és van elegáns szalmakalap. De két esetben még sincs. Nincs a koldusnak és nincs a sülyedő hajón, vagy az égő házból mentés közben éjjel. Akkor berohanok egy idegen, segítségért kiáltozó nőhöz és kihozom, ha kell, öltözetlen és még talán be se mutatkozom neki. Van Diákszövetség: a boldog és nyugodt, a belmisszió igen fejlett fokán álló Angliában.

Nálunk is lehetne és lehet is.

És még sincs.

Nincs pedig két okból.

Először nincs, mert mióta van, pang a Ker. Ifj. Egy.-i munka. Jóindulatú, de vezetésre nem alkalmas, mert nem vezetőnek nevelt tanulatlan emberek dilettánskodnak benne. Olyan az egész, mint valami süket nyáj, amely tétován várja a vezér csöngőjét s aztán egy idő múlva oszladozni kezd.

És nincs igazán diákszövetségi munka sem. Innen is szétoszlának az emberek, mert a diákéletnek nem *formája* az, hogy meghallgatunk néhány előadást, résztveszünk egy-egy biblia-tanulmányozó kurzuson és néha-néha elvitatkozunk egy és más problémán. Hiszen már a középiskolának szerves részei az ifjúsági körök, ahol egészséges élet mellett minden diák vezér és alattvaló egy személyben. Hallgat, ha a másik szaval, de a zenekörben ő a bőgős s a gyorsíró egyleti legtöbb szótagot író gye-

rek ül mellette. Otthagya sok diák a Diákszövetséget, pedig tarthatott volna a péksegédeknek angol kurzust, vagy vezethette volna a váltóállító gyerekek bibliakörét. (Amely a K. I. E.-ben vezető híján persze meg sem alakulhatott.)

Nálunk nem lehet ez a kétféle munka elkülönítve, mert egyik a másik rovására van. Nagyon jól látszik ez Az Erő példájából is. Nincs külön Diákszövetség, mert nem tudja egyedül megcsinálni Az Erőt. Szüksége van a Ker. Ifj. Egy.-ek serdülők között dolgozó titkárára. És az rossz megoldás, hogy a K. I. E. lemond a *személyről*. Mert ezzel van ugyan Az Erő számára felelős szerkesztő, mint ahogy van is több, mint másfél éve, de nincs igazi serdülők közötti munka a K. I. E. nemzeti szövetségében.

Ez a nyilvánvalóan hazug helyzet igen érdekesen bosszúlja meg magát. Először is bizonyos *belmissziós lokalpatriotizmust* szül. Kifejleszti a K. I. E. öntudatot, meg a Diákszövetséges öntudatot. Megszületik az ilyen, meg az amolyan munka, pedig csak egyféle munka van, a K. I. E., meg a MEKDSz, vagy a BEKDE nem munka, hanem munkamező.

A másik baj, hogy a munka intézményeket szül és emberek, akik elvi területen mégcsak megértenek egyetmást, az intézmények birtokában és az anyagi javak, tőke és más hasonló vagyon mellől felfedezik a paragrafust, meg a jogi szempontot.

Igy született meg ez a nem keresztyén gondolat is: Az Erőt a Diákszövetség indította meg, az támogatta anyagilag akkor, mikor legválságosabb volt a helyzete, az adja ki a mai napig, tehát Az Erő a Diákszövetségé és nem is hajlandó róla lemondani semmi körülmények között.

Nagyon jellemző kijelentést tett egyizben előttem erre vonatkozólag Deme László kiadó, a Diákszövetség egyik vezető embere. Arra az eshetőségre, ha a szerkesztői szabadjegyet a jövőben csakugyan én használnám, előre kikötötte, hogy a K. I. E. érdekében tett útjaim utiköltségét téríttessem meg a K. I. E.-vel esetről-esetre s fizessem vissza Az Erő pénztárába. Arra a kérdésemre, hogy ugyanezt megteszi-e ő, mint a szabadjegy jelenlegi használója a Diákszövetséggel szemben, azt felelte, hogy a Diákszövetség más, az tulajdonosa Az Erőnek.

Jellemzőnek tartom Kelecsényi Jánosné úrnő kijelentését is, mely szerint a Diákszövetség nem mondhat le Az Erőről, hiszen az a legnagyobb tőkéje, nagyobb még a Diákok Házánál is. Tőle tudtam meg, hogy a Diákszövetség felfogása szerint mi, Az Erő K. I. E.-beli hívei el akarjuk rabolni az Erőt a Diákszövetségtől és erőszakkal át akarjuk vinni a K. I. E.-be.

Itt a fonák helyzet már hamis ideológiát is szült. Két nagyon fontos fogalom zavarodott össze lényegessel és lényegtelennel. Ideigvaló az örökkévalóval. Még pedig:

a) Sem a Diákok Háza, sem Az Erő nem *tőke*, hanem munkatér és munkaalkalom. Egyiknek sincsenek tulajdonosai, hanem csak sáfárai vannak. Az Erő ilyenformán semmiesetre sem enyém, vagy tied, hanem Krisztusé és a gyerekéké. Én legalább úgy érzem, hogy ha Krisztus nem volna és a gyerekek nem volnának, abból, ami az én tollam szántása nyomán megjelent Az Erőben, egyetlen sor sem született volna meg.

b) Legalább belmisszió terén szokjuk meg már végre az anyagiaknak olyan mindenképp fölötte való jelentőséget nem tulajdonítani. Amit a Diákszövetség érdemének emleget, hogy az Erőt a krízis idején anyagilag támogatta, azt én ebből a szempontból inkább hibájaként rovom fel. Mihelyt szellemileg csak egy kicsit is javult a lap, anyagilag is jobban áll a dolga. Megindult az olvasók körében az önkéntes adózás is s ez akkor sem történt volna másképpen, mikor az a bizonyos krízis volt, ha ugyanakkor le nem süllyedt volna Az Erő színvonala hihetetlen mélyre.

Ugyanebből a szempontból ünnepélyesen óvást emelek a jogoknak tisztán anyagi alapon való unosuntalan emlegetése ellen is. Hiszen Az Erőt nem az anyagi támogatás állította oda, ahol most van, hanem a körülötte és érdekében másfél év óta folyó szellemi munka.

Ezt a munkát a Diákszövetség még csak nem is mondhatja, hogy megfizette.

(Mikor ezt ide leírom, közben is tiltakozom az ellen, hogy ezt a munkát valaki akármilyen áron is *magának* vehesse meg.)

És itt hadd mutassak rá a harmadik hazugságra, amit a magyar belmisszióban a lokalpatriotizmus hívott létre. Ez a propaganda beszédekben is emlegetődik: Mi azt tartjuk, méltó a munkás a maga bérére. Semmit sem kívánunk ingyen. A Krisztust szolgálni üzletnek is elsőrendű.

Megemlítek megint egy jellemző kijelentést. Egy ízben fizetett titkárnak akartak szerződtetni az egyik belmissziói alakulatnál. A vezető főérve az volt, hogy „akkor aztán nem az én kedvemtől függene az, mikor, hol és hogy akarok segíteni, hanem szabadon rendelkezhetnék velem.”

Két nagy tévedésben ringatja magát a magyar belmisszió, mikor ilyeneket állít és cselekszik. Az egyik nagy tévedése, hogy ő a munkásait megfizeti. (Nem büszkeségből, csak tisztán pedagógiai célból, én addig nem fogadok el pénzt a szerkesztésért, míg az nem ellenértéke a munkámnak, különösen pedig, míg ilyen gondolkozás kínálja. Mióta nyugtázom, sem tartom a magaménak, hanem Deme László úrral kezeltetem.) A másik nagy tévedés azt hinni, hogy a belmisszió-munkásokat pénzkérdés mozgatja, nem pedig magasabb helyről jött belső erők, elsősorban: felelősség saját képességeivel és a rábízott munkatérrel szemben Isten előtt. (Ha Isten egyébként anya-

gilag meg nem áldott volna, elfogadnám a pénzt, de nem úgy, hogy Isten országaért végzett munkámat ime megfizették, hanem úgy, hogy hála Istennek, szerkeszthetem Az Erőt, nem kell privátórákat adnom. Hiszen a tanári munkámat is végezhetem én lelkiismeretesen, vagy csak feléből-harmadából, pedig azért fizetnek. Sőt ha bankigazgató lennék, nem tanár, a bankigazgatói tevékenységemben is lehetnék 100%, vagy csak 90% munkás, pedig azért jól megfizetnek.)

Összegezzük az eddig mondottakat s a következő igen érdekes helyzet mutatkozik meg a megvilágításukban:

1) A magyar belmisszió eredményekben szegény, majdnem azt mondtam, meddő. (Ezért féltékenykedik egymásra s azért tartja pontosan számon, mije van.) Bi-, tri- és quadrifurkálódott, pedig alig volna elég ereje egyetlen munkaágot igazán eredménnyel munkálni. Ezért nincs igazi succrescentia, ezért végez minden munkás öt-hatféle munkát (természetesen mindeniket felületesen) és ezért fejlődik egyik a másik rovására, vagy fejlődik vissza egyik a másik miatt.

2) Az egészségtelen állapot miatt a nem-keresztyén gondolkozás egyre jobban gyökeret ver belmissziószerte. Nem keresztyén fogalmazásban emlegetjük.

- a) A munkát a munkatér helyett;
- a) a vagyont a munkaalkalom helyett;
- c) a jogot a kötelesség helyett;
- d) a materiát a szellem helyett,

mindig és mindenütt magunkat a ráknbizottak és a Krisztus helyett.

1922 november óta Az Erő maga tartja fönn magát. 1923 karácsonyában megindultak az olvasók részéről az adakozások s úgy tudom, 20 millió koronán fölüli összeg gyült össze.

1922 november óta Az Erő anyagi ügyeit Deme László intézi, szellemi tekintetben pedig egy kis társaság diszponál fölötté, mely igazán teljesen független a Diákszövetségtől.

Mondjuk meg az igazat, úgy, ahogy van. A Diákszövetség *tőkeként*, még pedig *saját tőkéjeként* kezel valamit, ami nem is tőke, nem is az övé.

Hát kié?

Hangsúlyozom mégegyszer: a gyerekeké és a Krisztusé.

Azt mondhatni rá, hogy az egyik se jogi személy. Ké hát így?

Azoké, akik felelősséget éreznek iránta. Kik azok, akik Az Erő körül vannak, miközben ott vannak? Az a kis társaság, amely Az Erőt megíratja, megszerkeszti és szerteküldi?

Azt szeretném mondani: a magyar evangéliumi belmisszió. Az egyetlen, osztatlan, amelynek vannak talán szakosztályai, de nincsenek különböző egyesületei, mert nem elég fejlett

hozzá. Első indítványom tehát: akiket egyéb elvi akadály le nem nyugöz, egyesüljünk, mert az első egészséges gyermek, akit a világra hoztunk, bebizonyította, hogy nem élhetünk egymás nélkül. Addig én egészséges fejlődésnek a lehetőségét igazán nem látom.

Addig azonban, míg ez megtörténhetik, csak két eset lehetséges:

a) Osztozzanak Az Erő tulajdonjogán azok a belmissziós alakulatok, melyek ma tényleg dolgoznak körülötte (ez a megoldás a legigazságtalanabb, mert sem a MEKDSz, sem a K. I. E. mint ilyenek, nem dolgoznak benne semmit).

b) Alakuljon Az Erő körül egy Az Erő lapkiadó társaság s az tartsa fönn. (Helytelen, mert az Erő nem végcél, csak eszköz s egy ilyen társaságot milyen magasabb gondolat tartson aztán össze?)

c) Ha már teljességgel lehetetlen a két társaságot összehozni, alakuljon meg az Ichthüsz, mint a magyar serdülő munka központja; ott aztán találkozhatnak mindazok, akik a serdülő fiúk iránt felelősséget éreznek, tekintet nélkül arra, hogy különben hol dolgoznak.

Ha van külön K. I. E. és külön MEKDSz, nem szerkeszthetem az Erőt, mert nem érek rá. Egyetemes felelősségem minden ifjú iránt a K. I. E.-hez köt s ott nagyon sok a tennivaló, mert nincsenek vezetőink. A DSz.-ben vannak, vagy sehol sincsenek, éppen az áldatlan állapotok miatt.

De nem szerkeszthetem tovább Az Erőt azért sem, mert a vázoltam körülmények között ezt az intézményt nem keresztyén atmoszféra veszi körül. Nem keresztyén gesztus számolgatni, hogy kié a lap, kinek mennyi a része benne, nem keresztyén életjáradékszerű tőkének tekinteni, nem keresztyén szemlélet pénzügyi tranzakciót látni benne, nem keresztyén módszer nevetséges összegeken „megvenni“ azt, amit ki-ki áldozatul szánt magasabb oltárookra. Nem keresztyén álláspont a minden ember szeretetének a hirdetésekor az a fajta lokálpatriotizmus, ami mindezt valójában okozza.

Vagy nem keresztyén szem látja mindezt így. De akkor sem vagyok Az Erő élére való.

A nyolcadik év végén.

Úgy érezzük, nem volna diákos megvárni a tízéves jubileumot. Leghűségesebb, legrégebb olvasóink, akik első osztályos koruk óta kitartottak velünk és mellettünk, június végén éretteknek fognak nyilváníttatni főiskolai tanulmányokra. Az ő örömük a mi örömünk, az ő ünnepük a mi ünnepünk, úgy érezzük: ez a mi szívünk szerint való legelső nagy jubileumunk.

Nyolc esztendő küzdelmes napjai mégégerszer leperegnek

előttünk az emlékezés mozivásznán. Látjuk Az Erőt gyereknek. Mit sem sejtő, játékos kedvű, gyanútlan, naív . . . és éppen ezért szép, színes mese a két első év az életében. Igazán olyan, mint egy kisdíák: boldog, elégedett, csak sírni és csak kacagni tud.

Aztán jönnek a kamaszévei. Isten különös gondviselő kegyelme folytán keresztülevickél a háborús és háború utáni éveken. Mégél azonfelül két belső válságot. Közben kísérletezik, esetlik-botlik, esetlen, mint egy negyedikes vagy hatodikos . . . keres, nyugtalanodik. Dacos, magábazárkózott, csúnya, pattanásos, mutál a hangja; udvariatlan, nemtörődöm, elméleti ember. Mint minden kamasz, míg ki nem forrja magát s a helyét valahogy meg nem találta.

Azután egyszercsak hosszú nadrágot kap. Hetedikes lesz. Akadémiai rangú diák a régi magyar iskola rendje szerint: domine. Már nem nézi le a kisebbeket, hanem megpróbálja őket kiszolgálni: mulattatja, vezeti. Lehiggad, a lelkét megéri az élet sejtelve és gondbaborítják a lassan közeledő komoly feladatok.

És most itt az érettségi. Először meri felvetni előttetek a kérdést, amit a tankönyvek öregapja a Hármas Kis Tükör is legeslegutolsó kérdésnek spórolt meg a végire, palizsnának: *és ha mindezeket tudjátok, mi hasznát vészitek?*

Szerettünk volna praeclare maturus lenni s végig töprengeni veletek a pályaválasztás minden elképzelhető problémáját. Szerettük volna Kultúrmagyarország egész kincsesbányáját feltárni előttetek, hogy úgy válogathassatok az egészből, kedvetekre — nem sikerült. Megtört a jóakaratumk a nehézségeken, csak töredékek mutatják: mik ma a csonka hazában egy magyar diák lehetőségei.

De ami hiányzik, a szeretetetek ugy-e kipótolja? A mérnök a szeretet tolmácsolásával kiolvassa a papnak adott tanácsokból, ami neki szólott volna és kénytelen-kelletlen elmondatlan maradt. A leendő debreceni, szegedi vagy pécsi egyetemi polgár tájékozódik a budapesti utasításokból.

Nekünk pedig, ugyebár, kiállítatok, azért mégis egy egyszerűen maturus bizonyítványt? Nyolcévi együttlét után még egy szívből jövő *valete* . . . ugy-e bizony kölcsönösen kidukál egymástól?

A XII. esztendő indulóján.

Kedves fiúk és kedves leányok! Szeretettel köszöntünk benneteket és szeretettel hívunk kibontott zászlónk alá. Az az érzésünk, hogy Az Erő olvasógárdájához tartozni kiváltságos szerencse és megtiszteltetés. Nem azokért, akik Az Erőt írják,

hiszen akkor hivalkodás volna ideírni ilyet, hanem azokért, akik olvassák, akiknek a jóízlése parancsolja, hogy Az Erő mai mivoltában jelentkezétek hónapról-hónapra, saját súlya alatt növekedőben, akárcsak a pálma.

Az Erőt ma minden valamire való diák elolvassa. Ha másképpen nem teheti, akkor a pad alatt, de elolvassa. És Az Erőt minden olvasója imádságos akarata szerkeszti.

Ezért más az Erő, mint a többi magyar diákújság.

1. Nem lehallik a diákhöz s nem kiszolgálja esetleges gyöngéit, hanem főlemeli magához azokat, akik fölfelé vágnak, tisztább, magasabb, kitágult horizontú, levegős helyekre. Ne keress benne jelszavakat, hamisított diákéletet, alantas kómikumot.

2. Nem szerkesztője, kiadója és előfizetői vannak, hanem gondnokai és presbitériumai. Nemcsak eltűri, de egyenesen megköveteli tőled a kritikát. Meglátogat és vendégül lát. Hívd meg magadhoz, levelezz vele és eredj el a fogadó óráira.

3. Nem egy bizonyos csoportnak a lapja, hanem minden magyar diáké. Van református, evangélikus és felekezeti formája, tehát minden magyar diák elolvashatja és kérjük is, hogy olvassa el. De éppen azért nem tartja magát, csak egyedül magát egyetlennek és százszázalékosnak. Hirdeti, hogy a magyar diák számára más lapok is vannak rajta kívül. Vallja, hogy a magyar diáknak nemcsak Az Erőre kell előfizetési pénzének jutnia. Szeretettel hívja fel figyelmeteket sajátmagán kívül a Diákvilágra, Református Diákmozgalomra, Magyar Cserkészre, Zászlónkra, Ifju Erdélyre, Jó Barátra, Mi Lapunkra. Szeressétek, olvassátok, tehetségetekhez képest pártoljátok ezeket is!

Isten velünk az új esztendőben!

Egy belső ünnep.

A nevét nem igen olvashattátok a cikkek alatt, de szeretetének a melege vegelemezhetetlenül benne van. Az Erő öt év óta megszületett minden oldalán. *Szőnyi Sándor* bátyátokról van szó, aki most egyszerű, gregárius, fiatal tanárból a ceglédi gimnázium igazgatójává lett. Örüljetez ennek, gyerekek, velünk együtt s aki közületek bibliás és imádkozó keresztyén, azok imádkozzanak is velünk együtt, hogy magasabb hivatalában továbbra is az a Jézus Krisztus vezesse, akinek eddig — földi szemeink szerint — olyan igen jó vitéze volt.

Egy helyreigazító nyilatkozat.

Az „*Olvassunk együtt*“ olvasóinak. Nem tudom, van-e köztetek egyetlenegy is, aki a decemberi szám ismertetését Böszörményi Jenő könyvéről elolvasta s azt olvasta ki belőle, hogy Az Erő a Soli Deo Gloria Szövetség imádságos törekvését nagy

jelszava mellett megvalósítása felé nem becsüli, vagy éppenséggel kétségbevonja. Ha akadna akár csak egy is, vagy ahány csak akad, valamennyi vegye elő azt a könyvismertetést még egyszer, olvassa el még egyszer és olvassa ki belőle azt, amit egyesegyedül akarhatott írója beleírni: örömét a fölött, hogy valakiknek, akik jót akartak, sikerült is a jószándékuk. Ha e másodszori olvasás után is marad még kellemetlen érzése csak egyetlenegy pártatlan olvasónknak, akkor viszont a mi jószándékunk nem sikerült. Akkor abban a cikkben más is van, amit nem akart az író beleírni, nem akart a szerkesztő bennehagyni s nagyon kérünk minden olvasót, ne akarjon ez után az üzenetünk után beleolvasni többé. Mi még ma sem látjuk ezt a mást abban a cikkben, de azt szeretnők, hogy senki se lássa. És azt szeretnők, hogy ne legyen imádkozó embereknek olyan fájdalma se most, se a jövőben, amit — ha akaratlanul is — mi okoztunk.

Fordulat.

Az elmúlt hónap sorsdöntő fontosságú volt Az Erő életében. Ha írói és olvasói gárdájának sikerül megvalósítaniok, amit megláttak és megszerettek, akkor Az Erő a jövőben csakugyan is azzá lehet, ami mindig vágyott és próbált lenni: az evangéliumi gondolkozású magyar diákság folyóirata.

Szeptember 25-től október 9-ig Az Erő szerkesztője és kiadóhivatali igazgatója megfordultak 21 helyen. Szentől-szembe állottak Szentgotthárd, Szombathely, Veszprém, Pápa, Győr, Tata, Sopron, Kaposvár, Baja, Pécs, Cegléd, Szolnok, Karcag, Nyíregyháza, Nagykálló, Kisvárd, Hajdúnánás, Hajdúböszörmény, Hódmezővásárhely, Szentés, Szeged diákságával. Volt úgy, hogy órán, volt, hogy óra helyett, máshol külön délutáni, sőt esti órában eszmecsere, előadás, előre feltett kérdésekre adott válaszok formájában, kíváncsi, közömbös, sőt részvétlen hallgatóság előtt: mikor hogy, de úgyszólván mindenütt ugyanaz a három tanulság bontakozott ki előttünk:

1. Válságba jutott az evangéliumi világnézet a magyar diákélet hétköznapijaiban.

2. Pedig erre a világnézetre a magyar közeljövőnek szüksége van.

3. Mentsük meg tehát, legalább a tizenkettedik órában.

A) A mindennapi diákéletben a tanulás módszere és tempója tér el fölöttebb a régi kollégiumok hagyományaitól. A 16. század óta kötelező őszinte büntudattal és bünbánattal, megtagadva a tanárainkat kritizáló divatot, önmagunkban kerestük és találtuk meg a kardinális hibát. Mindent felülről jövő parancsszóra, egyéni érdeklődés nélkül készen várni, készen kapni, tudomásul venni és változatlanul felraktározni emléke-

zetünk tárházában: nem az evangéliumi világnézetből folyó munkamódszer. Segítségével nem növekedhetnek fel vezetésre alkalmas önálló egyéniségek. Keretében látszatélettel tengenek a nemestradióiójú önképzőkörök. Kihal a kíváncsiság, megszűnik a továbbképzés, megroppan a közmondásos hírű kemény gerinc és vastag nyak.

Ma a diákok kizárólag csak felelnek az iskolákban szinte kivételt sem ismerő általánossággal mindenütt. Az Erő gyűlésein halkán, de már félreismerhetetlenül gyülekezni, szervezkedni kezdett a régi, de mégis új, modern magyar evangéliumi gondolkozású, érzésű és akarású diáktípus: a kérdező diákok típusa. Ezeknek a számára készül is már egy könyv: a tanulás mesterfogásai felől.

B) Másik nagy bajunk — és ebben osztozunk felnőtt testvéreinkkel —, hogy az elmúlt évtizedekben kihalt belőlünk, illetőleg ki sem fejlődhetett a szolgálatnak és áldozatnak lelke. Intézményeink részben hiányoznak, részben felülről várt és onnan is érkező segítséggel építtetnek meg és tartatnak fönt. A persely, isteni tiszteletünknek e fontos, szerves része, tizedrangú, észre sem vett, elhanyagolt, semminek tekintett tényező még nagy ünnepeinken is: rézkrajcárok szégyenkeznek benne. Jókedvű adakozóink elfogytak, újak nem támadtak a helyükbe, hiszen a magunkfajta növendékkelkeket sok mindenre megtanítják, de szolgálni és adni nem tanítja, legalább is intézményesen nem tanítja senki és semmi sem.

Gyűléseinken kristálytiszttá vá élesedett, új tartalmat nyert, jelentőségében hatalmasan megnőtt a kétfilléres akció. Diáküdülöje, konferenciái segélyei, irodalomépítő anyagi ereje, szervezkedési lehetőségei elvi fontosságúvá emelkedtek abban a nagy gondolatban, hogy az evangéliumi gondolkozású diák közszükségleteiről önmaga kíván gondoskodni ezentúl, ösztönösen érezvén, hogy az eljövendő nehéz esztendőkbén erre az erejére a maga megsokszorozott egészében szüksége lehet majd.

C) Maga Az Erő is ezek közé az új keretek közé szeretne elhelyezkedni a jövőben.

a) A kérdező diákokat munkaközösségbe szólítja. Nem azt kéri tőlük, hogy a hivatásos írók helyett írják tele a lapot, mert ez mégis csak a hivatásos írók dolga, hanem azt, hogy ne fogadják el. Az Erőt, mint kevés kivétellel eddig tették, tőlünk a vezetőiktől, felülről szó nélkül, készen, hanem kritikájuknak, elismerésüknek, némtetszésüknek vagy tetszésüknek előszóval, levélben adjanak időnkint kifejezést. Az Erőnek a postája eddig is számottevő volt. Szemináriumának minden ága szépen működik. Személyes érintkezésünk vidéki útjaink alkalmából még ma is egyedülálló. De mindez még mindenestől ott bizonytalanodik, ott tapogat, ott botorkál a kezdet kezdetén. Töletek függ, hogy ne hamupipósködjék sokáig eme kísérleti állapotában. Ra-

gadj tollat, diákfiam, diáklányom, ird meg a szíved vágyát: milyennek szeretnéd az Erő-t. Ragadj tollat: felelj a szemináriummi tíz kérdésre, dolgozz a Csitvári Krónikába, fejtsd meg a rejtvényeket, lépj be a tudósítók gárdájába. Ragadj tollat és nyisd meg előttünk lelked legtitkosabb kamráját, kérj tanácsot, eligazítást tőlünk, ha magadtól már nem tudsz az élet útvesztőjében eligazodni.

b) A szolgálatos és adakozó kedvű diákoknak őszintén feltárjuk anyagi helyzetünket is. Az Erő oldalszámát hat évvel ezelőtt 16-ról 24-re, három évvel ezelőtt pedig 24-ről 36-ra emelte föl. Tette ezt annak reményében, hogy a gárda, olvasóinak száma évről-évre nő. De tette azért is, mert tennie kellett. Ma már Az Erő mondanivalója nem fér el azon a 36 oldalon, amely havonta egyszer rendelkezésére áll. Nem is elégíti ma már ki az olvasóit ez a 36 oldal. Érdekes és örvendetes jelenség, hogy a diákok kritikája sohasem azokat a cikkeket érinti, amelyek megjelentek a lapban, hanem azokat fájlalja és követeli, amelyek a várakozás, sőt reklamációk ellenére kiszorultak belőle.

Ezzel szemben a rideg valóság az, hogy az idén ez a 36 oldal is komoly válságba került, fiúk, lányok. Az Erő olvasógárdája ezt a 36 oldalt csak addig bírta el, míg az előfizetési díjakat az évenkénti húsvéti gyűjtés eredménye kiegészítette. Ez a gyűjtés három év óta nincs, nem szabad, három év alatt az adósságunk kamataival együtt jócskán megszorodott. Az idei évet már ezzel az adóssággal kezdtük.

Ez az, az adósság! Tudjátok, hogy az el nem kelt példányok vissza nem küldése, az előfizetők pontos létszámának kései közlése, a befolyt előfizetési díjak csekken való késedelmes továbbítása a forgótökével nem rendelkező Az Erőt magas kamatok fizetésére kényszeríti? Ez olyan kiadás, amire nem volna szükség, ha ti egy kissé jobban szeretnétek a lapotokat.

Az idei év különösen küzdelmesnek ígérkezik. Nehéz, pénztelen, szűk esztendő köszöntött mindnyájunkra. Egy kis szentesi diákunk sírva jelentette be, hogy édesapja szavai szerint nem jut az idén Az Erő-re pénz. Sokan lemaradnak az idén a leghívebbek közül is.

Evangélikus testvéreink éppen ebben a legszomorúbb gazdasági krízisben új lapot indítottak Ifjú Évek címen. Ez a körülmény sem kedvez nekünk most, akármilyen örvendetes különben maga ez a gazdagodás.

Az Erő ilyen körülmények között nem fordulhat máshoz, mint akik egyedül szeretik. Hozzátok, fiúk, lányok és hozzátok, akik az összekötő kapcsolatot önfeláldozó hősiességgel kezdettől fogva tartjátok közöttünk: vallásánár, hitoktató, lelkész, tanár, öreg diák testvéreink. Kettőt kérünk tőletek.

Pontos kimutatását az éves, féléves, számonkinti előfizetőknek s pontos, mielőbbi beküldését a befolyt összegeknek.

Az előfizetők számának lehető emelését. Ha csak annyian maraduk, mint tavaly, komoly veszedelemben forog Az Erő eddigi színvonala, ha csökken a számunk, veszedelemben forog maga a meglétünk is.

Bonyodalom.

Az a számában erősen megfogyatkozott gárda, amely az idén is Az Erő köré sereglett, egyre lelkesebb, egyre tudatosabb, egyre melegebb ugyan, de egyre kevesebb is. Nem bírja fenntartani a 36 oldalas Erő-t, holott a dolgok logikája szerint fejlesztenie kellene az idén is. Mi bízunk benne, hogy majd csak eljő a fejlesztési lehetőségnek ez a drága alkalma s megpróbáltatásaink csupán átmeneti jellegűek. Jó reménység fejében hiteleztünk is ennek a szebb jövőnek: súlyos adósság terhét vállalva vállunkra három esztendő óta engedelmesen. Roskadozunk a terhek alatt.

A magyar ifúságnak az a rétege, mely kezdetben osztatlanul állott Az Erő mögött (és hálásan írjuk ide: nem várt mértékben és arányokban fejlesztette azt ki jelenlegi színvonalára), ma hét-nyolcféle sajtót támogat. Nem az Erő mellett (ami rendjénvaló, sőt örvendetes jelenség volna, minden év elején magunk szoktuk erre a diákságot buzdítani), hanem Az Erő rovására, (ami öngyilkos politika, mert egyetlen jó újságot tereint-het magának ez a réteg, kettőt már bajosabban, azontúl pedig minden lapnál csak másodrendű tényezőként szerepelhet, mint olvasóközönség).

Mi most fájdalomadta bátorsággal azokhoz fordulunk, akiknek Az Erő szívbeli nagy ügyük. Szól ez a kérésünk első sorban azoknak, akik eddig is terjesztői, gondozói voltak. De szól azonkívül mindenkinek, aki sorsa iránt felelősséget érez. Vállalják el külön tehernek a különleges idők okozta nehézségek ú. n. szanalását.

1. Indítsanak újabb hadjáratot azok körében, akik eddig közönyösek maradtak mindenféle ifjúsági sajtó iránt. Magyarázzák meg nekik, hogy harminckétezren vannak. Életérdekük, hogy színvonalas, erős, saját sajtójuk, lapjuk, könyvtáruk, irodalmuk legyen. Juttassák tudomásukra, hogy ezt az irodalmat senki más az ő számukra meg nem teremti, nekik maguknak kell ezt igen keményen, maguk erején kiverekedniök, fenntartaniök s lassanként fejleszteniök is.

2. Próbálják szervezni azokat, akik más zászlók alá széledtek. Értessék meg velük, hogy szép és kívánatos fényűzése a 32.000-nek, ha szakfolyóiratokat, főiskolás lapokat, más világnézetek irodalmát, Kolozsvár és Losonc szellemi termékeit, vagy akár saját világnézete újabb meggazdagodásaképpen szaporodó újságjait figyelmére méltatja és istápolja — de csak rangban második gondjaképpen.

3. Segítsenek adósságainkat apródonként törleszteniünk, továbbá egy kis tartaléktőkét gyűjteniünk, hogy a gazdasági élet minden apró változása ne sodorjon ezentúl bennünket azonnal a válság szélére. Több módot ajánlottak olvasóink eddig, három tanács különösen életrevalónak látszik. a) A kecskeméti diákok pár évvel ezelőtt, teljesen a maguk jószántából és a maguk erején ünnepélyt rendeztek Az Erő javára: ezt másutt is meg lehetne az idén próbálni (a szombathelyiek már vállalkoztak is rá). b) A 2 filléres akció keretében vagy annak mintájára Az Erő tartalékalapjára is lehetne gyűjteni önkéntes vállalkozók körében. (Ezt több oldalról ajánlották már nekünk diákok, felnőttek, többek között hivatalos helyről is: a konventről Az Erő egyik nagytekintélyű őszinte barátja. c) A jobb módú diákok szüleit vagy rokonaikat is megkérhetnék Az Erő kivételes megsegítésére. Erre is volt már példa. Hálás köszönettel nyugtázzuk itt ezúton is dr. Kölesey Sándor úrnak, a debreceni Első Takarékszövetkezet ügyészének páratlan áldozatkésztségét, aki kérés nélkül, tisztán evangéliumi lelkületének indítására a misszióknak átértése következtében 200.— pengővel áldozott Az Erő Isten dicsőségére gyújtott oltárán.

Megakasztó jelenet.

Az Erő élethalálharcáról minden mondanivalónkat elmondottuk. A viszonyok mostohák, csak a szeretet hűsége ellensúlyozhatja jéghidegségüket. S miután minden Demosthenesnél szebben beszél a tett, ezúttal krónikás egyszerűséggel azokról az eseményekről számolunk be, amelyek ennek a hűséges szeretetnek kétségbevonhatatlan jelei.

1. Az Erő részére küldött önkéntes adományok e hónapban meghaladták a 900 pengőt. (Ezzel háromszázötven százalékos súlyos deficitünk negyedrésszel csökkent.)

2. Több helyen a vész hírére a diákok maguk között kezdetek propagandát s vallásánáraik nagy öröme 20, 25, 40, 50 százalékkal szaporodott Az Erő gárdája ennek következtében.

3. A Győri Ev. Diákszövetség tudósítója írja: „diákjaink felismerték és szívökbe vették Az Erő nehéz helyzetét és elhatározták, hogy a második félévben is 2.50 P-t adnak (2.— P helyett) Az Erő céljaira előfizetésül.“

4. Két Erő-ünnepélynek immár a pontos dátuma is megvan. Ezek: Mezőtúr, február 9., Pécs, április 6.

5. Ezek a lelkes barátok ezúton is fogadják meleg testvéri kézszorításunkat.

6. Bár nyíltan vallott felfogásunk, hogy minden evangéliumi szellemű magyar középiskolás diáknak Az Erő kell, hogy leginkább szívügye legyen, mégsem mulaszthatjuk el a többi ifjúsági lapot ajánlani azoknak, akik több lapra is áldozhatnak,

vagy akik Az Erő-t valamilyen okból nem szeretik. Ilyenek: elsősorban Az Erő főiskolás testvérlapja, a Diákvilág, továbbá a Református Diákmozgalom, az Ifjú Erdély és az Ifjú Évek (főképpen evangélikusoknak). Közeláll hozzánk a Magyar Cserkész, a felvidéki Mi Lapunk és a kath. diákság kedvence újságja, a Zászlónk. De nagyon érdekes és eleven a földrajz-természet-tudomány iránt érdeklődőknek szerkesztett Ifjúság és Élet is. Baptistáknak írják A Kürt-öt, egészen szakirányú a Középisk. Math. és Fizikai Lapok, nemcsak középiskolás diákoknak szól a Magyar Ifjúság, polgáristáknak az Ifjú Polgárok Lapja. A többi lapokat nem ismerjük.

Végkifejlet.

Amitől már tavaly is tartottunk, az idén bekövetkezett: Az Erő összeroskadt terhei alatt. Mostani számunk a legutolsó szám, mert bár minden lehető megtettünk, hogy szívünkhöz nőtt, lelkünkbelől lelkedzett újságunk más gondolkozásban, más elképzelésben teljesítse hivatását a magyar ifjúság között, végül ezt a reményünket is kellett adnunk.

„Nem a futóé és nem azé, aki akar, hanem az Isten könnyörülő kegyelméé“ — mondja a Szt. Irás s mi is alázatosan ismerjük el, hogy futásunk és akarásaink nem találtak tetszésre az Úrnál. Az ő szent terveiben áldásul van bejegyezve, ami a mi szomorúságunk magyarázata szerint veszteség és temetés. Isten előtt nagyon hibásaknak, fölöttébb gyarlóknak érezzük magunkat s bűnbánattal valljuk, hogy ez a mai nap talán el is maradhatott volna, ha a mi erőnk több, hűségünk kitartóbb, szolgálatkészségünk áldozatosabb.

De ez a mi bűnbánatunk nem menti fel a magyar ifjúságot, sem rendelt és hivatalos vezetőit az alól, hogy a maguk részéről is döbrent felelősségérzettel meg ne keressék a penitencia-tartásból a maguk részét és legalább egy kis késő bánattal ne vezekeljenek érte. Az Erő nyitott koporsója mégis csak koporsó, a benne fekvő áldozat mégis csak egy kedves és szép eszme, a koporsóba fektetésnél mégis csak mindnyájan résztvettünk és elkövetkezésében ludasok vagyunk.

Az Erő nem halt volna meg még a mai nehéz helyzetében sem, ha olvasótáborra, a magyar protestáns középiskolai diákság nem töredezett volna szét az utolsó esztendőben azért, hogy két másik diákújságot is fenn akart tartani (vagy fenn akartak tartatni vele). A papiroson ceruzával is kimutatható rideg valóság az, hogy míg az egységes katolikus diákfront éppen csak hogy tisztességgel fenn tudja tartani a maga egyetlen közlönyét, a Zászlónk-at, addig a számban is sokkal kisebb protstáns diákok öngyilkos szertehúzás szimbólumaképpen Az

Erő mellett az evangélikus Ifjú Évek és a Református Diákmozgalom mecénásai akartak lenni egyidejűleg. Első áldozatnak Az Erő fulladt és dült ki legelőbb a sorból és nem utolsó sorban azért, mert legelőször ébredt tudatára annak, hogy az élete árán is meg kell kímélnie a magyar középiskolás diákságot a méltatlan versengés minden áldatlan következményétől.

El kellett volna némulnunk, úgy látjuk, előbb, vagy utóbb, de legalább becsülettel hagyhattuk volna el őrhelyünket. Azonban a magyar protestáns középiskolás diákság és vezetőinek egy része annyira sem érzett ügyünkkel szemben kellő felelősséget, hogy ezt lehetővé tette volna számunkra. Az előfizetési díjak nagyrészből utófizetés lett, sőt tekintélyes hányada be sem folyt. Így történhetet aztán meg, hogy bár Az Erőnek költségvetés és rendelési lapok szerint sohasem volt deficitje, az előfizetési hátralékok és a későn befolyó előfizetések miatt kénytelen-kelletlen felvett váltótartozások magas kamatai következtében több ezer pengő adóssága van s ez most a köréje csoportosult egynéhány jóhiszemű, idealista szegény ember becsületbeli tartozása, amit hosszú éveken keresztül apródonkint, maguk és családtagjaik nélkülözése árán kell törlesztgetniök.

*

De azért nem szeretnénk és nem is szándékozunk adósai maradni senkinek. Neked sem, Diáktestvérünk. Éppen azért kérünk nagy szeretettel, ha előre megfizetted volna Az Erő árát, egyénenkint, vagy ha csoportos előfizető vagy, annak útján, aki keresztül előfizető vagy, hozd tudomásunkra, hogyan kárpótoljunk Az Erő elmaradt számaiért.

a) Küldjük-e helyette testvérlapunkat, a Diákvilágot? (Ezt a módot felsőosztályos olvasóinkak ajánljuk.)

b) Megküldjük-e Az Erő valamelyik régebbi évfolyamát s ha igen, melyiket?

c) Küldjünk-e ellenértékképpen Az Erő vagy testvérvállalata, a Szövétnek kiadványaiból s ha igen, mely köteteket?

Kérjük válaszodat mennél előbb, de legkésőbb március végéig. Ha elmaradna ez a válasz, azt olvassuk ki belőle, felajánlottad az amúgy sem magas összeget az Erő adósságainak törlesztésére. Áldjon meg az Isten, köszönjük baráti jó szolgálatodat.

De ha véletlenül te volnál adósunk, akár még tavalyról, akár az ideai megjelent számok ellenértékével, akkor nagyon szépen megkérünk rá, rendezd adósságodat lehetőleg póstafordultával. Kétszer ad, aki gyorsan ad, s a késlekedő kétszeresen árt a lassúságával, vagy éppen felelőtlenységével.

Most pedig búcsúképpen szorítsuk meg még egyszer egymás kezét. Azoknak, akik jóban-rosszban hűségesebb baráti szere-

tettel kitartottak mellettünk, szerettek és segítettek bennünket, hadd mondjunk különös melegséggel köszönetet és Istenhoz-
zádot.

Még csak nem is rezeg a hangunk és könnyek sem csillog-
nak a szemünkben. Hiszen nem igaz, hogy meghalt Az Erő.
„Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét, ámbár
napja múl.“ Hanem él... „ifjú szívekben, mindig tovább“,
mert... „élete millió gyökerű“.

*

Főképpen pedig és mindenekfelett: „aki énbennem hiszen,
ha meghal is él az“. Mi pedig az Ő tanítványának tartottuk

Búcsú Az Erőtől. (Levelező-lapon.)

AZ ERŐ c. lap megszűntével életem egyik — tizenkét-
éves — szakasza befejeződött. Felhasználom ezt a fordulót, sőt
bizonyos tekintetben nyugvópontot s ezúton köszönetet mondok
a) rendelt vagy választott *vezetőimnek*, hogy megértették szán-
dékaimat, türelmesek voltak hozzám, tanácsot adtak, ha ta-
nácsra volt szükségem; *barátaimnak*, hogy megosztották ve-
lem a munkát, felelősséget s látásaimat a jövőre felől; c) *ellen-
feleimnek*, hogy kritikáikat sohasem durvították rosszindula-
túakká enyimtől eltérő szempontjaik; d) *rokonaimnak* és *isme-
rőseimnek*, hogy mindenkor meg tudták bocsátani egy túlon-
túl elfoglalt embernek, ha idejéből nem futotta már érintkezési
kötelezettségekre; e) minden olyan *tanítványomnak*, aki tovább-
adta vagy továbbfejlesztette, amit tőlem tanult.

II.

A főiskolás diákmunka elvei.

Az elvi alap.

A közfelfogás csakugyan úgy párosítja ezt az ellentétes két fogalmat: *pro* és *contra*. Ha elfogadjuk ezt a párosítást, a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség valóban *pro Christo* szervezkedett, hiszen programjából világosan kitűnik, hogy nem Krisztus-ellenes alakulat programja. Krisztus azonban egy árnyalattal mégis másképpen fogalmazott, ezt mondván: aki *velem* nincs, *ellenem* van. Nem *pro*, hanem *cum*: *vele* kell dolgoznunk, nem *érette*. Már régen motoszkal bennem enyhe kétely, hogy hangot adasson velem bizonyos kelletlenségnek a miatt, hogy *pro Christo* közösség vagyunk, nem *cum Christo* ketten-hárman összeverődöttek az ő nevében. Most van az alkalmas idő, hogy e körül a kérdés körül egyszer már tisztázzuk a tisztázandókat.

Nem a név teszi — természetes, hogy nem. Ha csak az elnevezésről volna szó, szórszálhasogatás-számba menne egy ilyen disztinkció. Még csak nem is a definíció pontatlansága nyugtalanít bennünket, jóllehet főiskolás diákok körében a pontos fogalomkörök helyes meghatározása sem tisztán és pusztán lukszus dolga. Mindamellett meg lehet lenni ilyenek nélkül is. Magunk részéről azért feszegetjük az elnevezés gyenge oldalát, mert érzésünk szerint jelképi jelentőségű e kétféleség s a *pro Christo* és a *cum Christo* különbözőségének mélyén rejtőző *életstílus* eltérő voltára mutat.

Ketten kétféle életet élnek a *pro Christo* és a *cum Christo* élő keresztyének.

Pro Christo élni annyit jelent, mint Krisztusért, Krisztus védelmére, szolgálatára, rendelkezésére állani és tevékenykedni. Minden erőnkkel azon lenni, hogy az ő országa terjedjen, hadserege szaporodjék, igazsága nyilvánvalóbbá váljon, dicsősége növekedjen, temploma épüljön. A *pro Christo* élő ember hála fejében felajánlja magát, odaadja mindenét Krisztusnak. Értékei, élete, ereje, egész valója legyen azé, aki vérével fizetett, életével tett eleget érte. A *pro Christo* élőnek minden becsületes törekvése, egész erőfeszítése, teljes odaadása, életre-halálra szóló tusakodása arra irányul, hogy Krisztus győzhessen ezen a világon. A legtisztább és legtiszteletreméltóbb élet a *pro Christo* élő ember élete. Ha az ember ilyen embertestvérével találkozik s megcsapja az egyéniségéből kiáradó szent tűz heve, szinte elképzelni sem bírja, mi lehet még több, vagy más, ami keresztyénség, bár nem egészen ez a fajta, hanem *cum Christo* keresztyénség.

Cum Christo élni annyit jelent, mint Krisztussal élni. Nem Krisztusért, hanem Krisztussal. Nagyon finom az eltérés, mégis egész világ fér el közöttük. Ha Krisztusért élek, van egy külön életem, amely az enyém, én élem, én akarom úgy élni, hogy Krisztus felé tendáljon. Élhetném az életem másképp is, de én így akarom, így szeretném, így próbálom élni, nem amúgy. Krisztusért akarom, szeretném, próbálom élni az életemet. Ha Krisztussal élek, akkor az iniciatíva Krisztusnál van, nem nálam. Ha Krisztussal élek, akkor az értékek kincseskamrájának a kulcsa és az energiaforrás kútfejének sárkánytorka Krisztusnál van, nem nálam. (Ha csak azt a bolondot fel nem tételezem, hogy Krisztussal... közösködöm, mintegy „mutyiban“ élek vele.) Ha Krisztussal élek, nem az életemet adom neki, hogy használja ő, fordítsa jóra ő, hneam tőle kapom az életemet. Ha Krisztussal élek, magammal jótehetetlen volnék és vagyok nélküle, az ő kegyelméből élek, annyit és úgy, amennyire és ahogy élnem méltóztat. Ha Krisztussal élek, élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus. Nem is lehet másképp, mert meghaltam és feltámadtam, halott voltam és újjászülettem vele, általa és reánézve. Nem vagyok a magamé, mert vérén vásárolt meg, az ő rabja, az ő szolgája, az ő foglya vagyok. Krisztusé vagyok, krisztusi vagyok, christianus, keresztyén vagyok.

Nem fogalmi kettősség ez, mert egészen másképp él és mozog, viselkedik és viszonyul az, aki pro Christo és az, aki cum Christo él. A pro Christo élet felszabadult ugyan a törvény nyúge alól, de új törvény nyúge alá törött. Tudomásulvette, hogy csak a régieknek mondatott meg ilyen szelíden és keveset kívánón, hogy: ne ölj. Krisztus nem azért jött, hogy eltörölje a régi törvényt, hanem azért jött, hogy kitöltse a kerettörvényt végrehajtási utasításával. Számunkra már differenciáltabb érvényű a törvény, nemesak késsel nem szabad ölnünk, de nyelvvel, sőt lekicsinylő véleménnyel sem szabad. A pro Christo élő minden erejét összeszedi s úgy próbál ebben az új szellemben „nem-ölni“. Minden este összetörik, mert minden este úgy érzi, hogy hasztalan volt minden kétségbeesett erőlködés, mégis ölt. Minden rggel áhítatosan imádkozik új erőért, hogy ez új napon sikerüljön az új élet, minden új napot új reménységgel kezd, hátha ezúttal eljuthat estig úgy, hogy nem ölt.

A cum Christo élet nem úgy fogadja az evangéliumot, mint a réginél szigorúbb törvény érvényének legmagasabb színvonalú muszáját. Igaz, hogy az evangélium egy része imperatívusban van fogalmazva, de a kis gyereket, a jární tanuló picinyt is imperatívusi forma biztatja, hogy „jöjjön ide“. Ki az a botor, aki ezt parancsnak értelmezné. Dehogy parancs, áldott biztatás. Nem azt parancsolja, hogy jöjj és nem a vesztéglést, az ottmaradást tiltja, hanem kvalifikál, hogy jöhetsz.

Felhatalmazás, küldetés, hivatás arra, hogy ne félj, ne gondoldj többet rá, hogy volt idáig, ne mérlegeld a helyzetet, hanem hidd el, örülj neki, merd megtenni, hogy „jössz“. És azonnal megindulsz és csakugyan jössz. A cum Christo élet tudja, hogy abszurdum neki egy lépést is maga erején merészelnie. És mégis megindul, mert elhiszi, hogy ami maga erején lehetetlen, az Krisztussal mégis lehetséges. Sőt azt is elhiszi, hogy Krisztus által mindenképpen lehetségesek a számára. A cum Christo élő nem adhat Krisztusért semmit, mert nincsen neki semmije, ellenben minden telik tőle Krisztussal, mert Krisztustól minden telik. A cum Christo élő csak azért nem „potyafráter“, mert egyrészt semmit sem dug el a maga számára abból, amit Krisztustól kapott, hanem csak transzparens, transito állomása a Krisztustól érkező javaknak mások felé, másrészt őszintén bevallotta saját életének csődjét, kényre-kedvre megadta magát és éppen ezért engedelmes is. Passzív alak volna minden bizonnyal a pro Christo élőhöz képest, ha... két körülmény ezt az összehasonlítást eleve lehetlenné nem tenné.

Tehát passzív volna, ha: a pro Christo élő aktivitása gyümölcsöző és eredményes aktivitás lehetne. (De a pro Christo élő mindig azt kénytelen hol be is látni, hol csak példázni, hogy: hiába, ezúttal sem sikerült, sohasem sikerülhet.) És passzív volna a cum Christo élő a maga tehetetlenségében kétségkívül: ha Krisztus nem volna aktív. (De Krisztus „passzivitása“, a kereszt: a leghatékonyabb aktivitás.)

Még egy képzavart oszlassunk el. Cum Christo élni nem azt jelenti tehát, hogy Krisztus valahol a középen áll, vagy az élen halad s mi körülötte vagyunk, vagy utána megyünk. „Bízatok, mert Jézus eljő, ő a fővezér“ — szoktuk énekelni, de ez sem lehet cum Christo. Mert akár „alvezér“ vagyok (ha ő a „fő“-vezér), akár közkatoná, csak pro Christo követhetem és harcolhatok érte. Ha cum Christo élek, élek többé nem én, hanem él *bennem* a Krisztus. Én már nem vagyok, én az én engedelmisségem vagyok és semmi több és semmi egyéb. De így van ez rendjén, hiszen míg el nem tudtam hinni, hogy ő érettem is meghalt, addig sem voltam én több vagy más, mint — az engedetlenségem. Engedetlenségem anyám méhétől fogva. Engedetlenségem a kígyó szavára hallgató első szüleim tiltott fának gyümölcséből szakításától fogva.

Még azt sem tehettem meg a magam erején, hogy elhittem az ő örömdüldületes üzenetét és megadtam magam neki. Még az sem én voltam. Még megtérni is cum Christo tértem meg. Mert meghalni is vele halhattam meg csak (különben nyomorultul pusztulok el, vagy öngyilkos leszek.) Sőt újjá is csak vele születtem. Hát hogy élhetnék azóta napról-napra másképp, mint Vele?

Ó, nem pro Christo. Mert mi vagyok én, ha Dávid is

csak egy bolha volt Saul ellenében? Mi az én „pro“ életem végtelen parányi volta a végtelen nagyhoz képest?

Ó, bizonny cum Christo.

A szervezkedés és a propaganda.

Nemsokára ki kell tölteni a származási ívet, kezét fognak a dékánok az újonnan iratkozottakkal, indexaláírásokért instálják a professzorokat, megkezdődik az új félév egyetemeken, főiskolákon, akadémiákon egyaránt. Teleülük a padokat, technikailag is lehetetlen, hogy az evangélium diákjai szomszédokat ne kapjanak. Már vagy alkalmas az idő ilyen körülmények között, vagy alkalmatlan, mindenesetre áron is megveendő és az evangéliumnak hirdettetnie kell.

No igen. A jó alkalomnak azonban megvannak a kísértései is azon nyomban. Kollega úr, kollega kisasszony — (drágám, amúgy, hogy két kisasszony közötti variációját az eseteknek ki ne felejtsem): miről beszélhet egy pár, vagy egy csapat diák, feltéve, hogy a téma komolyra fordult? Mindenesetre legkönynyebben, leghamarabb, vagy legalább is leggyakrabban a viszonyok romlottságáról, amely régen kiáltozza már a radikális reformot egyetlen megoldásul. Ez rendben is van így, ki lenne kritikus, elégedetlen elem és haladás-párti, ha nem a hivatalból ilyen ifjúság. Nem ez ellen beszélek tehát, kijelentvén mégis halálos komolyan, hogy az evangélium üzenete nem azonos a reformtörékvésekkel. Az ilyen lelki magatartást ítéli meg Jób könyvében az ifjú Élihu elég kemény fogalmazású beszédben: A sok erőszak miatt kiáltoznak. Jajgatnak a hatalmasok karja miatt. De egy se mondja, hol van Isten, az én teremtőm, aki hálaénekre indít éjtszaka. — Vagy talán ismer közöttünk valaki radikális reform-mozgalmat, mely programjában azt tudakozza, hol van Isten, pláne azért, hogy hálaéneket énekeljen neki?

Van a kíméletlen kritikának egy tagadhatatlanul mélyebb és nemesebb válfaja is, a marcangoló önkritika. Ez magát az ifjúságot ostorozza és az új (ha jól emlékszem, negyedik) generáció soraiban szándékol megújítást, annak munkaritmusaiban, tempójában, stílusában és módszerében gyökeres megújítást. Az evangélium diáksága ennek a közhangulatnak a kísértésébe még talán könnyebben beléeshet, mint a reformtörékvések reformáció-jellegű szuggesztíójába. Hiszen az önkritika már szinte azonos a büntudat és bűnbánat evangéliumparancsolta töredelmével. Alig látszik a sok sírás-jajgatás, mellverés és szomorúság mián a jóbí magatartás megátalkodottsága, amit megint csak Élihu vesz észre és bélyegez meg ezekkel a szavakkal: Akkor aztán kiálthatnak, de ő nem felel a go-

noszok kevélysége miatt. Hátha még azt mondod: Te nem látod őt, az ügy előtte van és te reá vársz. — A modern jeremiádokban csakugyan túlnyomó elem a kevélység s ami belőlük ennek levonása mellett marad, a tisztán és pusztán emberi ész, emberi mód figyelmen kívül hagyásával — ami tehát annyira-amenyire hit, vallás, Isten dolga benne: nem más és nem több magának Istennek felelősségrevonásánál.

Foglalkoznunk kellett ezekkel a kísértésekkel, mert ezek a mai diákevangélizáció kikerülhetetlen időszerűségei. Aki ezeket tagadja, vagy vak és érzéketlen az idő problémái iránt, vagy nem a földön jár, hanem valahol a fellegek tér- és időszertlenségében és nem Isten országát építi, hanem Fellegkakukvárát. Bizony vannak és bizony élnek ezek a kérdések és nehézségeik. Megoldásaik valahogy nem is a jelenben vannak, hanem a jelenések élességével és realitásával látott jövőben. Ott van a reformvágy és a jeremiád önostorozásának életté elpihenése a fenevad ezeresztendőre megkötözésének pillanatában, azok körül a királyi székek körül, amelyeken az első feltámadás hősei ülnek. Nem tévedünk, semmiesetre sem tévedünk, ha a nyomorúság és ítélet által szétmarcangolt világban csak azokat látjuk boldogoknak és szenteknek, akik már túlvannak a szenvedéseken és akiken már nincs hatalma a második halálnak.

Partnernek a kritikai magatartáshoz, vagy az emelkedettebbnek tetsző önkritikához hiszen könnyen odaeresztenek és szívesen is látnak a többiek bennünket, az evangélium elkötelezettjeit, úgy tapasztalom. De az örvendetes üzenetet ilyenképpen soha senkinek által nem adhatjuk. Jobb- és baloldali szomszédainknak, előttünk és hátunkmegett ülőknek csak az a nyugalom és bizonyosság, boldogság és szentség prédikál, amely szavainkból, gesztusainkból, egész lényünkől kiárad és feljök ömlik, amennyiben mi csupán látszólag ülünk az egyetem padjain, valójában királyi trónus az ülésünk, foglalkozásunk szertint az Istenek és Krisztusnak vagyunk papjai, feladatunk pedig uralkodás övele ezer esztendeig. Minden egyéb ágálásunk már azon nyomban megbukik, hogy — nem imponál.

Az egyetemi humanista képzés és a „sváda“ veszedelme.

Szeptember elseje a deák újesztendjének első napja. Számot-vetni való nap. De mert aki az ekeszarvára vetette kezét és hátratekint, nem méltó Isten országára, valahogy ez a számotvetés is csak előre irányzott tekintettel érhet valamit.

Történt tehát, ami történt, a régiek elmultak, imé, újjá lett minden. Ebben a megújult életben minden deák számára a sajátos deák-szerszám különleges gyenge oldala, az, hogy e

pálya valamennyi változatában a *nyelv* a közeg. Minden ereje és minden gyengése a deáknépnek nyelvi eredetű.

Nincsen deák, még műegyetemi hallgató, vagy állatorvos-jelölt sem, aki egyebet cselkednék hosszú szemeszterei során: meghatároz és fogalmaz, leír és következtet, elbeszél és kifejt. És nincsen deák, aki több-kevesebb fáradság árán talán, de egyforma játszi könnyűséggel be ne látná, fel ne fogná, meg ne értené és le ne vezetné a hit dolgait is. Sváda és elmejáték veszedelmei fenyegetik a Deák-Szövetség alkalmain és helyiségeiben a bizonyágtétel forró spontaneitását és tanúi hitelét, ezt ismerjük el és számoljunk vele minden időben.

Szeptember elsején próbáljunk talán legalább is egyesztenei érvénnyel leszámolni vele, ha lehet. Önmagunk is kemény és kíméletlen tanulságul hangoztassuk örök érvényét a szeretet törvényéről szóló bibliai rész első versének szavaival: *ha angyaloknak, vagy embereknek nyelvén szólnék is, szeretet pedig nincsen énbennem, olyanná lettem, mint a zengő érc és a pengő cimbalom*. Az, hogy egy deák, vagy egy professzor kellő eloquenciával beszél, egyfelől magátólértődő valami, másfelől egyáltalában semmit sem jelent. Az, hogy a Deákszövetségben járatos egyének formailag is szabatosan, tartalmilag is kifogástalanul tudnak és szoktak bizonyágot tenni, Isten igéjének mérlegén nem semmi, hanem mínusz. Az érc zengésének és a cimbalom pengésének az a mínusza, amit Isten igéje ebbe a kitételbe foglal bele: szeretet pedig *nincsen* énbennem.

Ha egy szegény szántóvető, aki egyébként alig él szóval, Isten Szent Lelkének erejével elkezd dadogni és tanuvallomását eldadogja, az nagyon nagy és szent dolog. Ha ugyanez a szántóvető egyszerre, maga sem tudja, hogy, fehér izzásba jutott szavakat dob fel forró lávaként és valósággal ékesen szólóvá válik, mert szorongatja Krisztus szerelme, akkor az már csoda, a Szent Lélek csodája. De éppen ez a fajta beszéd tanítson meg bennünket, deákokat és tanárokat arra, ami az ige szerint is legfontosabb, hogy a nyelv motorja ilyen pillanatban nem önmaga az ember, hanem az az élmény, ami egész valóját eltölti, hogy találkozott az Úr Jézus Krisztussal és az a vágy, hogy ezt a nagyszerűséget megossza másokkal. Ez a vágy sem ő, mert az ember vágya olyan, mint ömaga: önös és irigy és legszívesebben elásná örömét, megtartaná magának. Megosztani: ez a törekvés már attól a forróságtól van, mely mint napból, Krisztus felől árad és hat át bennünket. Élmény és közlésének vágya: ugyanazon meleg áradás két hulláma és a kettő együtt genitívus obiectívus és genitívus subiectívus. Krisztus szeret és (ezt megéreztem, tehát következőképpen és egyesegyedüli lehetséges módon) szeretem Krisztust.

Az a nyelv, amely erről az élményről így rebeg, már nem a régi nyelvünk. Nem érc zengése és cimbalom pengése, hanem

a szeretet áramlásának egyikfajta átalakulása, olyan, mint a jövendőmondás, a titokfejtés, a hegyeket mozgató hit, az anyagi javak odatékozlása, a két végén égő gyertyához hasonló önfeláldozás, amelyek mind hiábavalók önmagukban, de mind egy-egy megnyilvánulási lehetősége ugyanannak az egy szeretetnek, amellyel Krisztus szeret minket, hogy aztán mi is szeretessük először őt és megint csak *aztán* és *ennélfogva*: egymást.

Sehol sem könnyebb összevéteni a kétféle nyelvet, mint a reggeltől-éjfélig nyelvvel élő deákéletben. Sehol sem könnyebb megszökni az igazi nyelv áldásai és neheze elől, mint e területen, hol ama másik nyelv lépten-nyomon rókalyukat, vész-kijáratot, titkos ösvényt kínálgat szegény fejünknek. De sehol sem áldottabbak és gazdagabbak a lehetőségei a nyelvben végbement újjászületésnek, mint a deákéletben, ahol újra meg újra megisméltődhetik a Pál apostol csodája, amely a Gamálieel lábainál gyűjtött elméleti kincseket az athénei agorán áldja meg és gyümölesözteti. (*Némely férfiak csatlakozván őhöz, hívének.*) A pogányok evangélizációja általában véve páli forma, a zsidók megkövesedvén a vallás nyelvi formáiban, érzékletlenebbek a nyelv csodái iránt.

Ez a csoda számunkra is mostanában kezd egész pompájában feltárulni és megvilágosodni. A Lélek útmutatása nélkül, magunk bölcsesége nyomán hajlandók lettünk volna azt a tanácsot adni: deákember leginkább életének egyéb példáival tehet bizonyosságot s legnehezebben érzengésű és cimbalompengésű nyelvvel. Holott a lélek vigasztalása a maga helyére téve és önnönméltóságára emelvén a nyelvet, azt hirdeti nekünk, hogy Krisztus azért is meghalt és Istennel azt is megbékéltetheti. Az újjászületett deák-nyelv pedig megtelvén szeretettel, különösképpen alkalmassá válik a pogánymisszióra, tehát elsősorban éppen az egyetem padjai közt, könyvtárában, szemináriumában, laboratóriumában és klinikáin adódó alkalmak áron is megvásárlására. Megmagyarázhatatlan csoda ez, de újabb bizonyosság Krisztus felől, egyben pedig egész évi programm.

A világnézeti alap és a mindennap realizmusa.

Nagyheti vezető-konferenciánk Rákospalotán egyéb áldásai mellett az őszinte penitenciatartás drága óráit is meghozta számunkra. Számadásra vontuk mozgalmunk egész életrendjét s kegyetlenségig őszinte és gorombaságig szókimondó lelkiismeretvizsgálat formájában kérdeztük meg módszerétől, elvi alapjától, gesztusaitól, terminológiájától: mennyi belőlük frázis, mennyi pium desiderium, mennyi farizeizmus és mennyi az evangélium realizálása. Tudjuk, hogy a bennünket kívülről kritizálók kételyeinek tekintélyes hányada egyszerű jel-

kívánás, de azt is tudjuk, hogy nagyon sok diáktestvérünk vágyai teljesedésének mégis csak a mi tökéletlen és elégtelen bizonyosságtevésünk sok minden egyéb közt igen súlyos akadályas az ő panaszaiukból alázatos szívvel jogos és igazságos megítélésünket vagyunk kénytelenek kiolvasni, fájdalomból pedig a reparáció szükséges és sürgős kötelezettségét.

*

Bűneink megvallásának és megbánásának első termékeny tanulsága annak nagyon világos meglátása volt, hogy a lélek szuverén úr formák, keretek, intézmények, programok és hagyományok fölött. Maga teremti, még pedig minduntalan újra meg újra teremti a maga formáit, még olyankor is, ha látszólag ismétli önmagát, vagy — megint csak a látszat szerint — meglévő adottságokban helyezkedik el és kezd működéskébe.

Fiatalok számára ez nagyon kényelmes és éppen ezért népszerű tanulság. De a mi számunkra többet jelentett, mint menekülést az előírások és paragrafusok nyüge alól. Nemesak a formák diktatúráját döntötte meg, hanem a formátlanság anarchiáját is visszaautasította. Ellenben követelte mindenütt és mindenkor a lélek valóságos kimutatható jelenlétét és kereste az élő és munkáló lélek kísérőjelensége, — következménye, — zálogaképpen a — megszokott vagy új, de valamilyen — formát.

Konkrét esetekre vonatkoztatva mit jelent vajjon ez? Azt jelenti p. o., hogy adakozni a szegények számára krisztusi gesztus, pazarolni pedig bűn, mindazonáltal a bűnös nő nem követett el újabb vétket, mikor az alabástrom szelence drága kenetét az Úr fejére „tékozolta“. Júdás viszont nem keresztyén erényből sajnálkozik rajta, hogy nem a szegények között osztották ki a sok drágaság pénzbeli értékét. Azt is jelenti, hogy szorgalmaskodni általában véve az erény gesztusa, tétlenkedni a tunyaság bűnéé; mégis nem a tevékeny Márta választotta a jobbik részt, hanem a „lusta“ Mária, megtalálván Krisztus-lábához-leborultában az egy szükséges dolgot és választván a jobbik részt.

Hát a mi diákszövetséges életünkre vonatkoztatva mit jelent ez az alapvető szempont? Azt jelenti, hogy nem könnyű feladat esetenként eldönteni: milyenforma élet mutatja mindennapjaink rendjén az evangélium jelenlétét vagy hiányát. Nem olvashatjuk le például úgy, mint valami skála vagy mechanizmus segítségével arról, hogy bizonyos normáknak megfelel-e vagy ellenmond, arról sem, megnyilvánulásai szokványosak-e vagy bizarrak. Diákokról lévén szó, feltétlenül átalakítja, jobbá, különbbé, tartalmasabbá, gyümölcsözőbbé, értelmesebbé teszi az evangélium a diákéletet minden vonatkozásá-

ban, de nem bizonyos, hogy ez okvetlenül és azonnal jeles kolokviumi jegy, idejében és kitüntetéssel megállott vizsga, végtére mégis csak megszerzett diploma képében mutatkozik meg. Fordítva is üthet ki a dolog. Lehet, hogy az életté vált evangélium éppen eddigi zavartalan folyását kavarja föl egy-egy, több szemeszteren át zökkenő nélkül átjutott diák pályájának, problémátlan szellemi világát feldúlja, jeles diákból bukdácsolóvá züllesztí, tanárok kedvencéből tanárok réménévé, vagy épenséggel útálatává vadítja, félbemaradt embert torzít belőle talán közvetlenül az utolsó szigorlat küszöbén. Eseleg megrendíti benne a tudomány szentsége felől táplált szilárd hitet, kritikát olt belé professzorai álláspontjával szemben, gondolkozó fővé forradalmasítja a jegyzetmagolót. Az evangélium realizálásának végtelenek a variánsai ezen az egy ponton is s könnyen elszámíthatja magát az, aki lelki mosódával vagy javító-intézettel téveszti össze és polgári hasznot számít húzni belőle.

*

Tévednek természetesen azok is, akik az elevenebb illusztráció, vagy az ellentétes hatások kedvéért az evangélium realizálását kizárólag vagy túlnyomóan ezekben a negatív képletekben látják. A mi töredelmünk könnyprizmáin keresztül éppen azt kénytelenítettünk meglátni, hogy a magyar diákvilág legértékesebb koponyái azért hiányoznak körünkből majdnem testületileg, mert kibékíthetetlen ellentétet, tehát farizeizmust sejteneek tagjaink állítólagos megtérése és tényleges egyetemi forgolódása között. Valahogy az a benyomásuk és ezt a kezdetben talán futólagos, tehát felületes, tehát igazságtalan impressziójukat idők folytán sem képesek elhessegetni, hogy a legtöbb keresztyén diáknak egész egyéniségén akkora tudománytólmentesség, sokszor kimondott tudományellenesség ömlik el, hogy nem lehet őszinte Jézus Krisztussal való életközösségük sem.

Van nagyon sok más műveletlen, színvonalonaluli, rosszul készült, korlátolt diák is, ezeknek a negatív lénye azonban csöppet sem fölháborító jelensége az egyetemi polgároskodásnak. A magát keresztyénnek valló diák ellenben más elbírálás alá tartozik. Élven a maga tucat-életét, lehetett olyan, amilyennek lennie úri kedve éppen jónak látta, attól a pillanattól kezdve, mikor diáktársai előtt Krisztust kezdte prédikálni, többé s többet nem élhet a tudással vadházasságban. Nem azt mondjuk ezzel, hogy el sem bukhatik többet vizsgán, de azt igenis mondjuk, hogy sem tájékozatlanságból, sem ügyefogyottságból, sem korlátoltságból nem bukhatik meg azután már.

*

Hogy ezt megérthessük, két ténnyel kell előbb tisztában lennünk. Az egyik — nem nagyon sokat emlegetett — tény az,

hogyan tudni, vagyis a dolgokkal szemben tudományos álláspontra helyezkedni nem eredménye a tanulásnak, hanem előfeltétele és mindenkor mozgató, előrehajtó ereje. Egyik emberben megvan, másiktól hiányzik. Akinek nem adatott meg, hiába tanul. Diplomát szerezhet, készségeket mechanikusan elsajátíthat, de tudni nem fog soha semmit igazán, azaz lényeg szerint.

A másik tény ezzel korrelációban van, de még a mi körünkben sem szokott elég szó esni róla. A megtért diák egyetemi helyzete nem lehet sokáig kétséges, erről van szó. Vagy tipikus eset az esete s akkor igen hamar kiderül, diák-e igazán, vagy csak odatévedt az egyetemre. Ha diák: természetből kíváncsi, ha kíváncsi, igyekszik e belső szomjúságát mennél kiadósabb kortyokkal csillapítani, tehát soha, semmi körülmények között egyetlenegy gesztusa sem lehet gyámoltalan, sem együgyű, sem „wesensfremd“, azaz a szőnyegen forgó probléma lényétől elütő. Ez pedig azt jelenti, hogy fölényesen, otthonosan, szakszerűen mozog az egyetemen. Csak adminisztratív lehet „elbánni“ vele, vagy mártírt csinálni belőle.

Ha nem diák-típus, akkor is rövid időn belül ki kell, hogy derüljön belső látása számára életének szörnyű nagy hazugsága s ha őszinte a megtérése, hazugsággal éppúgy nem élhet egy fedél alatt, mint ahogy hullával nem lakhatik együtt normális ember huzamosabb ideig. Az ilyen fiatalság számára az evangéliumnak csak egyetlenegy realizálható formája lehet: ott hagyni az egyetemi életet s odamenni, ahova a küldetés szava állít bennünket, igazi helyünkre.

Ha nem tiszta eset a keresztyén diák egyetemi élete, akkor bonyolódik ugyan a helyzet, a végeredmény azonban ekkor sem kétséges. Az ilyen lélek életútja: harc, küzdelem, problémák útvesztője s ez még az arcvonásain is meg kell, hogy lássék a küszködőnek. De akár a menekülésért küzd, akár a tudomány meghódításáért: Treuga Deit élvez, az igazi diák tiszteltreméltónak tartja ádáz tusáit, nem botránkozik meg rajta — addig, amíg jóhiszemű ez a magátemesztő szörnyű csatározás.

*

Ha őszinték akarunk lenni, meg kell vallanunk, hogy nemcsak ez a háromféle keresztyén diák van. Ne csodálkozzunk tehát rajta, ha a jogos kritika elítélőleg csóválja a fejét igen gyakran hívogató szavaink hallatára. Hintsünk hamut a fejünkre, verjük igaz bűnbánattal a mellünket s nem utolsó sorban egyénenként kérdezzük meg önmagunktól: vajjon profétái vagyunk-e diákéletünkön keresztül Jézus Krisztusnak, vagy csupán csak farizeusai vagyunk?

A társadalmi szolgálat és a missziós küldetéstudat kettőssége.

A gutaütöttet beemelik Krisztushoz a cseréphéjazaton át. Az Úr csak ennyit mond a betegnek: ember, megbocsáttattak néked a te bűneid. A szavaira kelt megbotránkozás kellős közepébe meg csak annyit tart jónak megjegyezni: melyik könnyebb, azt mondani, megbocsáttattak néked a te bűneid, vagy azt mondani, kelj fel és járj?

Lukács evangéliuma 5. része a 17. verstől kezdve idáig is nagyon tanulságos eset a keresztyén élet módszertanát illetőleg. Benne van valami, amiről a praktikus krisztuskövetők igen gyakran meg szoktak feledkezni. Az van bene, ami a Márta és Mária történetéből is felénk ragyog, a mindvégig betegnek hagyott Pál apostol sorsából nemkülönben. Elég neked az én kegyelmem, ó, egyes ember és egész emberiség!

De ha valaki nem érezné a logika magával sodró hatalmas erejét az eddigi történetből, ám figyelje meg jól a folytatását. „Hogy pedig megtudjátok, hogy az ember Fiának van hatalma e földön megbocsátani a bűnöket (monda a gutaütöttnék): Néked mondom, kelj fel, és fölvévén nyoszolyádat, eredj haza!”

*

Ezt a jólismert bibliai történetet azért kell ismételtelen és nagyon figyelmesen elolvasnunk mindnyájunknak, akik Jézus Krisztus királyságáért szeretnénk, próbálunk, szoktunk, vagy szándékozunk munkálkodni, mert az egész élet s benne a mi gyakorlatunk mást hirdet és — ennek megfelelőleg — másképpen is cselekszik. Élet és gyakorlat türelmetlenül és kizárólagosan zúgják felénk jelszó gyanánt és mutogatják mustraképpen a szolgálatot. Keresztyén ember élete: szolgálat. És szakadatlanul meg nem lankadva kéri a keresztyén munka az aratókat, mert kevés a munkás és sok az aratnivaló. És egyik mozgalom a másikat múlja felül a szociális teljesítményekben: klubhelyiségek, otthonok, üdülők, munkaközvetítések, étkezők, tanfolyamok, tanulmányutak, kórházak, nyomorenyhító akciók, gyermekgondozások, szettlementek, ingyen orvosi rendelők és jogi tanácsadók, külföldi akciók, sajtószolgálat mutatják, hogy a szociális felelősség igazán nem frázis többé és a keresztyén lélek egyéni és kollektív cselekedetekben manifesztálódik.

Igen, ez így rendjén is van tökéletesen. A megváltott, megtért és újjászületett lélek legelsősorban is önmagából bontakozik ki s az örökre elmúlt önzés első boldog, önfeledt gesztusa mások felé indul el, ölelésre tárul, boldogan, hogy anynyi dermedt, magáért, csak magáért eltelt perc, örökös gyűjtés, egyhangú birtoklás után végre adhat, szórhat, pazarolhat, önmagát áldozhatja másokért. A szolgálat Krisztusemberének sui

generis vonása, különös ismertetőjele. „Arról ismernek meg titeket, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek.“

*

Mindössze az a kérdés: mit értsünk szolgálat alatt? Az a kérdés, amely Jézus anyja, a samáriai asszony, Márta és a farizeusok óta mind e mai napig mindig kérdés volt és mindmáig kérdés maradt: mi a könnyebb, azt mondani a gutaütöttnék, kelj fel és járj, vagy azt mondani néki, megbocsáttattak neked a te bűneid?

Nagyon sok az éhes és rongyos ember, minden kritika elnémul, ha néhányan közülük falat kenyeret és cafat rongyot, nyomorúságos vackot, máról-holnapra alkalmi munkát, ráadásul néhány odavetett jó szót kaphattak. Még az afajta okoskodás is helytálló ilyen esetben, amely kerekperec kijelenti, hogy elébb adj valamit a szerencsétlennek s csak azután próbálj neki Krisztusról beszélni.

Az ember önkéntelenül érzi a terrort és nehezen meri ideírni, hogy jószándékú szofizma rejlik itt valahol és valahogy. Hiszen, ha ennek a felfogásnak igaza volna, a világ automatikusan rendezkednék két táborba, egyikbe tartoznának a nincstelen-hitetlenek, a másikba azok, akiket az Isten megáldott és akik — éppen ezért — egytől-egyig mind istenfélő, jámbor, áhitatos krisztuskövetők. Tapasztalati tény azonban, hogy nem így áll a dolog. Következésképpen nagy tévedés azt gondolni, hogy misszió és szolgálat úgy viszonylanak egymáshoz, mint ahogy a kettőt a közfelfogás egymáshoz szokta viszonyítani.

Tovább megyek. A kettőnek egymáshoz annyira semmi köze sincs, hogy az imént még jószándékúnak nevezett szofizmat egy kis további gondolkozás után bizvást rosszhiszeműnek is bélyegezhetjük. Mi a könnyebb? — kérdi az Úr s ez után a kérdés után nincs kétségünk többé, hogy mi a könnyebb. De ha becsületes töredelemmel valljuk be, hogy az Úr gondolkozása ezen a téren is homlokegyenest ellenkező csapáson jár, mint amelyen a közgondolkozás járni szokott, ismerjük be azt is, hogy a szolgálatnak manapság köztünk divatozó alkalmi és módszerei nem Krisztusban való növekedésünknek a nyilvánvaló bizonyosságai, hanem — ellenkezőleg — áruló tünetei lassú, de fokozatos megüresülésünknek a kegyelemben.

Jézus Krisztus gondolatvilágában a szolgálatnak csak egyetlenegy formája van: elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket. Ez a misszió. A formája? Ezerféle és nem is döntő fontosságú. Természetesen az is lehet egyik formája a bizonyágtételnek, hogy megosztod az éhezővel és hajléktalanul a kenyeredet, meg a fedeledet. De ez se nem előfeltétele, se nem lényege a bizonyágtételnek. Nem arról kell neked megbizonyosítanod a ma-nem-evett és didergő embert, hogy jó szí-

ved van, vagy hogy nem halt még ki a földről a résztvevő jószívűiek nemes fajtája, hanem arról, hogy megszületett a Megváltó, ki az Úr Krisztus a Dávid városában.

Rendjén való és természetes, ha Jézus Krisztus jó vitézei fontosnak és szükségesnek vélik, hogy legyen helyiségük, titkári karuk, lapjuk, szociális munkájuk és megfelelő taglétszámuk. De válságnak, még pedig súlyos, belső lelki válságnak tartom, hogy manapság mindezeknek egyre nagyobb jelentőséget tulajdonítunk. Valahogy azt olvasom ki ebből a tényből, hogy a keresztyén misszió munkája érzelmeszedésben szenved, intézményessé vált, elmechanizálódott. Kihalt belőle a lélek, nem fűti az „első szeretet“ melege. Ezzel aztán meg is szűnt igazán krisztusi közösség lenni. Társadalmi megmozdulás, alapszabályszerűen működő egyesülés, szociálpolitikai tevékenység, egyházi munkamódszer és keret lett belőle. Statisztikai adatokkal kifejezhető, mérhető, nyilvántartható és ellenőrizhető tünetté állandósult, különböző „síkokkal“ felfogható és érzékelhető „vetületté“ változott. Nem akarom azt ide írni, hogy Krisztusnak semmi köze többé hozzá, hiszen Isten hatalma végtelen, de azt — sajnos — kénytelen vagyok hangsúlyozni, hogy Krisztus munkáját az intézményesség, a szociális szolgáltatások nem előmozdítják, hanem nagyon sokszor hátráltatják.

Vegyünk egy példát. Ha Krisztus személy szerint megváltott egy diákot, lehetetlen, hogy annak a lelkében tettekre és tetterős felelősség nem ébredne másokkal szemben. Megeshetik, hogy éppenséggel nálánál fiatalabbakkal szemben. Nagyszzerű lelki állapot ez nála arra, hogy elkezdjen törődni, mondjuk — magukra hagyott, szegény utcagyerekekkel. Maga köré gyűjti őket, játszik velük, mesél nekik, mondanivalóikat meghallgatja, segít, ahogy tud, a bajaikon, hozzátartozóikkal megismerkedik, ahol maga nem tud segíteni, legalább eljár a dolgokban, stb., stb... Az is természetes, hogy akad, vagy legalább is akadhat az így életútjába jutott gyermekek és felnőttek között egy vagy két ember, aki ismeretlen meleget érzvén a lelke felé áramolni, lassankint ismeretlen meleget kezd felfedezni a saját lelkében is és egyszerre két új tényezőt fedez fel a maga kis világában: a közösség áldott alkalmát és magát Krisztust, aki ígérete szerint ott van az ilyen közösségekben.

De nem ez szokott történni. Az szokott történni, hogy az ilyen szolgálatoknak éppen úgy megkéri az árát a misszió, mint minden egyéb emberi közület. Előkerülnek a Bibliák, énekeskönyvek, vallásos iratok, prédikáló alkalmak s szegény kisgyerekek, akik kezdetben ingyen játszhattak, most már súlyos beléptidíjat kénytelenek fizetni egy kis játékért, kirándulásért, egymás társaságáért, helyiségért, „bácsival“ való beszélgetésért. Egyelőre megfizetik, mert egy bibliaóra még mindig elviselhetőbb, mint az az üres, vagy éppenséggel negatívumokkal

teli élet, amelyből jöttek. De eljő, feltartóztathatatlanul elközeleg a reakció ideje. És akkor ezeknek a kis becsapott, játszani hívott és imádságra kényszerített lelkeknek ez a korszakuk, a csömöré és kiábrándulása, kétszerte gonoszabb lészen, mint az első. Ez szokott történni az egyénekekkel.

Az intézményekkel is valami hasonló szokott történni. Tegyük fel, hogy a fenti diák végez, elkerül az egyetemi városból valahová vidékre. Az egyetemi város missziós életében megürül a munkaköre. A proletárgyerekek iránt érzett spontán felelősségből ugyanis időközben munkakör lett. Ha a „munka“ sodra elég eleven volt, feltehető, hogy medret vajt magának, mondjuk, napközi otthont hozott létre, vagy játszóteret, esetleg strandot csónakházzal és csónakokkal. Még valószínűbb, hogy fenntartó testületet is épített magának a hátamögé, mert különben honnan volnának a felsorolt kívánatos dolgok. Már pedig, ha a „munka“ idáig „fejlődött“, akkor nem szünhetik meg csak azért, mert a felelősséget spontán és első szeretettel érző diák időközben más városba került. Okvetlen akad „utód“, rendszeren az időközben felcseperedett első generációból valaki, vagy a fenntartó testület valamelyik tagja, esetleg idegenből kölcsönkért másik öregebb diák, aki tovább folytatja, esetleg fejleszti a „munkát“. Toborozza a fiúkat, kirándul velük, bibliaórát tart a számukra, beszámol évi jelentéseiben róluk s ki merné azt mondani, hogy az egész mozgolódás régesrégén nem Krisztusért van és éppenséggel nem Krisztus által, hanem egy csónakházért, vagy egy statisztikai adatért és bizony csak — a Sátán nagyobb dicsőségére.

Ez persze nem azt jelenti, hogy hagyjuk abba szociális munkáinkat. Nem is lehetne abbahagyni ott, ahol megindult, felelősséget érző, szolgálatos lelkek közössége dolgozik. Jézus Krisztus is meggyógyította azért a gutaütöttet is.

Két más egyebet azonban feltétlenül jelent a példa.

Először azt jelenti, hogy szolgálatunk legyen teljesen önmagáért való és ingyenes. Aki tőlünk féregmentes hálószeretést kér és vár, annak ne adjunk a tetejébe ráadásul istentiszteletet is és arra, aki ismeretterjesztő előadás-sorozatainkra jön el, ne erőltessünk erőnek erejével bibliamagyarzatokat és zsolttárolkat.

Másodszor azt jelenti, hogy könnyebb valakinek azt mondani: jó étvágyat, szép álmokat, gyere közénk egy parti sakkra, vagy egy aktuális problémát megvitatni, nyaraljunk együtt, nincs-e szükséged magántanítványra, mint ezt: megbocsáttattak a te bűneid. Tehát nagyon is kettő ez a kettő: szolgálat és misszió. És lélek nélkül való kadáver a szolgálat misszió nélkül. Mindenekelőtt pedig szekundár valami a szolgálat és misszió nélkül éppen ezért egyszerűen hazugság.

Keressük tehát — tisztán praktikus szempontból is — először Istennek országát és annak igazságát.

Hivatásszerűség és küldetészerűség.

Vezető-tanfolyamon volt szó róla, amelyen még nem „vezető“ fiatal emberek is szép számmal vettek részt. Ez a tény jutatta eszembe, hogy a kérdés talán más fiatal embert is érdekel. A Bibliában való komoly elmerülés, az imádságos, bibliás-közösség egyszer csak odáig érleli a lelket, hogy nem jól érzi magát az eddigi szűk körben, kifelé vágyakozik. Másokkal is meg szeretné osztani a maga örömét, ébredszik a felelősség benne, hirdetni óhajtaná életének nagy szenzációját, találkozását Jézus Krisztussal. Észreveszi maga körül a szomorú és tehetetlen világot, prófétai hevület fogja el, pattanásig feszül benne valami, amit csak a biztonyságtétel, az ige hirdetése enyhíthetne. És akkor egyszerre csak úgy érzi, hogy tanítványokká kellene tennie minden népet.

A másik percben azonban már elszáll a bátorsága. Észreveszi, hogy könyörtelen az ellenség, megvívhatatlan, elhordhatatlan az akadály. Vagy legalább is lehül prófétai vágyának első hevülete, józan megfontolással elegyült latolgatássá, számvetéssé, óvatos körültekintéssé. Sürgős volna, szükséges volna, szívesen is látott volna, talán lehetetlen sem volna, de hát hogyan kezdjen hozzá? Helyiség, tagok toborzása, a maga elégtelensége és tájékozatlansága, segítő kéz hiánya vajjon hogyan tesznek ki együttvéve épkezláb megindulást a siker reményében? Az így töprengő előbb szenved, aztán elesügged, a végén elfásul és marad minden úgy, ahogy eddig volt. Legfeljebb, hogy most már hét ördög költözik a lelkébe, ahol eddig egyetlenegy lakott s a másodszeri nekibuzdulás hétszerre nehezebb lesz.

*

Szeretnék megvigasztalni minden kételkedőt és habozót: nincsenek a bibliórának feltételei. Belsőik sincsenek akadályképpen, külsők pedig egyáltalában nincsenek. Úgy vagyunk ezzel is, mint a törvény rabságával. Azok szeretik magukra aggatni mind a kettőt, akik nem merik Jézus Krisztusban szabadoknak tudni és érezni magukat. Vág a bilincs, zörög és visszarántja a messzire indulókat, de viszonylagosan mégis kényelmesebb, biztosabb és így kívánatosabb is, mint a szabadon járás, korlát nélkül magasba szárnyalás kockázata.

A bibliórának egyetlenegy előzménye van: az elhivatottság feltétlen bizonyossága és az elküldetés félreérthetetlen, folytonos zengésű parancsa. Annak pedig, hogy ezeket éppen én érzem-e és hallom-e, egy jele van, hogy megindulok és megyek. Megindulok úgy, hogy nem tudnék maradni és megyek úgy, hogy nem ismerem tévóvázt. Az igazi bibliásköri vezető már nem szabadkozik és nem mérlegel, hanem biztonyságot tesz és

— vagy meghallják a bizonyágtételét, vagy tovább halad. Esetleg ugyanannál a léleknél vesztegelve halad tovább, egyre mélyebben, egyre erősebben, egyre rimázkodóbban kérve azt a megtérésre, esetleg új lelket keres, mert megérezte, hogy emez nem az ő esete, nem őrajta keresztül juthat el az Úrhoz.

De nincsenek a bibliaórának külső feltételei sem. Palástos pap indíthat vagy nem indít bibliaórát, a palástja is teheti a munkáját könnyebbé is, nehezebbé is. Könnyebb a helyzete, hiszen szakszerű vezetés mellett volt alkalma tanulmányozni a Szentírást, hivatalból összegyűjtve kaphat tagokat, az egyháznak járó polgári védelem is kidukál neki. De viszont nehezebb a helyzete, mert könnyen válhatik számára a Biblia világa megszokottá, megmerevedetté, agyonmagyarazottá. Sok lélek számára hozzáférhetetlen, mert sokan gyanakodnak rá, nem hiszik el, hogy nem hivatalból, vagy nem bizonyos társadalmi rendszolgáltatásban csinálja az egészet. Mások elfogódottak vele szemben, úgy hallgatják a szavát, mint prédikáció ismert fordulatait és úgy felelnek neki, mint egzámenen.

A helyiség kérdése, fűtési és világítási gondjai sem feltételei a bibliaórának. Vagy van fűtőanyag rendelve a számkönyv odafentről és akkor legfeljebb az lehet kérdéses, hogy hol van, kinél van s az az egyetlen nehézség, hogy menjünk érte, keressük meg és használjuk egészséggel. Vagy nincs fűtőanyag és akkor tudomásul kell vennünk alázatosan, hogy nincsen. Talán azért nincsen, hogy elhessegesse körünkben a macacs melegedőket, talán azért nincsen, hogy elevenebbé érleljék bennünk a vágy a kényszerű szénköznetben, vagy talán éppenséggel meg akar bennünket dideregtetni az, Aki a telet is kormányozza, ki tudhatná? A helyiség kérdései is ilyenformák mind.

Az sem feltétel, nem is kérdés, hogy különböző korúak, neműek, társadalmi osztályból valók, esetleg szakmabeliek elkülönítve kapják-e az Élet kenyerét, vagy összekeverve. Ha inasfiú annak a diákfiúnak, medika a medikusnak, süldőkislány a vénülő kisasszonynak a lélekszerinti társa, akkor megtalálják egymást nehézségeken keresztül is. És ha nem én vagyok az igazi vezetőjük, Istenem, hát akkor nem tudok mit kezdeni velök. Ők más vezetőt keresnek, én más kört.

Azt hiszi valaki, a csupádon-csupa kedvező alkalmak mindig termékeny, áldott alkalmak is? Ó, hány keserű kiábrándulás tudna órákhoz kietlen tapasztalatokat mesélni az ellenkezőjéről! Kellemesen fűtött, fényesen világított termek konganak az ürességtől. Vagy megtelnek — fényszomjas pillangókkal és olyan elkényeztetett bőré szibarita vázakkal, akik a csípős szabad levegő elől menekültek a kályha enyhős világába. Vagy pedig — megtelik a szoba másra szomjasokkal, más híján reszketőkkel és kiürül újra, mert meleg volt benne, fény is volt benne,

de Lélek nem volt a világos, langyos terem egyetlenegy kicsi zugában sem.

*

Hozzá kell fogni. Kinek amilyen körülmények adtak, azok között. Kinek amilyen fegyverek kiosztattak, azokkal. Kinek-kinek ama kettő-három testvéri közösségében, akik közé Jézus Krisztust saját ígérete szerint várja s akik között Jézus Krisztus saját ígérete szerint csakugyan is meg szokott jelenni. Vagy esetleg keresni kell még egy darabig. Más körülményeket, jobb fegyvereket, megfelelőbb társaságot. Úgy is történhetik, hogy teremteni kell megváltozott körülményeket, damaszkusibb acélú, ujjfent kardot, tizenhárompróbás barátokat. Csak magukra várató, vagy minden jószándékot csírájában megfojtó feltételekről nem kell beszélni, mert azok nincsenek. Réges-régen elmúltak azzal az utolsó bakkecskével együtt, amelyet az utolsó főpap utoljára bekergetett a pusztába a nép bűneivel a hátán. Nekünk már? Mindenek lehetségesek az Úr Jézus Krisztus által. És mindenek lehetetlenek — Ő nélküle.

Kongresszus és szeminárium-e, vagy valami egyéb, sőt több?

A problémát, melyet ez a megkérdőjelezett cím magában rejt, egyéni és mozgalmi részről mind sűrűbben fel szokás vetni mostanában magyar belmisszió-szerte. Nem véletlen és nem esoda, emberöltő-váltás napjait éljük. A kísérletezés kora lejárt, az intézményesség időszaka megkezdődött. Be nem vált módszerek és eszközök lomtárba, vagy ad acta kerülnek. Még jó, ha a kegyelet történelemnek nevezi az irattárt, vitrinnek vagy múzeumnak az ócskás kamarát, folklorenak, tehát gyermekjátéknak, esetleg népszokásnak a divatjukat multa eljárás-módokat.

Szomorú, bár elkerülhetetlen aktus ez, hangulatában temetéssel és temetővel közeli rokon. De éppen ezért mindnyájunkból, akiknek a legbensőbb és legmélyebb szívügyünk, kissé kétkedő fejszovályást vált ki a pusztá elgondolása is, hogy a bibliakört valaha, sőt éppenséggel a közeljövőben hasonló sors érhetné.

Bölcsezen tudván azonban azt, hogy az emberiség éppen Jézus Krisztus legszemélyesebb ügyei közül szereti és szokta megismételgetni ama bizonyos három napra érvényes temetkezést, nem szabad eleve feltételeznünk, hogy az a sírbatétel okvetlen elmarad, vagy semmi módon nem sikerülhet. Hogy nem lehet végleges érvényű eltakarítás, még megtörténte esetén sem, azt abból az egy tényből kikövetkeztetjük, hogy van (pedig alkalmasint akad) egyetlen lélek a földkerekségén (szűkebbre

véve a lehetőségeket, Magyarországon, egykori és jelenlegi főiskolások között), aki Krisztus felé közeledését bibliaköri munkának köszönheti. De hogy megtörténhetik, azt senki sem vonhatja a limine kétségbe azok közül, akiknek a Sátán haremodora nem újság.

Nos, ha már mindenképpen számolnunk kell ilyesfajta nehézségekkel, hát akkor számoljunk vele lehetőleg mindjárt első intrádára — le.

*

Mozgalmi részről az az észrevétel, hogy a konferenciák látogatottsága egyenes arányban van a bibliaköri élet pangásával. A két határeset közé számítható egyéb alkalmak a szerint népszerűek, vagy népszerűtlenek, amint inkább az egyik, vagy inkább a másik típusához számíthatók. Az átlag belmissziós p. o. szívesebben vesz részt egy evangélizációs vagy ismeretterjesztő előadáson, mint egy hasonló tárgyú eszmecserén, ismét örömeztőbb eszmecserén, mint szemináriumi munkaközösségben.

Ha ez a megfigyelés egyoldalú volna, elkönnyvelhetnők ama tétel alá, hogy a választottak minden időben kevesebben szoktak lenni, mint a hivatalosak. Konferenciákra általában véve többen járnak, mint bibliakörbe, passzíve résztvenni könnyebb egy előadáson, mint aktíve egy eszmecserén. Bonyolítja azonban a helyzetet az egyéni bizonyágtevők meglehetősen nagy csoportja. Ezekről gyakran hallani nagyon komoly, inkább negatív formában elhangzó, de föltétlenül marasztaló vádakát a bibliakör ellen. Ezen vagy amazon a konferencián, evangélizáló előadáson, belmissziós alkalmak különféle formái között, mint ennek vagy emennek az egyesületnek előbb véletlenül odatévedt, közömbösen, de rendszeresen bejáró, végül lelkes tagja — csodálatos változást kezdtem észrevenni lelki életben. A legtöbb vallomás valahogyan így kezdődik. Néha egyetlen könyv, vagy valamelyik testvér sugárzó egyénisége (nem mindig okvetlenül az elismert vezetőké) az oka "Isten után" (van-e ki ezt a stereotíp kifejezést ne hallotta volna), hogy ez s amaz nyilatkozattévő megfordult, megtért, új életet kezdett, vagy egyenesen újjászületett. De van-e, aki kifejezetten valamelyik bibliakörben született újjá? És ha van egy-kettő, van-e elég, legalább is van-e annyi, ahány a bibliaköri munka életképességét elegendő bizonyító erővel hirdethetné? Vajjon nem ugyanazon okból pang-e a bibliaköri élet legtöbb belmissziós egyesületünkben, amiért aránylag ritkán hallhatunk bibliakörben megtért életéről: mert nem alkalmas forma a bibliakör evangélizáló munkára s olyan tempóban fejlődik vissza, amilyen mértékben a hitélet színvonala emelkedik és határai kifelé tágnak?

S nehogy valaki elhamarkodva olvasson ki megnyugtató

választ erre a kétkedő kérdésre általa ismert tényekből vagy statisztikai adatokból, sietünk a kérdést még bonyolultabbá tenni két megszorító megjegyzéssel. Szerintünk a bibliaköröknek manapság legszokásosabb formái nem igazi bibliakörök (természetesen nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy nem is áldott evangélizációs alkalmak). Tehát nem bibliakör, mikor valamelyik lelkipásztor maga köré gyűjti legfogékonyabb hívei legtöbbször nem valami népes csapatát. Nagyon intenzív és bizonyára rendszerint nagyon jóhatású igehirdetés vagy hitoktatás folyik ezekben a kis gyülekezetekben, de nem a szó legszorosint veendőbb értelmében kifejezett bibliaköri munka. Nem bibliaköri munka az sem, ha jóval idősebb vezetők telepednek a Biblia köré sokkal fiatalabbakkal. Amit ilyenkor bibliakörnek szokás nevezni, azt helyesebb volna vasárnapi iskolának, konfirmációi előkészítésnek, vallástanításnak, vagy egyszerűen evangélizáló előadásnak nevezni és könyvelni el. Ha ezt a megszorításunkat komolyan vesszük, még a „hivatásos titkár“-ok bibliaköri munkáját is nagyon sokszor kell problémátikus értékűnek vennünk (hangsúlyozom, csak mint bibliaköri munkát problémátikus értékűnek, mint áhítat, evangélizáló, vagy konferenciái előadás még mindig igen értékes és gazdagon gyümölcsöző lehet).

Másik megszorító észrevételünk ellenkező előjellel mutatja ugyanazt a fajta nehézséget. Az ilyképen megkevesbitett számú bibliakörök már csak azért is könnyen tekinthetők válságba jutottaknak, mert nem védekezhetnek kellőképpen a szektáskodás és egyéb különféle felekezeti oldalról indokolt, de meg elég-szer is hangoztatott vádja ellen. Mert hiszen ami az előbbi szelektálás után még mindig bibliakörnek tekinthető, nagyon kevés kivétellel laikus és vegyes felekezetű, parataxatíve egymás mellé állított lelkek bibliaközössége. Vagyis jelen helyzetünkben a legnépszerűtlenebb, legidőszertlenebb s — valljuk meg az igazat — legkevésbé is uzovált képződmény.

Valóban teljes tárgyilagossággal lehet beszélgetni esetleges válságról.

*

Szeretnék most teljes tárgyilagossággal feltenni néhány kérdést. Lehet-e beszélni az élet válságáról egy súlyos beteg, vagy egy haldokló, vagy éppenséggel egy halott szobájában? De lehet-e beszélni az élet válságáról járvány, háború, vagy olyasfajta természeti kataklizmák esetén, amilyenek a föld történetében a jégkorszakok lehettek. Mert ha nem lehet — pedig nem lehet, ugyebár? — akkor a bibliakörök válságáról sem lehet beszélni, mert a bibliakör nem munkamódszer, hanem életforma. Nem emberi okoskodás hívta létre, hanem az élet termő elve.

Ha meg tudjuk gondolkodás közben szabadítani a biblia-

kör képzetét időközben rátapadt, de lényegétől idegen jegyeitől, könnyen szembetűnik emez állításunknak kissé talán elképesztő, de vitathatatlan igazsága. Az igazi bibliakör egyetlen és pótolhatatlan alakító és együtt tartó ereje a barátság. Ez pedig leglényege szerint harcosok és fiatalok számára egyetlen társadalomalkotó lehetőség. Nem mintha minden katona egyúttal jó bajtárs is volna, nem is mintha minden ifjú lélek megoldaná a barátság problémáját. De az igazi katona igenis jó bajtárs és az egész ifjú az Énekek Éneke kitétele szerint „hatvan erős férfi kíséretében“ járja életútját. A pubertás és adolezcencia korában éppen ez a fejlődő emberi lélek egyetlen feladata: baráttá lenni és barátokat szerezni. Jézus Krisztussal is baráti körben találkozhatni, talán nem merem azt mondani, hogy fiatal korban vagy harcok közepette egyesegyedül, de azt bizvást ideírhatom, hogy legkönnyebben és legtermészetesebben.

Minden ifjú és minden harcos „maradék nélkül“ jelenti ideális értelemben a barátot, tehát szinte magamagától, lelki súlypontáthelyezéssel keresi és találja meg nyugalmi helyzetét egy-egy bibliakörben, főiskolás diákok pedig a többiek között is fokozott mértékben. Az írásokat a Biblia szerint is „tudakozni“ kell. A bibliaköri munka formája is: eszmecsere. A főiskolás diákság hitbeli nehézségei viszont többnyire intellektuális természetűek és dialektikus formájúak. Ha vérbeli deák, minduntalan kész a vitára, igényli a meggyőzetést és az élmény akkor következik el az életében, mikor rájön, hogy vita közben meggyőzetni ezen a téren lehetetlen ugyan, de nem is szükséges.

Szervezeti szempontból a bibliakör azért felel meg legjobban a fiatalok és a harcosok igényeinek, mert demokratikus alakulat. Az ifjúkor és a háborús napok ideje részben tréningje, másrészt tűzpróbája az önállóságra törekvéseknek, illetőleg a személyiséggé érés stádiumának. Akár egyik, akár másik szempontból nézve, nagyszerű lehetőségeket rejt magában az a tény, hogy a bibliakör tagjai egymás között egyenrangúak s a vezető ad hoc megegyezés alapján tölti be a moderátor szerepét s még így is primus inter pares. Mint egészen természetes lelki szükséglet kielégítésére szolgáló alakulat, úgyszólván minden adminisztrációtól ment, együttartása sem energia, sem pénz, sem időpazarlást nem jelent.

Végül — de nem utolsó sorban — azt sem szabad elfelednünk, hogy a bibliakör nem egyéb egy nagyon világos bibliai parancs hűséges és alázatos végrehajtásánál. „Valahol összejönnek ketten-hárman az én nevemben, én ott vagyok velek.“ Ez az ő ígérete és az ő akarata is egyben, hogy egyéb formái között az ő keresésének és szolgálatának, ez a forma is ott szerepelhessen az időálló lehetőségek között, mint egyik eszköz az ő országának mennél inkább való felépítésére.

Mi magyarázza mégis akkor, ha nem a válságot, de a le-
tagadhatatlan betegség tüneteit?

Az eddig végiggondoltakból nyilvánvaló, hogy mi. Nem az a baj, hogy vannak bibliakörök, de alkati hibájuknál fogva egyre sorvadóbbak, s napról-napra kevesebb számban is, hanem az a baj, hogy nincsen példaadó számban az erőteljességgel elegendő igazi bibliakörünk.

(Természetesen, mindazt, amit itt mondandó vagyok, elsősorban a főiskolás diákmunka tanulságai alapján mondom.)

Nem vonom kétségbe, hogy a diákmisszió egyéb formái, alkalmi és módszerei az utóbbi években virágzóbbak és gyümölcsözőbbek is voltak, mint a bibliakörök. De talán a hitépítő előadások, a konferenciák, a szemináriumok őszintébben mertek vagy tudtak jobbulni önmaguk lenni, mint ezek. És akkor most nem az a tennivaló, hogy sorvasszuk el még meglévő bibliaköreinket is, jövőre pedig ne tulajdonítsunk nekik nagyobb jelentőséget, hanem a homlokegyenest ellenkezője. Meg kell tisztítanunk a bibliakört mint elvet, módszert, szervezeti keretet minden lényegétől idegen al- vagy pótképzettől. Legyen az — mint virágzó korszakában mindig is volt — (most már kizárólag csak a mi munkaterületünkre korlátozva), azoknak a diákoknak a társasága, akik a Biblia fényénél keresik és találják meg Jézus Krisztust, hogy önmagukat felajánlhassák neki eszközül. A pünkösztőlő diáklelkek megtérő, újjászülető és megszentelő alkalmatossága.

Soha válságba nem kerülhető örök formája az ideális diákéletnek.

A módszerkérdés megvitatása.

I.

A huszonöt éves évforduló örömeiben elmondatlan maradt valami, mert nem arra való, hogy ünnepet zavarjon. Csak azért szerves része a visszaemlékezésnek, mert ilyenkor vágódik legnagyobb erővel és felelősségünket leghatékonyabban nyugtalanítva az eszünkbe.

Vannak halott, elkallódott, elfelehidedülő és holtig hálás szeniortagjaink. Valamennyiőjükről szó esett a hátrafelé tekintető seregszemplén. Hadd sorakozzanak itt most fel mások, akikre az ünnep perceiben természetesen senki sem gondolhatott, hiszen különben most nem állnának külön — némán szemrehányó — csoportba.

Vannak a Diákszövetségnek az említetteken kívül olyan tagjai is, akik felsőgimnázista és egyetemi vagy főiskolai éveikben keresték a Szövetséget, de soha tagjaivá nem válhattak,

mert nem találták meg sem itthon, sem külföldön. Magam nem tartozom közéjük, mert én egyetemi éveimen túl, már mint okleveles ember mégis csak ráakadtam nagynehezen, de azok, akikről most éppen szót érteni szeretnék, azok szegények nem érhették meg ezt a késői örömet sem, mert ki a világháborúban, ki még hamarabb — már régen meghaltak abban a tudatban, hogy ilyesfajta egyesülése a nagydiákoknak csupán a vágyaikban él, valóságban nincsen.

Tudom én, hogy a Diákszövetség igyekezett észrevéettni magát akkor is, mikor ez a ma már csöndes sereg ott hangoskodott az akkori nagydiák-alkalmak különböző csoportosulásai körül. Hiszen, hogy egyebet ne említsek, minden valósínűség szerint megküldte a Diákvilágot a mi debreceni kollégiumi ifjúsági gyülekezetünkbe, kért és kapott tőlünk esetleg kisebb-nagyobb összegeket is (hiszen két diakónus gyűjtött köztünk osztályonként krajcárokat, sőt ötkrajcárokat, s ahogy a Nagypénteki Társaság, tudom, hogy megkapta az összegyűlt összeg bizonyos hányadát, bizonyára az Ifj. Egyesület és Diákszövetségnek is küldtünk hébe-hóba valamennyit). Nem tudom. Nem emlékszem. Ha járt a Diákvilág, én kezeltem nyolcadikos koromban, mint ahogy az Ébresztőnek emlékszem is a címlapjára. Én vettem át a folyóiratokat a pedellustól, vágtam föl, ha nem voltak körülvágva, cseréltem ki a régi számokat újakkal. De nem emlékszem a Diákvilágra. Azt is most tudtam meg utólag, hogy Debrecenben diákszövetséges konferencia volt a mi diákkorunkban. Ott voltunk rajta halott barátaimmal valamennyien. Megrázó volt ránk a kistemplomi istentisztelet. Bódulatunk még délután is tartott. A kollégium dísztermébe is bementünk tehát az előadó után. Bizonyára mondták is ott, hogy miről van szó. Mi is figyeltünk minden szóra nagyon erősen. És mégis megmaradtunk teljes tudatlanságban a felől, amit pedig olyan nagyon szeretttünk volna tudni.

Hosszú, végnélküli vitatkozások a végső dolgok felől. Fájdalmas megsejtése nagy bajoknak a templom körül, küzdelem a tradícióval a megáhitott lényegért. Váltakozó olvasása vagy nem olvasása a Bibliának. Nosztalgia Krisztus után és riadt élethalál küzdelem vele, valahányszor jelentkezik. Közben állandó panasz a miatt, hogy az ember egyedül van a bajaival, vagy legfeljebb bajbakerültek magaszörű társaságában. Nincs senki, aki eligazítson a maga és mások bizonyosságával. Lázás, szünet nélkül való keresése a jónak, magosnak, tisztának, öröknek és végtelennek, elégedetlenség, útálat mindennel, mindenkivel, elsősorban sajátmagunkkal. Menekülés művészetek, irodalom és filozófia közé, védekezés a fölényeskedés és kritika fegyverével. Céltalan eltöltése az időnek egy már százszor megunt, százegyig kifigurázott és mégis minduntalan újra összeverődő társaságban, évekig hűségesen folytatott, halálig ki-

tartó sűrű és kiadós levélváltások. Mi egyéb ez, ha nem egy orozva kelt Diákszövetség kerete és programja narkózisul vagy hadipótlékképpen az igazi helyett.

Akivel leggyakrabban és legtovább együtt lehettem Debrecenben, Pesten és külföldön, az a fiú négy esztendőn keresztül talán egyetlen este se feküdt le addig, míg (énekelni nem tudott) hegedűjén egy pár zsoltárt el nem játszott. Mindig csak zsoltárt, dicséretet soha. Héba-hóba egy-egy halottas éneket. Leggyakrabban ezt: Ó, áldandó Szentháromság, nyögésimre figyelmezz . . .

Szegény feje egyszer külföldön majdnem ujjával érte a Diákszövetséget. Honnan, honnét nem, kihalászták a címét, és névre szóló hívogató kártyát kézbesítettek neki. Megmosolyogta, nem hederített rá. Mit akarhat tőle a keresztyén diákmozgalom? Ő nem politizál. Másról álmodik. Diáktársakról, akik találkoztak Krisztussal és bizonyosságot tesznek róla azoknak a diákoknak, akiknek ez a kiváltság nem adatott eddig még meg soha.

Még ugyanabban az esztendőben elvitte az ősz. És meghaltak mind a hárman, szemükben bizonytalanság és messziség villódzása, szájuk szélén a kielégítetlenség és kiábrándulás kezdődő ráncai. Csak a szívükben nyugalom és bizonyosság. Talán azért is nem hajtottak olyan könnyen minden szíre-szóra.

II.

Mondhatjuk azt is, hogy mindegyik fiú kitartotta magát az árából s nem vethet másra, ha az lett a sorsa, amit imént emlegettem. De nem sok a haszna, ha ebben maradunk.

Ellenben üdvös reformoknak válhatnak melegágyává elvetélt ifjúságunk, ha bűnbánattal állapítanók meg, hogy a Diákszövetség szervezete, sajtója, konferenciái, hívogató módszere, forgolódása az egyetemek falain belül elégtelen és fogyatékos arra, hogy elérje és szolgálja sokszor bizony nem a legrosszabb diákanyagot. Itt igazán nem írhatjuk alá a közmondást, hogy volenti non fit injuria.

Szeretném az alábbi öt kérdést antedatálni, s úgy kérdezni meg huszonöt év távlatából, de még mindig égetően aktuálisnak érezve a problémákat:

a) Hogy kellene a Diákszövetséget úgy megszervezni, hogy hatása alól egyetlen egy magyar diák ne menekülhessen, hanem állást kényszerüljön foglalni, vagy ellene vagy mellette?

b) Hogy kellene a Diákvilágot szerkeszteni és írni, hogy minden olvasni szerető komoly gondolkodású diáknak kedve támadjon az elolvasására?

c) Hogy kellene konferenciát rendezni úgy, hogy azon a megjelenők tevőleges részt vegyenek, s legalább a résztvevők

tisztában legyenek felőle, mi történik körülöttük-mellettük?

d) Mitévő legyen a személyes bizonyágtévő, különösen abban az esetben, ha mindjárt eleinte vagy hamarosan merev ellenállást váltott ki a nem-diákszövetséges diákból?

e) Miben álljon magának a Szövetségnek az élete: módszere, programja, munkaközössége a középiskolák felső tagozatában, főiskolákon és egyetemek falai között, hogy pusztán létén kívül egyebet is észrevehessenek róla a kívülállók is?

Ha mindezek a kérdések már megkapták megoldásukat a mai diákszövetséges munkában, annál jobb. A könnyecsepp prizmája sugártörést okoz: halott barátaim szomorú emléke talán a magyarázata, ha én menthető elfogultsággal egy kicsit másképpen látom a dolgot.

A jubileum lehetősége diákmozgalmakban.

Azon már tünődöztem volt el egy kicsit: lehetséges-e, hogy a bibliakör mint módszer valaha is válságba kerüljön? Megbizonyosodtam felőle, talán nem kizárólag a magam hasznára, hogy nem lehetséges. Most, első eltelt negyedszázadának emlékezetén újabb kérdés állít meg hasonló gondot adva: lehetséges-e, hogy a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség valaha is válságba kerüljön?

A kérdés szimptomákból fakad, nem hessegethetni el egykönnyen. Költözik a diákmunka nagyobb lakásból sokkal egyszerűbbe. Zsugorodik, deakújságját nehezen bírja már hónapról-hónapra országgá röpíteni. Elesenededett, alig hallat magáról. Körülötte-mellette nehézbeteg ágyánál szokásos kímélő, befelefolyókönyves sugdolózás támad új világnak másféle igényeiről, multban becsülettel végzett, de a jelenből apródonkint kikopó hivatásról, inkább az emlékeknek szóló kis sóhajtások szárnyán kiszabadul a sokáig kerülgetett, keserű igazság is, hogy kár érte, de úgy látszik, eljött a vég...

Ebből a hangulatból még a jubileum is olybá tűnhetik, mint a tüdőbetegek csalóka utolsó jó napjai. Tapasztalt orvosok és betegápolók tudják már, hogy az efféle relatív erőrekapás a közeli vég biztos jele. Ilyenkor szokott aztán a szigorú doktor bácsi műjókedvvel olyanokat mondani, hogy „mához egy hétre összeitőd, öregem, a bokádat és kikergetsz a házból, ha becses egészséged felől tudakozódní merészelnék, utánam vágod a sok hiábavaló orvosságos üveget is. Aztán már csak akkor hivatsz, ha szalonnasütni kellek partnernek a tanyára.“ Nagyokat kacag a doktor bácsi magamagának a tréfához, a legközelebbi hozzátartozók pedig kényszeredett verőfényrel a szájuk szélén buzgón bólogatnak, hogy bizony az úgy lesz. A fiatalabbak még el is hiszik, hiszen a beteg is bizonygatja,

hogy szokatlan erőt érez tagjaiban és nem a jövő héten kél fel, hanem ebéd után azonnal. A szomszéd szobában aztán végnélküli fejtegetésbe kezd a doktor úr és azt igyekszik megvilágítani a félkarikába köréjegyült zsebkendőknek, hogy azért, ha hirtelen vérzés nem állana be holnaputánig, hát... Isten tudja... Neki egyszer már volt egy olyan esete... Igaz, hogy csak egyszer, de volt. És a betegnek a körülményekhez képest nem is túlságosan rossz a szív működése.

Luciferi egyoldalúság így látni, vagy így mutatni meg ezt a képet.

*

A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség ugyanis éppen olyan elpusztíthatatlan, ebelasztin matéria szervezetnek, mint ahogy a bibliakör örök módszer diákok számára. Ha valaha eszébe jutna letenni a fegyvert, megélhetné újfent a tárnokvölgyi ütközet csudáját, legyőzőivel együtt kellene szemlélnie — neki természetesen nyilalló örömmel, amannak jeges rémülettel, hogy „mindenfelől a hegyközön új had tolong, új népözön.“

1. Először is mindig lesznek, valamennyi keresztyén egyház lelki megújulásának a fénykorában is diákok, akik mintegy hivatalból, mint fiatalok, élettani és lélektani kényszerből a kétség útjait kell, hogy járják. Kilencvenkilenc békén legelészó bárány mellett mindig akad egy századik, amely elbódorog. Megy a maga ösvénytelen ösvényén, olyik sohasem talál már haza, farkas széttépi, sziklaéle halálra zúzza. Ez eddig még nem is Diákszövetség. Van, amely hazatéved magától. Ez sem Diákszövetség. De van, amely úgy kerül haza, hogy a bacsza érte megy és hazaviszi. Mikor megy és amíg viszi: az volt, az most is és mindvégig az marad az Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség. Másutt és minálunk egyaránt.

2. Másodszor ma még nincs itt az imént elképzelt aranyidő. Az egyházak, közöttük az enyim is, éppen csak hogy ocsudnak évtizedes kábulatból. Ennek a félig alvó-félig éber állapotnak pedig nagyon vegyesek a gesztusai. Nagyon értelmes mozdulatok mellett egészen értelmetlen, humoros, sőt káros ideodakapkodások váltják egymást. Egy-egy ilyen magához térő individuum környezetében azok, akik maguk is istápra szorulnak már csak a maguk nyomorult volta vagy fiatalsága miatt is, tehát segíteni sem nem készek, sem nem képesek, öten ötféleképpen viselkednek egész bizonyosan. Az egyik únja a szerencsétlent és undorodik tőle. A másik közömbös iránta, de sürgősen körülnéz segítség után a maga bajában. A harmadikat egy értelmetlen gesztus ütésként érte és most megsértődve szorgalmasan ápolja magában ezt a vélt sérelmet. A negyedik nekiveselkedik, hogy visszaadja az ütést. Az ötödik, akit talán egyik világos pillanatában ragadott meg lunátikus vergődésé-

ben rekonvaleszcensünk, hogy vezesse, védelmezze, meggyógyítsa, megijedt a váratlan mozdulattól és azért evickél, hogy kiszabadulhasson a fojtogatásnak apperceptiált ölelés börtönéből. Ezen az öt fiatalkori lelken sem segíthet más, ezeket sem vezetheti és egyesítheti más Krisztus felé botorkálásuk közben, csak az Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség.

3. Van a kezdő zongoristák fejlődésében egy időszak, amikor a maguk gyönyörűségére vagy zártkörű laikus, rokon, maga-is-kezdő hallgatóság előtt már tűrhetően játszanak, de feltétlenül hibát-hibára fognak halmozni, ha hozzáértő hallgatja őket. Más példa. Professzionisták mellől sohasem fognak el az amatőrök sem fényképezésben, sem a sportéletben. Ne vegye senki egy fenséges elv profanizálásának, ha közbeneső lépcsők keresztülugrásával folytatam a képsort. Egyetlen modern jogrendszer sem meri az esküdtbíráskodást kiiktatni magából, a mienk is csak szünetelteti. Az egyetemes papság elvével szintígy vagyunk. És mert így vagyunk, míg a világ világ, mindig lesznek diákok, talán kevesebben mint ma, de lesznek, akiket teológiai készütségű hivatalos funkcionáriusok semmiképpen nem vezethetnek Krisztushoz még ha telve vannak tűzzel és Szentlélekkel, akkor sem. Csak azért, mert „papok“. Készségeik fölényével lenyűgözik a most serdülő, időtlen hitecskéket. Professzionizmusuk visszatetszést és gyanakvást ébreszt. Megmerevedett paragrafus-rendszerük nem engedni vagy legalább is gátolja, hogy újabb jogszokások sarjadjanak az eleven jogviszonyok és a spontán jogi intuiciók találkozásából.

4. És ahogy egyén kerülhet helyzeténél fogva számára megoldhatatlan problémák elé, ugyanúgy megeshetik ez intézménnyel is. A hivatalos egyházat értem alatta. Soha ki nem pusztuló válfaja a diáknak az a bizonyos „nehezen téríthető“ „anyag“, akit nemcsak „pap“ nem vezethet el Istenhez, de „presbiter“ sem, sőt egyszerű „hívó“ egyháztagek sem képesek ezt megtenni vele. „Elfogultak“, „elmaradtak“, „intelligenciájuk gátlásaik miatt a legjobb esetben sem egész vagy ép“: az ilyen diákok így ítélik meg egyházukhoz hű társaik felett.

Mind a két lehetőségnek szüksége van evangéliumi Diákszövetségre, ahol lehetőségből valósággá válhatik. Itt talál laikusokat, civileket, teológiában járatlanokat a papoktól irtózó diák, ugyanitt talál „egyházellenes“ gondolkozású „hitetleneket“ is a „modern gondolkozású“, állítólagos atheistákat, akik már régen tagjai a láthatatlan egyháznak s akiknek tagadása legjobb úton van az egészséges és termékeny kritikai álláspont felé.

5. Ad vocem láthatatlan egyház. Nem kell e könyv olvasói előtt talán hosszasan fejtegetnem: nem azonos a láthatóval. Mindig voltak és mindig lesznek diákok, akiknek konfesszionális hovatartozósága nem munkaterületül adatott Istentől,

hanem csatamezőnek. Ezek számára a vallás nem adottság, hanem próbatétel, nem örökség, hanem megszerzendő zsákmány. Vannak közöttük földnélküli Jánosok, akik a lélekben nábobok irgalmas önkéntes földbirtokreformjának bőkezű parcellázásától kérik és várják röghözjuttatásukat.

Az egyik csoportot haza kell segíteni, a másikat hazát szerezni. Ez missziós feladat. A többi változat időhöz kötött feladata az Evangéliumi Keresztyén Diákszövetségnek. Ez a karizmája leglényege szerint való! Csak a templomnélküli városban érhet véget. Pontosan akkor, mikor az emberiség földi története.

*

A többi diákmunka felé mondom. Nem érdemes a Diákszövetséggel hadakozni, hiszen egyfelől nem riválisa senkinek, másfelől nem lehet leigázni.

A Diákszövetség felé mondom: De egyvalamibe belehalhat mégis. Ha nem a maga mesterségét folytatja. Ha tehát egy Istentől rendelt karantén — talán éppen most — elveszi tőle mindazt, ami nem igazán az övé, lehántja róla mindazt, ami szervesen szövődmény idők folytán vagy a harc hevében reátapadt, hát az csak szerencse. Neki sem érdemes tehát hadakoznia. Nem is férfias.

Mit fél a halhatatlan a haláltól? És mit félti magából a húst, velőt és csontot, melyet előbb-utóbb, természet rendi szerint így is úgy is meg kelletik adnia?

A tudomány és a lelki feszültség áhítatos foka.

Az ember megjelenik valahol konferencián, elmondja a mondókáját s re bene gesta hazautazik. Utána az özönvíz!, vagy hogy magyarra is lefordítsam, ahogy esik, úgy puffen.

Néha azonban másképp sikeredik a dolog s a konferencia gondoljai utánamennnek az előadónak. Régi tapasztalat beszél belőlem, mikor megállapítom, csak az ilyen konferencia ér valamit. Ime, a magvető kiméne vetni, — de csak akkor terem az elvetett szem többet, kevesebbet, ha történik is a vetés után valami. Különben felkapkodták az égi madarak, kiégett a kövek között, megfojtotta a gurdin vagy az acat.

*

Azt kérdezi az egyik ilyen konferenciáról valaki: *hogyan lehet az istentelen tudományt lelkünkben olyan színvonalra emelni, ahol már Krisztus van?* Jó lélekkel csak azt felelhetem rá, hogy sehogy. Az istentelen tudomány számára, ha ragaszkodom a „színvonalra-emelés“ képéhez, *limes* a Krisztus, sohasem juthat el hozzáig. De nincs is igazam, alapvetően nincs,

ha így látom a tudomány irányát, mert az nem közeledik Krisztushoz, hanem elfele megy tőle. Az „istentelen“ tudomány az emberi ész erejével szeretné meghódítani a világot annak helyes, maradék nélkül való, kibékítő megfejtése formájában. Ezt a tudományt a tudás fájáról szakított gyümölcs jelképezi, mert nem más, mint engedetlenség Isten iránt. Maga a bűn. *Ez a tudomány addig tart, amíg Isten érvényes törvényei maga megadására nem kényszerítik az engedetlen embert, míg tehát a lázadó emberi gondolatok Krisztus fogságába nem kerülnek.* Attól kezdve megváltozik a tudomány tendenciája, egészen más tudomány válik belőle. Azok a tudósok, akik egyben Krisztus foglyai, azt a különös feladatot kapták Uruktól: bizonyítsák be, mégpedig az összes rendelkezésükre álló tudományos felszerelés felhasználásával, hogy az ész számára is kilátástalan vergődés csak az engedetlenség, mert Isten a teremtés titkának végső megfejtését magának tartotta fenn és nem óhajtja földi szemünk előtt fellebbenteni az irigy fátyolt. Ez a tudomány azt kell, hogy minduntalan modern formában megfogalmazza: nincs tudományos megoldás, nem az ellenkezőjét. A megfoghatatlanság bizonyosságáért harcol, nem a megfoghatóságáért. Alázatosságra kényszerít, nem gögössé tesz.

— *De hiszen akkor fel kell döntenem a logikát, az okság elvét. Krisztus elfogadása ennek az elfogadását jelenti?* Krisztus elfogadása igenis olyan tények elfogadását jelenti, amelyek felborogatják az okság elvét és csöppet sem logikusak. El kell fogadnunk például ilyen lehetetlenségeket, mint ezek: Krisztus a vizet borrá változtatta, öt kenyérrrel és két hallal jóltartott ötezer embert, messziről meggyógyította a százados szolgáját, feltámasztotta Lázárt, maga is feltámadt halottaiból, tanítványai szemeláttára felment mennyekbe. Péter apostol járt a vizen, megtudta Anániás és Saphira titkát s halállal lakoltatta őket bűnük miatt, meggyógyította az ékeskapubeli sánta koldust, és így tovább. Nem szenved ezek miatt az isteni törvény, mert a logika nem a világ összetartó elve, csak az emberi elme szerkezete, amellyel a világ bizonyos dolgai felől tudomást szerezhethet. Jézus Krisztus a mi számunkra izenet, zálog és ígéret egy olyan világból, amit eszünkkel fel nem foghatunk, amit tehát logikánkkal ki nem fejezhetünk, oktörvényeink keretei közé be nem foglalhatunk, mert nagyobb a földi embernél, a földi ember eszénél, logikájánál, oktörvényeinél. De azért van, Isten még azt is megengedi nekünk embereknek, hogy elhíthetjük: van bizony, mi is onnévvalók és odavalók vagyunk.

— *Akkor azt hiszem, az a bajom, hogy Krisztust magát nem tudom elégséges oknak elfogadni. Nem hiszem, hogy a társadalmi bajokat csak és egyedül Krisztussal lehet megszünetni.* Ez nem okvetlen baj, mindenesetre állapot. Krisztus maga mondta magáról: én vagyok az út, az igazság és az élet. Olyan-

kor is, ha Krisztust nem tudjuk még elégséges oknak elfogadni, az út, mert különben fejünk se fájna tőle. Azok, akik nem Krisztuséi, igen nyugodtan töltik napjaikat nélküle s ha van bajuk, nem ilyen természetű, nem vele kapcsolatos, világért sem hozzá viszonyult. De talán éppen a társadalom meg nem szüntethető bajai fognak egyikünket-másikunkat ráeszméltetni arra az igazságra, hogy a gyógyuláshoz, kibontakozáshoz, megoldáshoz valami plusz szükséges, erő kell hozzá, energiaforrás, amely hiányzik az emberi társadalmat alkotó emberekből s mindaddig, míg ez a plusz, ez az erő valamilyen forrásból buzogni nem kezd, minden a régiben marad, legfeljebb permutálódnak egymás között a változatlan állag részecskéi. Ebből az igazságból születik aztán az a fajta élet, mely úgy kap erőre, hogy a maga, eddigi erőtlenségét teljes hittel átengedi Krisztusnak, a maga tehertől szabadult vállára pedig felveszi „az ő keresztjét“, azoknak a terhét, akiket eddig még nem szabadított meg Krisztus a maguk terhétől. Ez a reális tehermentesítés indítja meg az eddigi társadalmi halott mozdulatlanóságban az élet vérkeringését. Minden egyéb megmozdulás hiábavaló és hiú erőlködés, mert ez az erőtöbblet hiányzik belőle.

— *Hozzám nálam jóval idősebb emberek jönnek tanácsért s kezdem belátni, hogy hiába kapálózom ellene, bele kell avatkoznom az életükbe, nincs menekvés. Lehetséges az, hogy Isten hitetlenre hívót bíz? Az a lehetséges, hogy az ember nagyobb felelősséggel és minden erejét jobban megfeszítve megy az útján — mondjuk — egy kis gyermekkel a karján, mint ha csak úgy a maga magános lelke csendességére sétálgatna. Az a lehetséges, hogy aki az Isten szentje, vagyis nem okvetlenül fénykarikás fejű kitüntetettje, de minden jel arra mutat, hogy: személyes tulajdona, akkor annak Isten addig üzeni, hogy igényt tart rá és várja, mikor lép engedelmesen szolgálatba, amíg az illető egyszer aztán mégis kénytelen tudomásul venni, félve-reszketve és boldog-örömmel, hogy ez így van, nincs más-kép és nem lehet ellene, de minek is lenne apelláta. Nagyon hatásos formája Isten üzenetének, mikor ilyesmiket tartalmaz: a teremtett világ sóvárogva várja Isten fiainak megjelenését. Nekem sok népem van ebben a városban. Az aratnivaló sok, az arató kevés. A pogányok közé küldelek téged.*

— *Akkor hát az a másik tábor, amelyik Krisztust nem veszi számításba, szintén Krisztus uralma alatt áll? Természetesen, hiszen Krisztus nemcsak próféta és pap, hanem király is. Kivel osztozkodhatnék? A Sátán csak bitorló, Isten eszköze. Misztifikáció, mikor a világot megmutatván azt mondja annak, aki nélkül semmi sem lett, ami lett, aki kezdetben vala, aki Ige, hogy: mindezeket neked adom. Gondolkozzunk csak egy kicsit rajta: ki adja? kinek adja? mit ad?*

— *De engem az a tábor is kitaszít magából, mert nem*

vagyok közülük való; nem hiszem el, hogy Krisztus nélkül van élet — és az utat sem látom, amely Hozzá vezet. Az a tábor nem egységesen bánik velünk, de szakasztott úgy azért mégis, ahogy Krisztust fogadta. El Krisztust csak azok fogadhatják, akiket Ő választott magának — akkor is úgy volt, ma sincs egyébképpen. A többi: közömbösen viselkedik, vagy futni és akarni próbál, vagy pedig — megszagatja a gyöngyöket szórót, mert tengeriszemet várt és kegyetlenül csalódott. Másfelől éppen ezért közömbös, hogy magunk sem látjuk a Hozzá vezető utat, mert hiszen Ő látja azt az utat, mely hozzánk vezet s legyünk jó reménységben, hogy akkor, mikor akarja, el is érkezik hozzánk.

— Hol van mindennek a garanciája? Hiszen engem Isten kivett a közösségből, hogy egyedül legyek. Hívó emberek mondták. Ha levelet írunk és még hozzá választ is kapunk rá, akkor csak szenelegjük azt, hogy egyedül vagyunk. Hozzáteszem, közösségek is szeneleghetnek mind a kettőt: azt is, hogy valakit kitesznek, azt is, hogy valakit bevesznek a közösségbe. A „közösség“ a kereszt jegyében az: a keresztviselésben hol aktív, hol passzív szerepnek munkatársi vállalása és élése. Misszióra és szolgálatra kézzel a kézzel való kibocsátás. Mindenben osztozás, erőben és gyengeségben is. Könnyörgésben, éneklésben, úrvacsorával való élésben van közösség. Kétkedésben, gyengéknek a poros útfélen hagyásában csak a pap és a lévita vélte a közösséget. Az irgalmas samaritánus: nem.

Volt diákok találkozói.

Kedves barátom! Az ember szereti, néha egyenesen kénytelen is megindokolni a tetteit; én azonban, akárhogy erőltetem az agyamat, nem találok rá több okot egyetlenegyénél: miért éppen én írom neked s rajtad keresztül nektek ezt a levelet ahelyett, hogy megfordítva te, vagy közületek valaki írna nekem s rajtam keresztül senior-valamennyiünknek.

Ez az egyetlenegy ok az az édesbús kis fájdalom a szívem körül, amit a huszonöt esztendő forduló estéjén éreztem először a miatt, hogy nem lehetek legrégibb emlékeiteknek visszaemlékezés közben magam is el-elábrándozó osztályosa. Nem a fiatalság színes álmainak szól ez — hiszen olyanok nekem is vannak, egykori diaktársaim nemkülönben, akikkel össze-összebejuthatunk idézgetni az érdekesebbjét. Azoknak a csöndes félórának, sokszor óráknak szól, amikor Isten nektek már akkoriban is megengedte, hogy együtt imádkozzatok, nekünk meg még nem.

Talán éppen ezért olyan kétszeresen drága nekem ma már minden perc, amely közös imádkozásban telhetik vagy tel-

hetne el, hogy éppen én, aránylag nem is olyan régi szenior, érzem legfájdalmasabban: mennél nehezebbek az idők, annál kevesebb jut belőlük a legmélyebb közösségnek s ilyenformán magának Istennek is.

Kedves szenior-testvérem, őszintén szólok hozzád, mert tudom, hogy te is úgy szereted legjobban: veszed észre, mostanában valóságos imádság-apály szárazságtja-szikkasztja a magyar életnek még a missziós fertályát is? Nem merem kétségbevonni, hogy az egyéni imádságok száma nem fogyatkozott volna meg, — ki láthat a szívek- és vesékbe? — de igenis állítom, hogy sorvadóban a közös imádkozás. Ugye, neked is ugyanez a tapasztalatod?

Már pedig ha ez így van, akkor hasztalan kutatjuk súlyos bajaink titokzatos okát — másutt. Itt a baj gyökere, ez az egyetlen baj és az már a gyógyulás jele, ha elébb egy-két, majd egyre több lélekben vágyakozás ébred a régi, sokkal kevésbé bajos életforma folytatására és kezdetben halkán, később egyre parancsolóbban felhangzik a hívogató: gyertek, gyűljünk össze ketten-hárman mennél többször és imádkozzunk!

Hát gyertek! Gyerünk! Gyere velünk te is! Jöjjünk össze ezentúl sokkal rendszeresebben, sokkal többen és sokkal többször, mint eddig, mi, egykori diákok, most már lassankint megöregedő szeniorok — valahai vagy mosti együtt-imádkozók a Diákszövetség egy csöndes sarkába nem beszélgetni, nem tárgyalni, nem a fiatalok közé vegyülni, hanem együtt imádkozni.

Úgy képzelném a kivitelt, ha elvben elfogadjátok magát a gondolatot, hogy akik amikor éppen egyéb dolguk felől vagy Budapesten jártukban megtehetik, azok el is jönnének a Diákszövetségbe egy előre megbeszélt időben, akik csak lélekben lennének jelen, azok ugyanabban az időben ketten-hárman ahol lehet, magánosan, ahol nem akad másik szenior testvér: de ugyanabban az időben szintén imaórát tartanának. Higyjétek el, hogy ennek a csöndes állhatatos együtt-imádkozásnak nem maradnának el az áldásai.

Egyelőre (igazán csak azért indítványozok már időpontot is, hogy mentül hamarabb indulhassunk) megtehetnék ezt minden hétfőn a havonkénti hétfői szeniorösszejövetelek megszokott idejében. Később, ha ez az időpont valamilyen okból nem megfelelő, amikor éppen akarjátok.

Adj életjelt magad és szándékos felől, ha kedved volna velünk tartani. Ha az Ő nevében jövünk össze, Ő megígérte, hogy ott lesz velünk.

Testvéri szeretettel üdvözöllek.

Tanár a diákkonferencián.

Egy ilyen konferencia úgy kezdődik olyanok számára, akiknek az abszolutoriuma régebbi keletű, hogy mindenuntalan eszükbe vágódik élemedettebb életkoruk. Megértők pl. olyankor, mikor elszántnak, könnyörtelennek, sőt eo ipso visszautasítónak kellene lenni s mikor a diákok föltétlen azok is. Másszor viszont kritizáló kedv fogja el őket, holott figyelniök és lelkesedniök illenék. Időszerűtlennek érznek életbevágóan fontos és sürgős aktualitásokat; ennek fejében sokszor az a benyomásuk, hogy rendkívül nagy horderejű problémák lemaradtak a műsorról és még csak mellékesen sem jönnek szóba. Hol a szükséges fegyelmet hiányolják, hol a hozzászólások számát, vagy szellemét. És hát hogyne, minduntalan vissza kell fojtaniok egy-egy röpke sóhajtatást: bezzeg a mi időnkben még másként volt. De ez a „máskép“ is Ianus-arcú: van úgy, hogy „jobban volt“; van úgy is, hogy azért ezek a mai fiatalok valahogy komolyabbak és kitartóbbak, mint annakidején mi, úttörők egyáltalában lehettünk is.

Ez a kezdet, mondhatnám, a kezdet kezdete. Aztán egyszer csak elmossa a válaszfalakat a konferencia lélek-árja. Ettől kezdve az „öreg“ is olyankor kritizál és olyankor lelkesedik, akár a legsárgábbesőrű első szemeszterét-imént-zárta gölya. Minden érdekes már neki és semmi sem hiányzik. Mindennek ékesen és szép rendben folynak ítélete szerint és már fel is emelte félig a kezét, mert hozzá szeretne szólni, de lekapja hamar, hiszen egyidejűleg valami főiskolás jelentkezett s hadd mondja csak el a magáét, hátha feleslegessé tenné az ő imént még olyan minden áron elmondandónak vélt szpícsét is. Megbékél a világgal, az annak a rendje, hogy fiatalok és öregek együtt élnek benne. Se nem fiatalítja, se nem véníti magát azon túl már.

Ez azonban nem végleges álláspontja a kenyerejavátmegette konferenciázónak. Újabb metamorfózisa következik, valahol a harmadik nap dereka táján, a közös úrvacsoraosztás után egy sánta-arasszal. Megfiatalodásnak nevezhetném, ha nem tudnám nagyon is jól róla, hogy több annál. Azt mondhatnám, újjászületés, de annál meg kevesebb. Ha van naponkénti növekedés, miért ne lehetne konferenciánkénti növekedés is? Ha van ilyen, akkor az, amit hősünk ettől kezdve az egybeseregglés berekesztéséig érez: akkurat ugyanez. Ennek a konferenciának a hatására beállott a megnövekedés.

Érezhetnek ilyet diákrésztevők is, hogyne, de másképpen érzik, ha érzik. Az öreg, aki már nem is szenior, hanem lassan-lassan valósággal is senex (s a gradus positivus itt többet mond a comparativusnál), immár megtért csalóka álmaiból s nem érzi magát minden-okvetlen fiatalnak. Együttal azon-

ban megérzi azt is, hogy ez nem baj. Olyasféle motoszkál benne, hogy e világ fiai férjhezmennek és megházasodnak, ad analogiam: meg is öregszenek, de azok, akiknek Isten ezt kegyelemből megengedi, sem férjhez nem mennek, sem meg nem házasodnak, megint ad analogiam: sem meg nem öregszenek. Ha nem fontos, ki a sadduceusok példabeli asszonyának hét ura közül az igazi a feltámadás után, az se fontos, ki hány esztendő egy ilyen diákszövetséges konferenciának a befejező áhítatán. Akinek az élet nem gépiesedik el, hanem holtig problématis és szenzációs, minduntalan újra fogalmazandó marad, holtáig diák marad az olyan ember, nemcsak ma, de talán még majd nyugdíjas tanár korában is.

Tanári szemmel ezt láttam a konferencián. A végén nem maradt rajta más, csak — ilyen vagy amolyan — diák. Az öregek nyomtalanul eltűntek, a nixbe ugrottak — lehet, hogy előle, de esetleg tőle.

Tanár és a diákok pályaválasztási problémája.

Sok egyéb kérdés mellett ifjúságunk pályaválasztásának a kérdése is rendezetlen. Közfelfogás és közgyakorlat abban az egyben azonban meglehetősen megegyeznek, hogy kít illethet a bebeszolás joga? Megilleti a társadalmat (közvetve), hiszen az elhelyezkedési lehetőség igen nagy szavazat minden családi tanácskozás alkalmából, amely a gyermek jövőjét megbeszélni verődött össze. Megillette bizonyos mértékben az államot, hiszen igen sok embernek ad kenyeret, vannak azonkívül rendkívüli helyzetek, mikor az egyéni életbe mélyebben és sűrűbben beleavatkozhatik, mint különben. De már a körül indokoltan heves viták folyhatnak, milyen mértékű és mekkora időtartamú lehet az állam beavatkozása. Beleszólhat a család, de még a szülők joga sem vitánfelüli és nem határtalan, a köszívű apák ilyen esetekben is népszerűtlen figurák. Még legtöbb jogot a pályát választó gyermekek hajlamának biztosít közfelfogás és közgyakorlat egyaránt. Az iskolának esetleges beavatkozását azonban egyértelműleg mindenki visszautasítja. Azok a papi vezetés alatt álló internátusok, sőt a katonai nevelőintézetek is, hol a nevelési kedvezmények fejében hallgatólagosan elvárják a növendékektől, hogy nagyobb percentjükben a fenntartó testület succrescentiája belőlük adódjék, valahogy a mondai ködtakarta janicsárnevelést juttatják eszünkbe s valahányszor kiugrik valaki az áldozati bárányok közül, bátortalan tetszés kíséri lépéseit s halkán mulatnak köröskörül a közönség köréből a kárvallott rabszolgatartók rovására.

Ennek a nézetnek az indokolása egyszerű és megérthető. Az iskola a tanítványaival szemben akár a legideálisabb neve-

lési elvek alkalmazása mellett is annyira fölényben van, hogy a lelki kényszer még akaratlanul is valószínű. Veszedelmes volna, ha éppen a legdöntőbb jelentőségű, egész életre kiható lépésnél fenyegetne a veszedelme. S ez a veszedelem még fokozottabb mértékben feltételezhető a vallástanár esetében, aki ha igazán papi lélek, tanártársainál is sokkal inkább szuggesztív hatása alatt tarthatja gyenge báránykait.

Nincs igaza a közfelfogásnak, a közgyakorlatnak még kevésbé. Túlbecsülik és kevésre becsülik a nevelés munkáját, egyidejűleg — így ítélvén felőle.

Először is képtelen a nevelés valamire, amivel meg szokták gyanúsítani. Képtelen az egyéniséget megváltoztatni, sőt még módosítani is alapvető vonásaiban. Csak egyre vállalkozhatik a siker reményében: az egyéni adottságok zavartalan, lehetőleg harmónikus és teljes kifejlesztésére. Még a súlyos esetekben is visszaadhatja kinek-kinek jobboldt önmagát.

Másodszor pedig elvégzi ezt a munkát a nevelés, még ha nem nagyon akarja is. Minden tanuló visz magával minden tanító munkájából egész életére szóló útravalót, attól is, akitől nem akar és még az is, aki kézzel-lábbal kapalózik ellene. És ha bele nem szól a nevelés munkája a növendékek pályaválasztásába tudatosan, leadja a szavazatát öntudatlanul.

A vallástanárnak meg egyenesen kötelessége az erkölcs-tani órákon definiálni a hivatás fogalmát. És ha ezt a kötelességét Isten előtti felelősséggel, bizonyágtévő erővel, egyéniségéből láthatatlan fluidumként áradó hatással teljesítette, már tettleg avatkozott bele a gyerekek életcéljának sokszor a határozott kijelölésébe is.

Az, hogy a vallástanárnak nagyon sok és döntő szava lehet ott, hol üzletszerűség, protekció, hagyományok, rábeszélés, beletörődés, ingadozás, pillanatnyi szeszélyek dönthettek volna nála nélkül, azt hiszem, nyilvánvaló.

Ki merne azonban még Bibliával a kezében is vétót emelni ott, ahol az egyéni hajlam már kétségbevonhatatlan jelek által megmutatkozott. Ki merné a passzionátus gazdát bírónak, a vegytani kísérletekbe merült tudósjelöltet papnak, az önképzőköri költőt, kinek kísérleteire esetleg már a fővárosi sajtó is felfigyelt, matematika tanárnak küldeni? Nem, a hajlam halk hangú, szelídgesztusú életjeleit olyan szent áhítattal szokás körülállani, mint a vajudó édesanya ágyát.

Nem szokás jelenlétében p. o. eszünkbe jutni, hogy a hajlam sokkal szelídebb etymonnal rendelkezik, mint akár a hivatás, akár a küldetés. Nem vesszük észre, hogy ha már mindenáron analógiás meghatározást alkalmazunk vele szemben, gondolhatnánk ilyen analógiákra is, mint háború, küzdelem, harc, fegyverek, döntő ütközet, győzelem, vereség. És mikor törődött háború esetén a nagy színjáték felelős vezetősége a katonák

egyéni hajlamával fölöttébb és elsősorban? A háború az élet sűrített formája, halálos komolyan vett élet, a halál kockázatán folyó élet s ime, mihelyt sürgős, mihelyt nem tréfa, mihelyt minden más érdeken átgázol az élet, mindjárt tizedrangú fontosságú tényezőként kezeli az egyéni hajlamot.

Ha pedig a dolog érdemi részét tekintjük s az élet egyik legnagyobb jelentőségű lépésekor az élet forrásához és fejedelméhez fordulunk tanácsért, bámulattal kell tapasztalnunk, hogy Jézus Krisztus nem törődött az emberek pályaválasztásával. Péterrel letétette a hálót, a gazdag ifjút elküldte maga mellől, mert nem volt hajlandó szívéhez nőtt dolgokról lemondani, az ördögöst viszont hazaküldte bizonyosságot tenni, holott az feltételek nélkül követni szerette volna őt legszívesebben. Saulus életútjának egészen más fordulatot adott és mikor Péter vissza akart menni halászni, szemközt találta magát az Úrral. A próféták és az Ótestamentum egész sereg ragyogó alakja mutatja: mennyi esetben hívta el Isten, vagy küldötte el Isten választottait ismeretlen utakra, addigi gondolataikkal merőben ellentétes feladatok felé, szándékuk ellenére — szent tervei szolgálatában. Ábrahám, Lót, Mózes, Gedeon, Saul, Dávid, Jeremiás, a megnémult Zakariás csak hirtelen előrántott példái a hosszú sorban emlékünkre nyomakodó nagy seregnék.

És kell-e, lehet-e megrázóbb erejű példa az Isten szerint való pályaválasztásra az első pünköszt gyönyörű tömegjelenténél? A pályaválasztás keresztyén formája: jogairól lemondott egyéniségünk engedelmes odaadása a Szentlélek bennünk munkáló erejének. Amikor nem az arató akarata dönt, nem is az aratnivaló peregni kezdő szemei diktálnak, hanem munkás kéz és munkaalkalom boldogan egymásra találtak kegyelemből, hit által.

Tanár és a diákok mozgalmi élete.

A belmisszió a modern igehirdetés captatio benevolentiae-ja, hacsak nem akarunk két tényt tagadni. Azt, hogy az igehirdetés, a prédikáció istentiszteletünk középpontja és azt, hogy a XVI. század óta a laikus hallgatóság viszonya nagyot módosult a prédikáló papjához. Keresztülvitatkozta vele az ellenreformációt, keresztülkételkedte az aufklérizmust és a XIX. század romantikus, természettudományos térjmegetcáin közeledik újra felé a tékozló fiú bűnbánó gesztusaival.

A hazavágyódót ki kell mosdatni, fel kell öltöztetni, meg kell vacsoráztatni a tiszteletére letaglózott tuloknak a húsából, különben nem meri magát odahaza és fiúnak érezni. Ez a belmisszió feladata, ezért kell minden egyes egyháztagot személy szerint külön újra meghódítani előidejűleg, mielőtt prédikálhatnánk neki. Nem megunt eledel a prédikáció ez árva lelkek

számára, hanem nagyon erős eledel azoknak, akik még csak a tejnek italát ha elbírnák táplálékul.

Hadd ajánljak jövőd papjaink, sőt fiatalabb lelkészeink figyelmébe két olyan alkalmat, amelynek segítségével a tékozló fiúnak ez az installációja rendkívül kedvező körülmények között mehetne végbe. Egyik a cserkészmozgalom, másik a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség (MADISz).

A cserkészlet lényegében szelekciós alapon adott gyakorlati élettréning, a MADISz-munka pedig a természetes kiegészítése: tömeggondozás mindenki számára, akit a cserkészlet nagylyukú rostája szükségképpen elejtett. Kint a nagyvilágban ez azt jelenti, hogy aki cserkészttiszt és ifjúsági munkás egy személyben, annak hosszabbak a kezei Tepelenti Aliénál és minden magyar fiúgyerekhez elérnek, akik különben megközelíthetetlenek csak hittani kézikönyvvel, kizárólag konfirmációi kátéval, csupán a Szentírással a múltó évek rendje szerint.

A két ifjúsági munkába való bekapcsolódás tehát nagyszerű lehetőség, elsőrendű alkalom minden ifjú Timótheus számára, hogy a lelkekkel legfogékonyabb állapotukban találkozassék. Szeretnék itt azonban hangsúlyozni egyet: lehetőség is, alkalom is, de semmi egyéb. Tehát nem módszer és nem program. Program csak egy van: Jézus Krisztus, módszer is csak egy: bibliaolvasó és imaközösség. Még csak nem is forma. Mert forma is csak egy van a mi számunkra: a református keresztyén anyaszentegyház. De nagyszerű lehetőség és alkalom: MADISz-osaim az egyháztagok, cserkészeim a presbitériumom és én vagyok lélekben elválasztott, szívökszerinti vezetőjük: egy kis gyülekezetnek a lelkipásztora.

Praktikus tanácsunk különben a következő: minden theológiánknak érintkezésbe kellene lépni a székhelyén működő Demokratikus Ifjúsági Szövetséggel, hogy theologusai bekapcsolódhassanak annak munkájába. Továbbá ugyancsak minden theológiánkon vezetőcserkész csapatot kellene szervezni és igazoltatni. Jövő ilyenkorra már minden jóra való végzett negyedéves theologusunk képesített ifjúsági munkás és próbázott cserkészttiszt lehetne. Joga és képessége lenne minden magyar református növendékfiúval foglalkozni s megkezdhetné jövőd egyházközségének és benne kis presbitériumának lelki megszervezését.

Káplánkodó és parókus fiatalságunknak sem adhatunk jobb tanácsot: néhány heti „irodalmi” tájékozódás után kapcsolódjanak be a tartózkodási helyükön működő MADISz-munkába, hívassák be magukat a legközelebbi vezetői tanfolyamra s ezzel egyidejűleg lépjenek be egy ottani cserkészcsapatba, vagy ha olyan nincs, az egyházzal, mint Szervező Testülettel szervezzenek cserkészcsapatot. Ha lelkükből lelkedzett az a munka, melyhez így hozzákezdenek, egy-két éven belül kon-

firmált egyesületük, ifjúsági körük, biblia- és imaközösségük lesz. Megannyi stáció a jövő presbitériuma és élő gyülekezete felé vezető úton.

Arra a kérdésre, hogy ennyi minden kötelezettség között jut-e majd idő pihenésre és szórakozásra, csak akkor tudok esetleg felelni, ha egyszer nekem is lesz kiadós vakációm, amelynek kényelmes színekurájában elég időm akad kiokumlálni valami elfogadható feleletet. De ha valaki úgy teszi fel a kérdést, hogy ez a munka maga nyújt-e a testnek, léleknek megfelelő és elegendő üdülést és szórakozást, boldogan felelhetek a kérdésre igennel. Egynéhány kálvinista pappal és egy légió római katolikus lelkes, munkás lelkésztestvérünkkel egyértelműleg, akik tapasztalatból beszélhetünk.

Főiskolás diákok felelőssége középiskolásokkal szemben.

Nem szeretném ezt az okoskodási sort nagyon messziről, vagy nagyon magasan kezdeni. Attól félek, akik ezidő szerint nem éreznek semminémű felelősséget, nem értenék magukra. A hedonisták nem tartanak élvezetesnek, a materialisták nagyon elvontnak ítélnék, nélkülözvén benne minden reális kézfelfoghatóságot. Ott kezdem hát, hogy az a főiskolás diák, aki a nálánál fiatalabbakkal nem törődik, saját életérzése ellen vét s burkolt öngyilkosságot követ el.

Pszichológiailag úgy kell ezt érteni, hogy a társas életre berendezett ember számára halállal határos érzés a tartós süketségnek és némaságnak az az állapota, amelyre a magára maradt egyén kárhóztatta önmagát. Már pedig a főiskolás korúak csak a náluknál néhány évvel fiatalabbak között számíthatnak meghallgatásra. Az *öregebbek* tanító és vizsgáztató érdeklődését egészséges ifjú lélek ilyenkor csak minimális arányban szokta igénybe venni, úgy mint parallel jelenségképpen azért eszik, hogy tengő életét folytathassa, hiszen a növekedést már nagyjában befejezte. Az *egykorúak* élete párhuzamos az övével, közönséget, vezetni való tömeget kereső: riválisaival legfeljebb harcolni, ha összeáll. A harc tárgya azonban mindig a hatalom kérdése, a vezetése, tehát szociális természetű. A népre, vagy a fiatalabbakra utaló. Elviselhetetlen áron áll szóba veled, ha megengeded, hogy a köz érdekében kifosson, vagy ha inferioritásodat bevallod s ő taníthat, kezelhet, vagy vezetésedre vállalkozhatik. A *fiatalabbak* és csak azok egyedül, hajlandók ingyen, sőt árat kínálva meghallgatni szavadat és válaszolni rá, mert a társas lélek törvényei szerint egymásra vagytok utalva.

A *fiziológia* szempontjából nézve is így igaz ez. A pubertás korán túljutva az adolescens, az ifjú természete szerint

és legelsősorban potens valaki. Ha csak nem áldozata testi kór-
nak, vagy lelki szenvedélynek, állandó feszültséget kell, hogy
érezzen uralkodó életérzése gyanánt. Reakcióképpen szinte a
megpattanásig keresi az alkalmat, hogy széttékozzolja önmagát,
kiöntse a világra feleslegét és megtermékenyítse a külső vilá-
got, hatásért, sikerért, műért, alkotásért, gyümölcsért esen-
gően. A megnyugvás relatív érzését legkönnyebb persze tisztán
testi módon megnyerni, de a gyümölestelen kéjt a Weber-
Fechner törvénye szerint csak az inger geometriai sorszerű fo-
kozásával biztosíthatjuk matematikai sorszerűen, tehát igen
hamar elégünk. Hatást, sikert, művet, alkotást, gyümölcsöt
egyesegyedül a szolgálat útján biztosíthatunk magunknak em-
bermódra, ezért lesz a főiskolás diákság egy igen nagy per-
centje fiziológiailag is időelőtt kifacsart citrom, cinikus, elkese-
redett, hajótörött, anarchista, a maga helyét nem találó, kiáb-
rándult, begubódzott, félszeg egzisztencia.

*

Az érem másik oldalán reménykeltően tetszik meg a fia-
talabb diákok szolgálatainkat elfogadó kedve. Csupa ismert té-
nyeket sorakoztatok ide most, úgy gondolom. A középiskolások,
kb. a két felső osztály korhatáráig részben gyerekek, részben
pubertálók. Ezeknek a szemében a nagyobb diák az *egyetlen
barát*, mert pubertálók felnőttekkel csak a legritkább esetben
állnak szóba igazán őszintén és lelkük legmélyéig. Ez bizto-
sítja a főiskolások és középiskolások barátságának testi alap-
jait, már pedig e nélkül az egész építmény levegőben lógna.
Lelki tényezői szerint hadd említsem meg legelől az *azonos
érdeklődési kört*. Felnőttek tanácsait nem igen hallgatja meg
a serdülő, fiatalok között pedig csak az adhat neki értékes ta-
nácsokat, aki a szellemi élet terén mégis bizonyos fölényben
van hozzá képest. Ez a bátyák sorában a főiskolás bátya privi-
légiuma. Más oldalról azonban a főiskolások számára is sokkal
magátólértődőbb közönség a kisebb diák, mint a munkás, vagy
parasztfiú, bár mind a kettővel szemben egyformán fölényes.

Van aztán ennek a viszonynak még két másik értékes von-
nása is. A kisebb diák és a nagyobb diák *ugyanannak a generá-
ciónak a tagjai*. Küldetésük is azonos tehát. Az öregebbek taní-
tásait éppen azért nem szokták a fiatalabbak egészen és vál-
tozatlanul elfogadni, mert új feladatok előzetes láza forrósodik
vérükben és idegeikben s ezek az eddigiektől sokszor merőben
eltérő feladatok módosítják, sokszor bizony kritika alá fogják
és selejtezik a tegnap igazságait. Ugyanazon generáció tagjai
azonban nem harcolnak egymással, hanem szövetkeznek. Az öre-
gebbek a viharhadár nyugtalanságával profétálnak, a fiatalab-
bakban közvéleménnyé érik és általánosodik, vagy részvétlen-
ségbe fullad az öregek új igazsága. Akár így, akár úgy: közö-
sen álmodják és építik a holnap ígérését.

Mert ez a másik találkozó pont. A holnap, a jövő. Öreg diák, fiatal diák közös munkaterülete és munkaprogramja. Felnőttek és pubertálók életlátása már csak azért sem egyeztethető össze sohasem egészen, mert az egyiknek a jelen, másoknak a jövő a terrénuma. Az egyik belül van a falakon, birtokosa hatalomnak és vagyonnak egyaránt, konzervatív és fukar, jóllakott és zsarnok, a másik meg az éhkoppot nyeli, rideglegénye, trónkövetelője, szabadságharcosa az életnek, türelmetlen és forradalmár, még nincs helye, feladata, hatásköre és tárcája . . . És mindebben rokon és osztozik a főiskolás diákkal.

*

A természetes viszony tehát adva van, akár akarod, főiskolás testvérem, akár sem. Testi és lelki beágyazottságod lármásan követeli, hogy ezt az adott viszonyt vedd tudomásul és igazodjál hozzá. Más kérdés, hogy megvannak-e egy egészséges relációhoz az előfeltételek eddigi életedben és jelenlegi kondícióban. Hiányérzetet érez ilyenkor az ember s ez a hiányérzet már induláskor passzivitásig el szokta keseríteni a legjobbakat is. Csak a legeslegjobbak indulnak el merészen, de még azok közül is akad, aki visszafordul vagy összeroskad.

Pedig nincs igaza a félúton innen rezignálóknak. A vezetést éppen úgy vezetésközben tanulja meg az ember, mint minden más készségét. Potencialiter van adva bennem, mint a búzaszemben a szalma és a kalászkok.

Hit kell hozzá csak, hogy a lelkem gazdag, hogy e gazdagságot nem magamnak zsugorgatom, hanem szét akarom szórni azoknak, akik vágnak elfogadni tőlem és hogy nem véletlenül haladok az élen és fordulok jobb- vagy balfelé, hanem fényes felhő- és lángoszlop járnak előttem és én tudom, hogy merre megyünk, valamint azt is, hogy egész bizonyosan meg fogunk érkezni, ki elébb, ki később, valamennyien.

Egy főiskolás diakújság: a Diákvilág.

I.

Most, hogy egy újabb, „teljes“ évfolyam tanulságait kersegélem s előttem fekszenek a *Diákvilág* idei füzetei, nagy felelősség ébredzik bennem. Ezzel a felelősséggel nem a szerkesztésért a hátát mindenkor tartani köteles „nagykorú“ szénior érzi magát adósnak, hanem a bibliaolvasó és imádkozó testvér. Természetesen ezúttal nem világi hatóságoknak, hanem bibliaolvasó és imádkozó testvéreknek.

Az esetleges és reménybeli új évfolyam érdekében kérek mindenkit, gondolkozzék egy kicsit és úgy próbáljon felelni erre az együgyűnek látszó kérdésre:

— Kik szerkesztik, kik írják, kik járatták és kik olvassák tulajdonképpen a *Diákvilág*-ot?

Ha nem nyugszunk bele a legkényelmesebb felosztásba s nem úgy képzeljük külön négy táborban ennek a folyóiratnak a gárdáját, mint szerkesztőket, írókat, előfizetőket és olvasókat, akkor is legkevesebb négy csoportba különülnek azok. És ez a tény ma a *Diákvilág* gyökér-problémája.

Ez a négy csoport ugyanis már csak lelki alkatánál fogva is súlyos ellentétben áll egymással és természetyszerűleg törekszik saját kizárólagosságára a folyóirat hasábjain. Tragikus mellékkörülményképpen hangsúlyozom, hogy a *végcélt* mind a négy csoport egyformán ugyanabban az ideálban látja: a főiskolás diákság Krisztus felé kalauzolása ez a végcél. A *módszer* kérdésében azonban annál eltérőbbek a véleményeik.

Az első csoport a legnagyobb és történelmi jogai is ennek a legrégebbiek. Idetartozik úgyszólván kivétel nélkül az egész szeniorátus, valamint a junioroknak nem a legkisebb csoportja is. *Belmissziós irányzat*nak nevezhetném, legkevesebb tévedést kockáztatva. A magyar belmisszióknak több évtizedes multja és kialakult stílusa van. Módszerei ki vannak próbálva, van közöttük időálló és bevált eljárás nem is egy. A *Diákvilágnak* is tisztos multja van már, volt idő, mikor az egész magyar misszió figyelt rá és épült belőle. Bizonyos szerzőket, bizonyos témákat, bizonyos hangot, bizonyos nézőpontot megszokott, jónak tart, megszeretett és igényel a Diákszövetségbe tömörültek nagyrésze. Minden újítást bizalmatlanul fogad, megkritizál és az esetek 80 százalékában rosszalni szokott ez a csoport. Ez érthető is, különösen érthetővé válik nyomban, mihelyt a többi csoportok *mellett* tekintjük őket. A többi csoportok ugyanis meglehetősen vegyes származásúak s nem is mindig szívügyük a misszió. Jézus Krisztushoz való viszonyuk is meglehetősen tisztázatlan. Szándékaik nem egyszövesűek. A belmissziós irányzat, velük ellentétben, nem akar mást: belmissziót akar. Jézus Krisztus szolgálatában áll. Személyes megtérést kíván. Az egyes egyházakban mutatkozó tisztulást félig-meddig saját munkájaként könyvelheti el, tehát nemesak elméletileg érzi igazát, hanem eredményekre hivatkozhatik.

A második csoport emezt „papos“-nak tartja. Egy lelkész barátom rendkívül jellemzően nevezte el viszont ezt a második csoportot „tanáros“-nak. Magam részéről *individuuális és intellektuális keresztyének csoportjának* próbálom elnevezni, beismervén azonban töredelmesen, hogy nehézkes és pontatlan ez az elnevezés. Ide azok a lelkek sodródtak össze, akik belmissziótól függetlenül, valahogy, titokzatos és különböző utakon mégis csak eljutottak a Bibliáig, egyéni imáig, Krisztusig és egy olyanforma egyházig, mely a láthatónak és a láthatatlannak sajátságos keveréke. Ezeknek a lelkeknek legkényesebb problé-

májuk a „forma“. Szerintük nem jó evangélizálás az, amely minden egyéb műfaj helyett egyszerűen csak prédikál, de különösen rossz olyankor, ha rosszul prédikál. Irni csak írónak szabad, dilettánsnak soha, akkor legkevésbé, ha Jézus Krisztusról akar bizonyosságot tenni. Nagyon szomorú körülmény, hogy írástudóinkat ez idő szerint egyéb témák jobban érdeklik és többet foglalkoztatják, de ezen nem lehet úgy segíteni, hogy írók helyett írócskák írjanak. Az is baj, ha ezek az írócskák gyöngé versikéket, kibírhatatlan színdarabokat, szájalmas tanulmányokat követnek el, de még borzasztóbb, ha mindezek ürügye alatt színvonaltalan, emészthetetlen stílusú egyházi beszédeket lopnak be a nyomtatott betű világába. Ez a csoport hamarabb eltűr egy teljesen „világi“ írást, ha szépen és jól van elgondolva, megszerkesztve és kidolgozva, mint egy ügyefogyott, dadogó, gyöngé bizonyágtételt, akármilyen őszintén szól is az Krisztusról. El sem hiszi, hogy őszinte lehet, ha „élvezhetetlen“. Pedig az őszinteséget mindenekfelett megköveteli. Inkább egy szó se íródjék le Jézus Krisztusról a *Diákvilágba*, mint hazug szavak. A dilettáns szó pedig — nézetük szerint — eo ipso hazug szó.

El lehet képzelní, milyen hiábavaló törekvés csak ezt a két tábort is „közös nevezőre hozni“. Amit az egyik jónak tart, azt a másik nem tartja elégnek, amit az egyik lelki épüléssel olvas, azt a másik enyhe orrfintorítással dobja félre.

A harmadik csoport a „radikális keresztyének“ csoportja. Ezek a kollektív megtérést sürgetik és munkálják, az előbbi két csoportot individualistának és köldöknézően passzívnak tartják. Abban igazat adnak a „papos“ iránynak, hogy a „tanáros“ irány téved Jézus Krisztus szerepének megítélésében. Krisztus, igenis, tartalmi megújhodást akar, s a forma tökéletlensége nem jelent semmit. Ellenkezőleg, ha elég nyakasan és kitartással ismétljük, erőltetjük, gyakoroljuk a keresztyénség formáit, a végén beletörődik az emberiség ezekbe a formákba, hiszen mindenféle formát úgy kellett megszoknia a mindenkori „kevesek“ forradalmi újításaiaként. Abban azonban súlyosan tévednek a „papok“, ha azt gondolják, hogy az emberiség ügyét „személyes“ megtérésekkel előbbre lehetne vinni. A keresztyénség nem egyesek, templomok, papok és vasárnapok dolga. Az élet, a cselekedetek, az intézmények, a közösség keresztyén, vagy nem keresztyén. Ezeket kell akár diktatórikus úton is keresztyénekké tenni, ha nem azok. Mert nem azok, e felől semmi kétség. A maga egészében, alapjaiban kell az életet krisztianizálni, tehát népi, gazdasági és lelki megújhodásra van szükség. Nem elméleteket kell gyártani, hanem belevegyülni az aktuális problémák közé s azoknak hozni praktikus megoldást. Az evangélium szemlélete időtlenül érvényes, de csak akkor válhatik lélekke és életté, ha a történelem jelenlegi fázisának jelent ki-

bontakozást, tehát a má-ban érvényesül. Már volt rá eset más-kor is, midőn Krisztus elvei „csinálták“ a történelmet, a középkor volt ez a történelmi epocha. Új középkort akarnak. És mert a misztika elhalványulása vetett véget a középkori szemléletnek, szükségesnek tartanak a nagyon is intellektuális jellegű, spekulatív keresztyénség helyébe egy misztikusabb keresztyénséget, nemcsak elméletben, hanem gyakorlatilag is. Ez a keresztyénség nagyon sokat várna egyfelől imaközösségeitől, másoldalról mágiásabb erők átvitelével gyógyítaná a betegségeket is (példának okáért emlitem az orvostudományt).

Ezt a csoportot minden „modernsége“ ellenére az orthodoxyája jellemzi, ami nem szokatlan jelenség a radikális és bizonyos tekintetben forradalmi gondolkozású és módszerű lelkek világában. Talán éppen ezért találják magukat a negyedik csoporttal leginkább szemközt. A negyedik csoportot „theologiai irányzatnak“ nevezhetnők. Az első csoporttól az különbözteti meg őket leginkább, hogy „hitvallásos“, „egyházi“ és többé-kevésbé „felekezeti“ alapra helyezkednek s ugyanezt igénylik a diákszövetségtől és folyóiratától is. Igazságtalanok volnánk, ha a különböző egyházak theologus ifjúságát korporatíve ide számlálnánk, de — a dolog természete szerint — az egyes theologiákon nagy számmal található ilyen gondolkozású szerzők és olvasók.

II.

Könnyű belátni, hogy ilyen körülmények között a *Diákvilág* helyzete nem valami irígylésreméltó. Lehetetlen a helyzete, őszintén szólva.

A *szerzőket* illetőleg egyenesen tragikus a sorsa. A „hitvallásos“ szerzők nem tűrnek kritikát, ők hivatalból tudnak írni. A radikálisok sem tűrnek kritikát, őket úgy sem érthetik meg a kortársak, különben is a „legkülönbek“ diktatúrájának az elvét sérti mindennemű más oldalról érkező beleszólás. Az intellektuellek, ha írnak, tetszésük szerint cselekszik és tudományos, vagy esztétikai alapon, nem sokat ügyelve a keresztyénség szempontjaira, vagy szükségleteire. A missziósokat a Szentlélek szokta szorongatni, el sem képzelhető, hogy nem okvetlenül jó irányban és jó gyümölcsöket termőn.

Az *olvasók* ezzel szemben minden cikket helytelenítenek és olvasatlanul dobnak félre, mely nem az ő íróiktól és az ő ízlésük szerint szól hozzá a főproblémához. De ez még csak a kisebbik baj. Nagyobb baj az, hogy alig akadnak olvasók. Éppen azért olyan ritka madarak, mert a *Diákvilág* négy frontot áll. Négy frontot állni nem lehet, ha valaki ilyet próbál, egy frontot sem állhat igazán. A négyfelére éhes olvasótábor hamarosan szétbogarzik. Hogyisne tenné, mikor egyéb folyóiratok tökéletesebben szolgálnak ki egyforma ízléseket.

Az *előfizetőknek* az a legnagyobb fogyatkozásuk, hogy nem azonosak az olvasókkal. A *Diákvilág* olvasótáborra sokkal magátólértődőbben alakulhatott volna már ki eddig is, ha szerkesztőség és kiadóhivatal nem az előfizetőket igyekezett volna kiszolgálni, hanem olvasótábort látott volna látásaiban maga előtt. Ez a *szerkesztők és kiadók bűne*, ha nem történt meg.

III.

Pedig nem történt meg. A *Diákvilág* olvasóközönsége nem az a négyféle, akikről az imént megemlékeztünk. Írói sem ezek. Ezeknek a jegyében politikai orgánium a *Diákvilág*, legfeljebb ügyetlenül politizál. (Misszió-politikai, irodalom- és tudománypolitikai, társadalompolitikai és egyházpolitikai folyóirat. Szerencsétlenségére még egy ötödik is egyben: mozgalmi lap, amelynek valamennyi szempontot tisztelni egyidejűleg lenne opportunus is, lehetetlen is.)

A *Diákvilág* azzal áll vagy bukik, merre-e vállalni a kockázatot, hogy mozgalmi és politikai orgánumból evangéliumi újsággá bátorodik időmultán. Különben minden jogosultságát elvesztette régen.

Közösség és közösségi felelősség.

I.

Azzal az alanyi természetű megjegyzéssel kezdek a mondanivalómba, hogy amikor ezt a témát rámbízta ez a közösség, azt hittem, belekezek majd és írom, írom, amint és amíg a Lélek iratja velem. Hát nem egészen így lett. Sokminden egyébről vallanom, sőt gyónnom kell, hogy a témához juthassak s csupádon csupa emberi dolgokról. Igazán csak remélhetem, hogy változatlanul ezeket is a Lélek indításából cselekszem, nagyon nagy közben a kísértés, hogy ezt is, azt is belevegyítek majd a hús, vér és velő legszemélyesebb ügyeiből.

Az történt ugyanis éppen a legutóbbi napokban velem, hogy eleven illusztrációjává váltam megoldandó problémámnak. Annak nevezetesen: milyen a 12-ik órájáig érett sürgős tennivalónk visszamennünk a XVI. század második és a XVII. század első feléig, nekünk valamennyiönknek, akik az egyetemes magyar lelki ébredés kérdését olyan igen fontosnak tartjuk.

Kezdem talán ott, hogy végigfuttatom tekintetem a Diákszövetség legutóbbi téli konferenciájának résztvevőin. Merőben új és meglepő látvány: csupa diák ül a székeken. Néhány évvel ezelőtt még másképpen volt ez: szeniorok, szenekszek hallgatták az előadásokat, itt-ott csellengett köztük egy pár

„junior“, iuvenis meg éppenséggel alig. Igazán úgy éreztem magam ezen a konferencián, mint Damjanich János negyvennyolcas generális, a rációk réme, aki missziója végeztével öngyilkos akart lenni, hogy az ő személyében se maradjon több rá, ha már a többit mind elintézte.

Azt is körülbelül látni lehetett, hogy szaporodhatnak meg ilyen hirtelen, ekkora arányban a diákok Diákszövetség-szerte. Megint egy ritka és azelőtt hallatlan eset idézte elő ezt a változást. Esztendeje mult, hogy utazó titkáraink elkezdtek utazni, amit elődeik csak egész kivételes esetben s kizárólag csak akkor cselekedtek, ha nem volt már mód rá kikerülniök. Azelőtt a szabadjegy arra való volt, hogy ha valamelyik korifeus szenior Pestkörnyéken lakott, naponta bejárhasson vele a centrumba.

Harmadik feltűnő jelül a klubélet is kihalt lassan a Diákszövetség egyetemi centrumaiban, megszűntek a vita esték, a szilveszteri multságok, farsangi összejövetelek s kezdtek összehajolni ketten-hárman az Ő nevében Debrecenben is, Szegeden is, Pécsen nemkülönben, nem akarom felsorolni az amúgy is jólismert helyeket statisztikakerűen. Bizony még az egyetem padjai között oly előnyösen nyilvántartott hajdani „mozgalmi“ bibliakörök is megkevesbedtek, vagy egészen el-sorvadtak. De a bibliás közösség apró palántái kezdtek kifele hányni a zöldjüket apródonkint.

Bizony hamar megelégette mindezt a Sátán.

Eleinte úgy volt, hogy észre sem vette, ügyet sem vetett rá. Méltóságán alulinak tartotta törődni mulékony okvetetlenkedésekkel. Még egy kölyöksátánt sem menesztett zavarkeltés végett. Mit ugrasszon széjjel bennünket ő, majd szétveszekesz-zük magunkat mi magunk. Az idén aztán rájövén, hogy elszámította magát, felvonult ellenünk saját magos személyében. Ezt a nagy offenzívát meg — kölesönkenyér visszajár — mi nem vettük észre jó darabig. Igazán úgy voltunk vele, mint az egyszeri ember a szódásüvegekkel. „Mikor komám már a harmadik zódányos üveget vágta a fejemhez, e nekem feltűnt.“ Nekünk is csak a harmadik-negyedik attak kezdett gyanúsnak derengeni.

Legelőször is az utazótitkárok lábát törte el és szárnyát nyeste le. Megkaptuk mi az idén is a nagyméltóságú kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter úrtól a szabadjegyeket titkáraink számára, de „szolgálati úton“, a Nemzeti Diákszövetségen keresztül s annak a vezetősége kissé Phaedruseszerűen végezte el a szétoztását: ego primam tollo, nominor quoniam leo; secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi; tum, quia plus valeo, me sequetur tertia; malo afficietur, siquis quartam tetigerit. Ami magyarra fordítva majdcsak azt jelenti: Farkas-barkas jaj, be szép, róka-bóka nagyon szép, őzem-bözem

az is szép, nyulam-bulam elég szép, tyukom-bukom, jaj, de rút! Denikve titkárainknak, tyukom-bukoméknak nem jutott jegy ez-
idén. Ez volt az első zódányos üveg.

Aztán én következtem, az elnök. Elvégre az én bűnöm volt már az is, hogy egyáltalán reményünk lehetett néhány esztendő óta eféle titkár-szalajtó jegyekre, de különösképpen az, hogy a Diákszövetség kezdett már komolyan diákok szövetsége lenni. Kaptam is nemrégén egy roppant udvarias, keresztyén szeretettől csepegő pecsétetes levelet attól a presbitériumtól, amely két 12 éves cikluson keresztül presbiterré választott eddig. Az volt a levélben, hogy mostantól kezdve ne tekintsem magamat presbiternek, lévén országos jelentőségű ügyekkel túlon túl elhalmozva, úgy, hogy a lokális jelentőségű presbiteri tisztet már nem csoda, ha nem láthatom el közmegelegedésre. Tudnék én ezzel a levéllel tanulságosan vitatkozni is, hiszen az újabban divatba jött felfogás szerény nézetem szerint össze-
téveszti a presbitereket a diakónusokkal s engem a szóban-
forgó presbitérium bölcs vezetősége legfeljebb a diakóniában marasztalhatna el, de nem feladatom ezúttal az eszneváltás. Különben is a második zódányos üvegről van szó. Ha nem vagyok presbiter, nem viselhetek vezető tisztséget olyan helyeken, ahol a Lélek dolgaiban foglalatoskodunk. A Diákszövetség elnöki tisztét le kell tehát tennem, nagyon rövid idő választ még el a közgyűléstől, ahol ez minden bizonnyal meg is történik.

A következő levél magából a Diákszövetségből érkezik. Szeniorok és juniorok a jelenlegi vezetőség keresztyénségét és keresztyén életfolyását kifogásolják benne. Egyben felelőssé teszik az így megkritizáltakat a diákszövetséges munka jelenlegi pangásáért. Az élet tehát, melyről az imént azt állapítottuk meg, hogy lassan-lassan indulóban van, mások szerint pang. Kár minden szóért. Felfogás dolga ez. Mi itt valamenyien úgy vagyunk keresztyének, hogy irtózunk a törvény nyúge alól szabadultan az új szövetség drága ígéreteiből újabb paragrafusokat kovácsolnunk magunknak megint csak bilincsekül. Úgy vagyunk a keresztyénséggel, mint a sírboltokban imént még rongyokban járó, fejét a sziklafalba vagdosó megszállott ember, minekutána a gonosz lélek kiment belőle. Újongva teszünk bizonytságot Róla: ide nézzetek, ruha van rajtunk, ámuldozzatok, fel vagyunk öltözve. Nagyon sokan teljes joggal vállat vonhatnak e badar beszédre, hiszen ők soha életükben nem jártak rongyokban, nem vagdalták falba a fejüket s minden reggel olyan jólöltözötten jönnek elő lakásukból, mintha skatulyából húzták volna elő őket. A keresztyén diák idejében és jól vizsgázik — mormolják az új törvényt s megvetéssel olvassák fejükre a nem-elég-jó-keresztyén diákszövetségeseeknek, ha kollokviumokkal adósok, vagy horribile dictu

rosszul sikerült valamelyik vizsgájuk. Igen, sajnos, szegényülten valljuk meg, a harmadik zódányos üveg is beletalált a cél kellőközepébe. Szegény Diákszövetség az idén utazótitkárok nélkül, elnök nélkül botorkál tovább, nem egészen forsriftosan keresztyén életútján.

II.

Mi sem volna könnyebb, mint huszárosan kivágni magunkat ebből a szorult helyzetből. Szerfölött egyszerű lenne magunk mentségére, sőt vigasztalására megállapítanunk, hogy romlott a bürokrácia, mely többek között a szabadjegyek fölött diszponál, hogy reformra szorul az olyan egyház, mely evangéliumnak nevezi magát, de a pásztori, doktori, presbiteri és diakónusi tisztségek elgondolásakor és megszervezésekor nem helyezkedik szigorúan bibliai alapra, hogy szektárius világnézetűek az ítélkező, másokat rossz keresztyéneknek bélyegező diákszövetséges szenior és junior testvérek.

Áltatnánk és altatnánk magunkat ezzel csak. A bajok pedig nem múlnának el, sőt mérgesednének elfele a sebek. Nem hússal és vérrel van nekünk tusakodásunk, hanem a sötétség fejedelmeivel. Világi fölöttes hatóság, egyházi vezetőség és a tagok két frakcióra szakadása szimptomák csupán. Mindhárom esetben a Diákszövetség **mint közösség** eshetne kísértésbe, ha felvenné az eléjedobott kesztyűket. Hiszen ugyanazt a vádat adná vissza, amivel őt magát megvádolta a legutoljára emlegetett frakció. Bürokrácia, presbitérium, ellenpárt: nem jó keresztyének. Ha jó keresztyének volnának, lehetetlen, hogy ne látnák, milyen ügybuzgalommal utaznak a titkárok, milyen, az emberek előtt fénylő világosságú presbiter az elnök és milyen Krisztusról szóló bizonyágtétel a vezetőség evangélizációja és élete példája egyaránt.

Csak egy kis egészséges szkepszis kell hozzá, máris megtetszik, hogy itt a Sátán valami egyébről akar beszélni és beszéltetni, hogy megint-csak-valami-egyébről elterelhesse a figyelmet. Ismételnem kell: itt közösségek értik félre egymást, itt tehát maga a közösség az éppen aktuális, szóbanforgó probléma.

Kettőt kell nagyon világosan éreznünk, hogy megoldáshoz jussunk. Tegyük az alanyi érzést előbb, az biztosabb kiindulás. Tehát. Tévednek azok, akik a mi közösségünknek az övétől eltérő, másmilyen voltát rossz keresztyénségnek keresztelik el. De e mellett még azt is éreznünk kell, hogy mi is tévednénk, ha akár a hivatalos egyházra, akár a másik diákszövetséges frakcióra azt mondanók, hogy rossz keresztyének. Hiszen akár az egyik, akár a másik csoport tagjait soroljuk el gondolatban, kivétel nélkül belmissziós, úgynevezett megtért embe-

rek galériája kerekedik ki belőlük és mosolyodik elibénk. Még a harmadik faktor, a világi felettes hatóság sem közömbös tényező: a komolyan vett és nem jelszavas keresztyén és nemzeti Magyarország harcra férfiaiából tevődik össze.

Változatlanul fenn kell tartanom korábbi feltevésemet. Magának a közösségnek fogalmát kellene tisztáznunk. Keresztyénségről lévén szó, keresztyén szempontból.

III.

Nem hiába tartjuk a haza bölcsének Deák Ferencet, nagy bölcseségére vall az a példája is, hogy a rosszul gombolt mel-lénnyel nem lehet okosabbat cselekednünk: végestelen végig ki kell gombolnunk, addig, ahol eredetileg elhibáztuk s úgy kell aztán annak rendje-módja szerint begombolnunk újfent.

A közösség fogalmával sem lehetünk különben. Vissza kell mennünk a múltban egészen addig, ahol a fogalmi zavar elkezdődött körülötte-mellette s a nyert tanulságok alapján neveznünk el mostantól fogva közösségnek azt, ami valójában is közösség, nem csupán annak tartódik, vagy annak számít.

Most válik nyilvánvalóvá a XVI—XVII. század fontos-sága. Mert ez az időpont az, ahol már egyszer volt igazi, hamisíthatlan közösségi élet.

Mert mi történt a XIX. század végén és a XX. század elején Magyarországon? Az ú. n. belmissziós mozgalom nagyon áldott munkát végzett. Sok száz, sőt sok ezer lelket el-, vagy visszavezetett Krisztushoz. Ennek a bizonyágtevő, evangéli-záló tevékenységnek következtében nagyon sok magyar lélek személyes megváltójának ismerte meg az Idvezítőt, nagyon sok magyar lélek megismerte, megbánta, megútálta bűneit, megtért és megszabadulván bűnei rabságából, meghalt a bűn-nek és újjászületett Krisztusban, Krisztus által és Krisztus szolgálatára. Mindennek látható jelei vannak, mindez kétség-telen és háládatlanság volna tagadni.

De mi történt a XVI. század második felében és mi ment végbe itt nálunk Magyarországon a XVII. század első felének utolsó évtizedéig? Mindaz, ami a XIX. század végén és a XX. század elején és azonkívül még sok minden egyéb, aminek ez-úttal még előtte vagyunk. A mostani belmissziós munka ed-digi eredményeiként nagyon sokan megszabadultak egyéni bű-neiktől. A reformáció és ellenreformáció évtizedeiben azonban közösségi büntudat, bűnbánat, bűncsömör, megtérés, szabadu-lás, halál és újjászületés is történt.

A még jelenben is tartó magyar belmissziós ébredési fo-lyamat következtében sok lélek, aki azelőtt parázna volt, vagy rágalmazó, tolvaj, apját-anyját nem tisztelő, Isten nevét hiába felvevő bűnös volt, bűnbánatot érzett és pillanatnyilag azt

hitte, el van veszve, mert hiába útalja bűneit, nincs ereje a jóra s ezután is parázna lesz, rágalmaz, lop, nem tiszteli apját-anyját, káromkodik, mert képtelen egyébre. Aztán egyszercsak feldereng előtte az igazság, elhiszi, hogy Jézus Krisztus éppen az ő illetén bűneiért halt meg, váltságául halt meg, neki tehát nem kell már ezekért a bűnökért meghalnia, sőt Krisztusban lesz ereje krisztusi életstílushoz is.

Nagyon nagy dolog ez s az ilyen ember a közösségben már önellátó, maga nem szorul többé a közösség egyéb tagjainak az istápolására. Nem rágalmaz, tehát nincs szüksége a megrágalmazott fél testvéri megbocsátó szeretetére. A közösségnek azonban nem eleven tagja még. Közösségi bűneit még nem tudja, nem is útalhatja tehát.

Mik azok a közösségi bűnök? Az apostolok, a tanítványok bűne addig a percig, míg a vigasztaló Szentlélek meg nem szálotta őket. Tudtak mindent, de hallgattak. Megvolt a bizonyosságuk, de nem volt még erejük és képességük a bizonyágtételre. A bizonyágtétel az egyház, az egyetlen igazi keresztyén közösség lényege. Elmenvén, tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében. A nyelv bűnei a közösségi bűnök. Egyetlen bűn voltaképpen. Az, hogy nem jól szól a nyelv, mert nem érti meg a másik fél a szavából, hogy Jézus a Krisztus.

A XVI. században érezte ezt a nyelvi bünt a magyarság s ezért fordította magyar nyelvre a Bibliát s ezért szólaltatta meg ékes magyar versekben Dávid király 150 zsoltárát. De ugyanekkor soha addig s soha azóta nem tapasztalt szigorúsággal szorította rá pásztorait és doktorait a héber és görög nyelvek alapos és szolid tanulmányozására, hogy hű tolmácsai lehessenek az Úr igéjének. Szenci Molnár Albert zsoltárfordításai még talán a Károli-féle bibliafordításnál is jobban mutatják, mennyire Isten gondolata érvényesült ebben a nyelvi bűnbánatban. Népünk megtanulta, megszerette s mai napig nagy kedvvel énekli a francia népdalokból sarjadt Gondimel-féle dallamokat. Magyaroknak fogadta és magyaroknak tartja őket. (Arany János Baksay Sándor elbeszélése szerint ezekkel a szavakkal háritotta el magáról a zsoltárversek revíziójának még a gondolatát is: Eén nem nyulok hozzájuk, mert één gyermeksigem óta úgy tartom, hogy maga Dávid király is szakasztott így inekelte ezeket, magyarul, akárcsak één.) Ez pedig azt jelenti, hogy magyar folklór, francia folklór és mindenféle folklór egyformán Isten teremtsései. Csak a műköltés, műzene és tudós tudomány emberi csinálmányok.

Beláthatatlan és mondhatatlanul gyönyörűséges következményei lettek ennek a XVI. századbeli közösségi ébredésnek. A nyelvi ébredés mindenféle közösségi funkció terén bűntudatot, bűnbánatot, bűnesömört és megtérést eredményezett.

Megszületett a magyar irodalom. Megalakultak a magyar iskolák, a kollégiumok és partikulák, sőt Pázmány Péter buzgólkodása következtében a nagyszombati magyar egyetem is. A tudomány nyelvén (amely akkor a hitvitákat jelentette), az a fél maradt győztes, aki jobban, szebben, kézzelfoghatóbban, a másik félnek érthetőbben tudott magyarul. Elviselhetőbbé vált a magyar nép körében a társadalmi érintkezés. Megújult, reformálódott nemcsak a protestáns, hanem a katolikus egyházi élet is.

Közjogi szempontból egyenesen létét köszönheti a magyarság a közösségi ébredésnek. Gondolok itt most nemcsak a bécsi, nikolsburgi és linzi békék vívmányaira, hiszen azokat újra hatálytalanították az elnyomó törekvések (bár roppant fontosságuk nyilvánvaló azért mégis). De gondolok az apró autonómiákra, a kuriális nemes községek életére, különösen a török hódoltsági területeken. Ezek, kiszakítva a vármegyei egységből, elpusztultak volna, ha régi állapotjukban zúdul rájuk a veszedelem. A felszabadításkor ezek helyén is nádasokat találtak volna, mint annyi helyen egyebütt, de ezek megmaradtak falvaknak, mert a reformáció átalakította őket s presbitériumokat tett beléjük a municipiális előljáróságok helyébe. Debrecenben még ma is egy ugyanazon személy a város polgármestere és a református egyház főgondnoka. Igaz, hogy ma a polgármestert választják meg kúrátornak. Kezdetben ez megfordítva volt: a kúrátor tette polgármesternek, mint Isten mértéke alatt is legarravalóbbat.

A mai ébredés még nem ment végbe. Nyelvünk bűnei még nem is tudottak előttünk, szó sincs tehát róla, hogy valamit megbánnánk. Folyik nagy hévvel-lével az evangélizálás, egyik bizonyágtétel a másik után hangzik el, rendszeresen folyik szószéken az igehirdetés, iskolákban a hitoktatás, de még csak meg sem képzik előttünk, hogy nem értjük egymást, nem pünkösti prédikációk a tanításaink. Jellemző arra a gyermeteg naivitásra, amivel a nyelv bűneit még csak nem is érzékeljük, hogy jómagamat azzal vádolnak leghívőbb, legkomolyabb belmissziós testvéreim, hogy elirodalmiasítom a belmissziót, nem elegyítetlenül hirdetem az evangéliumot, holott nekem már régóta sem irodalmi, sem tudományos ambícióim nincsenek. Csak azért lelkesítenék mindenkit arra, hogy XVI. századból, népnyelvből, klasszikusokból, honnan: tanuljunk meg magyarul, mert tudom, érzem, hogy a meg nem bánt és kellőképp meg nem utált tehát újjá nem született magyar köznyelven nem érti szavunkat a másik fél, a misszionálandó magyar ember, sőt saját nyelvi nyomorúságaink a legékezebb vádolóink arra való nézvést, hogy mi magunk sem értjük egészen, nem is fogadjuk hát meg Isten nekünk szánt mára szóló parancsait.

Ennek következtében maradnak el közösségi életünknek azok a csodálatos megújulásai is, melyek a XVI. és XVII. században a reformáció és ellenreformáció kísérőjelenségei voltak. Jámbor, záp és meddő vélekedés azt gondolni, hogy a közösségi élet csak úgy magától megújulhat. Hiába beszélünk, sőt hiába fáradozunk mozaikszerű reformok körül. Vagy megújul a közösségi élet a maga egészében, vagy nincs külön — mondjuk — zenei megújulás sem — mondjuk megint — a Bartók-Kodály-féle magyar népzene alapon. Egyetemes magyar lelki ébredés nélkül megtanulják majd gyermekeink az iskolában, hogy „Béres vagyok, béres, béresnek születtem“, bravurosan eldalolják a gyermekkórusokban a Pünkösztőlőt: „ez ki háza, ki háza, Jámbor Gál János háza, kirielejzon“, aztán hazajönnek, elhagyják az iskolát, megtanulják a legújabb slágert és táncolnak az éppen akkor divatos dzsessz ütemére. Szébb, jobb jövőendő csak fordítva lehetséges. Megbánjuk nyelvünk bűneit, újjászületünk szavainkban; ezeket a szavakat — csoda lesz ez és mégis valóság — megérti a másik magyar lélek. Megérti belőle, hogy Jézus a Krisztus. Értvén egymás szavát, újra közösséggé kovácsolódik a XVII. század második fele óta kissé szerteilálódott hajdani közösségünk. Akkor aztán lehetségessé válik minden egyéb megújulás: tudományos, irodalmi, zenei, képzőművészi, társadalmi, köz- és magánjogi, vallásos.

A XVI—XVII. század tanulmányozása csak a kánonokat szolgáltatja, hogy jelenlegi közösségi életünk funkcióit, nyelvet, művészetet, társadalmat, jogot és vallást mennél több Isten szerint való természetes rendszerhez hozzámérhessük — megbánhassuk és Krisztus keresztje alá hordozhassuk. Hogy megújulhassunk,

A MAGYAR INAS ÉS A CSERKÉSZET

I.

Cserkészelvek.

Világnézet és cserkészzet.

A kérdés aktuális. A magyar jelen őszintén akarja, hogy a magyar jövő vallásos legyen. Ősztönös életérzése diktálja ezt neki. Olyan mélyről, vagy olyan magasból, ahova a gondolkozás logikája már nem hatolhat el, tudja, hogy a reánk következő évtizedekben a biztos reménynek, a nem hiábavaló várakozásnak, a mindent kockáztatni kész nagystílusúknak, az igen-igen hosszú lejáratú és korlátlan hitelnövelésnek, a nagy távolságból zengő és nagyon szigorú vezényszavakba vetett bizalomnak a kora következik el. A mi mindennapi kenyerünkbe tehát nemesak só kell ezentúl, hanem pozitív hit is kell mellé vagy beléje.

Mivel titokzatos erők birodalmáról van ilyenformán szó, nem túlságosan fontos, vajjon kifejezésre jutottak-e már ezek a vágyak valakinek a pennáján keresztül magyar nyelven. Megvannak, itt vannak, matematikai bizonyossággal és logikai szükségszerűséggel. A cserkészzet népszerűségéből is kitalálható. A nagyközönség többek között azért is szereti a cserkészzetet, mert ezt a nagy szellemi hitelszerző erőt és képességet sejti benne, a cserkészzet is sejti másfelől, hogy népszerűsége a beléhelyezett eme bizalom hűséges szolgálatán áll vagy bukik.

Nos, hát ez a mi jelenlegi analízisünk éppen azt van hivatva megmutatni, hogy méltán bízik a nagyközönség és ne féljen a cserkészzet: a cserkészsmunka legesleglelke hit és vallás. Csak az maradhat mindvégig cserkész, akinek a lelke vallásos lélek, és csak az a cserkészsmunka bír alkotó erővel, ennek következtében állandó vonzóerővel is, amelynek a dinamikája hitbéli. Nem lehetne nekünk ma, csupán parádénak, húszezer cserkészünk, és nem becsülnék nemzetközi viszonylatban ennyire a magyar mozgalmat, ha nem volna a magyar géniusz termő és teremtő munkája közben olyan szükséges, még pedig olyan sürgősen, olyan hamisítatlan állapotban és

olyan maradék nélkül szükséges, mint a falat kenyér, vagy a virágpor.

A cserkészmunka alapja a tíz cserkész-törvény. Minden egyéb, kezdve az Országos Szövetségtől az őrsvezetőkön, másodosztályú próbapontokon, cserkészkalapon át egészen a nyári táborig, minden azért van, hogy elméletből életté varázsolja a tíz cserkész-törvényt. Félévvel ezelőtt még hebehurgya volt a kisfiú és életunt, szóval szeszélyes, mint mindenik kamasz? A cserkészcsapatban bizony nem sokat prédikáltak neki a felől, hogy nyolcadik számú törvénye értelmében a cserkész vidám és meggondolt. Ám most neki is gondja lévén a csapat holmijának a szerbeszámba szedése és kijuttatása a vasúti állomásra: nézzétek, mekkora meggondoltsággal olvassa és ragoogatja a sátorköteleket és milyen egetverő vidámsággal trappol negyedóra multával a szerkocsi után! Itt a nyári tábor; elmélet ide, erkölesi leckék amoda, egyszerűen muszáj vidámnak és meggondoltnak lenni.

Idáig ezt minden cserkész tudta és minden cserkész-hozzá tartozó megtanulta. A Nemzeti Nagytáborban a semlegesek is szemléltető oktatást kaptak belőle. Új a problémában az, hogy hol vannak itt az élet végső kérdései s a kielégítő világmagyarázat örök elvei a látszólag jelentéktelen dolgok háta mögött? Micsoda a hit dolga mindezekben és hol itt, mint végső fogalmazás, a vallás?

Mondjuk meg talán először is, hogy hol nincs? Nincs benn szükségképpen abban a tényben, hogy valaki cserkész, mert cserkésznek állhat sok fiú azért, hogy a lilomot vagy a kalapot viselhesse, sok vezető pedig pedagógiai ravaszkodásból, vagy azért, hogy parancsolhasson valakinek; és a mozgalom nem vetheti ki őket azonnal magából, már csak azért sem, mert reméli, hogy a kóros állapot sem egyik, sem másik félnél nem végleges. Nincs benne szükségképpen magában a szervezetben sem, hiszen nem lehet tudni, mennyit épít bele a jövődöbe a jelen bajaiból. Hiszen, ha csak a jövőt hangsúlyozná a jelennel szemben, nem volna a jelent hangsúlyozó mozgalmak szervező kedvének minduntalan sem a célpontja, sem a botrányköve. Népszerűsége sem volna ilyen általános, a közönség minden rétegére kiterjeszkedő. Még azt sem állíthatjuk, hogy módszeres eljárásában szükségképpen megvan ez az irracionális elem, hiszen ugyanaz a próbázási eljárás élvezetes játék egyik csapatban, súlyos megpróbáltatás amott és karikatúra esetleg egy harmadik esetben.

A törvényekben vannak a vallásos nevelés elvei, a tíz cserkész-törvényben. Ezeket is megkörményékezhetheti ugyan a rosszhiszeműség, a gépiesség és a tartalmi üresség főntebb tárgyalt hármas veszedelme, szó sincs róla. De a törvények leleplezik, megbüntetik és megtérítik a rosszhiszeműséget, megelevenít-

nek maguk körül minden mechanizmust és a legmegátalkodottabb gyámoltalanságot is átsegítik a meddőségen. Megrögzött gyarlóságok esetén pedig törvényt ülnek a gyarlóságokon és kivetik azokat magukból.

Vegyük példának mindjárt az első cserkész-törvényt: a cserkész egyeneslelkű és feltétlenül igazat mond. Ezzel szemben a körülöttünk zajló élet igen sokszor és igen sokban hazudik vagy legalább is nem őszinte. Természetes következményeképpen annak, hogy a cserkészlet éppen a gyakorlati életre akarja fiait nevelni, már a munka elején nagy küzdelem indul meg a törvény és a mindennapi élet gyakorlata között, melynek végül is csak valamilyen kompromisszumban lehet végződnie. A logika is, az eddigi gyakorlat is ezt mutatja.

Tévedés. A látszólagos ellentét hazug tételén alapuló végzetes tévedés. Élők hazudhatnak, az élet maga sohasem hazudik. A cserkészletnek éppen az a mindennél nagyszerűbb vonása, hogy tíz törvényében a mindennapi élet legősibb, legprimitívebb, legvázlatosabb, de éppen azért alapvető elveit kodifikálta és valósítja meg a gyakorlatban is. Az ősember, az egészséges ember, az ifjúember mindenekfelett őszinte. Őszintébb a gyerekek, mint a felnőttek, őszintébbek a nép fiai egymás között, mint a szalonok és a diplomácia társadalma, őszintébb a vadember, mint a halványarcú, a katona, mint a civil. A lövészárkokban is őszintébb az ember, mint az országos vásáron.

A cserkész is őszinte. Vannak ugyan laposakat pillogó, álszent, sőt hazudozó cserkészek is, hallottam már vezetőket is kompromisszumos szavakkal ajkukon a törvény magyarázata közben. De csak cserkészek füllenthetnek, a cserkész mindig igazat mond. S a hazug cserkész pályája nem lehet hosszúéletű. Sem az egyéné, sem a csapaté, sem az egész mozgalomé. Vagy otthagyja a hazug a cserkészletet, vagy megtörik. Még pedig a törvénynek egy lélektanilag is nagyon könnyen igazolható belső igazsága következtében.

A megbeszélések, a próbák, a tábor, az életrevalóság tudata és egészséges gőgje olyan erők, amelyek feleslegessé teszik és lenézik a hazudozást. Miért hazudjam én magamat erősnek, ügyesnek, hősnek, ha csakugyan vasból vannak az izmaim, öt mesterembert pótolok odahaza a háztartásban és éppen tegnap húztam ki valakit fürdés közben a vízből, mikor már fuldoklott? És minek tűrjem magam körül a hazugságot én, a különb, az előnyösebb helyzetben lévő csak azért, hogy üres senkiknek álljon ezentúl is a világ?

A kiindulás ösztönös és életigenlő, tehát bizvást építhetünk reá. És itt kapcsolódik bele a cserkészmozgalomba a vallásos nevelés problémája. A lélek és a gyakorlati cserkészlet egyaránt követelik a teljes megoldást, a teljes őszinteséget, de ezt az abszolút megoldást maga a cserkészlet nem biztosíthatja. Pél-

dánk keretén belül a cserkészélet folyamán az a problematikus helyzet szokott előállni, hogy a lélek ösztönösen érzi, mennyire létérdeke az őszinteség és a körülmények mégis úgy hozták magukkal, hogy nem lehet mégsem egészen őszintének lenni, még a cserkészéletben magában sem mindig lehet. Mert csak az egészen vallásos ember lehet egészen őszinte. A többinek egyszerűen nem érdemes őszintének lenni. Mint ahogy nem volna érdemes igaz, jó barátnak, kötelességtudónak, altruistának, takarékosnak lenni sem másnak, csak annak, aki Istent szereti és csak azért, hogy Istennek a dicsősége egyre nyilvánvalóbb legyen e földön.

A cserkészélet sűrített életforma és teljesebb életforma, mint a mindennapi életünk. Éppen ezért tanulságosabb élet is. Ha a mindennapi életben követünk el hazánk ellen akkora horderejű bűnt, aminő a táborban a sátor ügyetlen körülárkolása, meglehet, hogy meg sem érzjük a következményeit, legfeljebb unokáink életében. A táborban a legelső vihar megtanít a második törvény s közvetve az első törvény nagyobb tiszteletben tartására. De megtanít arra is, hogy egyik törvény a másiktól függetlenül el sem képzelhető. S miután megtanítja a törvények közötti összefüggést, önkéntelenül végigvezet bennünket a legáltalánosabb szintézisen s az elvek végiggondolásán egyaránt. Szóval gyakorlati úton kényszerít bennünket eljutnunk Istenhez s vallásos életet élnünk.

Az Isten szerint való élet tehát nem egyik szintén lehetséges életforma a cserkészletben, hanem az egyedül lehetséges életforma. Maga a cserkészélet alakítja ki azáltal, hogy megmutatja, mennyire lehetetlen a cserkészlet törvényeket a mindennapi életforma keretén belül élni is, nemcsak emlegetni.

Az az érzésem, hogy ezen a ponton minden cserkész, minden cserkészcsapat s maga a mozgalom is válságba juthat. A barátságoknak, sőt testvériségnek nevezett cimboraságok felbomlanak, a cserkészkalap elveszti varázshatalmát, a liliumnak megszűnik parancsoló erejű szimboliztikája, a törvények egyhangú unalommal elmormolt tartalmatlan mondókává válnak. És akkor dönteni kell. Vagy elvezette a tíz törvény a cserkészlet az evangéliumhoz, vagy meghalt a cserkészlet abban a pillanatban. És lett az egyénből közönséges tucatember, a csapatból vidám fiatal emberek együttese, akik kicsit már unják ugyan egymást, de egyelőre még lusták örökre szétszakadni, a mozgalomból pedig egyike azoknak a szimpatikus társadalmi egyesüléseknek, amelyek a mással elfoglalt szülők helyett és azok örömeire olyan előnyösen pótolják a gyerekek mellett a fölöttébb költséges privátnevelőket.

Az evangélium pedig keres magának hűségesebb hites tolmácsokat. Más egyént, más csapatot, sőt egészen új mozgalmat is, ha kell. De nem kell, mert az evangélium benne van a

tíz törvényben, mint irány, cél és alapelv: végső magyarázat. Csak élni kell a tíz törvényt és akkor a válság egyénben, csapatban, mozgalomban egyaránt múltó epizód lesz.

Cserkészvilágnézet.

I.

A cserkészmunka elvi alapja a tíz cserkész-törvény. Cserkészélet és cserkészpróbák azért vannak, hogy a tíz cserkész-törvényt *élessék* a fiúval.

Elvi alapon tehát a cserkész őszinte, kötelességteljesítő, szolgálatkész, jó testvér, altruista és önmegtagadó, természetbarát, fegyelem alá vettett, vidám és meggondolt, takarékos, tiszta. A cserkészlet azonban úgy van ezekkel az elvi kívánalmakkal, mint a matematika a „végtelen“ fogalmával. Elismeri, hogy van egy olyan világ, amellyel nem bír. Tehát matematika és cserkészlet egyaránt *önmagán túl utal*, mikor az egyik végtelenről beszél, amelyet nem lehet sem megszámlolni, sem megmérni, vagyis éppen azt nem lehet vele csinálni, ami a matematika feladata, a másik őszinteségen kezdve és tisztaságon végezve erényeket emleget, amelyeket nem lehet begyakorlás útján elsajátítani, vagyis éppen azt nem lehet velők csinálni, ami a cserkészlet tulajdonképpeni feladata.

Vannak emberek, akik ezt nem így tudják, azok tovább dolgoznak matematikailag, hogy végérvényesen kiszámítsák, vagy, ha másképp nem megy, kiküszöböljék tudományuk matematikájából a végtelent és dolgoznak tovább, hogy vagy megtanítsák az ifjúságot szorgalmas tréning árán őszintének lenni, vagy, ha másképp nem megy, megélni őszinteség híjján. De ismét csak vannak emberek, akiket matematika és cserkészlet egyformán közelebb visz a végtelenhez és az erényekhez. Ezeknek a munkája nem a végtelent törpíti emberivé, hanem az embert emeli és tágitja vágyaiban és képzeletében végtelenné, nem az őszinteségről hirdeti azt, hogy emberileg elsajátítható készség, hanem az emberről, hogy eltétett számára örökségül az őszinteség.

Az ilyen ember nem azért cserkészkedik, hogy lehetségessé váljék számára öntevékenység vagy nevelés útján az őszinteség, hanem ellenkezőleg azért, hogy egyre lehetetlenebbé váljék számára ez és közben egyre nélkülözhetlenebbé. Egy teljes élet igénye, tehát nem elmélet, hanem hús és vér valóság mutatja meg a cserkészletben az ilyenfajta cserkész számára, hogy egyfelől nem érdemes másképp élnie, mint őszintén, inkább haljon meg és meg is hal, ha nem lehet őszinte, másfelől képtelen az ember őszinteségre a maga erején. Ezt a fajta cserkész-

a cserkészzet mint egy ostor és egy kérlelhetetlenül következetesen korlátozó (boldogan korlátozó) eszterenga kergeti és kényyszeríti Jézus Krisztushoz.

Ha bűnöm miatt képtelen vagyok, igaz emberségem miatt meg kénytelen vagyok őszintének, stb... stb... és tisztának lenni: jövel, Uram, Jézus Krisztus és szabadíts meg e halálnak testéből engem, nyomorult embert. Légy az én Megváltóm nemcsak a vallásom tanítása szerint, de személy szerint is.

Aki így látja a tíz törvény és a cserkész módszer egymáshoz való viszonyát, az Ichthys cserkész. Ezt az utat megfutni a fiú játékaiktól és társasosztónétól Jézus Krisztus megváltó hatalmához bűnbánaton, megtérésen, újjászületésen át megszentelődésig: Ichthys cserkész. A sokképpen megáldó Istennek *egyik* kegyelmi eszköze és módszere. Egyébként Isten mindent felhasználhat az emberek megváltására és hát cserkészkedni is sokféleképpen lehetséges.

II.

Mutassuk meg az előbbi elvi természetű kijelentések érvényes voltát egy példán. Mondjuk a cserkész módszer egyik híres eljárás módjában, a kötelező napi jótetten mutassuk meg.

Az elgondolás ez: görcsre köttetjük a fiú nyakkendőjét s ő a görcsöt csak akkor oldhatja meg, mikor aznap már cselekedett valami jót, felhívjuk a figyelmét valamire, ami mellett egyébként érzéketlenül ment volna el, azonkívül lassankint a vérébe megy át, második természetévé válik a mások megsegítése.

Az Ichthys cserkészzet rájött már, hogy ez nem így igaz. Rengeteg riasztó eset után jött rá. A görcsre kötött nyakkendő sok mindent eredményezhet. Elsősorban azt szokta eredményezni, hogy a fiú belefárad a görcskötésbe és abbahagyja. Másodszorban azt, hogy megköti a görcsöt és nem törődik vele. Harmadsorban ad ugyan rá valamit, de altatgatja a lelkiismeretét sokféleképpen, legrosszabb, ha farizeus megoldásokkal. (Elkéri a csomagomat, viszi vagy tíz lépést és ezzel egy napra elintézte a „jött“ ügyét a lelkiismeretével.) Negyedsorban mechanikus megoldást jelent számára az egész, olyasvalamit, mint a koldusnak krajcárt adó felnőtt, ahogy szociális nyomoronyhító akciónak érzi ezt a ténykedését. Ötödsorban meggyűlöli a fiú a görcsöt, életének ezt a buta, gépies, brutális, álszent, semmiresejő szegyenét.

Mit csinálj hát, Ichthys cserkész a görccsel?

Legkönnyebb volna eltüntetni az életedből: kioldani egyszer mindenkorra és nem kötni meg ezentúl reggelenként soha többé. De kár volna ezt tenni mégis. Jó az a görcs valami egészen másra. Például arra, hogy egész nap nyitva tartassa veled

szemedet, füledet és kezedet a segítségre szoruló világ felé. Tanuld meglátni, mennyi szeretetre és szolgálatra áhízó ember van körülötted. Tanuld meglátni, hogy egy nyomor- és szeretetlenség-óceán kellős közepén vagy és mindezért te vagy a felelős és mindezen neked kell segítened. Nem azért, mintha más ember-testvéredtől nem telnék, hanem egyszerűen azért, mert jelenleg a közelben csak te érzed a felelősséget érte. (Jó, ha van társad ebben, de nem lehet rá spekulálni.)

Most az következne, hogy ráeszmélj: tudsz is segíteni valamicskét. Nem csak készség van benned, képességed is van rá. Ichthys cserkész, itt szokott megbukni az ügy. Te ne azt érezd, hogy van erőd, hanem azt, hogy nincsen. Ha az ellenkezőjét érzed, elfele mégy Krisztustól és, jó lélekkel mondhatom, a megoldástól is. A nyomor és szeretetlenség tengere végtelen, a felelősséget érző ember képességei pedig nagyon is végesek. Gondolj a kenyerekre és a halakra, meg az ötezer éhes emberre a pusztaban és vedd tudomásul, hogy a rendelkezésre álló nagyon kevéske anyagból egyedül csak Krisztus csodatévő hatalma rendezhet mindenkit megelégitő lakomát. A görcs tehát nem arravaló, hogy intézkedési lehetőségeidet eszedbe juttassa, hanem arra, hogy beláttassa veled, milyen nagy szüksége van ennek a világnak arra, hogy Krisztus szolgáló szeretete a te felelősségeden keresztül is beleáramolhassék.

A többi fiú legfeljebb, ha sejtiformán ezt csak. A cserkészet arra jó, hogy reális valóságok elé állítson téged s rémülten és fájón lásd be, milyen tehetetlen vagy te Krisztus nélkül a jóra, milyen nyomorult marad a világ többek között azáltal is, hogy te még mindig, ezt látva-tudva is tétovázol, hívjad-e őt segítségül, vezéredül, megváltóddul vagy sem.

A görcs arra jó, hogy zavarjon, nyomjon, szorítson, kényszerítsen a sok egyéb közt a végső döntésre: Krisztus útjának egyengetésére való. Aki látja embertestvérei nagy szükségét és aki szereti ezeket a szükséglátó testvéreket: hamarabb Krisztushoz fordulhat, mint akit erre a döntésre csak a maga baja ösztökél. A „napi jótett“ jelentősége ebben rejlik.

Legalább is az egyes cserkész számára ebben rejlik. Az őrsvezető számára többet jelent a napi jótett. Az egész emberiségen kívül még külön hét-nyolc fiút jelent: az őrsé tagjait. Azok is nyomorban és szeretetlenségben élő emberek, ha ő nem segít nekik és rajtuk. Ezerfajta nyomorúságuk között egyik főbajuk az is lehet, hogy vakok és siketek a nyomor képe és panaszai közepette és éppen ezért szerfölött gyámoltalanok a segítségben és szolgálásban. Az őrsvetőnek tehát az a külön kötelessége, hogy a felelősség egyéni érzését az őrsben kollektív érzéssé fejlessze és a szolgálatot az őr társas tevékenységévé tudja megszervezni. (Képtelen erre, talán mondanom se kell, ha ő maga még nem Krisztus felé megindult ember.)

A tiszt? Egyetlen mondatban kifejezhető az a plusz, ami az ő külön dolga: munkába állítani azt a tettekre kész imádságos felelősséget, ami az Ichthys cserkészben felébredt, az őrsben pedig társakra talált. Így lesz az egyéni lelki tényből társas lelki tény, az indítékokból pedig társadalmi élet. Krisztusban és Krisztusért.

(Vagy vereségek és új kísérletek végnélküli lánc, esetleg operett — Ő nélküle.)

Világnézeti cserkészzet.

Ichthys görög szó, azt jelenti: hal. Jótá, chí, théta, ypszi-lon, szigma görög betűvel kell leírni. Ezek a betűk ebben a sorrendben kezdőbetűi a következő görög szavaknak: Jézus Chrisztosz Theu Hüjosz Szótér, azaz magyarul: Jézus Krisztus Istennek fia, Megváltó. Ezért aztán olyan időkben, mikor az első keresztyének nem vallhatták magukat nyíltan Krisztus követőinek, a hal volt keresztyén voltuk jelképe s valahányszor a „hal“ szó eredeti jelentésétől eltérő értelemben hagyta el ajkukat, mindig a Megváltó Krisztus nevét értették alatta.

Már jóideje magyar cserkészek egy kis csoportja nevezgeti magamagát Ichthys-cserkésznek, cserkészmunkáját Ichthys-cserkészzetnek s ez az elnevezés már nem egyszer volt cserkész-körökben félig kíváncsi, félig bosszús érdeklődés középpontja. Kik ezek a cserkészek és mit akarnak? — Olyan kérdés, melyre még az Ichthys-csoporton belül sem egészen bizonyos a mindenütt egyöntetű és mindenkor határozott felelet. Eppen nem fölösleges tehát, legalább sajátmagunk számára, a szabatos meghatározásnak egyelőre csak kísérlete.

Hiszen olyan könnyűnek látszik ez a meghatározás. Ichthys-cserkész olyan cserkész, akinek számára egyetlen fontos valaki ezen a világon, az Ichthys, azaz Jézus Krisztus, Istennek fia, a Megváltó. Ichthys-cserkészzet, az olyan cserkészzet, melyben a cserkészmunka sem több, sem kevesebb, sem más, mint gyakorlati keresztyénség.

Egyszerű ez a meghatározás, mégis azt vethetni ellene: hát a többi cserkész nem ugyanezt akarja? Olyan kényelmes volna most megzavarodni és zavartan elhallgatni, csak azért, hogy udvariasak, gyöngédek és békeszeretők maradhassunk. Pedig éppen udvariasságból, gyöngédségből, békesség okáért nem szabad felúton megállnunk, hanem nyíltan, őszintén színt kell vallanunk valahogy így:

Ha a többi cserkész ugyanezt akarja, akkor nincs Ichthys-cserkészzet külön. De akkor tessék kertelés nélkül megmondani, hogy a cserkészvezetők könyvének ez a meghatározása: embe-rebb ember és magyarabb magyar fölöttébb óvatos, kissé elavult

definíció s mai olvasásában már félreérthetetlenül ezt jelenti: istenibb ember és Krisztusibb magyar. A tíz törvény, a próbák, a tábor és az egész cserkészélet is, úgy ahogy van, akármerre magyarazzuk, nem más, mint fiúk számára alkalmazott életrendezés, az Evangélium átélése, melynek, mint módszernek egyetlen célja a fiukat Jézus Krisztus jó vitézeivé nevelni.

Ha azonban igen tiszteletreméltó okokból az egyetlen magyar cserkészletnek nem lehet a célkitűzése ilyen szabatosan és munkamódszere ennyire szigorúan evangéliumi, akkor igenis van külön Ichthys-cserkészlet, jó hogy van, kell, hogy legyen és nem szabad útjába állani, hogy ne legyen, vagy legalábbis nehezebben fejlődhessen azzá, ami lenni szeretne.

Van tehát Ichthys-cserkészlet azok számára, akik a cserkészletet Isten szolgálatának érzik, nem átvitt, hanem szó szerinti értelemben, nem közvetve, hanem közvetlenül.

Csak az a kérdés kíváncsiskodhatik még körülötte-mellette, nem jelenti-e ez esetleges különködés a magyar cserkészlet egységének megbontását. Ugyan kísértsük meg ezzel a kérdéssel szemben is a leghuszárosabb feleletadást. Rontsunk a kényes pont kellős közepére.

Tehát. Ha van ez az egység, ha nem csak látszat szerint való, vagy nem pusztán babona, vagy esetleg bálvány, akkor nem hogy ártana neki, hanem egyenesen hasznára szolgál. Ebben az esetben tudniillik azt jelenti, hogy a magyar cserkészlet egységét nem valami kívülről erőszakolt és csak ideig-óráig tartó abroncs biztosítja, vagyis nem mindenáron létrehozott gölem. Nem kényszerít senkit sem saját leglényege meghamisítására, vagy éppen megtagadására. Ellenkezőleg. Egységes, mert minden alkotó eleme elismeri, biztosítja, sőt elősegíti a többi alkotó elemek lehető legteljesebb kivirágozását. Amennyiben vannak cserkészek, akik az Ichthys szellemében szeretnének, sőt szoktak is dolgozni, ezt szabadon megtehetik a nélkül, hogy akár a maguk különleges módszerét és célját rákényszerítenék a más elgondolás szerint cserkészkedőkre, akár különállásra szorítanák őket a többiek emiatt az „extravaganciájuk” miatt.

Nagystílúság és testvéri szeretet szükséges hozzá, hogy valaki nem Ichthys-cserkész létére örülni tudjon annak, ha a magyar cserkészlet színpompás egységébe az Ichthys-cserkészlet külön színe is belevegyül és meggazdagítja azt. Ha akár egyik, akár másik hiányzik belőle, akkor érthetetlen és ellenszenves ez a — látszatra — külön tömörülés. Akkor igazán könnyű felhozni ellene az ismert eddigi érveket is. Mit szól az Ichthys a maga sajátos definíciója mellől a zsidó cserkészekhez. Hogyan védekezik az ellen a vád ellen, hogy minden hangzatos kijelentése sem feledtetheti mozgalmának kizárólagos protestáns jellegét?

Csak egy kis nagyvonalúság és szeretet — ismétlem — s már könnyen meg lehet az Ichthys-cserkészeket érteni. Ők Krisztus ideálját csak magukra vonatkoztatva fogadták el egyedüli lehetőségnek s szolgálatuk egyetlen legméltóbb tárgyául. Mások előtt erről mindenkor hűségesen és kertelés nélkül bizonyosságot kívánnak ugyan tenni, de nem erőltetik minduntalan, mindenáron, mindenkire.

Ami az Ichthys-mozgalom protestáns jellegét illeti, ez is letagadhatatlan tény, legalább is ezidőszert. De állítjuk, hogy nem a mi kedvünk szerint való és semmiesetre sem álláspontunkból vagy elveinkből következő tény. Ha szabad volt katolikus cserkésznek, vagy cserkészcsapatnak Ichthys-cserkésznek lenni eddig is, akkor a helyzet rövidesen megváltozik. Ha nem volt szabad és ezentúl sem lesz szabad, akkor ezután sem tagadhatjuk le és nem is akarjuk letagadni, hogy munkaközösségünk nagyrészt, vagy egészen protestáns jellegű, legföljebb hnagsúlyozzuk, hogy ez egyrészt nem bűn, másrészt rajtunk kívül eső okokból van így.

Harmadsorban és végül: pusztá meglétén kívül egyéb veszedelmes vonása az Ichthysnek nincsen. Hiszen nem szervezet, csak munkaközösség és nem támadás, csupán szolgálat. Ha az egyetemes magyar cserkészmozgalom hasznát akarja venni: parancsoljon vele, bármely pillanatban rendelkezésre áll. Arról az egyetlen megfogható és megfogalmazható gyöngénkről azonban, hogy élünk, nem tehetünk és azon — lássa be már egyszer minden cserkész, hogy — nincs is módunkban változtatni. Mint az élet minden igazi formája, az Ichthys is: lélek, alig van kézzelfogható testisége, amit meg lehetne ölni belőle. Helyiségekkel nem rendelkezik, szuhvenciókat nem kap, tagdíjat nem kér, tisztikart nem választ tagjai közül.

Tagjai sincsenek tudniillik: sem hozzánk belépni, sem tőlünk kilépni nem lehet és nem is szokás. Titokzatos és félelmetes fantom azok szemében, akik a Halál partjáról tekintgetnek feléje és ungorkodnak rája. Sugárzó és ígéretes valóság azoknak, akik maguk is az élet oldalán helyezkedtek el most és az ítéletnapján, öröktől fogva mindörökké.

Azaz rövidebb megfogalmazásban: Jézusz Christosz, Theu Hüjosz Szótér. Még rövidebben: Ichthys.

Cserkészzet és pedagógia.

A magyar cserkészvezetők orgánumban névtelen levélíró polemizál az Ichthys cserkészek célkitűzésével. Reménytelen fáradozás ez nagyon. Az érvek és ellenérvek az értelemnek szólnak, az igazi jelszavak tartalma pedig hitbeli meggyőződés. A hitviták kora régen elmúlt, ma már nem vitatkozni szokás, hanem bizonytságot tenni.

A mi közösségünk nem vitaanyagul közölte az evangéliumi cserkészzet „vezérszavát“ kifelé, azok számára, akik hallani sem akarnak róla, hanem tudomásulvétel végett, bizonytságot tévén róla, befelé, azoknak, akik valami többre, szebbre vágnak és boldogok, ha megtalálni vélték.

Most sem polemizálunk tehát.

Tudomásul vesszük, eddig is tudtuk, hogy vannak cserkészek, akik számára a cserkészzet nem hitbuzgalmi alakulat, akik szemében az emberebb ember arcában magátólértődően ott az Istenarc, lényében az Istenfiúság, akik nem tudják, hogy kezdjenek krisztusian magyarok lenni, míg magyarabb magyarrá lenni állandó igény a lelkükben. Legyen nekik az ő hitük szerint.

De ők is vegyék tudomásul, hogy ma egy még kis csapat cserkész számára igenis „hitbuzgalmi alakulat“ a cserkészzet, amennyiben Isten nevét homlokunkon és nyelvünkön, a Bibliát kezünkben hordoznunk annyit jelent, mint hitbuzgalmi alakulatba tömörülni, az írásparancsolta bizonytságtevés kötelezettsége annyi, mint „tüntetés“. Vegyék tudomásul, hogy ugyanezeknek a cserkészeknek a fogalomkincsében az „isteni“ és „emberi“ nem lehet azonos, mert egyedüli kánonjuk, a Biblia azt tartja: „szükséges nekünk megtérnünk és újjászületnünk.“ Az „istenibb ember“ kitétel sem frázis, ennél fogva az ő gondolkodásuk szerint, hanem egy szükségszerű folyamatnak a megjelölése a büntudat, bűnbánat, megigazuláson keresztül egész a megszentelődésig. Végül vegyék tudomásul azt is, hogy ugyanez a kis csapat tudja, hogyan kezdjen krisztusian magyar lenni, sőt még egyebet is tud ennél. Tudja, hogy nem is lehet másképpen győzelmesen magyarnak lenni, hanem egyesegyedül csak krisztusian. Ezzel természetesen nem állítjuk azt, hogy a többi magyar cserkész testvérünk állandó igénye magyarabb magyarrá lenni nem őszinte vágy, vagy nem egészséges program. Még a beteljesülés lehetőségét sem vitatjuk el az így cserkészkedőktől. Kolombus is Indiába indult s így érkezett — Amerikába.

Mi tudomásul vesszük a levélíróról és vele egygondolkodású cserkésztestvéreinkről, hogy vannak és cserkészkednek. Vegyenek hát tudomásul bennünket ők is. Hiszen mi akkor is leszünk és cserkészkedünk, ha ők ezért megharagusznak. De

mi lesz akkor az egységes magyar cserkészettel? Vagy ők úgy képzelik a rendet és egyakaratot, hogy a „Sipka-szorosban minden csendes?”

Cserkészzet és felekezet.

A Magyar Cserkészszövetség egységes, országos szerv, felekezeti különbség nélkül magában foglalja a katolikus, protestáns, zsidó és minden más hitű magyar cserkész-csapatokat és cserkészfiúkat. Folyóirata, a „Magyar Cserkész” minden magyar cserkészfiú kezén megfordul, hiszen úgyszólván erkölcsi kötelessége minden cserkészcsapatnak, hogy legalább annyi példányban járassa, ahány cserkészörse van. E lap szerkesztői éppúgy nem lehetnek felekezeti egyoldalúságban szenvedő egyének, mint ahogy nem lehet elfogult felekezeti pártember például a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter. Mindezt azért kellett elmondanunk, mert az alant következő tények kellő megértéséhez és helyes világításba állításához nem árt az elismétlésük.

„Gyönyörű húsvéti ajándékot kaptak a magyar cserkészfiúk. Olyant, amelyre nem csak a katolikusok, hanem a más vallású testvérek is dobogó szívvel figyelnek fel . . . Őszentsége XI. Pius pápa áldását küldi a Magyar Cserkész szerkesztőire, munkatársaira, olvasóira és a magyar cserkészifjúságra” írja a Magyar Cserkész május 1-iki számának a vezető cikke. „Hódoló tisztelegéssel hajtjuk meg a magyar cserkészzászlókat Róma felé — folytatja aztán, „amikor . . . legnagyobb szerűbb cserkész munkáját végzi . . . a magyar cserkészzet . . . milyen jó magunkon érezni a Szentatya mosolygós szemét” — jelenti ki továbbá s jut el végül a megállapításhoz: „A Szentatya áldó keze megpihent a magyar cserkészzászlón. Az idén minden munkánknak sikerülnie kell, hiszen megáldott bennünket és imádkozik értünk a pápa!”

Ennek az emelkedett hangú, ájtatos szép cikknek csak egyetlenegy hibája van, hogy nem a „Zászlónk” című katolikus ifjúsági laphan, hanem a „Magyar Cserkész”-ben jelent meg, ebben a formában, hogy t. i. mindenütt magyar cserkészetről és magyar cserkészekről beszél ott, ahol katolikus magyar cserkészetről és cserkészekről kellene beszélnie. Mi nem vagyunk sem túlfélénkek, sem túlérzékenyek, mert nem azt kifogásoljuk, hogy más hitű cserkészeknek tudomására hoznak egy olyan hírt, amely szorosán véve katolikus cserkésztestvéreink belügye. Igenis, örvendünk, hogy sokezer magyar cserkész hitében épült és erősödött a pápa áldó kezét érezve fején. Tanulságos és így kellemes hír ez nekünk, nem katolikusoknak is, érte-sülhetnünk róla, hogy a jó munkában osztályostársaink ezentúl

még fokozottabb mértékben képesek és készek kivenni a közös erőfeszítésekből a maguk részét.

Még az is megnyugtató ránk, — a pápa szempontjából mondom, — eretnekekre nézve, akik között annyi sokan vannak — megint csak ebből a szempontból szólok — törvénytelen ágyasságból származott cserkészfiúk, hogy a római egyház feje ez alkalommal nem megítél, hanem megáld, nem exkommunikál bennünket, hanem imádkozik értünk. Minden imádságos ajak és összekulcsolt kéz Istenre emlékeztető, testvéri érzéseket kiváltó jelenség.

Talán éppen ez a hatás okozza bennünk, hogy még azért sem tudunk neheztelni, ha katolikus testvéreink missziós szolgálata ezt a jelenetet is felhasználja a cserkésztestvériség ápolására és ha őszinte testvéri szeretetük buzgó hevében mindent adnának érte, csak mi is tudnánk azt az áldást szakasztott úgy elfogadni és nagy tettekre képesítő energiaforrással felhasználni, akárcsak ők . . .

Ezt azonban mi nem tehetjük meg. A mi világunkban minden ember egyforma, senki áldásának különleges hatása nincs. Az imaközösségünknek pedig előfeltétele az, ami a tanítványok közösségéé volt a Szentlélek kitöltésének ünnepreggelen: „mindnyájan egyakarattal együtt valának.“ Amíg ez hiányzik, addig imádkozhatunk ennek az előfeltételnek a mielőbbi bekövetkezéséért is, akár egymásért is — külön, de nem imádkozhatunk lélekben és igazságban együtt s ez az egyetlen akadály annak, hogy nem fogadhatjuk el a pápa áldását alázatosan, hajtott fővel, úgy, mint a lekipásztorunkét az isteni tiszteletünk végeztével.

Nagyon kérjük a Magyar Cserkész tiszteletreméltó — ez az eset is mutatja, hogy a dolog természete szerint aggályosan kizárólagos — római katolikus vezetőségét, lássa be ezt, iparkodjék honorálni. Ha pedig erre képtelen, bízza ezt a munkát, mely e képtelenül nehéz, de mégis csak lehetséges feladatot megköveteli, olyan cserkészférfiakra, akiknek a lelkében fehér fényvel él, világít és melegít János evangéliuma 17. részének 21. verse.

Cserkészlet és kultúra.

A műveltség fogalmát nem filozófiailag, hanem cserkészpraktikussággal kell ezúttal meghatározni. Erre a célra pedig tökéletesen elegendő, amit a szó etimonja önmagáról elárul. Művelt minden testi és lelki képességünk, amit kiműveltünk. A műveltség tehát egyéniségünk felől megközelítve telítettség, társadalmi értelmezésben készség. (Olyanforma viszonyban vannak ezek egymással, mint a fizikai tünemények világában a helyzeti és mozgási energia.) A telített ember készséges ember

is, hiszen eleven erők duzzasztják a megpattanásig s keresi, sőt igényli az alkalmakat, ahol a feszültség édes, gazdag kínjától legalább egy időre megkönnyebbülhetne. Ugyanezért a tulajdonságáért nevezi az ilyen embert a köznyelv is műveltnek, a köznyelv, amely a műveltséget az illemmel és udvarias-sággal szokta lépten-nyomon összetéveszteni. Hát persze, hogy udvarias az úsznitudó, udvariasabb másnál, mert nemcsak a parton vagy a csónakban az, hanem viharban és a hullámok között is. Hát persze, hogy akinek nem központi problémája a gyomorkérdés, illedelmesebben is eszik.

De hiszen akkor talán nem is külön cserkészkérdés a műveltségé. Ha egyáltalában lehetséges kitermelni művelt cserkészvezetőket, akkor ez a feladat benne foglaltatik az egyetemes cserkész- vagy vezetőképzés elgondolásában, ha pedig magától adódik az emberek között művelt-típus, akkor a művelhetetlen — egyszerűen nem áll be cserkésznek.

Igen, ez így igaz, ha errőlfelől nézem, de ez csak egyik oldala az igazságnak s arra jó, hogy a cserkészlet mindenható csodaszernek ne tartsa önmagát. Az igazság másik oldala viszont arra figyelmeztet minden világosan gondolkozó cserkészt, hogy egyrészt annál jobb a kiképzésünk módszere, mennél több jogos igényt (köztük a műveltségét) ki tud elégíteni, másrészt még ma sem csak azok nem állnak be cserkésznek, akik nem odavalók — tehát a műveltség kérdése igenis külön gondunk.

Külön gondunk, mert a műveletlenség okozhat olyan hiányérzetet is, amely elesíthető. Félszeg minden tanyai paraszt, ha a városba kerül, sokszor kizárólag csak azért, mert tájékozatlan. Félszeg és zavart minden kamasz, mikor először találja szembe magát a nagyok életével. A parvenük is legtöbbször teljes gyámoltalanságukat szeretnék leplezni erőltetett fesztelenségükkel. Pedig nem minden paraszt művelhetetlen, a kamaszok nagyobbik percentje hamarosan levetközi elfogódottságát s Mátyás király is parvenű volt. A műveletlenség lelki és testi tüneteit bizony el lehet és el kell tüntetnünk, csak az a kérdés, hogy hogyan.

Sokféle módon, többek között a cserkészlettel is. A cserkészletnek kell apródonként úgy kialakulni, hogy mentül inkább a teljes élet tréningje legyen. Ezáltal válnak a cserkészek igazán telített egyéniségekké. De gondoskodnia kell a mozgalomnak arról is, hogy ez a telítettség sub pondere növekedjék kezdetről fogva, akárcsak a pálma a saját súlya alatt, vagyis hamarosan készsége válhasson. Ez pedig csak abban az esetben lehetséges, ha az egész magyar cserkészlet megtalálja a módját, hogy a maga sajátos, pozitív, tagadhatatlan telítettségét mihamarabb és mentül kevesebb „elporlással“ társadalmi munkaszolgálatába állítsa. Sohasem voltak cserkészeink népszerűb-

bek, mint a világháború kezdetén, mikor beállottak önkéntes mentőszolgálatra.

Am éppen ezért hangsúlyoztam az előbb, hogy a belülről kifelé ható cserkészerőket kezdettől fogva foglalkoztatni kell. A társadalom és cserkészzet egybeolvadó tendenciája már az indulásnál megköveteli a maga jogait, különben külön kaszt lesz a cserkészmozgalomból. A cserkészzet újat akar adni, de ezt csak akkor teheti meg nagy zökkenő nélkül, ha a társadalmi élet mai formáit próbálja meghódítani. A telítettség állapota rugalmas állapot: az igazi cserkész minden helyzetben feltalálja magát. Azonkívül van egy adottsága, amelyet nem hagyhat kiaknázatlanul. A cserkész t. i. már jó néhány éve szimpatikus jelenség a mai magyar társadalom szemében.

Jó volna, ha minden serdülő fiúnak alkalma adódnék olyasféle gyakorlat elsajátítására, amilyen p. o. eljárás a teherwaggon megszerzése körül nagytáborba induláskor. Sajnos, ezt a gyakorlatot ilyen idős korában csak cserkészfiú szerezheti meg, sőt a cserkészt a forgalmi irodában még barátságosan is fogadják. Erről az a cserkész nem tehet, az egész magyar cserkészeti helyzeti előnye ez. Jól teszi minden cserkész, ha ezt az előnyt igyekszik mennél nagyobb mértékben felhasználni „művelődési politikájában“. Mint ahogy jól teszi minden kislány, ha addig iparkodik megismerni az autó szerkezetét és az autóvezetés titkát, míg a soffőrök mint gyerekek szóbaállnak vele, mert azután már többre kerül neki ez a tudomány.

Ugyanilyen előnyöket élvez a tényleges cserkésztest is, egész-magyar társadalomszerte. Majdnem azonosak a kiváltságai az ölbeli gyermekkel itt-ott megjelenő édesanyjával. Nem köteles úgyszólván semmivel, ellenkezőleg, vele szemben udvariaskodnak. Mindenütt önkénytelenül veleszámolják azokat a fiúkat is, akik láthatatlan osztagokban sorakoznak a háta mögött. (Csak egy egészen jelentéktelen esetke hadd mutassa ezt a sajátos helyzetet: a legtöbb helyen megjelenhet uniformisban ott, ahol minden más civil feketébe kénytelen vágni magát és több mindenütt megfordulhat egy fiatal cserkésztest, mint a vele egykorú többi fiatalok általábanvéve.)

Ha azonban a cserkésztestnek ennyire meg van könnyítve az elhelyezkedés a társadalomban, akkor ezt a kedvezményt igénybevennie egyenesen tartozó kötelessége. (Hiszen valahogy azért is fogadják olyan szívesen: hiteleznek neki és igénylik a szolgálatát.) Bajosan is tehetne mást, mint hogy igazodik ehhez a természetes megoldáshoz. Ugyan mit kezdenék vele mást: telítettségének teljes fegyverzetében. (El ne feledjük: teljes fegyverzetben csak két alakulat szokott mutatkozni: a véderő, mindenféle formája szerint — és a rablóbandák.)

A műveltség, amint láttuk, képesség és szolgálat egyben, potencia és elaszticitás. Nevelhető: kifejleszhető és fokozható, de gyökerében mégis adottság. Érzik ezt valamennyien azok a szerencsétlen páriák, akik alsó fokozatait, a társadalmi „megjelenés” kötelező paragrafusait meg akarják tanulni és figurát csinálnak magukból.

Pedig nem a születés teszi. Vannak gyerekszobátlan szegények, akiknek minden „jól áll.” Istenem, vajjon hogy csinálják?

Hadd utaljak itt egy olyan karrierre, amelynél nagyobbat senki nem futott meg s amely egészen bizonyosan Kánona a karriereknek. Dávidra gondolok, Isten emberére, a kis pásztorfiúra, akiből király lett, Azért éppen őrá, mert az ő portréján részletesen fel vannak sorolva az igazi műveltség lényeges jegyei . . . „jól tud hárfázni, erős vitéz, hadakozó férfiú, eszes és szép és az Úr vagyon övele. (I. Sámuel 16, 18.)

Jól tud hárfázni: a mindig örvendező lélek állandó derűjére mutat ez. Erős vitéz: benne van minden, amit a praktikus cserkésznevelés ideáljának tartunk. Hadakozó férfiú: harcos egyéniség az élet minden frontján, szolgálatos lélek, szociális lény. Eszes: ismeri helyét és jelentőségét a világban. Szép. (Oh ez a mosolygós arcú, pirospozsgás, barátságosan figyelmes, okoszemű fiatal emberek számára sem nem elérhetetlen vágy, sem nem külön probléma.)

Igaz, hogy csak azok számára elérhető cél, akikkel az Úr velök vagyon.

Cserkészlet és cserkész „tanmenet“.

Sokat törtem már a fejem rajta, sokáig hasztalanul: miért van a cserkészmozgalom története az újoncpróbában, miért nem az 1. osztályú próba egyik pontja? Mostanában az az érzésem, hogy végre tudom, miért. De azért megkérdem tőletek is: jól tudom-e?

Arra jöttem rá nevezetesen, hogy egyetlen cserkésznek sem lehet az közömbös, hogy ő cserkész, a másik fiú meg nem az és hogy mit is jelent hát tulajdonképpen cserkésznek lenni? És arra is rájöttem, hogy itt a vezérkönyvben mindig az az örök téma, hogy az élet minden elképzelhető tarkaságában, különleges és közönséges alkalmakkor, ki a cserkész és ki nem az? Szóval: előbb cserkésznek érzi az ember magát, azután megtanul morzézni és szerez kielégítő táborozási pontot. Így került és ezért van a mozgalom története az újoncpróba pontjai között.

Nekem is ezért támadt az a különös gondolatom, hogy megkérdjem: hát például november elsején ki a cserkész és ki nem az?

Lehet írni a lasszózásról, a cserkészházról, a hetedik cser-

készítvény újszerű felfogásáról, a 967. sz. csapat legutóbb rendezett tábori beszámolójáról, de mit lehet írni november elsejére? Csak azt, amit az előbb mondtam, de mennél tovább törom a fejem a feleleten, annál tisztábban látom, hogy fontos és aktuális kérdés feltennünk az év bármely szakaszában, honnan ismerszik meg az igazi cserkész?

Kérdésre hadd felelek előljáróban egy másik kérdéssel: Ki a cserkész szeptemberben? A felelet nagyon könnyűnek látszik (de csak látszik annak, kijelentem). Az, aki emberebb ember és magyarabb magyar szeretne lenni. Nagyon helyes, a Vezetők Könyvében sincs különben, de melyik fiú váltja ezt a nagy bankót szeptemberben aprópénzre? No, erre a kérdésre már százféleképpen is lehetne felelni, van azonban a százféle felelet között egy, azt mindenkinek el kell fogadni, akármilyen a felfogása más egyéb kérdésben:

Szeptemberben az a cserkész, aki úgy akar emberebb ember és magyarabb magyar lenni, hogy megmarad vagy beáll cserkésznek. Ez a döntő lépés. Aki ezt megteszi: cserkész, aki nem teszi meg: az lehet inas, gimnazista, jó fiú, filozófus, ezermester, előtornász, szavaló, próféta, korunk hőse, lehet (mi nem vagyunk elbizakodott emberek) ember a talpán és igaz magyar is, de nem lehet cserkész.

Ki a cserkész októberben? Meg kell vallanom, nehezebb kérdés, mint az előbbi. Csak az tud rá felelni, aki életében már volt valahol először. Aki már volt valaha egészen gyámoltalan, csupa kérdőjel — nem tudva, mi hol áll és mi hol van? Aki ezt sohasem próbálta, az hallgasson, aki már volt hasonló helyzetben, az igazat ad nekem, ha így felelek:

Októberben az a cserkész, aki elhiszi, hogy a többi húszezer együttvéve jobban tudja, ki a cserkész, mint ő egymaga, különösen ha most próbálja először. Nagy tudomány ez s bizony nem mindenkinek sikerül, aki a szeptemberi toborzó szavára hallgatott. Pedig mégis így van. Aki bele tudja vetni magát őszintén, kritika nélkül, hátsó gondolatok nélkül a jó munkába, az cserkész, aki nem, az lehet éleseszű, finnyás ízlésű fiú, lelkiismeretes, jó szándékú lélek, lehet kovásza a társadalomnak, lehet egymagában nagyobb érték, mint tíz másik ember együttvéve, különállásának nagy hasznát láthatja esetleg a mozgalom is, mit mondjak még: csapattag is lehet, segédőrsvezető is, akár parancsnok is, csak éppen hogy nem cserkész. Nem lehet a munkát bírálattal kezdeni, sőt úgy sem lehet, hogy „jó, egy kis kíméleti időt most hagyok és nem fogok kritizálni, hanem aztán . . . majd . . .“ Csak annak jóhízemű a kritikája, akit százszázalékos teljesítményeinek a sikertelensége figyelmeztet arra, hogy valamit bizonyosan rosszul csinált. És — figyeljétek csak meg — csak az ilyen kritika nem esik rosszul vagy esik úgy rosszul, hogy látatja is van, nemesak mennydörgése és villámai.

Nos és kicsoda cserkész novemberben? Ez a legnehezebb kérdés. Az elsőre mindenki felelhetett, a másodikra már senki nem adhatott feleletet, mondjuk így: az édesanyja szoknyája mellől. Erre a harmadikra csak aktív cserkész felelhet. Mégpedig nem egyszerűen lilimos cserkész, hanem olyan, aki szeptemberben és októberben is igazán annak bizonyult.

Novemberben ugyanis az a cserkész, akinek magának cserkészprogrammja van. Erre való az újoncpróba, a próbaidő, meg a többi hasonló elnevezésű és szándékú cserkészintézkedés. Egy bizonyos ideig elvégezted, amivel megbíztak? Jól van. Derék ember vagy érte, de mondd csak: véreddé vált valóban? Tetszik? Elfogadod az emberré és magyarrá válás módszeréül?

És mielőtt igennel válaszolsz, figyelmeztetek, hogy én nem akármilyen programot értettem a cserkészprogramm alatt. A tíz törvényt értettem alatta, a próbákat, az őrsi életet és a tábort. Csomókötést, fiam, Morse-jeleket, főzést, nyomkeresést, térképolvasást, kötelező pénztári naplóvezetést, praktikus vallási ismereteket és kielégítő táborozást. Ru-há-za-ti sza-bály-za-tot. (Ezt azok számára írtam így ide, akik a helyesírást nem tartják fontos dolognak és mégsem tudják kifogástalanul.)

Kedves cserkésztestvéreim, higyjétek el, hogy erre a kérdésre: kicsoda cserkész, nagyon sokan nagyon sokféle feleletet szoktak adni és sok új felelet fog még ezután is születni rája. De akinek novemberre programjává vált a cserkészprogramm, az cserkész, akinek meg nem: az le fogja tenni a cserkészlilimot, ha ma nem, egy év múlva, vagy tizennyolc éves korában, vagy ha a rábíztak cserbenhagyják, vagy ha jobb helye akad, vagy ha . . . tudom is én, mikor, de egyszer valamikor egész bizonyosan. Mert nem cserkészlelek a lelke.

És ki cserkész decemberben? Csitt! Még nincs itt december elseje. Vagy ne várjuk meg, úgy gondolod, december elsejét? Én is úgy gondolom, hogy felesleges, mert . . .

. . . aki novemberben cserkész, az decemberben, sőt januárban és a hátralévő összes hónapokban is az marad. Az már köztünk vészett, itt ragadt, el van intézve, punctum. Aki novemberben is még igazán cserkész, az mindig is az marad.

Cserkészzet és fegyelem.

— Hetedik cserkésztvény. —

Az Újszövetségben három helyen is találunk hasonló parancsot. 1. Pét. 2:13—14: *Engedelmeskedjétek minden emberi rendelésnek az Úrért: akár királynak, mint fellebbvalónak; akár helytartóknak, mint akiket ő küld a gonosztévők megbüntetésére, a jót cselekvőknek pedig dicsérésére.* Tit. 3:1. *Emlékeztessétek őket, hogy a fejedelemségeknek és hatalmasságoknak engedelmeskedjenek, hódoljanak, minden jó cselekedetre készek*

legyenek. Róm. 13:1: Minden lélek engedelmeskedjék a felső hatalmasságoknak; mert nincsen hatalmasság, hanem csak Istentől: és amely hatalmasságok vannak, az Istentől rendeltettek.

A tekintély, fegyelem és engedelmisség törvénye tehát nem cserkész-törvény, hanem Isten törvénye. Azért is került bele a tíz cserkész-törvénybe, mert a tíz cserkész-törvény Isten törvényeit fogalmazta meg, vagy akarta megfogalmazni a fiúk nyelvén.

Az engedelmisség törvénye ugyanis, a többi kilenccel együtt elsősorban és különösképpen *fiú-probléma*. Ahogy semmiképpen sem való tízéves fiúnak — mondjuk — 80 kilós búzászsákot vállára venni és létrán felvinni a padlásra (ez legénynek való feladat, ha fiú csinálja, megszakad bele), éppúgy egyenesen tíz-tizenötéves fiúnak való feladat megtanulnia jó lélekkel engedelmeskedni. A kisebb fiú *még* nem tud, a nagy legény *már* nem tud engedelmeskedni. Fiú korában kell azt mindenkinek megszoknia és begyakorolnia. Akkor aztán második természetévé válik s valahányszor úgy hozza a sora, érteni fog hozzá.

De bizony trenírozni kell, mint mindent a világon, az engedelmisséget is.

Persze nem úgy, ahogy gondoljátok. De hát semmit sem úgy kell trenírozni, ahogy gondoljátok. Nem a gyakorlás az első. Énekórán sem az. Először azt szokta megpróbálni az énektanár úr, vagy a karmester úr: adott-e és kinek adott közületek Isten kegyelme zenei hallást.

A kegyelem az első. Isten kegyelme adja belénk az engedelmisségnek a lelkét.

Mennyi minden kell hozzá, míg egyáltalában szó lehet róla. Teszem azt: *feljebbvaló*. A cserkésznek nem úgy van feljebbvalója, hogy odaültetnek a nyakára egy nagyobb fiút, vagy egy akármilyen bácsit, aki aztán „örsvezető“ és „tisztúr kérem“, vagy „parancsnok, aki ha dirigál, jól teszi, hisz teheti“... A cserkésznek úgy lesz feljebbvalója, hogy ad az Isten neki egy nagyobb fiút vagy még öregebb barátot, akik után, ha úgy kívánának, leszaladna a földről, vagy juhászkutya lenne hat hétig szívesen a kedvükért, mert szereti őket. Még ha szidják is, szereti őket, a szíve szakad meg a fájdalomtól, hogy szidják, de ez a szeretetén nem változtat. Sőt.

Miért van ez így? Baj, nagy baj, ha csak szimpátiából, vagy más egyéb limonádés érzelgősség miatt. Még nagyobb baj, ha értéktelen „értékek“ imponálnak a fiatalabbnak az öregeknél. De ha csakugyan Isten kegyelme adta a fiúnak a feljebbvalókat, akkor azért van ez így, mert érzi az a fiú, hogy magában talán megúnná a dolgot, eltévedne, képtelen volna rá, ezek az öregebbek ellenben el fogják őt vezetni nagyon jó helyre.

Jézus Krisztushoz. Talán ők se jutnának el magukban odáig. De ha már ezt a kicsit el kell vezetni hozzá, hát Isten neki. (Jár így az ember néha. Én p. o. magam kedvéért sohasem mentem volna el a Mezőgazdasági Múzeumba, de egyszer falumbelieket kalauzoltam Pesten, hát az ő kedvükért elvezettem őket oda s megnéztem magam is.)

Mindebből pedig az a tanulság, hogy tekintély, engedelmesség és fegyelem nincs erőltetve, kívülről-befelé. Ami így van, nem igazi. Önként van csak, jó lélekkel, készséggel, Istentől van.

A cserkészlet arravaló, vagy arra volna való, hogy a fiú olyan vezetőket is kaphasson, akiket szíve szerint maga választ. Mindenütt-másutt olyanoknak kell engedelmeskednie, akiket rátukmáltak. A vezetőknek meg arra volna jó a cserkészlet, hogy egyrészt olyanok is vezethessenek, akikre másutt ilyen feladat sohasem hárul, másrészt azok, akik másutt kénytelen-kelletlen engedelmeskedő „alárendeltek” vezetnek, legalább itt kapjanak önkénteseket.

Ezt parancsolná a hetedik parancs.

Cserkészlet és kegyelet.

Az 1. sz. cserkészcsapat tagja vagyok. Ichthys-csapat ez, bibliaolvasók a tagjai, felekezet szerint nagy többségben reformátusok. Ez a csapat minden év nov. 2-án, halottak napján kizarándokol a budapesti temetőbe s megkoszorúzza meghalt volt tagjainak sírját vagy sírkövét. Innen tudom én azt, hogy halottak napjáról szólnom református fiúk előtt tartozó kötelességem.

Mielőtt tehát megfonnátok idei koszorúitokat, leányok és fiúk, gondoljátok meg a következőket:

1) Az angyal kérdezte az asszonyoktól Jézus nyitott sírjánál: Mit keresitek holtak között az élőt? Töletek is ezt kérdi. Az a kedvesetek, akinek a sírjára koszorút akartok tenni, nincs abban a sírban. Nem halott, él, mert örökélet ígértetett nekünk. Neki is. Vagy nem hiszed talán az örökéletet?

2) Esetleg nem a halottnak szól a koszorú, hanem a még élő rokonoknak és ismerősöknek? Mint annakidején a díszesebb koporsó, szaporább harangszó, esetleg a sír szájánál elsírt könnyek is? Ez lehet, mert a koporsóban fekvő halott nem tud róla semmit (az örökéletet élő pedig — már láttuk — nem igényli.) Ez lehet, de a környező világ sok minden egyébre is rá akar venni. (Udvariaskodj, ne mondd meg az igazat, igazíts a szerencséd kerekén, ahol lehet stb.) Azokban is engedsz neki?

3) Vagy éppenséggel neked magadnak kell a koszorú? Mint ahogy a könnyek is magadat siratták, úgy lehet? Ez a

legvalószínűbb, de egyben a legönzőbb ok is. Vitatkoznunk vele lehetetlen volna. Egyszerűen leszögezzük tehát: érthető, de nem Ichthys-cserkész magatartás.

Cserkészzet és társadalmi szokások.

Legeslegelőször azt állapítsuk meg félreértés elkerülése végett, hogy táncolni és bálozni nem ugyanaz a dolog. Az egyén táncol és a társadalom bálozik. Az egyén táncol, illetőleg helyesebben a párok táncolnak, a társadalom pedig táncol és még sok minden egyebet művel, mikor bálozik.

Hadd ne beszéljünk most a táncról. Beszéljünk a bál többi alkotó eleméről. Pompa van jelen rajta: pénz és jókedvfölösleg. Kíváncsi vagyok rá, lehet-e ma társadalmi réteg, amelynek fölösleges pénze és túlaradó jókedve volna, helyesebben pénzének vagy jókedvének fölösen volna szabad lennie, mikor a nyomorúság elborít bennünket. Fiúk és leányok vannak a bálon: kérdezem, mit akarnak ezek a fiúk és ezek a lányok egymástól mai napság. Régebben sem egymás szép szeméért találkoztak a bálokon (ha egyebütt igen, bálon nem), de régebben lehetett házasság a vége a farsangi mulatozásnak, ellenben mi végre báloznak ma, az ifjúság véres és kilátástalan elhelyezkedési problémái között. Névre szóló meghívó van a bálon, tehát exkluzivitás van rajta, szerfölött stílusos valami egymásra agyarkodó társadalmi ellentétek idején. Máskor csak sértődések kísérték a bálók eme jellegzetes sajátosságát, ma provokálón hat minden kivilágított ablaksor, minden kiszüremkedő muzsikaszó, minden átlumpolt éjtszaka és minden fényes báli öltözet — az éhes, rongyos, savanyúszájú, didergő és ezerféleképpen kintrekedt ezrek baljóslatú tömegeire.

Ennyit a bálról általában. Vonatkozik ez természetesen a bálozó cserkészekre mind, tehát azokra a cserkészekre, akik egyénenként, személy szerint elmennek a bálba. De mit szólnak nem a bálozó cserkészekre, hanem a bálozó cserkészetre? Hiszen nemcsak cserkészek báloznak, cserkészcsapatok is rendeznek bált.

Istenem, mit mondhatunk erre? Minden ilyen csapat félreértette a cserkészzet lényegét. Az igazi cserkészzet: szecesszió, új életrendezés, kivonulás a társadalomból. A bálozó csapatok homlokegyenest ellenkezőképpen cselekszenek, megalkusznak a körülményekkel, kiegyeznek ötven percentre, belenyugosznak a változhatatlanba, szolidaritást vállalnak a fennálló, az érvényes, a hagyományos társadalmi szokásokkal.

...És ha Ichthys-csapatok rendeznek bált?

Oh, azoknak a legkönnyebb. A szívem vérével írom: a legtöbbje valamelyik protestáns egyház csapata, tehát kibérel-

heti erre az alkalomra a gyülekezeti termet, vagy a templomot. Az úrasztalára éppen jól odaillesik a cimbalom, a primás kényelmesen hajladozhat jobbra-balra a szószékből . . .

Vagy a „Kirche“ mint templom szentebb, mint a „Kirche“, azaz az egyház? A kövek bemocskolásától félünk, annak a pusztá elképzelése botránkozás, a lélek, a szenteknek egyessége viszont szabad préda? Hát el lehet a gyülekezetnek bujnia Isten elől semleges helyre, csak az a fontos, hogy a „genius loci“ és a pusztá név „totemje“ meg ne sértessék?

Nem, Ichthys-csapatok nem rendezhetnek bált. Ha rendeznek, nem Ichthys-csapatok többé.

Egységes magyar cserkészszellem.

A cserkészbiztosok számára szerkesztett „Vezetők Lapjában“ tartalmazom hozzászólásokat olvastam az „Ichthys“-gondolathoz. Vannak, akik a magyar cserkészlet egységét féltik ettől a bibliás különködéstől. Jogosulatlan félelem ez. A mai magyar cserkészlet egységes szelleme áthatotta és teljesen a maga képére formálta már még a legintrazingensebben, a legtradicionálisabban „evangéliumi“ szellemű 1. sz. BKIE csapatot is. Ime a bizonyítékok.

1. Az 1. sz. BKIE csapat épp olyan kritika és gondolkozás nélkül fogadja el objektív bírónak teljesítményei megítélésénél egyik politikai napilapunkat, mint a többi cserkészcsapatok. Észre sem veszi, hogy ez a pályázat a többi csapatoknak szól, nem neki. Nem tűnődik rajta egy pillanatig sem, hogy vajjon, ha e lappal ellentétes politikai szellemű lap tűzne ki egyszer hasonló pályázatot, részt venne-e, sőt tovább megyek, részt vehetne-e rajta gátlás nélkül? Vállalnák-e a mostani szakértők akkor a bírálói tisztet? (Pedig a cserkészlet állítólag nem politizál!) Nem probléma számára az sem, meddig tart egy napilap illetékessége: csak hírüladhatja vagy meg is jutalmazhatja, ha egy cserkészcsapat egy kis falu rongyos gyermekeit cipőhöz juttatta.

2. Mielőtt egyáltalán benevezne egy mérkőzésre, eszébe sem jut jobban körülnézni: nem hiányoznak-e a becsületes küzdelem előfeltételei? Ott lehet-e mindenki, aki ott szeretne és ott tudna lenni? Én most csak négy kis fiút említek meg, aki nem lehet ott. Az egyik zsidó és nincs kedve zsidó csapatba lépni. A másik nem mehet el. nagytáborba, mert az apja külföldre szokta abban az időben küldeni s a csapata ezt nem nézi szívesen, előbb bünteti, aztán kizárja. A harmadik elégséges tanuló, vagy nem tud cserkészruhát csináltatni, vagy internista, vagy pajkosabb vérmérsékletű az átlagos diáknál, már nem tudom egészen pontosan, mi baj van vele, elég az hozzá, hogy

szúrja a szemet, rontja a csapat színvonalát, legjobb, ha csöndesen eltávozik. A negyedik református és nem hajlandó keresztet vetni egy piarista csapatban; más csapatba belépnie viszont sem alkalma, sem lehetősége: abba kell hagynia a cserkészkedést. A BKIE-nek, mint bibliás csapatnak már a Nemzeti Nagytáborban és a Jamboreen sem lett volna szabad hasonló anomáliák miatt résztvennie, nemhogy a mostani versengésen.

3. A BKIE cserkészek „kvittek lettek“ legalább is a multat illetőleg ezzel a versennyel. Eladták az elsőszülöttségüket — egy teljes cserkészfelszerelésért. Olesó bérért dolgoznak szociális téren, de mégis nem egyebek bérmunkásoknál. (Legfeljebb vitatkozhatnak rajta tovább, hol végződik az amatőr és hol kezdődik a profi.)

4. Befejezésül hadd álljon itt a BKIE cserkészek pályázatának zárószóiról egy részlet és a Bibliából is néhány részlet. „Egész munkánk arra irányul, hogy . . . egész férfiakat adhassunk a nagy magyar Családnak, melyben mindenki egész emberként vívhassa ki munkája méltó jutalmát.“

„Semmit sem hoztunk a világra, világos, hogy ki sem vihettünk semmit.“ (I. Tim. 6: 7.) Krisztus „nem tekintette zsákmánynak azt, hogy ő az Istennel egyenlő.“ (Fil. 2: 6.) „Isten az, aki munkálja bennetek mind az akarást, mind a munkálást jó kedvéből“ (Fil. 2: 13.) „Mindenikünknek pedig adatott a kegyelem Krisztustól osztott ajándéknak mértéke szerint“ (Ef. 4: 6.) „Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által: és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez: Nem cselekedetekből, hogy senki ne kérkedjék.“ (Ef. 2: 8—9.)

Ki meri magáról azt állítani, hogy ő egész embereket tud nevelni; és hol az az egész ember a maga eredendő bűneinek rabságában? Mit vívhatok én ki, aki szegény, bűnöktől porba sujtott gyarló féreg vagyok. Miféle jutalmat érdemel az én munkám kárhozaton és poklon kívül? Ki ad nekem jogot válogatnom Isten ajándékai között, hogy ez méltó, az nem méltó az én teljesítményeimhez?

„Oh én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből?“ (Róm. 7: 24.).

A BKIE és a többi KIE pedig jól teszi, ha fontolóra kezdi venni: megfelelő környezetben nevelődnek-e serdülő fiai a magyar cserkészmozgalom keretei között. Jézus Krisztus jó vitézeivé fejlődhetnek-e egy nagyon tiszteletreméltó, sok áldást jelentő, de a mi célkitűzéseinkkel és módszereinkkel merőben ellentétes pedagógia hatása alatt. Én — a fájdalmas tények láttára — tisztelettel kételkedni bátorkodom ebben.

Búcsú a cserkészettől.

Tisztelettel és szeretettel bejelentem, hogy a társelnöki tisztséget tovább viselnem nincs módomban s ezért le is mondok róla.

Lemondásomnak több oka van.

Első oka fizikai. Nincs elég időm rá. Azért említem ezt elsősorban, mert valószínű, hogy a többi ok mind belőle magyarázódik. Mikor a megbízást elfogadtam, rajparancsnok voltam a BKIE-ben és a KIE serdülőtítkára. Az egyik heti két órát jelentett, a másik a vasárnapot s néha a hétfőt. Azóta csapatparancsnok lettem, Ichthys munkás (így nevezzük a serdülők közti országos belmisszió munka központi irányítását), Az Erő szerkesztője s továbbra is KIE titkár. Ez a négy megbízás szervesen összefügg, de más munkára nem is hagy aztán sem időt, sem energiát. Nem tudok a szövetségi ügyekkel annyit törődni, amennyit kellene.

Ennek következtében nincs időm a jelenlegi szövetségi munkát akkora mértékben irányítani, ellenőrizni, mint amekkorára mértékben annak lennem, lelkiismeretbeli kötelességemnek tartanám. Ezért látszik a fényűző propaganda, bürokratikus-abszolutisztikus ügykezelés, diktátori hang vagy legalább is hanghordozás, a nepotizmus vádja úgy, mintha az az Ichthys-cserkészlet szívesen túrt mostohagyermeké, vagy egyenesen lényegéből folyó szerves velejárója lenne. Sem kifejezni, sem eltűnni, sem vele azonosítani magamat nem akarom. Küzdenem ellene még jobban mint eddig is küzdöttem — a mondott okok miatt a közeljövőben legalább lehetetlen. Vissza kell vonulnom.

Magamat okolom azért is, ha a sokat emlegetett egység kath. és prot. részről inkább csak feltevés, forma vagy tradicionális kölcsönös tűrés következménye. Mert ez aztán — cserkészlelkem mélyiből mondom ezt — egészséges formájában is csak ilyen lehet: testvéri. Ma a tényleges helyzet az, hogy a társelnökök — vagy legalább is én — az Elnök úr felfogásáról, terveiről vagy cselekedeteiről nem tudunk többet, mint az intézőbizottság tagjai. Elvi kérdéseket egymás között még sohasem tisztáztunk. BKIE tiszték között — pedig azok csak közelebb érzik magukat egymáshoz — sokkal több eszmecsere folyik, mint mi közöttünk. Az egység nem aktív, pedig tudom, hogy a szakadás sokkal kevesebb veszélye nélkül a mainál lehetne az. Sőt annak kellene lennie.

Az orsz. elnök úr részéről sokkal több jószándékot és őszinte törekvést tapasztaltam erre, mint amennyit igazán felhasználnom módomban állott s így megint csak magamra vetettek, ha a helyzet ma — szerintem — nem kielégítő. Megint csak úgy segíthetek rajta, ha átadom a helyemet másnak.

Teszem mély hálával azok iránt, akik nehéz munkámban mindig csak segítettek, akiknek a lelkéből csak szeretet áradt felém s azzal az ígérettel, hogy amikor csak tehetem és várják, jobb közkatonája leszek a cserkészmozgalomnak, mint amilyen vezére lehettem. Szeretném, ha olyan minden keserűségtől ment emléket hagynék magam után, amelyet — a nehézségek őszinte feltárása mellett is — elvihetnem magammal Isten megengedte.

Jó munkát!

II.

A cserkészlet mint mozgalom.

A világnézeti cserkészlet mint mozgalom.

A cserkészlet: *út* egy harmonikusabb, tökéletesebb élet-ideál felé, mert maga is tisztább *életforma*, mint a bennünket körülvevő mindennapi élet formája. Minden olyan fiú, aki erre törekszik, még pedig gyakorlatban és elméletben egyaránt: magyar cserkész és tagja a csapatán keresztül a Magyar Cserkészszövetségnek.

Út és forma hangsúlyozzák, hogy a cserkészlet nem ad az élni tanulónak élettartalmat, hanem csak alkalmat és módot, hogy órái és percei megtelhessenek tartalommal. Ez azt jelenti, hogy a cserkészletnek több ága lehetséges. Ha valakit az evangélium fénye és melege indított meg, kísért és vezetett el egy magasabb életideálhoz, a Jézus Krisztushoz és tanított meg egy nemesebb élet élésére, attól a perctől fogva, hogy keresni kezdte ezt a regulátort, hogy vágyat érezett rábízni magát: Ichthys-cserkész és csapatán keresztül tagja a Magyar Cserkész Szövetség Ichthys-csoportjának.

De még ebben a kis csoportban is képzelhetők változatok. Egyik csapat egyházához való szorosabb kapcsolat által, másik éppen az egyházon kívül és felekezeti határok nélkül, a harmadik az egy foglalkozásúak együttnevelésével gondolják megkönnyíthetni az evangélium szívek felé vezető útját s meggyorsíthatni minél elevebb erejének a tempóját. Ezek szervezeti eltérések.

Vannak módszertani variánsok is. Egyik csapat hamarabb, másik később adja kezébe a gyerekeknek a Bibliát s van olyan csapat is, amely csak hűséges munkája megkoszorúzásaképpen meri remélni, hogy tagjai idővel bibliaolvasókká is válhatnak. Maga a cserkészmunka is különbözhetik. Sokszor egészen külső körülmények miatt is. (Cserkészotthon hiánya, esti szabadidő, utcagyerekek közötti munka stb.)

A Ker. Ifj. Egy. serdülők közötti munkaága azoknak ajánlja fel szervezet és módszer tekintetében szolgálatait, akik vele egy értelemben működtek eddig s óhajtanak dolgozni ezután is. Azaz:

- 1) Párizsi alapunkra helyezkednek.
- 2) A Bibliát mennél hamarabb a gyermekek életkánójává merik tenni. (A vezetőjük tehát már úgy érzi, hogy a maga életét felajánlotta Jézus Krisztusnak s a munka minden fázisában számot tud adni róla, mikor és hogy képzele a nyílt bizonyosságtétel éltető erejét a gyermekek lelke felé.)
3. Cserkészprogramjukat Lukács 2: 52. alapján dolgozzák ki. (Esetleg kísérletképpen az amerikai program segítségével.)

Ezeknek a csapatoknak egyelőre két formában tudunk szolgálni:

I. Konferenciát tartunk módszertani és más gyakorlati kérdések felvetése, megvilágítása vagy megvitatása céljából.

II. A K. I. E. csapatok közé való felvétel formájában bekapcsolhatjuk őket a Y. M. C. A. (szó szerint fiatal emberek keresztény egyesületeinek) a világszövetségébe. Hogy ez látóköriük kiszélesítésére nézve mit jelent, de meg, hogy a mai trösztök, entente cordiale-ok, hármasszövetségek, Pax Romanak, világában milyen életbevágóan fontos, felesleges talán hangsúlyozni.

Konferenciákra s *azután*, ha tetszik, a KIE cserkészcsapatok sorába való belépésre a csapat minden vezetőjét cserkésztestvéri szeretettel meghívjuk és várjuk.

Cserkészzászló-avatás, mint mozgalmi problémák tisztázása.

A bibliaolvasó cserkészcsapatok zászlót avattak a múlt hónap végén, 26-án, vasárnap. Az akadályokat egy szerető szívű cserkészmama háritotta el anyagiakkal nem sokat törődő, fiatalos könnyelműségük elöl s magát a zászlót is a szeretet hímezte meg: velök egy célért, ugyanazon eszközökkel küzdő leányok gyöngéd ujjai. Aztán kibomlott a zászló vászna s a köré sereglők Isten különös kegyelméért könyörögtek időben is legeslegelőször. A prédikáló pap, Szabó Imre, fasori lelkész, Malakíást, a halott kor mesgyéjén jövőbe néző prófétát szólaltatta meg (4: 5—6.), mert halottnak tartja a jelent és jövőtépítő fontosságot tulajdonít a cserkészinges, Bibliát forgató gyermekeknek.

Ima után az evangéliumi alapon álló Ichthys cserkészcsapatok vezetősége kérésére özv. Solymossy Ödönné, a zászló-anya, meghatva, áldást kívánóan adta át,

Ravasz Árpád, a Magyar Cserkész Szövetség dísztagja átvette, dr. Kirchknopf Gusztáv ev. lelkész megáldotta a zászlót.

Azután Isten általános kegyelmét kérték a zászló köré gyülekezett csapatok olyan helyeken, ahol legtisztább formájában nyilatkozik.

1. A *szépség* birodalmát áhítózó szomjas lélekkel szinte minden vonatkozásában bebarangolták. Voltak

a) a Szépművészeti Múzeum gyönyörű képei között.

b) Vajdahunyad klasszikus vonalú épületei előtt,

c) Anonymus monumentális és gróf Károlyi kedves szobra lábainál.

d) A Városliget őszi pompájában.

e) Magyar nóták, magyar anekdóták, magyar versek lelki fürdőjében.

f) Orgonazúgás érzelmi magaslatain (nem-szédülő lélekkel).

2. A *munka* verejtékgyöngyös imáját is elrebegették. Őrsi-, raj-, csapat-összejövetel, Ichthys összesereglés, szülői értekezlet és tábor-tűz formájában minden alkalmatosságot megpróbáltunk az új zászló megkomolyító közelében, amit négy fal között cserkészek végezni szoktak. A fásori gimnázium szerető (és türelmes) vendéglátó gazdának bizonyult. Az összejöveteleken négy próbapont szerepelt (meglepetésszerűleg persze):

a) Az egyes fiúk megfigyelőképessége (parancsátvétel, továbbadás, zavaró jelenségek semmibevétele, feltűnő jelenségek megjegyzése, rövid idő hasznosítása formájában).

b) Az egyes formációk fegyelme (riadó, tűzilárma, első segélynyújtás, kétes helyzet esete kapcsán).

c) Az egész Ichthys belső szervezete (nem részleteiben is előkészített program, össze nem szokott csapatok együttműködése, nyilvános tárgyalás elvi kérdésekről, közös tábor-tűz próbák nélkül: feladatok, amelyeket sikerrel csak szent naivitású kedélyek individuális és önkéntes tömörülése oldhat meg igazán).

d) Az Ichthys-szülők cserkészbarátsága. (Mert csak igazi cserkészbarátság bírja ki azt az időpazarlást és idegörlő lármát, amellyel ez a cserkészdélután — szükségszerűen — lezajlott és csak szülői szeretet egyezhetik bele a családi fesztelenségnek abba a cserkészfogalmazásába, amellyel őket ide-oda parancsolgattuk sokszor bizony székestül is, ha több hely kellett), vallattuk, becéztük, pénzügyileg fosztogattuk, hogy most utólag nem győzzük a bocsánatukat kérni érte. De a próbát — büszkék vagyunk rájuk — valamennyien megállották.

Tanonccserkészlet.

— *Az igazi cserkésztestvériség.* —

A Budapesti Református Keresztyén Ifjúsági Egyesület cserkészcsapatai december hó 11-én, vasárnap délután ünnepelték vadgalamb munkájuk ötödik évfordulóját. Odafelé menet egy irodatisztfforma ember botlott bele a villamosunkon egy munkáskülsejű másik szegény emberbe a szemem láttára. A munkás sötét arccal sziszegett fogai közt valami káromkodás-szerű mondást, a másik hangos méltatlankodással, fitymálólag törölgette le ruhájáról a rajta esett foltot.

Az ünnep aztán lassankint megásta ennek a visszás hangulatomnak a sírját és minden műsorszáma egy-egy hantot vett fölébe, míg lassan-lassan egészen elföldelődött.

Nem fontos — bár fölöttébb érdekes volt — mi minden szép és ravasz cserkész különlegességgel ültek ünnepet lelkes fiaink, engem legalább inkább az ragadott meg: hogy ünnepeltek és mindenekfölött a ránknehezede legközelebbi huszont évre megvigasztalón az vált bennem túl ezen az ünnepi alkalmon eleven erővé: amit ünnepeltek.

Összeverődött ott három kis szobában úgy vagy százharmincfőnyi csapattal csupa pesti gyerek. Nagyurak kényeztetett gyereke és szegény házmester családoké, gimnázista fiatalúr és suszterinas vegyesen.

Úgy ünnepeltek, hogy énekeltek, imádkoztak, Szentírást olvastak, meghallgattak két komoly beszédet, meg egy még komolyabb bibliamagyarazatot és mégis maradt elég jókedvük, közben két tucat szép magyar nótát végigdalolni és görögtűzfényben vicces kísértetjárással rémitgetni egymást. Színdarabot is játszottak, úgy, ahogy csak cserkészek tudnak ilyesmit eljátszani: adva van a téma, a színhely és az idő, a többit majd adja a pillanat hangulata és a közvetlenség, amelynek így nem volt alkalma elsikkadni.

Azt ünnepelték, hogy együtt lehetnek, nagyurak kényeztetett gyereke és szegény házmester családoké, gimnázista fiatalúr, suszterinas, boltossegéd, vasgyári tanoncok.

Mert ha a BKIE vadgalambjai ünnepelnek, ennek a mély és jövőtépitő szociális gondolatuknak az ünnepét ülik. Hogy minden előítéletlen keresztülgázolva és ledöntve szilárdnak látszó gátakat, már évek óta sikerrel folytatják azt a munkát, melyet egyik napilapunk híradása szerint csak most akar a Magyar Cserkészszövetség „egyelőre kísérletképpen“ megvalósítani: diákok és tanoncok közös cserkésznevelését.

Aztán fogadalomtétel és fogadalomújítás volt. Visszatekintő ünnep után jövőbe néző ünnep. Előbb kisfiúk tettek fogadalmat, aztán cserkésztestvérek. Az egyik csapatnál azt jelen-

tette a BKIE szellem diadalmas terjeszkedését, hogy annyian vannak és olyan kis gyerekek, a másíknál az ellenkezője: hogy bajszos, pápaszemes komoly bácsik jónak látják letenni ezt a fogadalmat és hogy nincsenek a fogadalmuk nagyon komoly voltát kétségbevontató túlságos számosan. Mert BKIE cserkésznek és BKIE tisztnek lenni éppen olyan szép, mint amilyen nehéz munka.

Olyan jó és olyan lelket komolyító volt utána sorba megszököltni a magyar zászló fakult háromszínű vásznát . . .

. . . Hazafelé menet ugyanazokkal a sötét, gyűlölködő és fitymáló tekintetekkel utaztam együtt a villamoson. Olyan jó volt egész bizonyosan érezni róluk, hogy egy haldokló világ utolsó maradványai. Olyan gögösek, úgy megharaguszna, mintha nem is az ő eltakarításukra szervezkednék az apostolok szent hevületével és elszántságával százhusz—százötven pesti gyerek. Hajnalban is akkor van leghidegebb, mikor Kelet felől már szürkellik az ég, alig bírva már tovább rejtegetni az áldott nap égő sugarait.

Falusi cserkészzet.

— *Tábor után. — A B. R. K. I. E. cserkészek nyári vidéki munkája 1922-ben. —*

Tábor végére vidéki vendégeket kaptunk. Cserkészvezetőink nagyrésze mindjárt a táborból Karcagra utazott konferenciára. Egyszerre tárult így elénk a nagy magyar alföld Csipkerózsa-álmát alvó mesebeli mozdulatlansága és a magunk lelkének eddig nem is érzett nagy felelőssége, hogy mi mesebeli „legkisebb királyúrfiak“ ébreszthetjük fel csak e hétalvó birodalmat, vagy pedig örök álmra dermed és annak is mi leszünk majd az oka.

Hívott-hívogatott bennünket Csipkerózsa királykisasszony. És mi nem vártuk meg a végzetes harmadszori hasztalan szólítást, jól tudván, milyen keserves zarándok út az efféle mulasztás adója a mesékben. Hanem vőlegényi fájdalmas gyönyörűséggel tördeltünk rést az összeborult Krisztustövis-eleven sövényen. „Minden ág megtépte, tüske megszaggatta“, de aléltabbá nem tette jóakaratomkat. És ha nem jutottak is el előőrseink a királykisasszony alvókamrájáig, ma még szolgáljon boldog örömeinkre azt mondhatni magunkról, hogy első hívó szavára siettek feléje. A későbbi munkának már nem oly töretlen az útja és ez az ő művük.

Kik voltak, hol voltak és mi mindent csináltak: számoljanak be róla ők maguk. Lelkes önbizalmuk, ujjongó örömeik egy-egy jelenségnek talán nagyobb fontosságot tulajdonít a kelletténél — hagyján. Lehet-e kézben tartani kalapunkat és

nem röpíteni az ég felé kacagva, mikor Csipkerózsza pihegő lehellete először rebbenti meg az eléje tartott piheszálakat és mikor ez oly igen az életet jelenti. Méginkább, ha az életnek ez az első mozdulása nagyrészt mégis a mi élesztési kísérleteink első eredménye.

Beszámolók.

1.

BERETTYÓÚJFALU.

Sándor bátyámmal (Karácsony Sándor tanár, vén cserkészünkkel) aug. 5-én érkeztem Berettyóújfaluba. Személyünknek s eszméinknek egyaránt szíves befogadója dr. Hajdu Gyula n. t. úr volt. Sándor bátyám másnap délig volt itt és addig a munka megkezdésének előkészítéséről beszélgettünk. A tulajdonképpeni előkészítés azonban csak azután kezdődött meg.

Minthogy a cserkészlet e városban csaknem teljesen ismeretlen volt, előbb az ifjúsággal foglalkozó és irántuk érdeklődést mutató emberekkel folytattam megbeszéléseket és általuk jutottam aztán közvetlenebb érintkezésbe a fiatalsággal. Megbeszéléseket folytattam a gazdasági szakiskola részéről Brózik Dezső igazgató úrral, a B. U. S. E., valamint az itteni iparosok és kereskedők köre részéről Kiss Antal fogtechnikus úrral, a polgári fiú iskola részéről Barkóczy tanár úrral, ki beszélgetésünk során kijelentette, hogy ha elfoglalja Derecskén a polg. isk. igazgatói állását, a cserkészmozgalmat egész lélekkel karolja majd fel ott is. Mindannyian lelkesedéssel fogadták a halottakat, és a maguk részéről is helyeselték a tervet, hogy a fiúk közül néhányat a munka gyakorlati megismerése és tartósabb lendületvétele céljából fölvigyünk aug. végi utótáborunkba. Hadd lássanak ők és vigyék ők haza a látottakat, hogy ne távolról jövőktől, hanem maguk között valóktól hallják a munka vonzó, nemes szépségeit. Ezeket tártam föl előttük az iparoskörben tartott előadásomban, valamint beszélgetéseinkben is, amikor az egész mozgalomról, céljainkról, elveinkről, eszközeinkről és a gyakorlati kivitelről beszéltem a fiatalságnak.

Sajnos, időm kiszabott rövidege csak néhányal engedte meg a közvetlen egyénenkénti beszélgetést, de így is őszinte lelkesedést tapasztaltam úgy a felnőttek, mint a közvetlenül érdekelt serdülők között.

Míg ezek a megbeszélések folytak, megindult egy gyűjtési akció a csapat számára, amely egyrészt a tábor költségeit volt hivatva fedezni, másrészt bizonyos anyagi függetlenséget óhajtott biztosítani az alakuló csapatnak.

A szépen indult gyűjtés nagy lendületet nyert azért, hogy Bölönyi András, Bihar vm. ott székelő alispánja 2000 K-át ajánlott fel a vármegye részéről. További fejtegetéseim során

pedig még évenként megismétlődő anyagi támogatásáról is biztosított. A gyűjtés különben több, mint ötezer koronával zárt le.

Mielőtt egyheti ottartózkodásom után eltávoztam volna, megalakítottunk egy pártfogó tanácsot, az érdeklődők társaságát. Meghívásunkra az említett urakon kívül megjelentek Nadányi János és Miskolczi urak is. A megjelentek, miután eléjük tártam a mozgalom jelentőségét, egész nemzeti életünkre kiható döntő fontosságát és így nélkülözhetetlen szükségességét, egész lélekkel állottak mint pártfogók az ügy mellé és vállalták az erkölcsi súly biztosítását úgy be-, mint kifelé, a mozgalom ismertté tételét, a fiúkkal való érintkezés fönntartását és az időnkinti ellenőrzést.

Ezekután, minthogy három diák és három iparosfiú feljövetele, valamint a talaj előkészítése biztosítottnak látszott, haza utaztam.

Ma már a tervezett tábor után vagyunk és bár nem nyújthattuk mindazt, amit egy nagy tábor nyújthat, a fiúkkal való közvetlen beszélgetéseim arról győztek meg, hogy lelkesedés lobog lelkükben és komoly elhatározások is érlelődtek bennük lélekből fakadó K. I. E. szellemű cserkészmunka megkezdésére.

Miután elláttam őket tanácsokkal, útbaigazításokkal a jövő munkára, hazautaztak földesi, püspökladányi, debreceni és karcagi testvéreikkel.

A magot elhintettük. Istentől kérünk áldást reá, hogy dús kalászbá hajtson.

Batiz Dénes, segédtsizt.

2.

KABA.

A cserkészmozgalom kifejlesztése hazánkban, különösen keresztyén cserkészcsapatok alakítása már régi terve a B. K. I. E.-nek. Egy ilyen cserkészcsapat megalakítása céljából kerültem én is le a Hajdúföld egy nagy községébe, Kabára. Kaba közönsége a cserkészeket nem ismerte s csak szórványosan találtam olyanokat, kik a cserkészmozgalom célja felől némileg tájékozva voltak. Sokan — mint legtöbbször, ahol a cserkészkalap feltűnik — katonaságnak, avagy túristatársaságnak gondolták azt a kis őröt, melyet sikerült az első napokban összehoznom. Az őr tagjai egyelőre kabai diákok voltak. Ezek a fiúk nagy lelkesedéssel dolgoztak velem egész idő alatt, míg ott voltam. Ez a lelkesedés több volt a szalmalángnál. A fiúk komolyan akarnak cserkészek lenni, látszott rajtuk. 2—3 nap alatt már 7 lelkes tagot számláltak a kabai „Sasok“. Megértőink is akadtak szép számmal. Pártolólag álltak mellénk a cserkészek szülei is. Barabás Samu nagytiszteletű úr teljes támoga-

tást ígért. Megalakulásunk után a fiúkat igyekeztem megismerni és „átgyúrni“ a cserkészzet számára. Erre kitűnő alkalom volt több apróbb kirándulás, de különösen az egyhetes kirándulásunk a Felvidékre. E kirándulásban való részvételre és vezetésre engem kértek fel a fiúk, amit szívesen teljesítettem. A kirándulásunk alatt megtekintettük Miskolcot, Tapolcát, Diósgyórt, Józsafót, Aggteleket, Komjátit. Az utóbbi helyen volt szállásunk vasbányákba. Meg kell emlékezni kedves vezetőnkéről. Dede Kálmán tanító úrról, ki nem kímélve fáradságát és egészségét, együtt barangolt velünk. Kabán nekiláttunk megtanulni a cserkésztestvényt, hogy elkészüljünk a fogadalomtételre. Elérkezett nemsokára a vasárnap is, a fogadalomtétel napja. A kis órs kibontotta zászlóját és összegyülekezett kint a község határában lévő nagy réten. Szöllősy István BRKIE. cserkésztestvér előtt tette le az órs a fogadalmat a csapatlobogóra. Beszélt még Barabás nagytiszteletű úr is a fiúkhoz. Gyujtó és szívbemarkoló beszédet mondott. Bár minden magyar fiú ott lett volna s fogadott volna hűséget Krisztusnak. Mert tudjátok meg magyar fiúk: Magyarországot újra felépíteni nem táncsal, borral, mulatozással lehet, hanem komoly, becsületes, csüggedetlen szívvel. A kabai „Sasok“ erre tettek ígéretet s ezért fognak a többi cserkésztestvéreikkal együtt dolgozni.

Ifj. Máthé Tamás, cserkész órsvezető.

3.

FÖLDES.

Tisztelettel jelentem az „1. sz. B. R. K. I. E.“ csapatok vezetőségének, hogy Földesen 1921. év nyarán a következő munkát végeztük:

A cserkészmunka augusztus hó 7-én kezdődött meg. A templomban már úgy helyezkedtünk el — előre megállapított terv szerint, a cserkészruhában, — hogy az ott levő fiúkat leköthessük s elhívjuk a négy óraker tartandó cserkészdélutánra. Ezt a munkát folytattuk az istentisztelet végeztével is. Széjjel oszolva odamentünk a földesi fiúkhoz s megmondtuk nekik, hogy délutánra okvetlenül jöjjenek el, sőt másokat is hívjanak!

Propagandacélt szolgáltak a „véletlenül“ kéznél lévő cserkészfényképek és az igazolványok, de legnagyobb hatást tett: a cserkészruha!

A propaganda jól ütött be!, délután a sporttelepre a fiúk elég szép számmal (kb. 30—40) jöttek ki.

A komolyabb rész „Vigyázz! Tisztelegj!“-jel kezdődött. Utána elénekeltük a „Fel barátim“-ot, — a „BRKIE“ csapatindulóját és a cserkészindulót.

Egyikünk megmagyarázta a cserkészinduló jelentőségét.

Ezzel az ünnepélyesebb rész véget ért. Megkezdődött a játék. Sorra került a „kulacsadogató“, „svéd fogócska“, nagy tetszést aratott a „dongó“ nevezetű játék.

Pár nappal később megkezdődik a rendszeres munka Karácsony tanár úr udvarán. Először a játék, később a komoly összejövetel járja. Reggelenként lassan már rendszeressé válik a tornázás, utána játszunk, ami sokszor majdnem délig is eltart!

A tornázást Nagy Lajos cserkész vezette.

Mikor aztán a dolog komolyabb részére került a sor, erre már nem akadt annyi jelentkező, mint a játékra! Különbösen az összejövetelre jövés nem volt kényszer alatt! e nélkül is voltunk 10-en vagy 15-en mindig. Összejöveteleinket vagy a lugasban, vagy a szénapadláson tartottuk meg.

Az általános tárgy, amiről minden alkalommal szó volt, hogy mit is jelent cserkésznek lenni? Milyen törvények szerint igazodnak a cserkészek?

Ezenkívül szó volt a törvény és jelszó magyarázatáról, a tisztelgésről és a cserkészmozgalom történetéről.

Reggel érkezéskor már hangos volt az udvar a „Jó munkát!“ köszönésektől! Tanultunk Hozsannát és a cserkésznékek közül néhányat. Az éneklés és a felolvasás volt legkedvesebb foglalkozásunk, no meg, említeni sem kell, a játék! A fiúk saját maguk között is tartottak összejövetelt! Ez nyilván annak a jele, hogy a cserkészetet megkedvelték és a cserkész-szellem megragadta a lelküket.

Nagyjában így teltek el az összejöveteleink, melyeken a cserkészlet szelleme, mint testvéreket fűzte össze a falu és város fiait!

Látogatásokat is tettünk a fiúk szüleinél, nekik is szoltunk a cserkészetről! Végre elindulásunk előtt átadtuk az újoncpróbát s kidolgozását, s lelkükre kötöttük, hogy a télen, egymás között is tartsanak összejöveteleket!

A földesiek közül egy páran résztvettek a „BRKIE“ Csiki-pusztai póttáborozásán is.

Bóka Andor, „BRKIE“ cserkész.

4.

PÜSPÖKLADÁNY.

Végre az idei nyáron a BRKIE tudatára ébredt a vidéki munka nagy fontosságának és mulasztásait pótolva igyekezett a magvetést minél hamarabb megkezdeni. Látván, hogy az Alföldön még vajmi kevés ember tudja, mi is a cserkészlet s aki ismeri is a mozgalmat, az is félreismeri: elhatározta, hogy saját kebeléből cserkészvezetőket fog küldeni a magyar falvakba. Ezek a cserkészek aztán szóval, tettel, magaviseletük-

kel igyekezzenek megéreztetni és megláttatni a vidékkel eszméinket. Így kerültem én is mint „métélyhíntő“ Püspök-ladányba, az ottani „Turul“ újonc cserkészcsapat vendégszerető körébe.

Ott küzd a közönnyel a tizenöt kis polgárista fiú komolyan, egy vidám mosoly nélkül. Ők is azt hitték, hogy a cserkész tudomány a csomókötésnél, a főzőárok készítésénél megáll. Az első nap láttam, hogy ez a most lelkes kis sereg fel fog bomlani rövid időn belül, ha nem kapnak valami fundamentumot munkájuk alá. Észrevettem, hogy itt legnagyobb szükség a vidám szívre van. Megtanítottam őket énekelni úgy, hogy már sok-sok cserkész-kuruc-magyar nóta csalja a falubeli gyerekeket, sőt a felnőtteket is a ladányi kiserdő mellé. A fiúk már kacagva játsszák a „kulacsadogatót“, a „dongót“, a „svéd-fogócskát“, a falubeli mezítlábas gyerekek irigykedő nézőserege közepette. Aztán előlép suttyomban egy közülük és elrebeגי halkán, hogy... ő is szeretne cserkész lenni. „Aztán minék, kisöcsémä“ „Hát bizony, én is szeretnék ilyen vidáman énekelni, játszani. Aztán meg nincsenek is barátaim, nincs más nótám, mint a Sári lelkem, nincs más gondom, mint a libáinkra.“ S ő is beáll a mi dalos csapatunkba. Nézik a nagyok is a mi furcsa kalapunkat..., addig nézik, míg Kovács tiszteletes úr is otffelejtkszik számmal a kalapján, szalaggal a karján, a mi hadijátékot játszó körünkben. Aztán odakerül Keeskés tanár úr is és... ő is otffelejtkszik.

Ez a munka jó volt csalogatónak: a fiúk jókedv, s játék közepette észre sem vették, mint mentünk át a cserkészlet lényegét képező komolyabb munkára.

Mikor elfáradt a torkunk, lábunk, akkor letelepedtünk egy kicsit, aztán mesélgettem nekik az aranyhegedűről, meg Tifonról, meg a döglött békáról, meg a mi tíz törvényünkről, meg a Jóistenről. És a fiúk hittek nekem. Elhitték, hogy nem érdemes, nem értelmes dolog káromkodni, cigizni, hazudni, egymást visszaütni: elhitték, hogy Isten nélkül cserkészmunka sem megy, hogy az imádkozás hatalmas erőforrás, hogy a cserkész törvény is Isten törvénye. Elhitték nekem ezeken a beszélgetéseken, hogy más fundamentuma a mi munkánknak sem lehet, mint amely már vettetett: s ez a Jézus Krisztus.

Ezért mentem én oda, küldetésem célja ez volt.

Látogattam a szülőket és érdeklődtem, van-e a fiúk cserkészváltának valami megnyilatkozása. Azt mondták hálásan, hogy a fiú még mindig nem angyal, de már mégsem a régi.

Az aug. 20-án a nagyközönség előtt lefolyt ünnepélyünk és különösen este a szabadban tartott tábortűzünk világossá tette a szülők előtt, hogy a cserkészlet az az automata, melybe ha bedobnak egy komisz, haszontalan kölyköt, egy év múlva derék, udvarias, keresztyén gondolkozású fiú pottyán ki belőle.

Ez a tábortűzünk nagyon hangulatos volt. Szállt a sok-sok kuruc-, magyar nóta a lángokkal és imákkal az Istenhez. Érezték a körülálló százak, hogy mi óérettük vagyunk s ők miérettünk s hogy mindnyájan Istenért és szegény magyar hazánkért. Megbizonyosodtunk arról, hogy nincs nagyobb dolog a világon, mint az, hogy Ladányban tizenöt kis fiú cserkészsé kezd lenni.

A fundamentumot megvetettük, hogy mi épül reá, az a fiúk, Kovács tiszteletes úr és Keeskés tanár úr lelkesedésétől, Isten segítségétől és a mi BRKIE felelősségérzetünktől függ.

Szathmáry Lajos, segédtiszt.

Őszi tábor.

Ugy is illett. „Nyolcadnapra“ várja a társas illendőség, de ezzel csak azt akarja mondani: azon melegében. No hát ez már hamarabb be sem következhetett volna, mert mi mingyárt magunkkal hoztuk vendéglátó gazdáinkat vendégeknek. Ne is haragudjanak, ha a rég nem szellőzött lakás szorult levegőjén, naftalinos bútorain, hideg konyháján és lomos szobáin meglátszott, hogy a lakóik is most jöttek haza és nincsenek vendégváró hangulatban. Meg aztán tapasztalatlanok és ugrifülesek is ez új méltóságukban. Csak akarjuk és szeretnénk őket szívesen látni — igen, ez az egy érzés őszinte bennünk, ezt vegyék észre vendégeink is mindnyájan és ez az egy essék jól édes mindnyájunknak.

Ó, csakhogy itt vannak a kedves jó vendégek. Berettyó-újfalusi, földesi, püspökladányi, debreceni és karcagi fiúk — most, hogy már újra ismét hosszú kilométerek választanak el bennünket egymástól: vigye el a szeretetünk melegét ez a posta felétek. Tudjátok meg ebből, ha közöttünk meg nem éreztétek, hogy az ittlétetek többet jelentett nekünk is egy párnapos póttáborozásnál, de számotokra sem volt egyszerű felruccanás a fővárosba.

Ugy éltünk eddig egymás mellett, mint Toldi Miklós és bátyja, György. Te, kedves Miklósom, haragudtál rám, ki Lajos királynál kegyelemben élek és csak a kész haszon felét felenni járok haza Nagyfaluba. Én megérdemeltem ezt a haragot, mert elhanyagoltalak, kedves öcsém, lenéztelek, nem törődtem veled, a magam kényelmét vagy a magad nyomorúságát megosztani veled eszembe sem jutott.

De most megismertük és megszerettük egymást ugyebár? Mikor lentjártam nálatok, kényes, kényelmes pesti kis úrficska, könnyes megindulással láttam és véstem jól be a lelkembe, mennyi minden nincsen meg nálatok, ami nélkül mi tán élni sem tudnánk idefent. És láttam azt is, hogy saslódtok, hogy

harcoltok földdel, idővel, étellel, míg a mi munkánk szinte magától gurul, akár a kocsijaink az aszfalton.

Ám nagyon szeretném, édes jó öcsém, Miklós, ha te is tanultál volna idefent egyet-mást. Megtanultad volna, hogy a te nehéz munkád és életmódod sok-sok kényelmetlen oldala: ideig-óráig tartó kénytelenség ugyan, de pontosan csak addig tart, míg beletöröttél, hogy így is jó, ha másképp nem lehet. Ezt a gondolatot a lustaságod súgja csak neked, nem az igazság az, ne is higyj hát neki. Neked nagy testi és lelki erőt adott a jó Isten: légy hálás érte, de hidd el, nem azért adta, hogy vendégoldallal mutogathasd Budára az utat. Ezeket az erőket ne ilyen bravúrokra pocsékolod, hanem tanuld meg hasznát venni és munkába állítani.

Kedves testvérem, Miklós: ha ti megtanultátok törődni velünk, tanulni tőlünk és a magatok erejét segítségül nyújtani nekünk az építésben — akkor a jó Isten megáldotta a mi első és nem utolsó találkozásunkat, akármilyen szerény és csetlő-botló próbálkozásnak látszott is az első pillantásra.

Leánycserkészzet.

1925. nov. 20-án megkaptam a Cserkész Nagytanács pedagógiai szakosztályának a leánycserkészzet ügyében tartott üléséről szóló jegyzőkönyvét azzal a kéréssel, hogy adjam be róla szóló véleményemet. Mielőtt erre keríteném a sort, szeretnék két kijelentést előre is hangsúlyozni. 1. A cserkészzet devalvációját látom a leánycserkészzet támadásában vagy elgáncsolásában. 2. De lehet, hogy a jelenben azoké a világ, akik ilyen devalvált formában cserkészkednek. Nem baj! Mindíg annak van igaza, aki dolgozik. Én zavarom ugyan ezt a devalvált cserkészzetet, ahogy csak lehet, de nem haragszom érte, ha nem engedi magát zavartatni. Így aztán megférünk.

Véleményem egyébként az alábbiakban következik.

1. Kifejezetten női társasággal szemben kifejezetten férfi társaságnak csak egyfajta gesztusa lehet: *lovagias*. Akármit csinálunk tehát, meg kell kérdeznünk önmagunktól, hogy *lovagiasan akarunk-e eljárni?*

2. Kifejezetten *szolgálni akaró* társaság kifejezetten *segítséget kérő* társasággal szemben csak egyféleképpen viselkedhetik: *segít neki*. Akármi lesz irányukban a véghatározatunk, meg kell vizsgálnunk abból a szempontból is, hogy *segítettünk-e* rajtuk általa, vagy csak azt *gondoljuk, hogy segítettünk?*

3. Kifejezetten *elvi alapra helyezkedett* társaság kifejezetten *elvi döntést kérő* társasággal szemben csak egyféleképpen viselkedhetik: *levonja a konszekvenciát* minden másra tekintet

nélkül. Ha véglegesen dönteni fogunk, nézzük meg azt is: nem vagyunk-e *opportunisták*?

4. Kifejezetten *ifjúsággal foglalkozó* társaság kifejezetten *ifjúsággal foglalkozó* társasággal szemben csak egyféle álláspontot képviselhet: *az ifjúságét*. Az pedig sok mindenféle lehet, csak egyféle nem: a magamé. Ez a kettő nem egyezhetik a haladás törvénye értelmében. A döntést tehát az is előzze meg, hogy megvizsgáljam: elég *alázatosan* hozatott-e?

5. Kifejezetten *keresztyén társaság* akármilyen *más társasággal szemben* csak *keresztyéni* módon viselkedhetik. Döntünk tehát, de vigyázzunk, tudunk-e elég *önmehtagadással* dönteni?

*

A jegyzőkönyvből azt látom, hogy nincs elvi alapunk s ezért *határozatlanok* vagyunk. Halogatjuk a döntést. Pedig azt hiszem, legközelebb sem fogunk többet mondhatni.

Második benyomásom, hogy hiányzik belőlünk az önmehtagadás keresztyéni nagystílúsége. Legjobban attól félünk, hogy a leánymozgalom megárt *nekünk* s nem abból a szempontból nézzük, hogy nem árt-e meg nekik? Pedig mire neveljük fiainkat, ha jövődöbelijük nem cserkészlélek női kiadásban?

Az is baj, hogy a magunk mozgalmának az erejében sem bízunk igazán. Hiszen, ha a cserkészélet azáltal, hogy éljük, nincs átalakító hatással, akkor mirevaló?

Végül lovagiatlan cselekedet megakadályozni az ő munkájukat.

*

A kérdést — szerintem — más oldalról kell megfognunk. Ezt kell nagyon komolyan megkérdeznünk a leánycserkészettől:

Akarja-e igazán, hogy segítsünk neki?

Ha akarja, akkor kötelességünk segíteni neki, még a magunk kárán is. Egészen addig, amíg akarja. Tehát egészen addig, míg együtt vagyunk és míg nem mondhatjuk joggal, hogy most már nem segítséget akar, csak ürügyet, hogy égítsünk alatt a maga külön útját járhasa. Csupán ez az egyfajta eljárás lehet igazán lovagias részünkről. *Közös vezetés alatt közös munka*, ahol a mi szerepünk: *segíteni*.

És ha nincs hozzá erőnk?

Akkor túrnünk kell, hogy az a munka, amelyet megkezdettünk, fejünkre nő. Még pedig azért, mert gyöngék vagyunk. A forma divattá vált. De hiszen ez fiúcsapatainknál is lehetséges. Ellenőrizzük őket, azt megtehetjük.

De hátha nem nőies munka a cserkészlet? Hátha lényegében idegen a női lélektől?

Vagy az élet termelte ki, vagy sem. Ha nem, elmúlik, mint minden múlandó jelenség. Ha csak módszer, akkor női vonásai kifejlődnek, mihelyt nők is élnek vele. Ebben a kérdés-

ben mi azért nem tehetünk semmit, mert a mi lelkünk nem női lélek.

*

Tehetünk mást is. Mondhatjuk, hogy a gyakorlati követelmények nem engedik az elvi alapra helyezkedést. De nem tehetjük ezt úgy, mint a világ legtermészetesebb dolgát. Minden szabad, ha — nemcsak szóban, de lélekben is — hozzáteszünk, hogy tisztában vagyunk átmeneti jellegével és azzal, hogy nem helyes, amit csinálunk. Ez azonban már nem cserkész, csak pedagógia, vagy társadalmi mozgalom. Mert a cserkész a pogány világban vértanú lett volna, a keresztyénség kezdetén pedig remete. A középkorban lovag, a XVI. század óta végvári vitéz. Kuruc, testőr, nemzetőr, kufsteini rab, nyíri pajkos, vörös ördög, orosz fogoly és vagonlakó. Egyiket se lehet államsegélyen. És egyiket se lehet központilag, ügyosztályból irányítani. Nagytanácsa is csak úgy lehet, ha Beresényi úr, Rákóczi úr élére áll Esze Tamás parasztjainak.

*

Jelenleg hajlandó vagyok azt hinni, hogy minden jól van. A minisztérium komolyan azt szeretné, hogy cserkészlet dolgában az élet ütőerén tartsa a kezét. Arra kérem a Nagytanácsot, hadd produkáljon előbb az élet valamit (nehány botrányt is, ha úgy látja jónak) s csak azután intézkedjünk. Tehát:

Közös főcserkész.

Közös munka, de külön Szövetség.

Segítség a mi részünkről (de állandó ellenőrzés is).

Általában: az erősebb fél, aki biztos a dolgában, segítse a gyöngébbet s szerepe legyen mindig lovagias, pozitív és aktív. Mindenekelőtt pedig áldozatos, szeretetteljes: igazán keresztyén.

III.

A cserkészzet mint magyar munkatér, munkaalkalom
és munkamódszer.

A cserkészzet és a néplélek.

— Rádióelőadás. Elhangzott 1928 nov. 10-én. —

I.

A BKIE cserkészek, Magyarország legeslegelőször csapatbaverődött cserkészeinek, az 1. számú cserkészcsapatnak kései maradványai, budapesti inasfiúk, mesterlegények, bolti kifutógyerekek, diákok, segédek, magántisztviselők, egyetemi hallgatók vegyes társasága. Ott ülnek a tűz körül ezerkilencszázhuszonhárom július elejének valamelyik langyos estéjén. És hallgatják Pali bácsit, a csősz, ahogy csátitógyafobotjára támaszkodva szemhunyorítás nélkül bámulja a tábortüzet és közbe beszél. Hallgatják a gyerekek Pali bácsi beszédét és ez este van az első találkozásuk a magyar néplélekkel.

Eleinte csak furesa a Pali bácsi beszéde: megmosolyogni való. Egészen más, mint a pesti népeké. Még a szája se úgy áll a szóra, mint a mifelénkvaló embereknek. De aztán még mielőtt vége volna ennek az estének, rájönnek a fiúk, hogy íze-sebb, teljesebb, kerekesebb, ősi, gazdagabb a Pali bácsi beszéde a mienknél. Telik-múlik az idő, mire vége felé közeleg a tábor, már az is kiderül, hogy kettőnk közül Pali bácsinak van igaza: az ő beszéde a szebbik.

Sok örömmel jár ez az újfajta, dialektus-lecke.

Tessék csak megfigyelni, Sándor bátyám, Pali bácsi külön ejti valahogy még az ellipszilon is!

Ni, csakugyan. Lyányom, azt mondja. Nem lányom, nem is jányom, sőt még nem is ljányom, hanem egész érdekesen, megkülönböztetetőleg *lyányom*.

Jaj de jó volna, ha én is szoktam volna ejteni, sóhajtja az egyik gimnázista cserkész mellettem. Mennyivel kevesebb helyesírási hibám volna jövőre, mint az idén volt.

De ez még csak hagyján. Jönnek a soha nem hallott drága szép magyar szavak, Pali bácsi kizárólagos szabadalma mind egy szál, ebben a társaságban a gyerekek közül nem hallotta idáig egyiket sem egy sem.

Ennye, de *guzoriak* a fiatal urak máma, véli például, ha nem megy a nóta olyan frissen egyik este, mint egyébkor. Megtudjuk aztán tőle, hogy a mezei egér guzori nyaratszaka, vagy ősszel, ha sok eső jár szegény fejére.

Dugok is ide le ekkis kórót, mondja egyszer, Isten tudja, miért, meg akarván jelölni bizonyos helyet, hogy odataláljon holnap is. Gyanútlanul mondta egészen köznapi és egészen magánhasználatra, de az egyik élesfülű szemfüles lakatosinas-kánk mást hall ki belőle, meg is mondja, mihelyst Pali bácsi elköszön: Pali bácsi versben beszél. Tessék csak hallgatni, azt mondja. A gimnázisták is megerősítik a gyanúját. Skandálni lehet, amit mond, azonmód, ujjongják. És attól kezdve figyelik Pali bácsi mondásait erőst, mint valami orákulumét. (Nem erősen, hanem erőst, mert már az egész társaság Pali bácsi kedvenc szavajárását utánozza.) Pali bácsi meg csak ontja az önkénytelen rigmusokat:

Dugok is | ide le | ekkis kórót.

Vótam én ott | nemrigibe, | nem láttam. |

Az amott meg | ez emitt ni | alkalmasint | megfial még. |

Nagy hosszú tábortüzi tanácskozások születnek ebből hamarosan. A gyerekek esküdtszéke persze csak igent és nemet ismer, ítéletei könyörtelenek.

Nem tudunk magyarul. Pali bácsit kivéve természetesen.

Ki az a mink, akik nem tudnak?

Mi gyerekek, mi pestiek, mi úriemberek.

Eddig csak résen voltunk, hogy mindez kiderült apródonkint. Most következik a jó munka: Tanuljunk meg magyarul Pali bácsitól!

Fiúk, fiúk, BKIE cserkészfiúk, úgy tudom, a ti jószándékokkal is a pokolhoz vezető országutat flaszterozták ki az ördögök azóta. De azért, tudjisten, a ti csapatotthonotokban maradt mégis ebből a nagy nekiveselkedésből valami szokatlan, friss, erős magyar levegő, megcsapja az embert ma is, ha odamegy közétek. Úgyhogy bele merem írni a mondanivalómba bátran:

A magyar cserkészfiúk táborozásaik közben gyereklétükre jobban megismerhetik és jobban is megismerik a magyar népet, mint akárfelfelnőtt nadrágos ember. Ismerkedésük első eredményeképpen:

aki dialektust beszél közöttük, nem szégyenli, mint eddig, hanem használja bátran, büszkén, magyar lelke legaljából, felnőtt korában is. Tudja jól, hogy a német tanult ember sem cselekszi különben;

aki nem úri fiú közöttük, nem törekszik, mint eddig, az úri beszéd nyakatekert, ízetlen, magyartalan fordulatainak a beszajkózására;

mind a két fajta nyelvművelő lett a maga kis körében, vagy legalább is a maga személyére szólón. A csapatotthonban pénzbüntetés terhe alatt tilos az olyan idegen szó, amelyre jó

magyar szó is van. A magyartalan kifejezések is átok alatt állnak. És csupa olyan könyvet olvasnak a magyar cserkész-fiúk, akiknek az írói egyúttal művészei drága magyar nyelvünknek.

Egy csúfondáros ördög azt sűgja a fülembbe: holnapután kiskedden. Bornyúnyúzó pénteket is emlegeti. De én tudom, hogy nincs igaza. Akarom mondani, látszatigazsága van csak. Mert a táborozások mégis csak: valóság. Pali bácsi is sok-sok ezer valóság szerte az országban. Lehet, hogy az idén nem találta még meg minden Pali bácsi a maga kis cserkészét és az is lehet, hogy nem minden magyar cserkészfiú kereste meg, vagy találta meg a neki dukáló Pali bácsit. De lehet-e ennek valami más vége holnap, holnapután, kérdem? Ugy-e, hogy nem lehet? Csak türelem, csúfondáros ördöglegény, türelem. Lesz még szőlő lágykenyér, lesz még a kutyára dér és nevetni is az nevet legjobbbiúet, aki legeslegutoljára nevet.

II.

Egy másik szép hosszú langyos éjtszakát meg nótázással loptunk el a pihenés óráiból, úgy, hogy senki se sajnálta az elmaradt pihenést. Versenyt nótázott a csapat, meg Pali bácsi. Ilyenformán.

Kezdte a csapat. Akkor ez volt a kedvenc nótája kicsinek, nagynak a mi csapatunkban, hogy azt mondja:

Egy kutya a konyhában a csontot ellopta,

A szakács haragjában a késsel megdobta.

Mikor ezt meghallotta a többi bús kutya,

Sírkövét csináltatta és ez volt ráírva:

Egy kutya a konyhában a csontot ellopta . . . És i. t.
a végtelenségig.

Pali bácsinak meg ez volt a kedvenc nótája, hogy azt mondja:

Könnyű annak nézni félre, kinek vínasszony a felesége.

Fehér virág, tilos virág, gyöngyvirág, ha rád nézek, szívem juha nagyon fáj, nagyon fáj.

Sohase hallottuk azelőtt ezt a nótát. Nem is tetszett meg első hallásra senkinek sem különösebben. De azért önkéntelen megállott bennünk a szó, ahogy az erdőben, a Tisza partján elhalt a Pali bácsi reszkető, nem is egészen biztos hangja és megértő, betakaró, titkos csend lett utána, erdőben, Tiszaparton egyaránt. Valaki mosolyogni próbált azon, hogy mi lehet az a szívem juha, de az is csak azért tette ezt, mert nem ismerte

még ezt a szép régi szót, hogy: *jonh*. Pedig bizony ő sem szeretett éhomra, azaz éh-jonhra gondolkozni az ilyesmin. Később megmagyaráztattak és azzal meg is ritkultak, végre elmaradtak egészen az ilyen kis kritikai ellenvetések is. Különösen ahogy szaporodtak a Pali bácsi nótái. Mert valahányszor mi rákezdünk valami ilyen kivételesen szép nótára, mint ez:

*Cserkész légy résen, üt az óra, cserkész sose várj parancs-
szóra.*

Pali bácsi is azonnal rákezdte a magáét:

*Tökhalomnál van az ócsó gomolya, mer a nyáron három
juhász fejt oda,
Fehér Balázs, Barna Lajos gazdája, Kucik Gábor a szám-
adójuhásza.
Csuhaj te, juhászné: hun a vasárnapi té?*

Vagy a Tiszaparton, beledanolva a víz folyásába, Istennem, de csudaszép:

*Hej, halászok, halászok, merre mén a hajótok?
Törökkanizsa fele viszi a víz lefele . . .*

Pedig én azt hittem, sóhajtotta az egyik fiú, hogy én nagyon sok magyar nótát ismerek.

Ne búsulj rajta, hogy keveset ismersz. Minden vidéken más nóta járja.

De én nem keveset ismerek, hanem egyetlenegy sem ismertem idáig. Mert ezek egészen mások. És érzem, hogy ezek az igaziak.

Összeült az esküdtszék ebben az ügyben is. Megint gyerekegyetlenséggel hozta meg az ítéletét persze:

Nem tudunk danolni. Nem ismerjük az igazi szép magyar nótákat.

És megint kimondatott a szentencia a jó munka irányában is:

Ezentúl magyar nótát fogunk énekelni. Mégpedig csupa olyasfélét, amilyeneket Pali bácsi szokott.

Kedves fiúk, BKIE cserkészfűk, ez már aztán komoly cserkészigéret maradt. Tanú vagyok rá magam is. Még ma is egyik kedves tradíciója a csapatnak, hogy a multságai magyarosak mindig. Magyar mesék, magyar nóták, magyaros Betlehemjárás karácsonykor, magyar társasjátékok fel-felújítása járják ilyenkor. Úgyhogy ezt aztán már egész bátran kiálthatom világgá:

A magyar cserkész nemcsak egészséges levegőt szív, a tá-

borokban magába, hanem magyar levegőt is. Érzésében magyarrá dajkálja mindegyiket a magyar néplélek.

III.

Halottja van Pali bácsinak. Kis halott, rokongyerek, esztendőn innen, nem nagyon siratja.

Mondtam én az anyjának, hogy nem ír embersort a gyermeke. Tudtam én azt születése óta már mindig. Meghal, Istenteremtette, mer hogy olyan nagyon filt vót a fürösztő vizitül.

Vajjon az orvosok is így tudják ezt?, tamáskodott az egyik fiú, az, aki Pali bácsinak ezt az aranymondását éppen gombostűre tűzte.

Nem, nem így tudják, felelte rá egy másik, orvosi ügyekben szaktekintély egyik orvos bácsikája révén. Nem így tudják, de egész bizonyosan Pali bácsi tudja jobban.

Megnéztem a gyerek nagyon komoly arcát. Nem tréfából mondta, halálosan komolyan mondta ezt. És most már látam, hogy szívükbe zárták Pali bácsit a BKIE cserkészek végérvényesen.

Azért hát csak egyszerűen, minden megjegyzés nélkül megemlítem a következő nap cserkészszküldtszéki szigorú ítéletét is:

Pali bácsi mindent máskép csinál, mint mi. Másképpen beszél, másképpen danol, mindent másképpen is tud, mint ahogy mi az iskolában tanultuk. De mégis neki kell, hogy igaza legyen, mert nekünk minden jobban tetszik úgy, ahogy ő csinálja és akárhogy is esűrjük-csavarjuk, mégis csak ő az igazi magyar ember.

Majd ha megnőttök, cserkészfiúk és megtanultok nem csupa szélsőségekben gondolkozni, lehet majd véletek ezek felől a tételek felől vitatkozni is. De egyben nektek marad igazságotok még akkor is. Pali bácsi lelke a magyar néplélek. Mélységes és határtalan óceán, látszólag állóvíz, mert vihara a mélyben dül, szemeknek láthatatlan, áramlásait meg csak az érezheti, aki éppen a sodrába került. Tirátok vár a mélységkutatás.

Honnét van az, hogy Pali bácsi mindent máskép csinál és tud, mint mi és mindent, ha nem is jobban, de mindenesetre szebben csinál és tud, mint mi: sokszor feltett, kérdezőt és faggatottat egyformán gyötrő kérdés, amelyre végtére is elmaradt a kielégítő felelet. De hát hogy feleljen ilyenkor az ember, hiszen a válasz még lidérenyomásosabb, még fájdalmakkal vehesebb, mint maga a leggyötrőbb bizonytalanság.

Mit felelhettem volna nekik? Hogy a magyar kultúra büszke és kényes üvegházi palánta még mindig, amely nem tűri a mi klímánkat mai napig sem? Hogy sok minden jó és szép

lelki kincs vázába tett virág minálunk, amelynek igazában nincs is gyökere, hiába oltás, hiába dugvány. Hogy a magyar parasztság három teljes évszázad óta nem vesz részt a magyar kultúrmunkálatokban és maga tehet róla a legkevesebbet? Hogy nagy lelki szakadás van a magyar néplélek és a magyar közlélek közt? Hiszen egészen kétségbeesnek, ha mindezt megtudják? És mi haszonra tudják meg, ha megmondom nekik?

Azóta változott a világ. Most például nem csupa cserkész hallgat énrám. Hadd tudják meg azok a mások, hogy a magyar cserkészetet sporton, játékon, csomókötésen, Morzézáson, táborozáson túl milyen ideálok fűtik és milyen gondok gyötrik mindig újabb, mindig komolyabb feladatok kitűzése és megoldása felé. Azután meg azóta volt a földesi téli tábor is s az osztatlan magyar cserkészet is azóta indult regülő körútjára.

IV.

Ezerkilencszázhuszonöt karácsonyán az egykori poroszalai tábor résztvevőinek nagyobbik fele a hajdúmegyei Földesen táborozott. Ott ismerkedtek meg Jámbor Pistával, Szőke Imrével, Szatai Imrével és az öreg Csahóczy unokájával, már nem emlékszem a nevére, kinek hívták. Ezek a fentnevezett fiatal emberek ismétlőköteles korban lévőek voltak valamennyien. Tél volt, nem igen volt munkájok, vagy csak módjával volt, hamarosan a végire járhattak. A nagyiskola ablaka naphosszat nyitva a jobb levegő erányában: be is lehetett rajta leskelődni, no meg ki is lehetett rajta kiabálni, vendéginvitáló szavakat.

Bementek a földesi ismétlősök, ki sem mentek többet, legfeljebb egészen jelentéktelen időre, táplálkozás vagy éjjeli nyugodalom okából egészen a csapat búcsúvételének szomorú napjáig. Csoportokba osztottak, vagy osztattak a hajlandóság és a munkaalkalom szerint. Jámbor Pista akkor tanult meg rádiót szerelni olyan jól, hogy már azóta úgyszólván elárasztotta szülőfaluját készülékekkel és úgy, hogy ma már sokkal jobban érti ezt a mesterséget, mint az, aki megtanította rá. Szőke Imréről kiderült, hogy a klasszikus nyelveket leszámítva van olyan olvasott ember, mint a pesti jeles bizonyítványú gimnazisták, pedig neki csak hat elemije van. A memóriáján pedig éppenséggel nem fogott ki pesti diákész, mindig ő volt győztes és mindig neki volt igaza, valahányszor régebben olvasott nevekre, évszámokra, tényekre emlékezni kellett. Szatai Imre viszont azzal ejtette kétségbe a gyengébb számtantudósokat, hogy egy fertályóra leforgása alatt megértette a Hová mentek ti száz ludak, nem vagyunk mi százan-féle számtani feladványok egyszersmindenkori kulcsát, az elsőfokú egy ismeretlenű egyenletrendszerét. A Csahóczy ivadéknak meg egy zenedista megmutatta, de csak úgy feléből-harmadából, hogyan kell a

hegedűt tartani, balkézzelel tapogatni, jobbkezzelel meg huzigálni és a Csahóczy ivadék már másodprímás egy helybeli bandában, pedig azelőtt sohasem volt hegedű a kezében.

Oh ezek nagyon szép és nagyon tanulságos téli tábori emlékek ám.

Ezek mutatták meg a Pali bácsi cserkészeinek, hogy a magyar néplélek nem olyan tunya, semmire se jó, turáni lustasággal megvert valami ám, mint amilyen veszett hírét szokták költeni, Isten tudja, kik, Isten tudja, miért. Képességei is vannak, készsége sem hiányzik. Csak valami bűvölet tartja lekötve, jobban kéne ismerni a magyar történelmet, hogy az ember pontosan a végére járhasson, miféle bűvölet. Vár tehát, vár a maga nagyszerű vágyaival, mint a mesebeli cséros disznó, vagy az ugyancsak mesebeli békaprinc, mikor jön már a mesebeli királykisasszony érte és sáros disznóból, rusnya varangyos békából mikor csókolja azzá, a mi: mesebeli daliás királyfivá?

Én hiszek ebben az eljövendő varázslatos erejű csókban, és azért örülök olyan nagyon annak a hírnek, hogy azóta és újabban az osztatlan magyar cserkészlet egyeteme elindult regölni és most úgy járnak egyik faluból a másikba. Meglátogatják, csókolgatják, keltegetik az ájult, dermedt, álombamegült magyar néplelket, nem várják meg, míg az értük küld, vagy éppenséggel a helyükbe megy. Oh mert borzasztó az, meg mindnyájan emlékezünk rá, milyen borzasztó, mikor a hortobágyi délibáb erőszakkal betör nagy Debrecen városába. Jobb az ilyet megelőzni, de szebb is. Cserkésziesebb mindenestre. Nem lehet megírni éposznak, mert nem érdekes, de lehet örülni neki szívből: mikor Toldi György szereti az öccsét és segít neki, hogy vitéz lehessen belőle a király udvarában.

Két magyar kincset szerettem volna megszerettetni azokkal, akik érdemesnek tartották meghallgatni a mondókámat. Pali bácsit, a magyar lélek titokzatos kincses kamarájának az őret és a magyar cserkészeket, a mesebeli legkisebbik királyúrfiakat, akiknek e kincseskamarába egy idő óta immáron szokásuk bejárni. Szeressük mind a kettőt és hozzuk össze őket mennél hamarabb, mennél tartósabb barátkozásra!

Hadd szántsák fel és vessék tele ifjúságuk aranyekéjével Pali bácsi östelevény lelkét, belészórva eszményeik gyöngyszemű búzáját.

S hadd vessenek másrészről szilárd alapot benne és általa a maguk termő elvének, amely sehol e világon más talajban ennyi magot nem adhat. A szántóvető munkával pedig hadd adjanak a maguk cserkésztenivágyásának soha ki nem merülő, soha unalmassá nem válható magyaros programot.

Kívánjunk ehhez nekik tiszta szívből mindnyájan JÓ MUNKÁT!

Öregcserkészlet és magyar lélek.

Öregcserkész Testvérem, elhiszem Neked, hogy az az életrendezés, melynek neve cserkészlet, célja pedig benned az embert emberebbé, a magyart magyarabbá tenni, 18. életéved megközelítésekor már tudatosra tette, tehát rendezte legpraktikusabb életgesztusaidat. Tudsz sátozt verni, ágyat vetni, ebédet főzni, szóval az otthont többé nem tekinted magától értődő adottságnak, hiszen 12 esztendőskorod óta semmiből magad erején teremtetted meg minden egyes táborbaszállás alkalmából. Tudsz úszni, fuldoklót kihúzni a vízből, sebesülteknek első segítséget nyújtani, az emberszeretet törvénye nem pusztán szó, tehát immár szemedben, hanem készség és program.

Mindezek azonban a legszűkebb körű, a legmindennapibb életforma és élettempó egyes állomásai és mozdulatai esupán. Nagyon jó, hogy végeztél velük, mint problémákkal; nagyon sok hozzád hasonló fiatalember nem tette azt meg s holta napjáig nyomorékja marad.

De neked elevenen kell érezned, hogy Te, aki nagyszerű mindennapi ember tudnál lenni eddigi képességeiddel is, elvagy kötelezve újabb próbatételre s rendezned kell lelkedben a magasabbrendű élet problémáit is ugyanolyan praktikus módon, mint eddig tetted. Azért a neved 18. életéved betöltésével öregcserkész. Te, aki a magyar civilizációnak első osztályú, sőt különpróbás katonája vagy, kötelezve kell, hogy érezd magadat a magyar kultúra különböző próbapontjainak a letételére is.

Ilyen, az érzelmeken és gondolatokon keresztül egészen a tettekig kötelező próbapont számodra, hogy megállj előtte és problémát, tehát megoldandó feladatot sejtj benne, mihelyt érett ésszel először eszmélsz rá:

Mit jelent az, hogy magyar vagyok?

I.

Már maga az is kérdés: ki magyar? Az, aki magyarul beszél, vagy az, aki Magyarországon lakik, vagy az, aki magyarul érez, vagy az, aki magyar szülőktől származott, vagy az, aki magyar kultúrközösség tagja, vagy az, aki esökönyösen annak vallja magát, vagy kiesoda hát?

Magyarul nagyon sok román hivatalnok tud még Erdélyben. Sokan még a régi világ magyar iskoláiban megtanultak, sokakat azóta kaptattott rá a mindennap gyakorlata. Nagyon sok magyarul beszélő embertársunk nem magyar, hiszen nem szereti a magyarokat.

Magyarországon nagyon sok olyan idegen is lakik, akinek a lelkében a többi ittlakókkal még semmi közösség idáig nem

fejlődött, hiszen az idő rövid volta miatt nem is fejlődhetett. A szászok is Magyarországon laktak, de csak a szepességek vallották magukat jó magyaroknak, az erdélyrészek sokszor nyíltan is megmondták, de még többször cselekedeteikkel bizonyították, hogy „allddeutsch“-ok, semmi közük a magyarsághoz. Viszont Amerikában, újabban különböző hódítások alatt, szét-szórva itt-ott a világon nagyon sok igaz magyar gondol esetleg honvágygal, fájó bánattal régi hazájára.

Vannak azután, akik magyarul éreznek. Megható históriákat olvashatunk öreg svábokról, reszketeg fejű cipszerekről, kenyere-javát-megette poncihterekről, akik magyarul ugyan egy kukkot sem tudnak, de szívük-lelkük minden zuga magyar. Nagyon sokan, akikről talán nem is tudunk — nyelvükben nem, tetteikben annál inkább magyarok. Ismerek velük ellentétben magyar anyától szülötteket, akik lélekben szakítottak magyarságukkal, bár idehaza élnek s anyanyelvükön kívül minden más idiomát csak törve beszélnek. Még Hollandiából, Belgiumból, honnan hazahozott csöppségeket is ösmerek, akik selypítve fogadkoznak, hogy maguk uraivá cseperedvén, visszamennek majd fogadott hazájukba, mert azt szeretik igazán és mostohának tekintik az édest.

Magyar ősoktól származik nagyon sok olyan ma már nem-magyar ember, akinek ma már a neve is csak a nyelvtudósok számára mutatja, hogy öregapja magyar volt. Azokat a ma már felnőtt fiakat is magyar anya hordozta a szíve alatt, akik Amerikában tudni se nagyon szeretnek róla, hogy hol van az a picike földdarabja a földgolyónak, ahonnan eleiket kergette a kalandvággyal szövetkezett nyomor. Predikátumos ősi magyar nevet viselt az a kadét is, aki 1917-ben, nekem, a magyar tanárjának őszintén megvallotta, hogy ő nevelése szerint nem magyar, hanem csász. és kir. közös hadseregbeli tiszt és sokadmagával gondolkozik így. Ellenben Petőfi Sándor rác mézáros-legény és tót szolgáló gyermeke, Munkácsy Mihályt Liebnak hívták.

Magyar kultúrközösség? Hiszen a váradi magyar lassankint megszokja, hogy háromszáz lej van a zsebében, a sziguranancián van dolga és sokat emlegeti a régátot. Nyolc álló évig tanulja a román történelmet a középiskolában. Román hadseregben szolgáltatja véradaját . . ., ne is áltassuk magunkat: nagyon sok magyar él román, jugoszláv, osztrák, vagy más európai és amerikai kultúrközösségben. Ó, hogy vágyott vissza Tiszafüredre az a klivlendi öreg magyar gépész, akivel ma egy éve együtt virrasztottunk egy osztrák gőzös fapadján, pedig Zürichben nem másik vonatra szállt, hanem „csendzsolt“. És megint csak ezzel szemben nem merném minden budapesti lakótársamról, minden magyar arisztokratáról, minden magyar nagybank valamennyi hatalmas vezéréről, sőt még minden ma-

gyar szellemi munkásról sem azt mondani, hogy magyar kultúrközösségben élnek. Sőt volt még nemrég is a biharmegyei Nagyrábé határában egy nagy német mintagazdaság. Vajjon az ottani — idegenek közé kevert magyar béresnek milyen volt a kultúrközössége?

Hátra van még egy igen érdekes társaság. Idegen állampolgár, töri a magyar nyelvet, kimondhatatlan magyar szájnak a neve, magyar érdekeket nem szolgál, a magyar kultúráról sejtelve sincs, nemhogy közösséget érezne vele, nem nagyon régen lakik közöttünk, de esökönnyösen azt mondja magáról, hogy ő magyar. Sokkal többször mondja magáról, hogy magyar, mint az úgynevezett búsmagyarok. Emezek olyankor, ha a sötétenlátás fátyolossá tette tekintetüket, elkeseredésükben szidni szokták hazájukat, fajtájukat, sorsukat, mely őket magyarokká tette. Már most melyikőjük magyar igazán?

Ha pedig azt hiszed, hogy kimerítettük a kérdést, végire érkezünk a listának, hallgasd meg figyelmes és halló füllel két kétségtelen magyarságú testvéred vitatkozását. Ha őseik Töhötömmel jöttek is be, ha úgy hívják is őket, ahogy a falujokat s az a falu a tatárjárás óta kimutathatólag az övék volt is, ha izes magyar beszédükön rögtön észreveheted, hogy az anyatejjel együtt szívták magukba, öreg pásztorokkal egy decbundán fekvé gazdagították, soha más szóra, mint magyarra nem görbítették meg szájukat, az országhatáron túl soha életükben nem jártak, még könyvek vagy újság szárnyán sem, ölni tudnának, halni szeretnének a magyarságukért, még ilyen kedvező esetben is, mit gondolsz, miért akarják beverni egymás fejét?

Azzal nem tudnak zöldágra vergődni: melyikük az igaz magyar?

II.

Öregcserkész testvérem, ezzel a kérdéssel neked is foglalkoznod kell. Még pedig úgy kell foglalkoznod, hogy a végén egyetlen olyan léleknek sem szabad hiányozni a te listádról, aki komolyan szíve szerint, értéket és munkát jelentve oda akar, vagy oda tudna tartozni.

Nem tudom, szoktál-e és szeretsz-e hegyet mászni. De hogyha szeretsz és hogyha szoktál, bizonyára igazat adsz nekem, mikor azt mondom: bizonyos vidékek csak akkor mutatkoznak meg a maguk teljes valóságában, különösképpen pedig a maguk igazi egységében, ha napfényességben, ha napfényes időben, a legmagasabb csúcsról nézi őket a túrista.

Azért juttattam most eszedbe, mert ez az eset hasonlít a mi problémánkhoz. Tudósabb szóval azt mondhatnám róla: analóg vele. Isten a maga örökkévaló céljai érdekében akarta így s így mi csak sejthetjük, miért éppen így akarta, de így

akarta. Minden magyar ember sohasem találkozott eddig még a magyar történelem folyamán s ma sem találkozhatnak könnyen, csupán csak a legmagasabb célok szolgálatában találkozhat. Ezt azok, akik a dolog könnyebbik végéhez szoktak és lelki elpuhultságukban az egyszerűt, a felszínest, az ideig-óráig valót áhítozzák, bizonyára szomorúan veszik tudomásul. Mi, öregcserkész testvérem, örülünk neki és tekintsük annak, a mi: kiváltságnak, Isten atyai szeretete kétségtelen jelének. És vegyük észre, hogy az igazi magyarság ismertető jegyei ebből az elhiszem nagyon magas szempontból nem az imént felsorakoztatottak. Azok tömeglélektani, közjogi, etnológiai, irodalmi, történelmi, népmozgalmi szempontok s mindenik alól kirostálódik nagyon sok érték is. Nekünk, akik tudjuk, hogy drága minden életcsíra, egyik sem megfelelő.

A mi szemünkben több a magyarság és ebben a többen benne foglaltatik minden valódi érték, amit az imént emlegetett szempontok értékszámába vettek. Mi ilyenformán oldottuk meg a kérdést. Magyar az, aki valamilyen magyaros formában résztvesz abban a munkában, amellyel Isten éppen a magyarságot bízta meg minden más fiai között, többi fiainak javára is.

Ebből a szempontból mindenki magyar, akiről az imént szó volt. Mint ahogy minden gyereket vállalja az édesanya, ha méltó erre a névre, hű, ép, erős gyerekeit éppen úgy, mint azt, aki éppen megütötte, aki beteg, aki a nyakán élösködik, aki a börtönben ül, mind, mind.

Öregcserkész testvérem, nagyon könnyű volna magyarnak lenni, ha örökre lemondanánk azoknak a románoknak magyarbarátságáról, akik valaha megtanultak a Toldiban gyönyörködni, vagy azokról a gyerekekről, akiket látszólag örökre elnyelt Amerika vasat is megemésztő fiatal, erős gyomra. Nagyon kényelmes volna magyarnak lenni, ha egyrészt belenyugodnánk, hogy a nagy Dunamedencében lassankint asszimilálódnak a mieink, viszont kellemetlen idegeneknek éreznénk a tegnapelőtt érkezett jött-mentet. Nagyon rest volna az a nemzeti szellem, amely csak haragudni tudna hűtlen fiaira, még ha azok akármilyen messzihangzó módon ócsárolják is. De belenyugodnék abba a közönybe is, mellyel ismét más gyermekei viseltetnek a Magyar Génusz akármelyik alkotásával szemben. Nem, kedves öregcserkészek, nekünk a mi apáink adósságait épp úgy vállalnunk illik, mint ősi értékeiket, amelyeket reánk testáltak. Meg kell látnunk, hogy az elnémult harangok is magyar értékek, olyanok, mint egy hőmérő, vagy adóintő cédula, vagy zsebkendőgörcs, vagy az ébresztőóra zörgése: emlékeztetők feladatokra, melyeket még nem végzett el senki, vagy ha megpróbált elvégezni, rosszul kezdett hozzá.

A mi programmunk ezeréves programm, ne ijedj meg,

ha egy emberöltő távlatából reménytelen naivitásnak látszik. Nem az a te feladatod, hogy életed végéig minden maérkezett jövevényt jó hazafivá tégy s mire végsőt sóhajtasz, elhangozzék az utolsó magyarnyelvű magyargyalázás. Nem ez a neheze a munkádnak. Ez a megoldhatatlan kolonca volna inkább. De olyan legyen a terved, a második milleniumra szabott terved olyan legyen, hogy ezer esztendő múlva ott lásd vízionárius erővel és élességgel ezt a mai még rossz magyart a jó magyarok között, vagy legalább is eltakarítva onnét, ahol ma akkora akadály a magyar feladatok kivitele közben. És olyan legyen a terved mai kiindulása, hogy ha ezer esztendő alatt is, de feltétlenül sikerrel kecsegtessen. Elhíhető legyen az álom annak a százából, aki úgy próbálja megvalósítani, mint te mindjárt a kezdet-kezdetén.

III.

Minden beteg magyar, vagy nevezzük így: negatív magyar, visz a lelkében valami épet, pozitívumot, amelynek révén megközelíthető. Az egyik tud magyarul. Valahányszor elcsüggedsz miattuk, gondold meg, mekkora kincs a magyar nyelv. Talán nem az a baj, hogy ők jelenleg nem szeretnek bennünket, hanem az, hogy te magad sem vagy tisztában vele, mekkora kincs birtokába jutott az, aki magyarul ért. Szállj magadba és tekints magad körül. Ne hányd szemükre szegényeknek, hogy haragusznak ránk, ellenben ismerd be, hogy sem te, sem kortársad, sem eleid nem vették elég hasznát ennek a két ajándéknak: a magyar nyelv gazdagságának és a nem magyarok magyarul tudásának. Pedig lásd, azt a nyelvet, amelyen Arány, Petőfi, Jókai, Mikszáth, Madách, Ady, Móricz, Móra Ferenc írtak, meg lehetett volna s mindig is meg lehetett szerettetni. Azt a nyelvet, amelyen a bakonyi kanász és a hortobágyi csikós beszél, még akkor is meg lehetne szerettetni, ha az előbb felsorolt magyarok nem nemesítették volna meg.

Ma természetesen kissé elkéstünk. A ti kortársaitok közül már kevesebben tanulnak meg magyarul, mint a mieink közül megtanultak. Sőt. A ti fiatal magyar kortársaitok közül sokan, egyre többen nőnek fel olyanok, akik számára a magyar nyelv közömbös valami, mert csak a mindennapi formájában ismerős és szokásos. Nagyon sokan el is felejtenek magyarul új környezetük nyelvének kedvéért. Külföldiek közül még nagyobb ritkaság lesz a magyarul tudó, mint idáig, hiszen még kisebb lett Magyarország, mint amilyen idáig volt, még kevésbé érdemes magyarul megtanulni, mint amilyen mértékben eddig érdemes volt.

Mit jelent ez a praktikus cserkész szemében és számára, mint program. Hármass feladatot jelent. Tanuljuk meg nyel-

vünket, ne hagyjuk elfelejtetni azokkal, akik már tudják és tanítsuk meg mentül-több olyannak, akik még nem tudják.

a) Igen bizony, tanuljuk meg magunk is. Tanuljuk meg magát a nyelvet, mert ez a nyelv, amit mindennap beszélünk, nem magyar. És ismerjük meg mennél teljesebben, mennél mélyebb megértéssel, hogy szinte a vérünkké váljék, azt a nagy kincsünket, amelynek foglalataképpen a magyar nyelv önmagáért van: a magyar irodalmat, mert még ha sokat olvastunk is mostanáig magyarul, nem bizonyos, hogy jól ismerjük és azt ismerjük, amit ismernünk kellene belőle.

Nem jelent ez valami egetverő különbséget eddigi életmódunkhoz képest. Vegye tudomásul minden öreg cserkész, hogy van egy kétkötetes Magyar Tájszótárunk s az minden közkönyvtárban követelhető. Van egy folyóiratunk, a Magyar Nyelv, nem szakemberek, hanem a nagyközönség szolgálatára. Vegye tudomásul továbbá, hogy a falusi egyszerű ember jobban tud magyarul, mint ő, a falusi születésű városi ember, jobban, mint aki születni is városon született, a vidéki diák is jobban, mint a pesti. Figyeljünk a szavaikra. Figyeljük a szókötéseiket is. Ha falusiak vagyunk, ne szégyeljük és ne hagyjuk el a dialektusunkat, különösen mindennapi beszéd közben ne. A dialektus ősbibb, robusztusabb, hamisítatlanabb magyar szó, mint a mi vérszegény iskolás beszédünk. Aki pedig végérvényesen falura kerül közülünk, tanulja meg a falu nyelvét. Ha még többre vállalkozik, gyűjtse össze nyelvkincsét és juttassa el a Magyar Nyelvtudományi Társasághoz, hogy közkinccsé válhassék.

Az öregcserkész társas-lény, — ahol teheti, csapatba tömörül. Egy ilyen közösség nagyon sokat tehet nyelvünk érdekében. Korifeusokká teheti körében a faluról jötteket és a magyar klasszikusok olvasóit. Nyelvészeti vitákat rendezhet s ha a helybeli nagyságok tekintélye sem döntheti el a problémát, írhat a nyelvtud. társ. címére (Budapest, VIII., Múzeum-körút 6—8.) döntés végett. Irthatja könyörtelenül az idegen szókat és még könyörtelenebbül az idegenszerűséget. (Pl.: összejövétel idején kisösszegű pénzbírság terhe alatt legyen tilos mind a kettő.) Megkövetelheti előadóitól, sőt hozzászólóitól is a választékos, sima, magyaros, folyékony stílust stb., stb.

Ami az irodalom tanulmányozását illeti, itt csak a nyelv-művészek szorgalmas olvasását értjük rajta. Br. Eötvös József példának okáért nagy magyar író, de nem írt magyarosan. Azok számára, akik állandó kapcsolatban óhajtanak élni a magyar nyelv eleven és hamisítatlan szellemével, a következő költők és írók olvasását ajánljuk: Régiek: Balassa Bálint, Pázmány Péter, Mikes Kelemen, Csokonai. Újabbak: Petőfi, Arany, Jókai, Mikszáth, Eötvös Károly, Baksay Sándor. Modernek: Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Dezső, Móra Ferenc. Még ezek

között is van némi különbség. Balassa Bálint nyelve régies, Mikesében vannak zökkenők, Petőfi itt-ott pongyola, Jókain néhol erőt vesznek a latin és német fordulatok, Szabó Dezső túlságosan egyéni, Móra Ferencen, igen ritkán, megérik a csináltság. Vitán felül csak három magyar író áll: Csokonai, Arany János és Ady Endre.

b) Emlékeztessük, izgassuk a magyar nyelv szeretetére azokat, akik annyira-amennyire valahol, valahogy megtanultak magyarul. Elsősorban kiscserkészeink szorulnak itt baráti, testvéri vezetőkézre. Másodsorban a magyar társadalom igen-igen gyámoltalan ezen a téren s kér és elfogad bármilyen helyről jött szívből jövő támogatást. Nagy szükség van erre a támogatásra, mert a magyar nyelv épségét különösen a budapesti divatnyelv, a napisajtó és a mindenfelől özönlő idegen hatások veszélyeztetik. Közeljövőben még egy új, — eddig ismeretlen veszedelem is bizonyára jelentkezik majd. Azoknak a magyaroknak gyámoltalan gügyögése, akik mostani nyugat-európai, cseh, jugoszláv, román, osztrák életközösségükben félig-meddig elfelejtettek és újra meg szeretnének tanulni magyarul. Mennyi kis növendékmagyar szenved ebben a percben is, míg ezeket a sorokat rovom, felemás kultúra alatt. Gyerekek, akik a számunkra oly megszokott fordulatokat, melyek nekünk könnyebbé teszik a nem egészen földhözragadt témákról való beszélgetést, idegen nyelveken tanulják meg! Nagy szükség van rá, hogy szervezeten várjuk s szeretettel, de tudatosan segítsük majd őket életüknek e súlyos fordulóján.

Meglehet azonban, kedves öregcserkész testvérem, hogy magad is tulnétről olvasod ezeket a tanácsokat. Akkor a te dolgod még sürgősebb, még nehezebb, — még szebb. Akkor állj be az északnyugati regősök, a délkeleti népbarátok közé. Járj faluról-falura, házról-házra, nyugtalanítsd, izgasd, foglalkoztasd, eszméltesd és üdítsd fel gyöngébb, mert szegényebb és földhözragadottabb testvéreidet a magyar költészet forrásvizével, mennyei mannájával. Ha még több telik tőled: rakd össze filléreidet mások fillérjével, szeresd, terjeszd, magad is vásárolj a magyar könyveket, hogy nagy piacuk legyen, új meg új olesó kiadások merészkedjenek napvilágra, hogy legalább a klasszikus magyar költők nagyon olesó áron a szalmafedeles kunyhókba is bebocsáttatást nyerjenek, állandó tanyát verjenek és lassan-lassan a mindennapi kenyérhez hasonló szellemi szükségletté váljanak.

Ha ismertek román, szlovákot, magyarul jól értőt, jól-rosszul beszélőt: cserben ne hagyjátok. Ujítsátok fel velük a kapcsolatot, hogy a ti baráti szereteteken keresztül fusson végig rajta, mint valami delejes áram: minket lehet, szabad, kell, érdemes szeretni. Ami szegény, fénytelen, hűvös lelkünkben nétalan hiányoznék, kipótolja a mienken keresztüláradó nagy

magyar lelkek gazdag, ragyogó forrósága. Még nagy nemzetek fiai is megérezhetik esetleg a mi lelkünk ünneplő örömén egy-egy boldog, áldott pillanat ritka alkalmakor, hogy Petőfi líráját, Arany balladáját, Jókai regényalakjait, Vörösmarty páthoszos álmadozását, Madách koncepcióját eredetiben ismerhetni németnek, franciának, angolnak, olasznak nem áldozat, hanem lelki felüdülés, szellemi nyereség.

c) Ezen a téren azonban nagyon kevés volna a tenni-valónk, ha tanítói hév nem fog el az agitációs lelkesedés mellé. És nem bírnánk adni majd, ha nem tanulunk meg venni éppen olyan elfogadó kedvvel, mint amekkora az odaadó kedvünk. Csereviszonyba kell lépniünk azokkal, akiket barátokul és testvérekül meg akarunk nyerni. Hiszen saját komor fenségünkbe beburkolózva, tökéletes elszigeteltségünkben még ellenségnek sem vagyunk elég jók, nemhogy barátok tudnánk lenni. Öregcserkész testvérem, minden más haszna mellett hadd ajánljam munkás figyelmedbe a világnyelveket, rokonaink és szomszédaink nyelvét. Nem azt mondom ezzel, hogy te magad kezdj hozzá hamarjában öt-hat nyelv tanulmányozásához; elhamarkodott és hiábavaló fáradság lenne, előre mondhatom. De arra jó a csapatrendszer, hogy munkamegosztásnak is alapjául szolgálhasson, szervezett és mindenre kiterjeszkedő munkaközösség megnyugtató tarkasága is válhassék belőle. Nekem mindegy, te, éppen te, németül tudsz-e vagy finnül, angolul tanulsz-e vagy horvát nyelvórákat szándékozol venni, olaszok között töltötted-e legutóbbi szabadságodat, vagy egy kis szlovák hegyi faluban. Hollandiában rádragadt kis tudományodat nem engedede semmivé olvadni, vagy szerény orosz nyelvkészségedet, azt azonban nagyon kérem tőled: csinálj ezen a téren valamit és ne nyugodj addig, míg mindegyiket nem csinálja legalább egy valaki személyes ismerőseid körében is, még pedig nem csupán csak úgy tessék-lássék módra.

A nemzetközi találkozókát is szíves figyelmedbe ajánlom. Istenáldotta alkalmak ezek arra, hogy rés támadjon a bennünket halálos szorítással körülölelő ellenséges közöny karikagyűrűjén. És ha szereztél személyes ismerősöket egy-egy ilyen „kiruccanás“ alkalmával, levelezz velük szorgalmasan, ápd a kezdetben csak érdeklődő pajtáságot meleg barátsággá, közben sejtess meg velük, mennyi melegség dermed meg a tollad alatt azért, mert nem írhatod meg nekik magyarul azt, ami a szívedet elárasztja, valamint azt is, milyen ismeretlen kincseskamra tárul fel kápráztató pompájával azok előtt, akiknek a magyar nyelv nehézségeibe van bátorságuk és ébredezett vágyuk behatolni. Talán olyan lélekre is találsz, akiben ennek az óhajtásnak a mustármagja idővel megindul.

IV.

Minden Magyarországon lakó beteg vagy bűnös magyar léleknek van egy nagy pozitívuma a gyógyulás zálogául: maga a magyar föld. Ez a magyar föld zárt egység. Minden hegye a magyar Alföld felé lejt, minden vize a Dunába siet, minden költözőmadara egyfelé költözik és nem oda, ahova a szomszédos földeké. Ennek a földnek is megvan a maga évezredek programja és nem tűr a magáé mellett emberi programot, a magáéval ellenkezőt. Ennek a programnak bennünket vigasztaló, de egyébként könyörtelen alap gondolata: a Kárpátok-övezte Dunamedence egysége és gazdaságából levezethető intenzív volta. Ez azt jelenti, hogy a magyar föld nem tűr meg huzamosabb ideig ötféle kultúrát a Vág völgyében, Burgenland halmain, a Bácskában, a Hortobágyon és a Királyhágón túl, de azt is jelenti, hogy nincs szüksége példánakokáért gyarmatokra, mint Angliának, azonban a centralizációt sem tűri. Sok-sok kisbirtok szövetsége Magyarország, nem egyetlen nagybirtok óriási álegysége. Vagyis képes beszéd nélkül nemcsak Budapest van, hanem Kassa és Kolozsvár is. Sőt szegedi tanyavilág és erdélyi eszterenga.

Nagyon szeretném, öregeserkész testvérem, ha úgy vennéd mostani ötfelé szaggatott állapotunkat, mint a magyar föld megérdemelt büntetését azért, mert nem akartad az igazát jobb esztendőkből elhinni, parancsait pedig megfogadni. Ne sópánkodj te most azon, hogy valaha milyen gazdag voltál. Vedd észre, hogy Budapesttől Nagyváradig hosszú az út s a gőzös, amíg a hosszú utat megtette, kétmillió katasztrális hold vadsziken száguldott keresztül, Budapesten nagy iskolapaloták meredeznek, Liptószentmiklóson is odalátni a város túlsó végéről a vasúti állomásra a szép kétemeletes épületkolosszust, de közben csupa földszintes elemi iskola szerénykedett. Kereskedelmi iskola rengeteg volt, földműves iskola alig-alig, pedig Magyarországon több az eke, mint a pudli.

Vedd észre azt is, hogy mióta a gyorsvonat Érmihályfalván lekanyarodik Szatmárról Várad felé, Kassán pedig tovább megy Igló felől Ungvárnak, azóta Kolozsvárt egészen új magyar kultúrélet kezdődött. Debrecenben viszont külön alföldkutatás indult. Hajduszoboszlón új kincsek törnek földalól a napvilágra, a Balaton foglalata szebbül, Pécsen olyan könyveket adnak ki s olyan folyóiratot szerkesztenek, amelyeket azelőtt csak Budapesten lehetett volna, tanyai iskolák épülnek, városi iskolák mellett internátus emelkedik, kísérleteznek a szikes talaj megjavításával, tanulmányozzák a Balaton halait, nagy világvárosokban kis magyar pásztortüzeket gyujtanak és a tanyai magyar rádió hallgatóságok.

Vedd észre kedves öregeserkész testvér, hogy a magyar

föld megharagudott a kivándorló magyarság gyarmatpolitikájáért s rászorított bennünket az intenzív gazdálkodásra. Felparcellázta önmagát és saját mélységeire utalt a maga titkos nyelvén. Ezzel a maga programját parancsképpen adta neked s tőled várja megvalósítását. Ezzel, kedves testvér, a táborozásaidnak adott sokkal mélyebb tartalmat és hivatásszerűséget, semhogy 18 éves korodig igazán a végére járhattál volna.

Álló táboraidat a honismeret szolgálatába kell állítanod. Meg kell ismerned és fel kell kutatnod azt, ami a tied maradt. Azért olyan kicsi, hogy alaposan keresztül-kasul tanulmányozhasd. Részt kell kérned a nemzetvagyon mindenféle megindult leltározó és kiegészítő munkájából is.

Mozgó táborozásaidat apródonként tanulmányutakká kell szélesítened. Ismerd meg a külföldet és ott mindenütt az oda-szorult magyarokat. Bécs Budapest után a legnagyobb magyar város, Franciaországban egész magyar kolóniák vannak, különösen bányavidéken. Északamerikában lassankint elhal a régen kibódult, visszhang nélkül maradt magyar szó, Délamerika mostanában nyel el új meg új rajokat.

Adminisztrálni is kell a magyar föld új birtokbavételét. Két jellemző tünetre gondolok. Az egyik az, hogy félünk a szellemi túlprodukciónál. Ez látszatra helyes gesztusa az előrelátó szociális lelkiismeretnek. De nagy hiba, hogy félremagyarázunk. Örülök neki, ha a hétmilliós országban ipari és kereskedelmi pályára megy az a fiú, aki a húszmilliós országban szellemi pályára lépett volna. De azt kérdezem ennek fejében: hol vannak azok a régiéknél sokkal műveltebb földművelők, iparosok és kereskedők, akik új pályájukon olyan felkészültséggel és akkora méltósággal várnak a majdan feltároló Dunamedence és Keleteurópa ma még kiszámíthatatlan, de bizonyosan eljövendő új munkaalkalmaira, mintha mindnyájan egyetemet végeztek és doktorátust tettek volna?

Öregcserkész testvér, tudod-e mit jelent ez a te számodra a gyakorlatban? Azt jelenti, hogy át kell alakulnotok gárda-ezreddé Csonkamagyarországon, ahol a kapitány csak közlegény s ahol azt, aki kapitány, más alakulatnál ezredesnek hívják. Jó tréfa ez és a magyar természet állja is, mert a bakonyi kanász egy főispán méltóságával képes ellátni hivatalát s mert a világháborúban, ha kidőlt a századparancsnok, az őrmester minden nagyobb zökkenő nélkül helyettesítette, míg csak utódja meg nem érkezett. Én nem tudom, édes jó testvérem, milyen iskolát végeztél vagy nem végeztél, de egyet aztán annál inkább jól tudok. A te útid ebben az ötven esztendőben a holtig tanuló jó pap keserves útja. Kötelességed az önművelés, a nagyon erős, nagyon alapos, úgynevezett autodidaxis, mert akármi vagy a jelenben, nem tudni, nem te vagy-e Kelet-

európa egyik reményteli fontos posztjának egyik jövődöbeli vezető-munkása.

A másik baj, hogy nagy a hajlandóságunk a tormába esett féreg világnézetére. Összebujunk, mint a juhnyáj a Hortobágyon vihar előtt, vagy mint eleink a muhi pusztán egy szűk szekértáborba. Nem vesszük észre, hogy ez öngyilkos politika. Kedves öregeserkésztestvér, neked ebben a tekintetben igenis gyarmatosító szándékkal kell telítve lenned. Ne Budapestre készülj, hanem az egész országra. Még csak ne is város-lakónak minden bizonnal. És ami talán legnehezebben esik, még csak ne is minden-okvetlen Csonkamagyarország állam-polgárának.

Magyarország nem a miénk, sem az egész, sem a maradék. Magyarország az esetlegeseké. Soha átgondolt, tudatos, tervszerű, magyar honfoglalás Árpád óta az egészet birtokába venni meg nem kísértette. A világháború tanulságait, jaj Istenem, de hamar elfelejtettük. Milyen drága, vérenvett, halál árán megvédett haza volt nekünk valaha egy-egy domb, hídfő, erdő vagy major. Milyen óvatosan, minden lépést meglátolva foglaltuk el s hogy örültünk, ha már benneültünk. Milyen ravasz haditerveket szövögettünk köréje, hogy álmodoztunk felölle, mi volna, ha hét végére nekünk juttatná a hadiszerelese.

Nos, ugyanaz a tanító, aki úgy örült a háborús világban egy-egy ilyen honfoglalásnak, boldogtalan, ha tanyára kapott kinevezést. Öregeserkésztestvérem, megértem őt, de nem értenék téged meg az ő helyében. Az, aki a kultúrát nem magában hordja, csak körülvéteti magát vele, csakugyan Ázsiában érzi magát, ha nem élhet fagyöngy módjára kultúr-élődsi életet. Az, aki nem élő közösségnek eleven tagja, kénytelen mindig hemzsegő, pezsgő tömegben társadalmasdit játszani, mihelyt maga marad, száműzöttnek érzi magát, nem előretolt őrég vártájáu. De neked vissza kell foglalnod az elveszett vagy soha igazán birtokba nem vett hazát, öregeserkésztestvérem s tanulnod azoktól, akik pásztorokul jöttek s királyok utódjaként viselik most magukat vélt győzelmük jogán.

A kultúrának én magam vagyok a biztosítéka, nem a környezetem. És ha én megjelenek és tanyát ütök valahol, nem mondhatom rá többé, hogy Ázsia vagy középkor, ha magam vagyok ázsiai vagy középkori lélek. És mihelyt megjelenek valahol és tanyát ütök ott, abban a pillanatban egy darab modern Magyarország született azon a helyen. Egyelőre nem kultúrélet, hanem kultúrpolitika formájában él és működik ilyen helyen modern Magyarország. Első lépés megtudakolnom: mit parancsol azon a ponton a magyar föld. Második lépés: mit engednek meg segítségükkel vagy ellenkezéseikkel az ottani magyarok? Ez a kettő határozza meg jövődö sorsomat, amely-

nek azonban ilyen körülmények között nem helyes ez a neve: sors. Mert az ilyen sors már küldetésszámba megy.

V.

Magyar érzés. Sokan betegek, sokan szerencsétlenei. De ezeknek is van egy nagy erősségük minden nagy gyengeségük ellenére. Ez, hogy osztályosai a magyar történelem nemzetalkotó, egyénátformáló misztikus erejének.

Gyakran hallja az ember emlegetni a magyar „bűnöket”: szalmaláng, széthúzás, patópáloskodás, várjuk a sültgalambot stb. Én úgy vélem, azt, hogy ezek bűnök, nem is mi állapítottuk meg, hanem rosszmájú idegenek. Akik nem akarták megérteni az európaiságot — igen bölesen — ázsiai módra élő magyart.

Alábbiakban mindenesetre be fogom bizonyítani, hogy ha az úgynevezett magyar bűnöket az európaiságot ázsiai módon élő magyar lélek szerint tekintjük, nyomban kiderül róluk, hogy magyarok ugyan, de nem bűnök, hanem megannyi magyar magatartás, a „magyar“ megannyi — adottsága. Nem erény, nem bűn, hanem egy bizonyosfajta mód, ahogy a bűnök vagy erények egyaránt megnyilvánulhatnak.

a) *A „szalmaláng“.* A szalmaláng például leglényege szerint rendkívüli magas hőfokon nagyon rövid idő alatt végbenő elégs. Bűn, ha olyankor megy végbe, amikor aránylag huzamos ideig kellene az égésnek megtörténnie, alacsonyabb hőfok mellett. De erény, ha élet-halál kérdése forog kockán és pillanat alatt lefolyó cselekvésre volna szükség. Ha maga valóságában értékeljük a szalmalángot, azonkívül, hogy tisztában vagyunk vele, micsoda, még azt is meg kell kérdeznünk, ott, ahol magyar élet folyik, van-e szükség a pillanatnak néha csak ezredrészében azonnali döntésekre, hirtelen elégsre, rövid cselekvésre, hosszú szenvedésre? Ismerjük a magyar történelem egymást váltó jeleneit, sokszor egyének pillanatnyi elhatározásán fordult egyik helyzetből a másikba. Ismerjük rokonságunk és más népekkel való egybekeveredtségünk következtében kialakult helyzetünket is: többé-kevésbé a felderítő osztagok, előretolt őrségek, érintkezésük-szakadt egyes csatárok sorsát kellett és kell élnünk. Szükségünk van lelkesültségre s a szalmalángban erre megvan az alap. Csak vigyáznunk kell a hevességgel, de jaj lenne nekünk, ha életstílusunk ezentúl már nélkülözni volna kénytelen — a szalmalángot.

b) *A „széthúzás“.* A széthúzás sem bűn, hiszen azt már még sem szabad állítani, hogy eddigi sorsunk szakadatlan bűnök láncolata. Már pedig mindig kettősség jellemezte a magyar életet, mióta csak történelemben tudatosult. Már Ázsiából úgy jöttünk ki: voltak, akik kijöttek, voltak, akik ottmaradtak.

Európai sorsunk is így alakult: maradjunk hazánkban — kalandozzunk nyugatra. Maradjunk pogányok — legyünk Krisztusiéi. A keleti formát fogadjuk el, nem — a nyugatit. Később is: kihez húzzunk. Kuruc vagyok: labanc vagyok. „Sérelmi“ politikát űzők — felmegyek Bécsbe udvaroncnak. Előbb gazdasági függetlenség kell — nem, hanem politikai. 48-e, vagy 67? Kétségkívül sok baj és szenvedés származott abból, hogy a véleménykettőség éppen a legfontosabb történelmi pillanatokban gátjául szolgált az egységnek. De volt egy nagy ajándéka is: a másik ember képzelete saját Én-em mellett. Isten hatalmas leckét adott fel számunkra, mikor arra szorított bennünket: tanuljuk megismerni, számbavenni, tisztelni és osztályostársnak életünkbe beleszámítani Én-ünkön túl — a másik felet. Mai napig sem tanultuk meg jól ezt a leckét, újra meg újra felkapjuk éppen azért új meg új korszakokban ismétlésre, de az bizonyos, hogy ma már mi vagyunk Európában a legtárgyilagosabb, a legmegértőbb, a leglovagiasabb nép. Feladatunk kettős: tanulni a nyugattól, továbbadni keletnek. Nekünk szükségünk van arra, hogy megtanuljunk a másik emberre nézve élni. Nekünk nem elég kritika nélkül jutnunk egységre, ki kell veszekednünk és egymáshoz képest megteremtünk az egységet. Ez a magyar „széthúzás“ — Isten szerint való értelme.

c) A „patópáloskodás“. A patópáloskodás is csak akkor bűn, ha a hanyagságot, elmaradottságot, az időlopást, a halogatást, a félbe-szerbe hagyott munkát és a nagy eredménytelenséget nézzük, és nem tekintünk a háta mögé. A patópáloskodás leglényege megint csak ázsiai vonás. A kimért időben való mozgás emberszabta időt feltételez. A tőlünk független idő: időtlen idő, örökkévalóság. Aki abban mozog: ráér. Az ázsiai cselekvés nem mérhető a rövidsége miatt (szalmaláng). Az ázsiai szenvedés a hosszúsága miatt nem mérhető. Ebben szenved a magyar, a szalmalángban cselekszik. Az pedig köztudomású és sok megbeszélést nem is igényel, hogy a magyart sokszor csak az mentette meg a megsemmisüléstől, hogy nagyon jól tudott időtlen időben szenvedni is. Nagyon nagy ereje a magyar léleknek ez ellenállás. Ennek köszönhetjük legutóbb a 67-es kiegyezést, sőt úgy látszik Trianon egyre szerencsésebb kimenetelét is.

d) A „sültgalamb“. A sültgalamb, mondjuk meg őszintén: csodavárás. A kimért térségen, és kimért időben az oki viszony törvénye szerint mennek végbe a történések. A magyar lélek azonban a végtelen térben és az időtlen időben mozdul előre, vagy vesztegel. Az időtlen idő cselekvése a szalmaláng, a szenvedőleges magatartásé a patópáloskodás, azt már láttuk. Tegyük hozzá, hogy a „széthúzás“ másik ember-ét meg csak a végtelen térben lehet úgy tudomásul vennünk, hogy: van elég hely, férjünk meg egymással — különben kénytelenek volnánk

leigázni, vagy leigáztatni — a mellérendelés elve a határtalan téresség ajándéka. (Ez az ázsiai pusztá értelmé, nem a „turáni lovas“. (A magyar lélek már sokszor elpusztulhatott volna a kimért tér és kimért idő oki-okozati viszonyában. Nincs annak okos magyarázata, miért maradt meg mégis. Csoda ez. Nem a sültgalamb csodája, de csoda. Meg ne foszd a magyar lelket „csodálatos“-ságától, mert belepusztul. Új meg új csodák viszik tovább és éltetik új meg új ezredéveken keresztül.)

Nem a szalmaláng, a patópálok, a széthúzás, és a sültgalamb népe a magyar. A végtelenség és örökkévalóság — csodaképpen élő lelke ő. Ázsia és Európa öleléséből született lélek. Addig mindenesetre élni fog, mert addig dolga van, amíg Ázsia és Európa egyek nem lettek. Még egyezer évet tehát igencsak. Csoda lesz, ha fel nem örlődik, de ez a csoda meg fog történni mégis. Elfér a végtelenségben és telik az örökkévalóságból.

VI.

Magyar faj. Sokan vannak fanatikusai, sokan kétségkednek felőle, hogy lehet ilyen. Ezer esztendő, a népek országútján, inkább szomorú, mint örvendetes sors vetélőjén; azt mondják, régen összekeveredett más népekkel, régen nyoma-veszett és csak fantoma jár fel ismeretlen sírjából kísérteni nagy veszedelmek után, maga is tragikus, halálszagú veszedelem.

És mégis van. Nem alkat, hanem tempó. Nem vér, hanem stílus. Nem ősök joga, hanem utódoké. Nem ok, hanem cél. Nem hús-vérvalóság, de annál örökebb igazság.

Erről már egyszer külön könyvet írtam. (*A magyar észjárás.*)

Isten azt nem hiába akarta úgy, hogy a magyar léleknek éppen ezek a tulajdonságok a legjellemzőbb tulajdonságai. Kitudhatatlan felséges céljai vannak velük éppen ezeknek a legjellemzőbb tulajdonságoknak százszázalékos kifejesztése útján. De az is igaz, hogy ebbe a mai modern, fürge, ideges, sietős világba sem ok nélkül helyezett bennünket: Európába, ázsiai erényekkel. Feladat ez, meghódítani ezt a világot és magyar módra szolgálni benne az örökkévalóságot.

Mit csináljon hát az az ember, aki német vagy szlovák. Vagyis helyesebben kifejezve: aki nevében, családjá hagyományában, arca szabásában, gondolkodásmódjában, esetleg a nevelésében még nagyon elevenen érzi, hogy nem rég idő óta szakadt közénk s ereiben más multú vér kering?

Én azt hiszem, hogy nem nagyon nehéz a dolga. Ajánlja fel a maga egy kicsit másforma mivoltát a közös magyar célnak. Úgy, ahogy az Inn cselekszi a Dunával, mikor beleszakad: egy darabig még Inn, a színe is más, mint a másiké, egyszer

aztán már egészen a Duna, de éppen azért a Duna sem szakasztott olyan azóta, mint amilyen azelőtt volt, egy keveset Inn is azóta és mégis sokkal Dunább, mint azelőtt. Szűkebb, szélesebb, hömpölygőbb, nagyobb hullámokat vető, eddig folyó, ezentúl folyam.

VII.

Magyar kultúrközösség. Talán itt vár rád, öregeserkész testvérem, a legtöbb kemény feladat. Látod, hiszen csak látószemű ember kísérhetett el bennünket idáig gyötrő gondjaink és szép terveink sétaútján, tehát látnod kell, milyen tarkaság, és sok tarkaságban mennyi negatívum az, amit magyarságnak nevezhetünk. Vigyáznunk kell, hogy a sok ellenkező irányban ható erő valamelyik gyöngé történelmi pillanatunkban el ne sikkassza ennek a magyarságnak súlypontját, vagy el ne eméssze életérzését. Vajjon megérezted-e, hogy mikor nekünk magyaroknak vigyáznunk kell, nem utolsó sorban éppen te vagy az az őrszem, akire a virrasztás nemzeti feladatként valóságban vállaira nehezedik?

Magyar kultúrközösség feltétlenül van. Nyugateurópaig ellátszó intézmények hirdetik és jelentik a meglétét. De mennyi belőlük igazán magyar?

Ez a kérdés jogosult első királyunk óta máig, hiszen a magyar kultúra azóta a nyugati kultúra legkeletibb hajtása. Ez a tény így szárazon nem veszedelem, hanem nagy áldás. Még csak probléma sem volna, ha a történelmi tények és a néplélektani kutatások problematikussá nem tennék egyben-másban.

Az nem baj, hogy mi a nyugateurópai kultúrközösség egyik tagjaként élünk és hatunk immár 927 esztendő óta. Ellenben nagy baj, hogy nem tudjuk biztosan, vajjon külön tag vagyunk-e igazán? Gyökerével a földbekapaszkodó, táplálékot onnan szívó, élő virágja vagyunk-e az európai kultúra fájának, vagy vázába tett fonnyadó virága, vagy csinált virága, vagy karácsonyfára kötözött aranyalmája, kókuszdiója? Ez a nyugtalanító kérdés egy idő óta fájdalmasan izgatja a prófétatermesztű és prófétai küldetésű magyar szívek eddig nyugodt dobogását.

Engedd meg, hogy ezeket a gondokat veled is megosszam, kedves öregeserkész testvérem s a te segítségeddel próbáljam megoldani.

a) A magyar néplélek és a magyar kultúra között mély szakadékot vont a magyar történelem tizenegyedfél százada. Láttuk már az imént, hogy mindjárt a néphit nem azonos a magyar kultúrközösség vallásos életével. Sem Szent István, sem a prédikátorok, sem Pázmány Péter munkája nem hatott a legmélységekig. A magyar néplélek a legeslegzugában mai napig pogány, vagy ami még rosszabb, babonás, vagy ami leg-

rosszabb, közönyös lélek. Ne zavarjon meg, öreg cserkész testvérem, tisztánlátásodban az, hogy aránylag kicsi hullámokat ver ez a nagy negatívum a magyar néplélekben, vagyis, ahogy a köznyelv mondja, a magyar ember vallási téren nemesen gondolkodik és türelmes: vannak a tengernek is mélységben dúló viharai. Te reád vár a magyar néplélek misszionálása. A magyar léleknek csak Istene van, Krisztusról népmeséi szólnak csak, tiszteli inkább, mint imádja, a Szentlélek nem él hitvilágában, üres, nem halott, mert még meg sem született eszmény. Többeké közt a te bizonyágtevő, fehéren izzó szent tüzedre is vár, a te pünkösdi prédikációdra.

b) Nem azonos a magyar népközjog sem egészen a magyar alkotmánnyal. Ennek két oka rejlik a múlt talán már végleg lezárt szomorú századában. Az egyik az, hogy a magyar alkotmány nagyon sok törvénye csupán papiroson volt meg, a néplélek pedig csak tényeket ismer, a papiroson őrizet szavak, akármilyen szépek, nem jutnak a tudatáig. A másik ok az, hogy az az alkotmány kifejlődhetett aztán mai alakjáig s a felsőbb társadalmi osztályok a XIX. század folyamán valósággá is varázsolhatták s azóta valóságként is élhetnek vele, azt a magyar néplélek már nem vette tudomásul, mert gyökereszakadt ez a valóság ott, ahol első ízben bizonyult papiros-igazságnak.

Alkotmányunk alaptörvényei értelmében példának okáért köztársaság vagyunk, s 1945 végéig alkotmányos királyság voltunk. A népközjog ez utóbbit úgy tudja, hogy patriarchális király állott az élünkön, árpádházi király. Talán éppen magának Árpádnak az alakja, nem baj az, hogy ő csak fejedelem volt. Ez a király Mátyás nevével viselte, pedig Mátyás renaissance uralkodó volt, de a népközjog azzal sem törődik, hanem kiválasztja belőle és élteti a patriarchális vonásokat: választották a Duna jegén, még a gyerekek is nótát daloltak róla, törődött a szegénnyel, álruhában a nép közé vegyült, meg-megtréfálta az urakat, azok a végén megmérgezték. Nagy tudós volt és nehéz volt már hozzá is bejutni, de azért mégis csak be lehetett. Mióta meghalt, oda az igazság.

Ferenc József királyunk a valóságban nem hasonlított ehhez a patriarchális királyalakhhoz, a népközjog azonban hozzá-identifikálta. „Ferenc József kiállott a kapuba, nagyot köpött a markába, ríva gondolt szép legruta korára.“ „Mezítláb ment a bálba, mert nem lett kész a sarkantyus eszímája.“ Ő hozzá is könnyen bejutni: „de szeretnék a császárral beszélni, — ábrándozik a baka — de még jobban szobájába bemenni, megmondanám a császárnak magának, jányokat is sorozzon be bakának.“ Megvan pedig ennek az udvarnak a majesztása is, nem kell féltetni: „Ferenc József az apostoli király szereti a legrutát, két sorjába egymás mellé állítja a századját; két sorjába íg a

gyertya, középebe a szíp feszület, Ferenc József, az apostoli király, hé be szípen esküdtet.“

A népközjog aztán azt, ami ezen túl volt, már nem értette. Tiborc alakja azért olyan remekbe szabott klasszikus magyar alkotása Katona Józsefnek, mert a néplélek lelkéből lelkedett. Ő már III. Béla kancelláriáját sem érti. Irni nem tud, a király elé meg nem eresztik.

De ugyanígy volt a választójoggal is a magyar ember. Hiába adták meg neki, nem tudott vele élni. Nem vette komolyan. Csak annyit élt meg belőle, amennyi egy farsangi mulatságból is kitelik. Nem értette az állampolgárságát sem egészen. Hiszen még a községi bírót, az esküdteket és a jegyzőt is „szerezné nyíha-nyíha istenigazába megszámoltatni“. Ezért „átkos“ a kormány, ezért „sok az adó“, ezért „kivánják el a legények elejét katonának“.

c) Kedves jó öregcserkész testvérem, megtehetjük, hogy mindezt nem vesszük tudomásul és úgy teszünk, mintha az elemi iskola „alkotmánytana“ az ilyen apró dőreségeket gyökerében orvosolná, de azért én mégis azt tanácsolnám neked, ne bízz olyan nagyon az iskolában. Mert más a magyar néptudomány és más az iskolai. Lásd, az én szülőfalumban minden áldott nap van nyelvtanóra, mert kántor úr ambicionálja a helyesírást. Tudják is a gyerekek, különösen a három első pad, mint a parancsolat. De azért a hadifogságból mégis így ír haza az „első szék első“ egynehány esztendő mulva: „Kedves felesígem ezen pár sorom ijen jó egészségben tanáljon beneteket mint nekem van tudatlak hogy a pakkot megkaptuk de a pénzt még egyen se mán levelet is kaptam 3at sürgönt is meg kaptam és vissza is sürgönyöztem irod hogy eladtad a nagy malaczozt kisebet vettél meg vetél buzát is jól tetted ugy csináld felesígem a hogy jobbnak látod Tisztelek mindenkit mindenki-nek jó egéséget kívánok csókolak kedves felesígem meg a kedves kis Lina jányomat is Isten veletek velem is“.

Három dologból vedd észre, kedves testvér, hogy a magyar ember néptudománya külön utakon jár. Az egyik jel, hogy csak addig adja a gyermekét az iskolába, amíg kénytelen vele. Ennek az a történelmi oka, hogy különösen a felsőbb iskolák, nem az ő évszázados iskolája. Ott, ahol az csak egy kicsit is másképpen alakult — pl. a debreceni, pataki és erdélyi kollégiumokban vagy a kat. rendi iskolák egyikénél-másikánál — valamivel jobb a helyzet.

A másik jel, hogy a magyar paraszt haragszik a nadragos emberre, vagy legalább is bizalmatlan iránta. Látszik ezen a viszonyon, hogy nem a maga legátusának tartja s nem ismeri el róla, hogy munkaközösségben vannak, hanem az a benyomása, hogy az a másik az ő nyakán élösködik.

A harmadik jel, hogy mindent egészen másképp tud, mint

ahogy az iskolában tanítják. Nemcsak azt nem hiszi el, hogy a föld gömbalakú és kering az álló nap körül, hanem más-képpen tudja a történelmet, más az orvostudománya, más nevet adott a fűnek, fának, csillagnak, mint a botanika és a csillagászat, másképpen végzi a számolást, a könyvelést, még a kalendáriuma is más, mint a hivatalos. Piros- és feketebetűs napjainak nem az a rangja, amelyet az egyház adott neki. „Pál fordul köddel, ember esik döggel.“ „Ha fénylik Gyertyaszentelő, az íziket is vedd elő.“ Bálint napon kezdődik a madarak párosodása, a keresztjáró napok a búza miatt fontosak, Pongrác, Szervác, Bonifác, Orbán a fagy miatt örvendenek nagy tiszteletnek és rettegésnek. Médárdus az eső ura. Lőrinc nap után már nem jó a dinnye és hullanak a csillagok, december 13-án kezdik faragni Luca székét, stb., stb. (És érdekes, hogy a legtöbb különleges napot lassanként igazolja a tudomány is.)

Kedves öregcserkész testvérem, nagyon szépen kérek, te ne menj el süketen és vakon ezek mellett a jelenségek mellett. Vedd észre, hogy hiába dolgoznánk a felületen, ha a mélységek szüzen és parlagon maradnának újabb ezer esztendőre. Neked itt hármias feladatot juttat a magyar néplélek jelenlegi állapota.

1. Figyeld, tartsd tiszteletben és esetleg gyűjtsd is a nép tudományát. Századok elhomályosult, sokszor talán lefitymált és mégis legtöbbször a végén érvényesnek bizonyult mely bölcsesége tükröződik még a cserepeiben is. Van egy folyóiratunk, az Etnográfia, újabban Népélet, van egy társaságunk, a Néprajzi társaság, egy szép múzeumunk, a Néprajzi Múzeum (s azonkívül a vidéki múzeumok néprajzi osztályai). A Kisfaludi Társaság Magyar Népköltési gyűjteményének XIV kötete jelent meg idáig. Ajánlom útbaigazításul, lelki üdülésül valamennyit.

2. Érintkezz a néppel és barátkozz össze vele. Lásd, negyvennyolcban felszabadították s ő még mindig jobbágy sorban él. A lelkében még a mai napig sincs áthidalva az a szakadék, melyet a századok szántottak belé. Közétek és közé. És hidd el, hogy annak nemcsak ő adja meg az árát, hanem mi is. Potemkin falvak a mi kultúránk büszke építményei, míg az alap hiányzik alóluk.

3. Tanítsd a népet, vezesd az iskolába és azután varázsold is át az iskolát az ő iskolájává. (Ez utóbbi természetesen akkor lehetséges, ha tanító vagy tanár, vagy iskolafenntartó vagy esetleg. De ide írtam, mert öregcserkészből minden telik.) Ne hidd, hogy könnyű dologra vállalkoztál. A tanulás nagyon mélyen rejlő alkotók eredője s mi még nem tudunk egészen magyar módon se tanítani, se tanulni. 1848 után iskoláink tradíciója megszakadt. Akarsz egy példát? Földesen, a szülőfalumban a XVII. századból kőből épült iskola maradt, 6 gimnáziumi

osztállyal, úgynevezett pártikula. Az elemi iskola udvarának közepén ma is ott bólogat egy 150 esztendő öreg szilfa a jogfolytonosság előjeleképpen. De 30 esztendő alatt mindössze három helybeli fiú tett érettségit olyan, akinek az apja nem volt diplomás ember. Értitek ezt a beszédes példát? A XVI. század óta a XIX. közepéig virágzó kultúrközösség, a XX. század elején halott némaság. Öregcserkész testvérem, ezt te nem nézheted nyugodtan és ezt a te gondjaid eleven ereje meg is fogja változtatni, hittel kérem.

d) Ha pedig nem hinnéd el egy szóra, hogy a magyar néplélek dermedt szunnyadása nemcsak a nép elnyomordását jelenti, hanem tégedet is szegényebbé, koldusabbá tehet, bizonyíthatom két példával. Az egyik példa pozitív, örvendétes, a másik negatív, elszomorító. A magyar irodalomról és a magyar zenéről van szó tudniillik.

A magyar irodalom négy klasszikus alakját idézem. Több is van, de ezek vitánfelüliek. Vörösmarty, Jókai köznemes ifjak. A magyar vidék dédelgette lelküket egész fiatalságukon keresztül, akkor kerültek csak a fővárosba, mikor már csak módosulhattak, meg nem változhattak. Az a kor kívánta lelkük megzendülő hangját, amely valamennyi történelmi kor között legmélyebben visszanyult a multba és alakarolt a névtelen milliók felé: Széchenyi, Kossuth, Deák Ferenc kora.

Másodszor csodálatosan érzékeny kor volt ez minden iránt, ami régi és ami népi. És csodálatosan fogékony is volt ez a kor, különösen a népköltészet felé. Még megyegyűlés is akadt olyan, amely sürgette a népdalok, népmesék, népszokások összegyűjtését. Erdélyi János, a Kisfaludi Társaság megbízásából meg is kezdte ezt a munkát s eredményét közkinccsé is tette. És lett:

a magyar képzelet színes álmaiból, Árgirus királyfi és Tündér Ilona meséjéből Vörösmarty Csongor és Tündéje,

a népdalok őszinte hangú, sokhúrú lírájából Petőfi Sándor költészete,

a népballadák komor, sejtelmes világából Arany János elbeszélő művésze,

a népmesék legkisebb királyfiának táltosparipák segítette, gonosz boszorkák gátolta kalandos célhozérkezéséből a Jókai époszok hősi világa.

Itt nincs tennivalód, eserkésztestvérem, más: köszönd meg és élvezd Isten ajándékát.

Ezzel szemben nincs nemzeti zenénk. A világ füle csak néhány akkord óta kezd felénk fordulni. Kodály Zoltán *Psalmus hungaricus*a, Bartók Béla opuszai ez a néhány akkord.

Csodálatos találkozás a „véletlennek“, hogy míg a magyar irodalom a néplélek mélyén gyökerező terebélyes fa, a magyar zene gyökértelen, vázában fonnyadó virág. Nemesak a

nagy zenei alkotások, hanem az úgynevezett magyar népdal is. És éppen ennek a két, külföldön is érdeklődésre talált magyar muzsikusknak a népdalkutatásai nyomán vált köztudomásúvá ez a szomorú valóság.

Kell lenni valaminek ebben a gyökérvizsgálásban, kedves cserkésztestvérem. És kell történni valaminek ezen a téren, a te segítségeddel is, ugyebár?

A tétel tehát ez, azért nincs világviszonylatban is számottevő magyar muzsikánk, mert még az úgynevezett magyar nóta is gyökértelen, vérszegény, természetellenes, dekadens.

a) Hogy gyökértelen, azt Bartók Béla és Kodály Zoltán magyar népdalgyűjtők gyűjtési eredményéből láthatjuk. Nem részletezzük itt ezt a kérdést, csak annyit említünk meg, hogy az általuk összehordott népdalkincs egészen másforma, mint divatos népdalaink. Emezeknek amaz tehát nem gyökere. Megszakadt közöttük a szerves kapcsolat valamikor. Azóta a műnépdal természetesen, legalább is egészséges irányban nem fejlődött. Ennek következtében lett

b) Vérszegény. Vérszegény a *dallama*. Figyeljük meg, mennyivel változatosabb a „*Debrecennek van egy vize*“ az orgonákról, violákról, nárciszokról daloló hosszú soroknál. Vérszegény a szerkezete, majdnem mind ugyanarra a kaptafára van húzva: 1. és 4. sor ugyanaz, 2. is, de öt hanggal feljebb s a 3. is sokszor csak emezek variációja, pl. „A pápai dimbes-dombos szederindás, vadvirágos határon“. Vérszegény a *hangneme*, csupa dur vagy moll skálák. Dehogy merné Sas Náci vagy Balázs Árpád régi hangnemekben hallatni az élet muzsikáját, túlkényelmes az ilyenhez az elkapatott magyar fül. Vérszegény a *harmonizálása*, nem akarom falusi olvasóimat lehetetlen feladatok elé állítani, de figyeljétek meg a templomban a kántor úr játékát (feltéve, ha kottából harmonizál, mert különben...) s hasonlítsák össze a pedáljátékát a cigány nagybögös művésztével, meg az „intézetben“ tanult felsőbb leányok zongorázásmódjának a „balkezes“ játékával: az egyik meglepő változatos, a másik minden nótánál mindig ugyanaz. Vagy milyen kétségbeejtően egyforma nótázás közben, mikor valaki „tercel“, akár altot, akár suszterbasszust. Vérszegény a *színezés*, szintén csak kétféle lehetőség szokásos: hallgató és csárdás, kétféle előadás: pp. és ff. És, ami legszomorúbb, vérszegény az *érzelemléletped*. Szerelem és pedig a legegésztelenebb fajtából: reménytelenül epedő szerelem az élet és semmi más, hirdeti a magyar műnépdal. Sas Náciék lehetetlennek tartják azt pl., hogy valakinek az érzelemléletpedét az is mozgásba hozhatja és dallásra kényteleníti, ha „és a hideg eső, nem lehet elbújni, ezt a széles gulyát szélnek kell fordítani“ s hogy az ember ilyeneket kérdezhet nótában: „hej halászok, halászok, merre méné a hajótok?“, és ilyeneket felelhet rá: „Törökkanizsa fele, viszi a víz lefele“.

c) Természetellenes is gyökértelen volta miatt lett az új modern magyar münépdal. Figyeljétek csak meg, aki természetétől nem piros, az vagy sápadt, vagy természetellenesen pirosítja magát. Akinek természetétől kellemetlen a közelsége, az virágillatot szór magára, és mennél szürkébb egyéniség valaki, annál tarkábban öltözködik. A törpék magassarkú cipővel nöttetik magukat.

Ilyen a magyar münépdal is. Dallamszegénységét azzal pótolja, hogy hihetetlenül kicifrálja, elnyújtja azt a keveset, sokszor semmit, amit mondani akar, vagy mondani képes. Ugrál a hanglétrán, mintha a sok hang egyúttal sokféle hangkapcsolatot is jelentene s a legmélyebb és legmagasabb hang így aztán csakugyan jó messzire esnek egymástól: tüdő legyen, amely kibírja. Zenei felépítésében úgy pótolja egyhangúságát, hogy erényt csinál a bűnből és még egyformábbá válik: egyhelyben kering. Ez az egyhelyben keringés úgy hat, mintha csiklandoznának, bizserelnék az embert, így válik a lelkigyönyörűség érzéki örömmé és így lesz a nótából apródonként kuplé. Hangnem tekintetben még nem járunk ugyan egészen itt, de azért a hiba itt is erény s már „komoly“ zenei tanulmányt is lehet olvasni róla, hogy a magyar népdal igazi hangneme a g-dur, e-moll, f-dur, d-moll és közvetlen szomszédai, amit ha elhiszünk, megint csak arra lesz jó, még soványabb, még vérszegényebb, még unalmasabb mindig ugyanazt a kenetlen kerék kádenciát nyikorgó legyen szegény magyar népdal Hamupipőke. Harmonizálási természetellenességnek tartom viszont azt a hangszínlehetetlenség-számba is vehető pogány szokást, hogy az összhangszegénységet futamokkal, cifrázatokkal és a zenekar és zongora fülsiketítő larmájával akarjuk pótolni.

Az érzelmvilág természetellenessége a legszomorúbb. A nyafka hangulat végnélküli variálása magának ennek a hangulatnak árt meg legjobban, ma már szinte a perverzitás határára nyavalog. Érzelmei persze réges-régen kifogytak, most már a pótlékot is hamisítani kell. „Kinn a pusztán szántóvetek, kezem-lábam fárad, Téged pedig az uraság viganóba járat. Becsületed feláldoztad, de én azért nem átkozlak, mért is átkoználak, Hisz az a pénz patikára kellett az anyádnak.“ Van ebben minden: előre megfontolt szándékkal elköveteti szívrehatás, száraz filozofálás, még szárazabb moralizálás, helyesebben immoralizálás, enyhe becstelenség a nagylelkűség álarcában, lélektani abszurdum, néplélektani tájékozatlanság, csak szívből jövő őszinte líra nincs.

d) Ami vérszegény: beteg, ami természetellenes: bűnös, és aki a járványt terjeszti, a bűnt tenyészti, az kétszeresen orgazda. Az új magyar münépdal éppen olyan olyan hamis érzelmi velejáróját, tehát hangulatát jelenti a való életnek, mint ahogy az új magyar irodalom hamis képet rajzolt róla az elmúlt három év-

tizedben. Aki hisz neki, beleesik egy öngyilkos, dekadens lelkiállapotba. Túlbecsüli a szerelem gyötrelmét, központi hangulattá avanszálja, az élet más egyéb fordulatát pedig ridegnek érzi, amelytől futni kell, mennél gyorsabban túl kell lenni rajta, beleesik ebbe a jó, langyos, limonádé nem is hangulatba, hanem inkább idegállapotba. Pedig, ha ez a nyeszlett, nyámnyila verklizés rosszhiszemű, művészietlen eljárás, meglátszik, ha élesen megfigyeljük, mennyire nem egyszerre születtek dallam és szöveg és mennyire nem olvadtak egymásba. Mikor a népdal azt dalolja a csónakról: „viszi a víz lefele . . .“, vagy azt kurjantja bele a pusztába, hogy „a számadó káromkodik“, hát akkor a dallamban is ott van a lefele sodró víz hangulata, meg a pusztá siket visszhangjába belevesző káromkodás.

Az öregeserkész fülének is vannak kötelességei. Első és nehéz kötelessége; szakítani kell a hazug zene hízelgő „fülbe-mászó“ dallamaival egyszersmindenkorra. Nehéz munka, nagyon elszoktunk már a kemény zenei eledelettől: szokatlan, nehéz, idegen az ősmagyar muzsika elpuhult, egyoldalú, egyhangúsághoz szoktatott hallásunk számára. És mégis meg kell lenni, különben örökre meghalt érzélemvilágunk ereje és magyarsága. Keressük meg a gyökereket: az igaz magyar népdalt, különben sohasem lesz eredeti muzsikánk.

Öregeserkész testvérem: háromféleképpen segíthetsz ebben:

1. Megtanulod és megtanítod másoknak azokat a hamisítatlan magyar népi dallamokat, amelyeknek hiteles voltát hozzáértő fülek (Bartók, Kodály, stb. . . .) tudományosan megállapították. Ezzel zenei ízlésre teszel szert apródonként.

2. Összegyűjtöd a magad kis körében azokat a dallamokat és verseket, melyek ezekhez hasonlítanak, de gyűjteményben még nem jelentek meg.

3. Első időszakban könyörtelenül agyonhallgatod azt a sok szemetet, amely eddigi tájékozatlanságodban beleragadt fülédbe. Mikor már elég önálló az ízlésed, tanulhatsz újra, akár milyen megbízhatatlan forrásból, mert lelked ösztönösen kiveti magából, ami értéktelen, vérszegény, gyökereszakadt, üvegházi, vagy vásári portéka. Néhány esztendő alatt kis körödnek Te lész a szeretet jogán könyörtelen zenei lelkiismerete. Szébb jövő záloga. Segítsen rá Isten mennél hamarabb, mennél többötöket.

VIII.

Lehetne még a népművészetről is sokat beszélni. Népszokások elemzése érdekes ősi világot tárnának fel előttünk. De nem ez a célunk.

Azt akartuk megmutatni neked, cserkésztestvérünk, 18. életéveden túl akad még munka elég a számodra. Eddig arról tettél próbát, hogy mint egyén megállsz a magad lábán, nem

terhére vagy a közösségnek, hanem inkább segítségére. Most feltártuk előtted a magyar néplélek rejtelmait és az általa dik-tált feladatokat. Fogj hozzá a munkához, hogy mint a magyar nemzet élő tagja is megállhasd a nagy próbát s Isten — Szé-chenyi szavai szerint — rajtad keresztül is mihamarabb meg-ajándékozhasssa az emberiséget egy igazán nagy nemzettel. Úgy legyen!

A regős-mozgalom.

A regős-mozgalom nagyon régi. Már a görögök is tudtak róla. Még a neve is fennmaradt az első görög regősnek. Úgy hívták, hogy Anteusz. Ez az Anteusz köztudomás szerint lebí-rkőzhatatlan erejű valaki volt, lévén a föld fia. Valahányszor tehát ellenfelei földhözleremtették, mindig előlről kezdte a via-dalt, mert mindannyiszor új erőre kapott édesanyja révén. Nos, a regős mozgalom szakasztott ugyanezt próbálja, még-pedig a jelek szerint szakasztott ugyanezzel a jövégremenéssel.

Nem valami felesleges jócselekedet mindjárt előljáróban hangsúlyoznunk ezt a tényt erőst. A falujárás ugyanis éppen divatba jött, sokan sokféleképpen boldogítani szeretnék és pró-bálják is a „parasztembert“. Könnyen azt képzelhetné tehát akárki, hogy a regős cserkészlet is egy ilyen csoport a nagyon sok ilyenfajta közül. Ünnepevényesen óvást emelünk és kijelent-jük, hogy ellenkezőképpen van a dolog. Mi nem boldogítani, tanítani, gazdagítani akarjuk a falut, hanem gazdagodni, ta-nulni és boldogulni kívánunk tőle. Mi nem hisszük azt, hogy mi vagyunk felül. Azt se hisszük, hogy mi vagyunk a többek, meg a jobbak. Éppen azért indultunk világgá és jutottunk el a faluba, mert úgy éreztük, hogy senkik és semmik vagyunk. Nem vagyunk gazdagok: kifosztottak, koldusok vagyunk. Oko-sak sem vagyunk, „egymást szedtük rá azzal, hogy tudunk s most a valónál mind elámulunk“, közben őseink tudománya is kipárolgott üres fejünkből. És boldogok sem vagyunk: a bol-dogság makarizmái rendre kihullottak a lelkünkből, együgyü-beknek, könnyesebb szeműeknek, szelídebbeknek, igazra éheseb-beknek, irgalmasabbaknak, tisztább szívűeknek, békességeseb-beknek és mártíromságra hajlandóbbaknak kellene lennünk. Azért jöttünk falura, hogy mindezt a hiányosságot imitten pó-tolhassuk.

*

A magyar cserkészek regős csoportja csakugyan azokat a cserkészeket öleli magába, akik a magyar nép tudományát, az úgynevezett folklórt a helyszínen, tehát falukban és tanyá-kon akarják tanulmányozni és megtanulni. Foglalatosságuk tehát két irányú. Odahaza az év nagyobbik felében önképzés,

esapatmunka, tanfolyamok és szemináriumi foglalkoztatás formájában megismerik az eddig összegyűjtött anyagot és a helyszíni megfigyelés és gyűjtés helyes módját. Odakint, falusi és tanyasi útjaikon pedig nyitva tartják szemüket, fülüket, eszüket, hogy betódulhasson rajtuk a magyar életnek az a gazdag áradása, melynek észrebevésére és észbentartására egész valójukat az előtanulmányok segítségével áthangolták és képessé tették.

Első és legfőbb kötelességük tehát: kapniok a magyar falutól. Nem hiszik el, nem tartják magátólértődőnek, még csak valószínűnek sem tartják, hogy ők úgy, ahogy megszülettek és éltek eddig városokszerte, máris jó magyarok. Úgy érzik, azt nem adják ingyen, még nagyon olesón sem adják. Meg kell tanulniok magyarrá lenniök s ennek egyetlenegy módja van csupán: olyanoktól vesznek leckét ebből a nagy tudományból, akiknek a magyarsága kétségtelen és vitánfelüli. Ezért figyelnek, ezért tanulnak, ezért igyekeznek kapni a falutól.

Az már csak másodlagos kötelességük, hogy jótét fejében jóval igyekeznek törleszteni is valamicskét. Kaptak sokat, hát adnak is egyetmást — ha van miből. Mert mentsen Isten, hogy városi „bóvilit“ hagyjanak ott cserébe. Bár inyükhöz ragadna az ő nyelvük, hogysem ilyesmire vetemedtek légyen. Csak abban az esetben viszonzhatják a vett jókat, ha már előzetesen megtöltözték másutt valahol (odahaza „könyvből, kótából, múzeumból“, vagy odakint korábbi faluzás közben begyreszedett anyagból) olyan javakkal, melyeket az idevalósiak eddigelé hírül sem hallottak.

Igen ám, mert a regős mozgalom előfeltétele s egyben ősoka heves és őszinte egyetemes magyar büntudat és bűnbánat. Esetünkben, a cserkészletben, jelesül a magyar értelmiség penitencia tartásának az egyre erősödő vágya. Az a látás vert bennünket vissza a faluba, hogy gyökerében megromlott társaság vagyunk, méltatlanok és egyben képtelenek is arra, hogy a magyar falu s általában a nép vezetőinek gérálhatnók magunkat s olyanokul tisztelhetnének bennünket ők. Bűneink, emberi, egyéni és magyar bűneink töredelmes megbánásának egyik biztató jele a regős mozgalom. Visszaéreznünk magyarságunkat a leggyökeréig először, nem csinált, nem karácsonyfadísz-gyanánt máshonnan felaggatott, hanem igazi virágjaként nyilni a nemzet fájának azután: ez lenne a bűnbánat következményének, az újjászületésnek a jele majd későbbben.

Ha éreztek magatokban hasonló vágyakat, csatlakozzatok a magyar regősmozgalomhoz ti is, akik ezt a néhány sort mondanivalónk pártján „drukkolva“ olvastátok végig.

Cserkészzet és zene.

— Bevezetés a 101 magyar népdal c. cserkészdaloskönyv Egy csokor cserkészsnóta c. fejezetéhez. —

Végezetül és ráadásul fogadjatok el tőlünk néhány cserkészsnótát is, ha többet nem, legalább egy csokorra valót.

Nem mintha nem volna több, vagy nem volnának sikerültebbek is. Hogyne lenne több; egyetlen csapat egyetlen nyári nagytáborra meghozza a maga tíz-tizenkét nótáját, hiszen egy-két nótabokor mindig akad a sok mindenhez értő fiúk között. És hát hogy mernénk mi azt kétségbevonni, hogy az itt közölteknél sikerültebbek is vannak, mikor régi igazság, hogy minden csapat fülét a sajátmaga készítette nóták csiklandozzák a legkedvredertőbben.

Mégis közöljük ezt a tucat nótát. Közöljük pedig azért, mert rajtuk keresztül három dolgot szeretnénk megmutatni nektek, daloló magyar cserkészfiúk.

Először is meg akarjuk mutatni, hogy már eddig is vannak olyan magyar cserkészcsapatok, melyek az igazi magyar nóta szolgálatába állottak. Dalolnak ők is cserkészsnótákat, magukfabrikálta szövegekkel, hogyne dalolnának, de ezek a strófák nem kuplékra, nem idegen nációk melódiáira, mégcsak nem is a pesti kávéházban vagy vidéki szalonokban készült műnépdalokra mennek, hanem egytől-egyig hamisítatlan, ősi népi magyar dallamokra.

Ebben kövessétek őket! A táborozás vidám élményei, Dr. Kozma egy-egy felejthetetlen látogatása, ügyetlen őrsök csetlés-botlásai, a tábortüzek csillagfényes emlékei egészen bizonyosan megihletik ezután is a csapatok házi rigmusfaragóit. Rendben van, viharedzett csapatok kibírják az ilyet is. De legyen a nóták dallama magyar! Kakuktozás nótákat ne tőrjetez a műsorotokon, ötvenezer magyar cserkészfiú!

Másodszor gondolnátok meg, kérlek, milyen mértékben voltatok ti eddig nótaközben magyarok is, nemcsak cserkészek. Magyar fiúkban magyar lélek ég. Lehetetlen, hogy más öröm, más bánat, más emlék, más remény nem égne benne, csak ami a cserkészsátor és a cserkészkonyha körül terem. Pedig idáig jóformán csak ilyesmiről nótáztatok. Ez nagy egyoldalúságra és éppen olyan önimádatra vall! Sem az egyik, sem a másik nem cserkészszöveg. 101:13-hoz. Ez valahogy helyesebb, igazságosabb és egészségesebb arány. Szeretnénk, ha nótaközben minden cserkészsnótára kilenc magyar dal esnék ezentúl.

Harmadszor összehasonlításra csábít a kétféle nóta. Az egyik, a nagyobb csomó, a 101 darab, a magyar népköltészet igazi kincse, kincs, melynek hallatára az egész világ figyelme fordul felénk, árva, kicsi nemzet felé. A másik 13 — kedves

azoknak, akiknek lelkéből lelkedzett, de annyi bizonyos: nem az örökkévalóságnak szólnak. Megtanulhatjátok ezeket is, hadd ösztönözzön benneteket új nóták készítésére, hogy ezeket a harmadik nyáron még újabb és még jobb csapatrigmusok váltsák fel. A többszáz csapat több ezer nótájából azután majd megszületik a művészi magyar cserkésznóta.

Ilyen — szinte klasszikus cserkésznóta pedig csak az lesz, amelyik dallamában is magyar, önmagán túl utaló, magamagával konkuráló.

Fel tehát a nagy magyar cserkészdalosversenyre, fiaim, jó munkát!

Cserkészlet és színpad.

Egy cserkész-színdarab szerzői utasítása.

— Egyúttal proológusa is. —

Engedjék meg, hogy Gergely bácsi vizitjének az előzményeiről s egyben ennek a vizitnek az igazi jelentőségéről elpletykáljak egyetmást. Régebben, ha valami zavarodás történt valahol, azt mondták mindjárt: Keresd az asszonyt! — s rendszeren ezen az úton leltek rá a bajok igazi okára. Mostanában, már legalább is a mi köreinkben, a kalamajkát inkább cserkészek okozzák. Keresd a cserkészletet s megleled a magyarázatot. Esetünkben is a magyar cserkészek a dolgok ősokei.

Ezek a cserkészek passzióból is, de meg hivatalból is sokat mászkálnak országszerte táborozás ürügye alatt. Természetükhöz híven mindenbe beleütik az orrukat így csavargás közben. Sok minden egyéb közt felfedezni vélték városi létükre a falut is. Megtetszett nekik, „gondozni“ kezdték, már amúgy a maguk módja szerint. Mint ahogy a nagyobbik testvérke gondolzza és persze közben visíttatja is a karonülő kisebbiket. Van is köszönet benne, nincs is, és ilyenkor az ártatlanabbik felet igazán csak az Isten őrzi. Ugyanő tudja csak, mire jó az egész. De talán, ha megnő és mamává lesz egy-egy ilyen kismama, azért tud rögtön, gyakorlás nélkül a maga újszülöttjével bánni néhányórás fiatal anyakorában már. Ezek a cserkészek is megnőnek egyszer s hivatali kötelességük lesz bánni a falu népével.

Elég az hozzá, hogy a faluzásból falujárás és falukutatás lett apródonkint. Az Országos Cserkészszövetség is figyelni kezdett rá. Kezére is járt a kezdeményezésnek egy úgynevezett **regóstábor** megrendezésével. (A cserkészromantika így nevezte el az egyre komolyodó mozgalmat: regölés.) Ezen a táboron a tapasztalatokat kölcsönösen kicserélhették, a jótanácsokat pedig, melyek a mások tapasztalatából levonhatók voltak, kölcsönösen magukkal vihették a falu szerelmesei, cserkészöregék.

Egyik ilyen tapasztalat adta azt az ötletet is, melyből Gergely bácsi vizitje megszületett. A falu és város találkozásán nevezetesen, akkor még legalább, sokkal több jóakaratot mutatkozott, mint hozzáértés. Kiderült, hogy nem is olyan könnyű vinni a faluba. Még pedig nemcsak azért nem könnyű, mintha ott már minden jó megvolna, hanem azért nagyon nehéz, mert a faluban is, a városi ifjúságban is mélyen beszüremkedett és megszokottá vált a hamisított értékek rendszere. Nemcsak az a baj, hogy a cserkészektől nem igen telik igazi érték a tábor-tüzeken, hanem talán még nagyobb baj, hogy a falu is elszo-kott az igazi értékek ízétől s jobban tetszik neki a szokásos hamisítvány.

Azt kellett megéreztetni, hogy mindez látszat. A cserkészeknek fel kell kutatni a valódi értékeket, megrakodni velök, úgy menni falura, majd aztán odalent a falu is egy-kettőre rákap a jobbra, a szebbre, az igazabbra, az őszintébbre. Nehezen fog menni, döcögősen fog menni, de aztán jórafordul minden mégis a végén. A vége minden kockázatot és vesződést megér.

Ezt jelenti Gergely bácsi vizitje, amelyet nemsokára végignézhetünk. [Éz a fő, a szellemi tanulságunk. De néhány praktikus tanulsággal is szolgálhatunk. Az egyik ilyen tanulság, hogy ami a cserkészeknek sikerült, más ifjúsági alakulatnak sem lehetetlenség. Ha azonban, mondjuk, ifjúsági egyesületek vennék műsorukra Gergely bácsit, ne Hárshgyi Parkot emlegessenek, hanem országos konferenciát, ne parancsnok urat, hanem vezetőnket, vagy ilyen-amolyan bátyámat vagy tiszteletes, nagytiszteletű tanító urat, vagy ahogy a helyi szokások hozzák magukkal. Ne a csapatról, hanem az egyesületről, KIE-ről, vagy ilyen-olyan körről emlékezzenek beszédközben. A színpadot is ennek megfelelőleg módosítsák.]

A másik tanulság, hogy máskép kell a darabot adni, ha egyedül van műsoron, máskép, ha kísérő műsorral szerepel s ismét harmadikféleképpen, ha más darabbal együtt kerül színre. Szükség szerint lehet hosszabb vagy rövidebb. Például kimaradhat a Móra Ferenc novellarészlet és a Buda halálából vett szemelvény, sőt az összes versek is kimaradhatnak, ha szűkös az idő, kivéve természetesen a befejező hangulatot kölcsönző záró-verset, a Hazamegyek a falumba címűt. Eddigi tapasztalataink szerint sorrendben a következőket tanácsos elhagyni: először a Móra-novellát, aztán a Buda Halála részletet, harmadsorban a Petőfi-verset, negyedjére a többi verseket. Többet kihagyni nem lehet, az már a darab eleven húsába vágó csonkítás számba menne.]

Ezek után kezdődhetik maga a játék. [Óvatosságból ide-írom, hogy a szegletes zárójelbe tett rész rendezői utasítás s prologusként nem mondandó el. A többi se kötelező, de — sok új dolgról lévén szó a darabban — bizony: ajánlatos.]

A magyar népi jelenetek rendezésének gyakorlati problémái.

— A „Lányok ülnek a fonóban“ c. jelenet szerzői utasítása. —

Ezt a fonójelenetet igazán csak „összeállította“ a szerző, nem pedig „írta“. Igaz, hogy a jelenet zömét szülőfalujának, a hajdúmegyei Földesnek egyik „fonójában“ autopszia útján nyerte, s maga erejéből is életre kelthette volna, de éppen azért nem cselekedte ezt, amiért most az egészét nyilvánosságra bocsátani merészeli. Nem arra akar ugyanis példát mutatni: milyen a falusi fonó, hanem arra: hogy kell egy manapság már tulságosan is divatosná vált „népies jelenetet“ becsületesen „megrendezni“. (Minden jobbérzésű ember kénytelen lesz ezen a téren segíteni, aki csak megteheti, olyan szörnyűségek kezdenek születni sub titulo népiség!)

Nos, vajjon hogy kell hát?

1. Lehetőleg csak az fogjon hozzá, aki enszemével látott, avagy önnön fülével hallott valami affélét, amit meg akar rendezni. Szerző, ismétlem, szülőfalujában rendszeresen eljár, valahányszor szerét ejthette, a fonóba.

2. De azért senki se bízzék egyedül csak saját memóriájában. Nem káptalan az ember feje. Olvasson el a kérdéses tárgyról legalább egy, megbízható, összefoglaló tanulmányt. Lehetőleg rövidet, ha nem szakember, különben belezavarodik. — Szerző Szendrey Zsigmond különnyomatát aknázza ki e célból, mely 1929-ben jelent meg, a címe: *Magyar népszokások a fonóban*.

3. Szerző igazán becsületesen ismeri, beszél és írásközben is használja saját dialektusát, huzamosan és ismételten bárátkozott Kóti János bátyjával, Földesi László bátyjával és Katona Jánosné néneasszonyával, ennek következtében sok mesének, mondásnak, történetnek és babonának vált tudójává. Mégsem bízott magában, hanem úgy közölte a Földesen is ismert és általa is hallott dolgokat, ahogy azt a *Magyar népköltési gyűjtemény XIV. kötetében* találta, „*A nagyszalontai gyűjtésben*“. Ha pedig ebből valami hiányzott, ami legjobb tudása szerint a földesi fonót különösen s a fonót Szendrey Zs. szerint általában jellemzi, azt a *Magyar népköltészeti gyűjtemény* egyéb kötetéből, leginkább a *VIII. kötetből, Sebestyén Gyula Dunántúli gyűjtéséből*, pótolta, de természetesen földesi formában. Valamint a *Magyar Nyelvőr* és az *Ethnográfia-Népélet* évfolyamaiból.

Ugyanígy tett a nótákkal is. Csak azokat daloltatja, amelyeket maga hallott, de úgy, hogy ezeket megkereste különféle gyűjteményekben. (Bartók, Kodály, 101 magyar dal, Madárka, Ecsedi-féle Hortobágyi nótagyűjtemény, Szegedi Kis Kalendárium.) Csak olyan nótát énekeltet tehát, amelyek autentikus forrásművekben is megvannak, meg odahaza, náluk is hall-

hatóak voltak még akkor, mikor fonó volt Földesen és dalogatott a fiatalság.

5. A játékokkal sincs különben.

6. Ujjából semmit sem szopott a szerző. Szerény véleménye szerint „saját gyűjtésünk“ publikálásának nem is ez a módja. Nem ajánlja senkinek, mert nem egészen tisztességes eljárás. „Saját gyűjtésünk“ addig nem közölhető laikusoknak elsőrangú anyag gyanánt, míg szakemberek ítélete olyanná nem approbálta.

7. Ha valaki tanulással forgatta a mi fonó-jelenetünket és annak műhelytitkait, próbálkozzék meg maga is népies jelenet rendezésével. Egy jó tanácsot azonban máris adhatok neki. Nem muszáj annak okvetlenül fonónak lenni. Szerző igaz lelkére állítja például, hogy ő is csak azért szerzett fonót, mert az egyetlen e zsánerbe tartozó „Székelyfonó“ — nem fonó. Remekmű, de nem a szó szigorú értelmében veendő „magyar népies jelenet“.

8. Ha azonban valaki mégis a fonóhoz ragaszkodnék, azt óhajtja bemutatni, az olyan ne állítson össze más népi jelenetet, hanem próbálkozzék meg a mi fonónkkal. Csakhogy akkor igazán ezt a fonót mutassa be, ne pedig holmi egyveleget ennek az örve alatt. Eddigi tanulságaink birtokában például hadd figyelmeztessük buzgó műkedvelőinket néhány megszívlelendő körülményre. *a)* A fonó munkahely, ahol dolgoznak, tehát nem ünneplő ruhába öltözködve ülnek a leányok. *b)* De ha már mindenáron ünneplőruhában, „jegyben-gyűrűben“ üldögéltetjük szegénykéket, ne vegyítsük az egyes vidékek magyar viseleteit össze csak azért, mert egyik szereplőnek matyó ruhája van odahaza, a másiknak meg székely. *c)* Sokféle magyar népviselet akad ugyanis még mindig. A dirndli azonban a legszabadelvűbb értelmezés szerint sem magyar népviselet. Sem az a különben igen rokonszenves kosztüm, amibe a budakeszi, soroksári és törökbálinti sváb leányok járnak. *d)* A nóták is sokfélék s ha tehetjük, egyazon, vagy rokonvidékekről válogassuk össze őket. *e)* Nem kötelező a közölt nóták daloltatása, másik nótát bizvást választhatunk, de akkor se válasszunk másfélét, csak másikat, mert a legénycsúfoló nótát például semmi szín alatt sem pótolhatja a világ legszebb irredenta nótája sem, mert hiszen nem csúfolódik a legényekkel. *f)* Azt se higgyük, hogy csak úgy a magunk emberségéből eldönthetjük, mi az igazi népdal, mi nem. Ha már mindenáron más nótákat választunk, legálább megbízható gyűjteményt forgassunk ebből a célból.

*

A *Gergely bácsi* (*Gergely bácsi levizitel* címen jelent meg ugyancsak a szerző tollából ennek a fonó-jelenetnek a testvér-darabja) arra ad példát, hogy kell a fiatalság lelkét összetalál-

koztatni a nép lelkével. Nem megy az csak úgy magától és semmiesetre sem megy valami egykönnyen. Igazi kultúr-diplomáciai tapintat kell hozzá és nagy-nagy türelem. Az azonban egészen másodrendű jelentőségű kérdés: kitől telhetik ilyen tapintat s ekkora türelem. Nem kell annak okvetlenül cserkész-parancsnoknak lenni. Lehet az ifjúsági vezető, leventeoktató, tanító, lelkipásztor, vagy akár nő is: tiszteletes asszony, tanító-kisasszony, esetleg más, akit ez a felsorolás nem is tartalmaz. E szerint lehet a fiatalság is öregebb-fiatalabb, legénytársaság, leánycsapat, vegyes összeállítású sereg alig egy-két szó változtatással. A szereplők száma sincs szigorúan megkötve, hiszen mindenütt a csoport szerepel, sehol sem ilyen vagy olyan egyén, leszámítva a falusi ember (vagy asszony) és a vezető (vagy vezetőnő) „sztár“-szerepeit.

A két darab egymás mellett két szükséges és éppen manapság aktuális megteendő lépésünket példázza. Mi, városiak, tanultak, vezetőréteg először *hazamegyünk a falunkba*, ott sokat tapasztalunk, nézünk és tanulunk, később *otthon érezzük magunkat a falunkban*. Akkor aztán jöjjön, aminek jönnie kell, mert a népben gyökerező magyar lélek viharálló.

Cserkészzet és költészet.

Petőfi tábortűz.

Vörös fénye, ha lehet, még ünnepélyesebben világítja meg a cserkészfiúk piros arcát, mint rendszeren. Táncolnak a tűz apró tündéréi s a szívek legmélyebbre temetkezett érzéseit szeretnék most előcsalogatni.

És csakugyan — ma különösen szép lett az álmunk. Borzasfejű, lángolószemű ifjú lép ki a zsarátnok fényköréből. Hangja fátyolozott, de belécsendül mégis a lelkünkbe.

— Cserkész szeretnék lenni én is.

Mikor megpillantottuk, azt hittük: a szemünk káprázik. Hogy megszólal, azt hisszük, csak a fülünk cseng. Petőfi Sándor centenáriumán hozzánk jelentkezik?! . . .

De aztán rendjénvalónak találjuk a dolgot. Minden magyar ember szívébe bevonult: ott akar lakni a mienkben is. Mi pedig senkit sem hívunk magunk közé személy szerint. Igen, úgy cserkészszerű, ha maga jelentkezik.

Azért mégis megremeg a parancsnok hangja, amint kisvártatva válaszolni próbál:

— Köszöntünk a körünkben és köszönjük, hogy közénk méltóztattál. Minden vendéget szívesen látunk. De csapatunknak a tagja még te sem lehetsz feltételek nélkül. Kész vagy-e magadat alájuk vetni, te, aki mindig a magad ura voltál?

Féket soha nem viselt nyakát mintha dacosan hátra-szegte volna a kemény szavak hallatára.

— Micsoda feltételekről beszélsz, tudni szeretném?

A felelet még egy árnyalattal ünnepélyesebb: halkabb, de elszántabb is.

— Mi a magunk törvényei szerint élünk s csak az tarthatik közénk, aki ezeket a törvényeket éli. Mered-e hinni, hogy közel száz esztendőnek előtte már vállalhattad valamennyit?

Úgy nevetett erre a komoly kijelentésre, mintha ezt mondta volna — vállonveregetve mindnyájunkat:

— Oh, édes kis öcsém! Mintha bizony nem én is a tanítómesteretek volnék, mikor nem is gondoltátok.

Csakhogy mi még akkor nem értettük a nevetését.

*

Bizony lekuporodott közibénk a földre. Egy darabig belébámult a tűzbe és hallgatta a nótázásunkat. Mikor aztán elnémult a dal, odabiccentett felénk barátságos komolysággal:

— Tetszik nekem, hogy nem keltek nektek csupán a híremért így látatlanba. Hát csak kérdeztek, vállalom a vizsgát, nem bánom, no!

Valahonnan a sötétség mélyiből, a pokrócba burkolózott legkisebbek közül bátor szoprán szavall bele a nagy némaságba:

— A cserkész egyeneslelkű és feltétlenül igazat mond. Ez az első törvény.

Ő feleli-e vagy mi gondoljuk, de úgy zúg, mint az ünnepi harang:

— Én is, jaj, én is! Mindig magamat adtam és mindig egészen. És még csak nem is kendőztem, pirosítottam sohasem. Cifra ruhába sem öltöztettem.

És ha már mindenáron részletezni óhajtottok bennem ezt az érzést, keressétek meg, mit mondtam Az én Pegazusomról. A költészetről s mit szerettem meg annakidején Arany János Toldijában is mindjárt első olvasásra.

*Dalod, mint a puszták harangja egyszerű,
De oly tiszta is mint a puszták harangja.*

Sohase tagadtam le azt se: mit tartok magamról. „Szerény véleményét“ „csekélységem“ vajmi ritkán hangoztatta. Ellenben volt bennem annyi önérzet, hogy bevalljam őszintén: azt hiszem, a nevem örökké élni fog. Az igazat sohasem rösteltem kimondani: hallották a kritikusok, a goromba katonák, Tompa, Jókai, Pákh: a legjobb barátaim, sőt második atyám, Vörösmarty is.

A hűség? Az a második törvényetek? Hiszen az imént nótázás közben ezt is elfújtátok:

*Id' adnák a világot rádásnak
Szeretőmet mégsem adnám másnak!*

Talán a magyar nemes véres gúnyjából is kiérettetek, amit különben az életem példájával bizonyítottam meg: mit tartok a hűségről?

Segíttek, ahol tudtok? Március 15-én magam is nagyon fontos törvénynek tartottam ezt. Segesvárra menet szintén, pedig elég könnyen elveszíthettem volna a kedvem Mészáros és Klapkákéi miatt. Igen, hiszen Pista öcsémnek is jó volt megírni azt a levelet és az a 100 forint is elkelt az öregéknek már akkoriban. Pató Pálra is az ellenkezőjéért haragudtam olyan nagyon.

A testvériség? Mondjunk talán felelősséget. Ezt különösen Toldi olvasásakor éreztem erősen. Irtam is ilyenformát akkortájtban Arany Jánoshoz:

*A szegény nép, olyan felhős láthatára,
S felhők közt kék eget csak néha napján lát.*

*Nagy fáradalmaid ha nem enyhíti más,
Enyhítsük mi költők, daloljunk számára,
Legyen minden dalunk egy-egy vigasztalás,
Egy édes álom a kemény nyoszolyára!*

S ha már itt tartunk, szeretnék benneteket valamire megkérni. Én a felelősséget minden ember iránt éreztem. Világszabadság: ezt a nevet adtam neki. Gyönyörű szép szó, Jézus Krisztus hozta le az Isten jobbja mellől közénk: be is mocsokoltuk, nyomorult emberek. Ha valaki ezt a szavamat nem amúgy emlegetné elóttetek, gondoljatok arra a másik felelőségre, amit a hazám iránt éreztem és tanusítottam — Bem apó a megmondhatója — és úgy higyjetek az én negyedik törvény-magyarázatomnak.

— A gyöngédség és lovagiasság törvénye következik!

Csak rám ne süssétek az első törvény iránti hűtlenséget. Hiszen tudjátok: mit üzentem anyámnak a távolból:

*Mondjátok, hogy könnyeit ne öntse,
Mert fiának kedvez a szerencse . . .
Ah, ha tudná, mily nyomorban élek,
Megrepedne a szíve szegénynek!*

A faluvégi kurtakocsmában is a gavallérsága tetszett nekem a mulatozó legénynépségeknek.

*Csendesebben vigadjanak,
Isten áldja meg kendteket,
Szegény édesanyám beteg."*

*Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,
Végét vetik a zenének
S hazamennek a legények.*

A természetszeretet? Erre nem sok szót akarok vesztegetni. Olvassátok el akármelyik róla írt versemet. Mondjuk: A Tiszát.

*Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségitül.*

*Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! Mentül inkább hallgatsz,
Annál többet, annál szebbet mondasz.*

Kedvenc állat is kötelező nálatok? Olyan is van. *A gólya, A rab oroszlán, A farkasok és az Anyám tyúkja*, válasszatok!

Az engedelmesség törvényével nagy baj van — így első pillantásra. Nyügöt sohasem túrt a természetem. De lássátok, kedves cserkészfiúk, ha valaki megért engem, ti megérthettek. Csak a természetellenes nyügöket ráztam én le magamról. Megtehettem: volt erőm egyedül és ár ellen is úszni. Kicsaptak a latin iskolából, de latinul megtanultam. Sokat kóboroltam, sokáig kerestem magamat, apám egyszer ki is tagadott, — de révbe jutottam s szinte szégyellem, mekkora nyárspolgár lett belőlem, mikor a köteleységem úgy kívánta. Hiszen a betyárt is én ríkatom úgy meg:

*Édesanyám, mindig javamat akartad
Édesanyám, mért nem fogadtam szavadat?*

Sohase egy versemre gondoljatok, ha meg akartok ítélni. Én írtam a Vizen-t, igaz — de A jó öreg kocsmárost is.

Vidám vagyok-e és meggondolt egyben? Hát ki tud közületek nagyobbat nevetni az ellenkezőjén. mint ahogy én kikacagtam Csokonait meg a papját s megmosolyogtam Megyerit a tintásüvegért? És szeretném látni, akadna-e közületek olyan vidám vándorlegény, amilyen én voltam és maradtam hóban-fagyban és azon a rettenetes télen a debreceni jó öreg asszonynál?! És hogy meggondolt voltam-e: ítéljétek meg magatok Búcsúmból a színésztől.

Gazdálkodási nézeteim kissé különösek ugyan egy cserkész szemében, akinek a takarékoságot kilencedik törvénye parancsolja, de a hat havi számadási naplóm új házas koromból elég jó próbapontot biztosíthatna számomra. Azt meg csak

nem kiabálhattam világgá, hogy azt a szóban forgó 100 forintot öreg szüleimnek küldtem el, hogy megsegítsem őket?!

Testben, lélekben tiszta embert kerestek. Áldjon meg az Isten benneteket érte és adjon erőt egyen-egyen mindnyájatoknak, hogy olyanokul őrizhessétek meg magatokat. Az én szerelmeim, szerelmes verseim, vőlegénysorsom és családi életem soha meg nem ront benneteket.

Talán azért hallom még huszonöt éves koromban is a dajkám dalát . . .

*Hazamegyek, ölébe vesz dajkám,
Az altató nóta hangzik ajkán,
Hallgatom s fél álomban vagyok már . . .
„Cserebogár, sárga cserebogár! . . .“*

*

A tábortűz ellobbant s a zsarátnok gyöngé fénye már a legközelebb ülők arcát sem bírta megvilágítani. Az álomkép eltűnt s csak a tíz törvény megszépült emléke és elevenebb ereje hirdette hangosan, hogy legnagyobb cserkésztestvérünk az imént még itt mulatott köztünk.

Cserkészmegemlékezés Jókairól.

Mindenekelőtt abból a tényből szeretnék kiindulni, hogy téli cserkésztáborból jöttem és magyarázzon ez mindent, mert amit mondok, az magyarázatát ebben leli. Ha bocsánatkérés jár azért, akkor bocsánatot kérek, de hogyha örvedetes lehet az, hogy Jókairól beszélni cserkésztáborból jönnek, akkor még jobban fogok örülni. Nem is bocsánatot kell akkor kérnem, hanem hálát adnom Istennek, hogy így jöhöttem. Ez ugyan sok minden változást jelent, mert egészen mást fognak hallani tőlem, mint amit talán egy tanártól vártak volna. Az esztétikai és Jókai-ismeretemet pedig hadd pihentessem kissé, mert hiszen nem katedráról jöttem, hanem cserkésztáborból. Nagyon szeretném, hogyha a végén valamennyien ott éreznék magunkat a táborban és Jókait magunk között, mert akkor nem lesz hiábavaló e megemlékezésünk.

Az a kis történet bizonyára sokak előtt ismeretes, amikor Haydn összetűzött magyarországi mecénásával, mire az Haydnnek felmondott. Haydn búcsúdarabot írt, amelynek a forszá az volt, hogy a darabot a teljes zenekar kezdte el, aztán folytatásképpen . . . minduntalan abbahagyta egy-egy zenész, lámpáját lecsavarta, elment, míg végül is Haydn magára maradt. Akkor ő is letette vezénylő pálcáját. — Ez nem a darab rovására történt, mert mindenestül bele van komponálva. — A szelíd figyel-

meztetés annyira meghatotta a mecénást, hogy felmondását visszavonta. Így hát indítványozok valamit. Kezdjük el ünnepelni Jókait az egész világgal. Ha valaki megunná az ünneplést, az elmegy, de mi többiek itt maradunk, amíg magunk nem maradunk a cserkész táborban. Akkor azután mi is elmegyünk haza.

Legalább is az egész világ ünnepli Jókait ma, nemcsak Magyarország. Azon egyszerű oknál fogva, hogy nemcsak Magyarország tartozik néki hálával és köszönettel, hanem az egész világ. Nézzük hát meg, hogy mit is ünnepelnek rajta? Nagyon érdekes írói adományt ünnepelnek Németországban és Franciaországban és minden olyan nemzetnél, melyeknek nyelvére Jókai regényei le vannak fordítva. Még pedig talán éppen azt a nagy pálfordulást ünneplik, amit mi is ünneplünk az Új Földesúr-ban. Pedig talán nem is tudja a világ, mit csinál, így eselekedvén, csak az ösztönei után indul. Ha az ember megöregszik és valami nagyon kedves dologra akar visszaemlékezni, akkor gyermekkorára gondol, arra az időre, mikor még meséltek neki és amikor még örömet lelte a mesében. Hadd mondjak el egy kritikát Jókairól, amelyik bevilágít ama titokba. Egy máskülönben igen komoly, bizonyos mértékben komor embertől hallottam: „Amikor Jókai műveit olvasom, úgy érzem, mintha gyermekkoromban tejfeles kenyert ennék.“ Nagyon meghatott ez, mert valami nagyon mély igazság van kifejezve véle.

Úgy érzem magamat — ezt jelenti voltaképpen, amit mond — mintha valami testi gyönyörűségben volna részem. Valami nagy gyönyörűségben, amely a bölcsőhöz közel van, amelyet még nem feketített be az élet hétköznapi sága, küzdelme, gondja, hanem megmaradt tisztának és üdének. Egyszer arról beszélgettünk, hogyha a költői műveket nagyon elvonatkoztatjuk, akkor rendesen egyetlen mondás marad meg belőlük, amely helyes, igaz és bölcs. Például vetköztessük le így Arany balladáinak egyikét: A welszi bárdokat. Azt jelenti, hogy a zsarnokság nem bírja letörni a költészetet. A Ráchel siralma ugyanezt jelenti, azt, hogy az Esmét és az Igét legyőzni nem lehet. Természetesen azt kérdezheti valamelyikünk, hogy mért nem gyűjtik össze ezeket a bölcs mondásokat és miért nem azt olvassák a költemények helyett? Nem volna-e egyszerűbb csak ezeket olvasnunk? A legbölcsebb, mert legfiatalabb (alig 15 esztendőös gyermek) azt mondta erre, hogy ezt csinálnunk nem lehet, mert amit olvasunk, az csupán egy szép mondás, de a regény maga az élet. Maga az élet perog le szemünk előtt, úgyhogy azt hisszük, hogy az az emberek igazi sorsa, nem pedig a valóság. Ez tetszik Jókaiában oly nagyon széles e világnak: a bölcs mondások tarka ruhája, a színes, fordultatos, érdekes mese.

Méltóztattak már modern regényt olvasni? Mondjuk, hogy egy-egy Anatole France vagy akármilyen efajta könyvet. Aki már olvasta Ambrus Zoltán regényeit, igazat ad nékem. Az első lapon egy ember leül a másikkal szemben. Cigaretára gyujtanak. Közben beszélnek. Abba hagyják a 8—9. oldalon. Másnap folytatják. Közben lefeküsznek. Reggel bágyadtan ébred az egyik, fáradtan a másik. A 90. lapon újra beszélnek, esetleg szendvicset esznek egy csésze tea mellett. A 234. lapon delet harangoznak, de hőseink még mindig jártatják a szájukat. Természetesen nagy problémákat beszélnek meg és így végre kigyúlnak vagy nem gyúlnak ki a csillagok. A szín hirtelen sötét lesz s valahányszor csendes este lett, megijedtem, hogy még egy II. kötet is következik. A hősök még mindig beszélnek és beszélnek, de természetesen még nem történt semmi. A végén, amikor agyonbeszélték már egymást, az egyik hörögve kijelenti, nem érdemes élni. Mi valamennyien igazat adunk neki, mert ilyen körülmények között csakugyan nem érdemes élni. Jókainál? Meglát az ember egy lovaslegényt. Először is már maga a lovaslegény roppant érdekes alak, egészen más, mint amilyenek a valóságban ismerjük. Egyszerre csak a Hortobágyon termünk. Éppen reggelizés ideje van. Nagyon érdekes békateknő kanállal eszünk. A szokatlan, meglepő tárgyak és jelenetek közé odarugtat a lovas legény is, szép lány sűrögforog mellette, aki halat süt neki és dalolja a kedvenc nótáját: „Koresmárosné! Nekem halat süssék kend . . .“ Közben megelőzi őt egy fiatal festő, aki ide tévedt a pusztára . . .

Felkel a nap. Felkelni hiszen amott is felkel a modern regényében, a 138. lap alján, egy körmondat és egy másik körmondat között. Felkel a nap itt is. De itt hogy kél fel!? Ismerek olyan embert, aki talán soha sem kelt volna fel hajnalpercenetkor és a Hortobágyra sem ment volna ki, ha Jókai nem ír a napfelkeltéről. Így mégis kiment, csak azért, hogy megnézze, hogy tényleg ötszögletes-e a hortobágyi nap, amikor felkel? Én is ott voltam vele, konstatáltuk, hogy csakugyan ötszögletes. Szép volt, gyönyörű volt, de Jókainál mégis csak szebb volt, mint igazándiban.

Az is de remek egy jelenet, amikor a rivális legény párbajt vív: Decsi Sándor és Laca Ferkó. Dehogy is beszélnek ezek körmondatokban, mint a modern regényhősök. „Szép nagy puszta ez a Hortobágy!“ „Nagy köz-föld.“ „Talán nagyobb, mint Arábia, ahol a zsidók 40 esztendeig bujdosnak!“ „Te tudod, te búvod a Bibliát örökösen.“ „De akármilyen nagy is, mégsem férünk el benne ketten!“ „Nahát akkor tágítsunk rajta egyet!“ Ennyi a szó, a többit már csak cselekszik. Elő a botokkal! Mészszíról egymásnak lovagolnak, azzal lesujtanak egymásra. Laca Ferkó, aki megszalajtottta a gulyát, aki hamis adósságot csinált, aki nem egészen olyan nagy gavallér, mint az a másik,

a katonaságból is kivonta magát, lefordul a lóról és ottmarad a gyepen hanyatfekve. Ennek a regénynek is rejtőzik egy szentenciaforma a mélyén, hogy csak az igazi gavallér a gavallér. Csak annak tette érdekkel bennünket, ügyet sem vetünk a gyepen heverőre, ellenben meghatva nézünk a soha vissza nem térő, a hűtlen babáját örökre elhagyó csikóslegény után. Egy tarka história játszódott le a szemünk előtt és az örök mese vezetett el bennünket oda, ahová saját magunk lábán talán soha el nem jutottunk volna. Most értjük csak, hogy mi tetszik a világnak és hogy mi tetszik a 4—800 oldalas 2 kötetes regények unalma után minden embernek, amikor az örökös lélektani boncolgatások közepette felüdül egy kissé a Jókai regényektől. Mi pedig ide jöttünk ünnepelni közösen az egész világgal, hogy Jókaiiban a mesemondás örök mesterét köszöntsük, aki soha meg nem hal.

De úgy érezzük, hogy ez még egyáltalán nem minden. Mert a német, francia és más országbeliek szívesen olvassák Jókait, de ők csak ezeket a meséket szeretik benne. Mi pedig maradjunk Magyarországon. Úgy érezzük, hogy az örök mesén kívül is van ünnepelni valónk rajta.

Nagyon szomorú időket élünk. Nem magyar emberek (a hollandok, németek . . .) nem tudják élni azt a szomorú világot, s ezt — érdekes — Jókai is észreveszi. Komárom kapitulációja napján Pozsonyban ugyanazokat a nótákat gajdolták a német burgerek már jókedvükben, mint mindig . . . Ez a szomorú időszak az idegent nem érdekli. Pedig milyen nagyon szomorú idő volt. Aki igaz magyar ember, ismerék én is egy ilyet, kénytelen otthon maradni. De még ott sem pipálhat, mert trafikot kell érte fizetni. Vadászni sem mehet, mert fegyvertartási engedély kell hozzá. Még csak nemzeti szenvedélyének sem hódolhat: a pereskedésnek, mert csak bélyeges papirosra volna szabad írnia. Semmit sem csinálhat. Megül magának otthon. Rokona Kufstein börtönében üdül esztendők óta, Isten tudja, meddig. A birtokát elveszik mindenféle §-ok alapján. Nagyon szomorú napok járnak. Ez a nagy mester pedig akkor, amikor a legszomorúbbak vagyunk, elkezd álmodni és mesél. Nekünk valami mást is mond azon kívül, amiben az egész világ gyönyörködik. Megoldást regél nekünk akkor, amikor azt hittük, hogy menthetetlenül minden elveszett. Azt a megoldást ígéri nekünk, hogy ide jön egy osztrák, aki nem állhat bennünket, ellenünk harcol és el sem hiszi a jót rólunk. Nagyon kis idő múlva kanászkalapot vásárol, csak hogy megbosszanthassa a vele belopódzott cseh bérencet. Bizonyosan rá fog fizetni a másünnét jöttekkel való barátkozásra, az biztosan el fogja valamelyikőjük közül csábítani egyik lányát, azt szerencsétlenné teszi, hazakergeti majd. A másik lánya meg igen csak megszeret bennünket, itt fog maradni, megtanul magyarul, meg-

ismeri ezt a földet és amikor a szerencsétlen másik lány is hazakerül, ebbe a földbe temetik szegényt és ez a föld olyan hanttá válik az öreg generális számára, amely ideköti. Ezt meséli nekünk ez az áldott fantáziájú költő legnehezebb napjainkban, ahogy a medve a zimankós téli napon, gyertyaszentelőkor kinnmarad, tudva, hogy szenvedésének a napjai elmúlóban vannak. Mert a hideg eljövendő napfényt, hamar eljövendő megszabadulást jósol, miből jólhangolt fülünk kírzi, hogy valami több, mint meteorológiai helyzetjelentés. Jelképi ereje van, amint Ankerschmidt, Vasmacsakakovácsi meghajlik a passzív rezisztencia nagy hőse előtt és így szól hozzá: „Üdvöz légy, hazánk ősz bajnoka!”

Köszönjük meg rangra, fizetésre, foglalkozásra, korra való tekintet nélkül mi, magyarok valamennyien Jókainak a vízionárius erejű magyar képeket, amelyek jövendőbe vetett hitünket, ha nem is teremtik, melegebbé, színesebbé teszik bizonyára. Ezeket a víziókat talán még azok sem fogják tőle rossz néven venni, akik újabban indexre próbálják tenni, bizonyos vallásos fogyatkozásai miatt. Eddig tehát az osztatlan magyarsággal ünnepelhattunk együtt. De éppen a Magyar Kultúrának förmedvényyszerű Jókai-ellenes cikksorozata mutatja, hogy egyszerűen csak felkél sok magyar, a nagyobbik fele a magyarságnak, hazamegy és nem ünnepel tovább. De milyen boldogok vagyunk mi, hogy még mindig itt maradhatunk. Ha jól körülnézünk, kevesen maradtunk, de itt látjuk mindazokat, akiknek életében az evangélium jelentett valamit. Ezek azt mondják, hogy nagyon szép, ha valaki mesélni tud, nagyon szép, ha valaki gyönyörű víziókat tud varázsolni a mesemondás hatalma által embertársai szeme elé. Elhisszük a víziókat, de nagyon szeretnők az egy örök Istent kiérezni ezekből a víziókból. Az ő munkáiban az egy örök igaz Isten is visszatükröződik. Jusson például mindenkinek eszébe az a tarka-barka történet, amely szerint volt egyszer egy öreg pap, aki jobban szerette virágait, mint a fiát. Vagy legalább is többet törődött velük, mint a fiával. Ez az öreg pap egyszer elvesztette gyermekét teljes tökéletesen. Pedig de kár volt érte! Az a fiú minden jóval meg volt áldva, amit Isten halandónak adhat szellemi képességekben, föl egészen az embertársak előtti szeretetig. Csak az a hibája volt, hogy ezt a sok jót kóklereskedésre fordította. Mindenki tudja azóta, hogy az ál-Kadarkuthyról van szó. Hogyha az elátkozott családot olvassuk, borzasztóan tetszik nekünk, ahol az a fiú, hogy úgy mondjam pestiesen, kibabrál egy egész nagy társasággal, megtanul könyv nélkül egy nagyon hosszú verset és elmondja csak azért, hogy valakit leszoktasson a versírásról. Aztán a földhöz vág egy díjbirkózót. Mellé ül az orgonának, a katolikus orgonának és úgy misézik rajta, hogy mindenkét közelebb visz Istenhez. Általa magába szeretteti a kastély

királykisasszonyát. Már-már hajlandók volnánk azt gondolni, hogy minden sikerül neki. Egyszer csak megjelenik az ősz pap, elviszi magával foglyul a fiát. Azt hisszük, vége mindennek. Eszünkbe jut egy átok, amely nagyon sok esztendővel ezelőtt hangzott el, amikor az egyik felekezet a másik felekezet híveinek feje felől szétbontotta a templomot, nem engedte, hogy az Urat dícsérjék. Azután nem sikerül mégsem az a foglyul ejtés, érezzük, hogy megint az Isten keze cselekedett másképp. Egy ilyen öreg pap sok mindent megtehet ama nagy hatalmánál fogva, amely adatott neki, akkor, mikor meg tudta a helyét állni a fatemplom küszöbén. De az az ember, aki csak későn ébred tudatára annak, hogy füveken és fákon kívül fia is van, nem viheti a fiát örökre oda, ahová neki tetszik. Érezzük az Isten közellétét a vízbeugrás jeleneténél is. Ilyen fiúból csak barátfalvi lévita válhatik. Milyen szép mese, milyen érdekes vízió és mennyire maga az Isten! A barátfalvi lévita csak jót tesz és mégis (úgy érezzük, hogy csak az Isten lehet ilyen követelődő), előre sejtjük, hogy nem ez a végleges befejezés, még a számadás, a magyarázat, a fizetség hátra van. Ez a barátfalvi lévita, valamikor fiatalos könnyelműségében talán, de mégis csak azt hitette el a világgal, hogy ő Kadarkuthy Viktor. Ezért az igazi Kadarkuthy Viktornak halálra kell keresnie őt, oda mennie a házához, beszélgetésbe erednie véle, kedvesnek találnia a miliót, de tovább szomjaznia a vérére mégis. Farkasoknak kell állni kettejük közé, hogy az Istentől elrugaszkodott Kadarkuthy Viktor megértse végre, mit akar a jó Atya kettejüktől, csak azután élhet a barátfalvi lévita végre békességben. Milyen szép ez és mennyire igaz! És milyen jó ember az a költő, aki nekünk ilyeneket mesél.

A Jókai költészetében mindenütt az Isten világa szép, azért olyan nagyon szép a Jókai költészete. Eresszük haza az öregeket. Maradjunk még néhányan itt fiatalabbak. Édesapáink sokat olvasták Jókai regényeit, tagadhatatlanul. No de ez a körülmény még nem jelenti azt, mintha Jókai a jövő számára is jelentene valamit. Van-e vajjon nekünk, fiataloknak is valami külön mondanivalója? Hiszen mások is tudtak szép nyelven szólani, de azért mégis kimentek a divatból, mire mi felnőttünk. Jöjjön ide Jókai és mondjon nekünk, az elkövetkezendő 30 év munkásainak valami programmszerűt. Így olvasuk őt tovább, mert nekünk fiataloknak még szellemi élvezet közben is valami program kell, különben nem haladhatunk elég magasra és elég gyorsan előre. Mit köszönhetünk mi, fiatalok Jókainak? Külön mint fiatalok bizonyára olyan sorsokat és alakokat, mint az „Egetvivő asszonyszív“ és Katalinja. Tőle tanulhatja meg minden leány, szóról-szóra, mint a cím ígéri: hogy kell asszonyszívnek eget vívni a szeretett férfiúért. Azután az „Eppur si muove“ és az abban szereplő öt diák! Olya-

nok ezek öten, mint egy jól megszervezett kis cserkészőrs. A trombitás közöttük a nemzeti zenét képviseli olyan erőteljesen, hogy a süket őrnagy is meghallhatja. Van közöttük ügyvéd, nem valami elegáns megjelenésű, de a nyelvünkért küzd, mégha kétfelé kacszázik is. Van köztük ázsiai utazó és emlékszem, mikor a keresztyén ifjak egyesületét megalakítottuk, hárman-négyen akartak közülünk is Ázsiába utazni. Egyik Jávába akart utazni, a másik Kamsatkába . . . Színész is akad a kis csapatban, mi is szeretünk műkedvelő előadásokon szerepet vállalni, de azért szívünk szerint követendő példaképünk mégis az ötödik, a rajongó, szenvedő hős, Jenőy Kálmán.

Mit hoznak fel a kritikusok Jókai művei ellen? Egyszer egy társaságban olvastunk azokat a kifogásokat, melyeket a nagy kritikusok: Gyulai Pál, Péterffy Jenő, Ferenczy Zoltán — emeltek. Valamelyikünk meg is jegyezte maliciózan: „Na, kíváncsi vagyok, mit mond Jókairól ez az ember, ki később öngyilkos lett?” Hallgattuk az elítélő ítéletet, hogy Jókai nem tud regényt írni. Akkor azt mondotta egyikünk, ki a legbölcsebb volt köztünk, legeslegfiatalabb létére, egy 15 éves gyermek: „Nem is akart regényt írni“ . . . és úgy jártunk, mint a mesében, amikor a furfangos takács gazságát egy kis gyermek kiáltotta oda a nagy embereknek: anyaszült meztelenül sétálgat a király bácsi! Hát hiszen a Jókai regények nem is regények, hanem époszok! Csak éppen hogy prózában vannak írva. Minden kifogás, ami eddig kifogás volt a Jókai regények ellen, összeomlik, amikor azt mondom, hogy époszok, mert a hősök homlokán a bélyeg nem más, mint a küldetészerűség bélyege. Szinte hallom, ahogy a Rab Ráby öreg Ábrahámja felujjong: „Oldalam mellett Izráel Istene, fejem felett Ő, nem eshetem én el.“ Ezért sikerül Jókai hőseinek minden. Elismérem, hogy egy leendő öngyilkos nem hiszi el, hogy az életben valószínű alakok lennének Jókai hősei. Emlégszük hát el ezt a nagy írótnem tisztelettel, mert az írónak nem tisztelettel adózunk, hanem gyönyörűségeink visszaidézéseivel. Számoljunk be róla: mennyit hittünk el olvasás közben az ő világából? Ne a mindennap tucatemberéhez hasonlítsuk, aki nem akarja elhinni, hogy hősök is élhetnek a világon. Legyünk csupa Jenőy Kálmán, aki egész elkámpicsorodva heverészik Tóth Máté uram oldalánál a szabadban, a szalmán, a magyar alföld területén alatta, föléje meg a csillagos ég borul és hallgatja, amit Tóth Máté beszél. Attól aztán egészen meggyógyul, sőt újjászületik. Azért tegyük úgy, mint ő, mert az ő láttára a leghitlenebb ember is hajlandó elhinni, hogy az igazi regényhős Jenőy Kálmánéhoz hasonlít.

És megindulnak a hősök négyes sorokban, ott masíroznak: Tatrangi Dávid, mellette Jenőy Kálmán, háta megett

Adorján Manassé Berend Ivánnal, Katalin Evilával halad együtt.

Nem hiába maradtunk itt, keresztyén ifjak, leányok és fiatalemberek. Ime az ünneplésnek lesz szebbik része a mi osztályrészünk. A többi ember az ő születése száz esztendő fordulójának örül majd, az aktualitás rövidéletű örömeinek áldozik.

A mi megítélésünk szerint az aktualitás is az örökkévalóság jegyében érvényes. Ünnepeljük tehát egy szívvel és lélekkel, hitvalló szájjal a Jókai születése napja aktualitásának örökkévaló voltát. Érezzük meg, hogy Isten küldte őt nekünk és higgyük el, hogy nem hiába küldte.

Toldi mint cserkész.

— Arany János halálának ötvenéves fordulójára. —

Nem azt akarom én most elöttetek bebizonyítani, hogy Toldi Miklósból egészen takaros cserkész válhatott volna, ha történetesen napjainkban gyerekeskedik s cseperedik fel apródonkint legénysorba, nem. Nem szorult rá Toldi Miklós erre a nagy megtiszteltetésre. Megfordítva, azt szeretném megmutatni, hogy néhány esztendővel ezelőtt nem véletlenül fogadták a magyar fiúk a cserkészgondolatot olyan szívesen s nem történésből, vagy éppenséggel divatból sorakoztak előbb ezrével, aztán tízezérrével a lilimos zászlók alá. Nem bizony, hanem titkos íratlan törvény értelmében cselekedték, amit tettek: a cserkészgondolat ott rejtőzött magyar lelkökben jó eleve s onnan bontakozott ki azzá, aminek ma a magyar cserkészzet ismerjük és szeretjük. Így van ez és nincs másképp, különben nem fedezhetnék fel Toldi Miklós daliás alakján annyi cserkészvonást már erőltetve és ráfogásból sem. Ha nem hiszitek el egy szóra, itt az írás, olvassátok végig.

1. Toldi Miklós általános cserkésztulajdonságai.

Legelőször is: szeretne belépni a csapatba, a többiek közé. „Hej, ha én is, én is köztetek mehetnék“, sóhajtja mindjárt az elején, mikor megismerjük. Később is erről álmodozik. „Rólam is hall még hírt“, — izeni az anyjának — „hogy, mikor meghallja, Még a csecsszopó is álmélkodik rajta“. Később nagy nyomorúságában már csak álmában meri elképzelni ezt a nagy gyönyörűséget, de legalább álmodja, hogy „cseihen győzedelmet És nyert a királytól vétkéért kegyelmet“, főképpen pedig, ami fölvetelét jelenti a csapatba, hogy „Drága gyöngyös fegyver csillogott kezében.“ Mikor aztán minden valóra válik, a győzelem is, a kegyelem is, Miklós azonnal a felvételt is szorgalmazza:

„Csak azon könyörgök mostan felségednek: Vegyen be sergébe, csupán közembernek.“

Nézzük magát a csapatot. Tipikus cserkészesapat az is. Hogy a Vezetők Könyve szellemében beszéljek, minden részében „olyan, mint a parancsnokok“. Lacfi „örse“ barátságos, de kissé hetyke. „Mindenik mond neki nyájasat, vagy szépet“, mikor elvonul Miklós előtt, de van, aki így nyájaskodik: „Szép öcsém, de nagy kár, Hogy apád paraszt volt s te is az maradtál“. Toldi György örse viszont goromba és esetlen, akár csak az őrsvezetőjük. „Mint kutyák közé, ha nyúlfiat lökének, Kaptak a beszéden a szilaj legények“, hallván, hogy szabad a vásár Miklós megbosszantására.

Aki kétségbevonja, hogy őrsvetői rendszer uralkodik a csapatban, gondoljon meg kettőt. Maga Lajos király is őrsvetői-alak. „Nagy tetszés követé a király beszédét, zsenge korához ily ritka bölcseségét“, jegyzi meg a költő a viadal és igazságszolgáltatás után. Ez az egyik. A másik áruló tény magának Miklósnak a meghívása a magasabb megbízatásra: „ne légy olyan gyermek; Hogyan vennélek én hitvány közembernek? Királyi fejemhez választalak téged“.

Maga az a körülmény is fölöttébb jellemző, hogy tervei vannak. „Hogy lesz ez? hogy lesz az? De hányféle hogy-ot. Hányféle szép dolgot össze nem álmodott!“ Majd határozott formát ölt és irányt kap ez a tervelgetés: „Felmegyek Budára bajnok katonának, Mutatok valamit ottan a királynak.“

Ezt a kiránduló-öszönt, az otthon elhagyását és ide-oda-vándorolgotatást külön is említsük meg. Ő maga is külön emlegeti: „nyakamba veszem az országot, Szél sem hoz felétek én-rólam újságot.“

Már mint vadcserkész is mutogatja oroszlánkörmeit. Ezeket a stikliket Benzétől tudjuk meg. „Párjával malomba ki emelne zsákot?“ — kesereg szegény öreg, hallván, hogy Miklós el akar menni messzire. — „A malomkövet ki ölténé karjára?“ A csapatba kívánczozó vadcserkész utolsó „kunsztstükk“-je a közismert vendégoldaljelenet is, mikor „a nehéz fát könnyedén forgatja“ s a nádorispán „elámul rajta mind egész hadával“.

Mind a három próbát megállja becsülettel. Harmadosztályú próbája: a farkaskaland, másodosztályú: a bika megfékezése, elsőosztályú a cseh Mikolával.

Külön szeretném megmutatni, hogy résen van. Látszik ez az imént felsorakoztatott próbák folyamán is, különösen a harmadikban, ahol a Duna tükréből veszi észre a hátulról fenyegető veszedelmet. De sokkal értékesebb formában és mértékben látszik abból, hogy állandóan gyűjti a megfigyeléseket és benyomásokat. „Azt hinné az ember: a padláson laknak“ — mondja Arany egy helyen Miklós helyett. A nagyfalusi „ember“ hinné ezt a pestiekről. Az maga egyenesen a félig-gyerek-

ember gúnyos észrevétele mikor közvetlenül a bika megfékezése előtt állapítja meg a vágókról, hogy „biztaták keményen a — döglött kutyákat“. Még mindig ugyanez a tulajdonsága — visszajáról nézve s kissé nevetséges formában, mikor Pesten „Utcáról-utcára ment nagy sebbel-lobbal, Mintha ott a járást ő tudná legjobban, Pedig csak ödöngött előre meg hátra.“ (Megezik ez bizony, ma is, más cserkésszel is, többször is.)

Azt, amit mások önérzetnek hívnak, én is látom a cserkészekben, Toldiban is látom, de én küldetés-érzetnek szeretném nevezni. „Hát ki volna úr más széles e határban?“ — döbben nagyot a szíve mindjárt előljáróban Lacfi akaratlanul is sértő megszólítására. Nagyon éhes a bikaviadal után, de azért „a májat ott a földön hagyta, Jött egy éhes kutya, annak odaadta“. A királynak is bátran meg meri mondani: „megszerzi kardom, Amire szükségem leend, avval tartom“. Honnan e nagy biztosság? valami titkos sejtelem táplálhatja. „Nem születtem arra, érzem ezt magamban, Hogy itt béka módra káka között lakjam, Nem is teremtoztem béresnek, villásnak.“ Azért olyan diadalmas a végén, anyjához szoltában „nem megjövendöltem, Hogy előbb, vagy utóbb bajnok lesz belőlem?“

Talán folytassuk az előbbi sorokat: „De nem köszönöm azt magam erejének: köszönöm az Isten gazdag kegyelmének.“ Toldi, a cserkészelelkű Toldi önérzetes, mert érzi küldetését. Ki küldte őt? Isten küldi. Toldi cserkész, mert önérzetes, és önérzetes mert alázatos. Alázatos, mert hívő lélek.

2. *Hogyan éli Toldi Miklós a cserkésztörvényt?*

Először is és mindenekfölött szinte sugárzik egész egyéniségéből az őszinteség. Ha más tulajdonságai nem egyensúlyozzák, azt mondhatnám róla, hogy ösztönösen és zabolátlanul őszinte. Ami a szívében, az a száján, sőt az öklén, s csupa szerencséje, hogy talán soha életében hazug mondás el nem hagyta fogai sövényét, hiszen a szeme elárulná nyomban. Még áprilist sem tudna járatni senkivel, elárulná magát, hogy csak hamiskodik. „Hát ki volna úr más széles e határban?“ — áruljael magát nyomban azután, hogy legeslegelőször találkoztunk vele. „Vaskos lábnyomától messze reng a parlag.“ Hogyne, hiszen most éppen bús és haragos. De azért minden átmenet nélkül „Karja ölelésre nyílik akaratlan“, — nem duzzog, szívesen átadja magát a testvéri szeretet gyengéd érzelmének. Ugyanilyen gyorsan önti el agyát a harag hulláma, s „Melyen ült, a malomkódarabot fogja“. Megelőzőleg „zokogott magában“. Igaz, hogy ezt senki sem látja, vagy hallja, de sír ő tanú előtt is, búcsúzáskor. „Megáradva hullá könnye két szemének“, pedig hát „Tartani akarta magát, de hiába...“ Ugyanilyen őszinte

odaadással pajkos, mikor a bátyját megtréfálja, tesz lovagias ígéretet az özvegynek, nyomban, ahogy megérte panaszát, érzi magát számkivetve az emberek közül a bikaviadal után, mulat nagyot, mihelyt a nagy lelki nyomástól megszabadul s becézi anyját, pedig el lehetne foglalva édes önmagával is életének talán legdicsőségesebb pillanatában. Bencét szelesen, önzőn, de őszintén hagyja faképnél, mikor lovaggá kikenekedett, a gyilkosságot egy pillanattig sem tagadja, vagy menti. „Én meg idejöttem feladni tettemet, S várni, vagy kegyelmet, vagy büntetésemet“ — mondja szomorúan, megadással, de nyílt őszinteséggel. „Nem vagyok én bajnok, csak egy földönfutó“... Menynyire más természetű „de“ ez, mint amivel mi szoktuk kapcsolni életünk egymásnak ellenmondó tényeit.

Nem lehet titok cserkészek előtt, hogy az őszinteség fényűzéséhez a köteleességteljesítés erénye ad erőt, mint minden embernek, úgy neki is. Aki mindenét rögtön, vonakodás nélkül szokta adni, annak nincs és csak annak nincs rejtjegetni valója. Már pedig Miklós ilyen ember. A rekkenő melegben, miközben felült Lackó a béresek nyakára, „Egy, csak egy legény van talpon a vidéken“ s ez ő. Csoda-e, hogy a történet végére „Rettegetes vitéz támadott belőle“, aki „Védte az erőtlent a királyt, országot...“ s aki csak olyankor ért rá mulatni, „Ha nem ellenkezett senki az országgal“.

Majdnem felesleges ide írni, hogy az ilyen ország-, király-, erőtlent-védő ember erejének telijéből és természetes fölöslegéből nem is lehet más, mint szolgálatkész. „Szénát gyűjt szegényke künn a béresekkel“, — referálja róla édesanyja Györgynek s tekintve, hogy első találkozásunkkor „Szörnyű vendégoldal reng araszos vállán“, meg hogy — mint később Bencétől értesülünk róla — Miklósunk párjával szokta malomban a zsákot emelni, valószínű, hogy nem pusztán munkafelügyelői minőségben tartózkodik a mezőn. Nem hát! — „Béresek között is től cudar csihésnek“ — mondja Györgynek keserűen, jeléül a szénagyűjtés „segítség“ jellegének. (Lefele: segítség, felfele: vád ez a szokatlan arányú „nehéz testi munka“.) „Napi jótett“-féle a bika megfékezése is, de egészen bizonyosan az az özvegyvel való találkozása és beszélgetése. „Meg is esett szíve, oda is ment hozzá, Hogy kiért? miért sír? tőle tudakozá.“ De nem amolyan angolos „how are you?“ — szokvány udvarias szólammal ám, amit erős fogadása is mutat: „Ne legyen nekem az Isten Istenem, Ha bosszút nem állok érettök a csehen.“ Legvégül pedig magának a cseh-vitéznek jelenti be, hogy a program nem változott az este óta: „Marhádat elvesszem... Két vitézt megöltél, az anyjoknak szánom.“

Ó, mert gavallér ez a szörnyű gyermek: szolidáris az őt körülvevő szűkebb környezetével. (Vagy hogy is kerülgessem a tíz törvény Achilles-sarkát, a kasztba, sőt klikkbe-szorító ne-

gyediket.) Azt már láttuk, hogy üdvözölte az őt „fanyalogva kérdő“ Györgyöt. Életének egy nehéz próbáján ez a hang még egyszer nagyon súlyos formában felébred a lelkében s mentőjévé válik: „Állj meg, állj meg, Toldi! gyilkos a szándékom“ — kiáltja ez a belső hang — „tudd meg, ha megölnéd tennentestvéredet Akkor meggyilkolnád örök életedet.“ Ezért meri Miklós édesanyjának már ezt mondani: „Végre még gyilkosa lennék, attól félek... Nem, az sosem leszek, — arról nem beszélek.“ Ezért érzi aztán kétszeres kínna az a társas életre teremődött lélek a társtalanság kínjait az első éjtszaka, amit Pesten tölt el. „Aztán becsapódott az ablak táblája...“ — zuhan rá a magánosság ólomsúlya hirtelen. „Aztán csendesség lön, hideg, embertelen.“ No de kisebb egységekbe tömörülő érzés is megvolt benne, a szóról-szóra értett ötödik törvény-parancsolta barátságé: „Ingét is odadta barátjának“, halljuk róla, no meg, hogy időnkint „Örömet tanyázott a vig cimborákkal“.

Milyen gyöngéd ez a drága jó fiú. „Anyját kérdi minden tizedik szavában.“ „Elmenne könnyen, el is bujdosolna. Ha az édesanyja előtte nem volna.“ Bence is „Amint anyját hozta fel végtére, Követ hengerített a fiú szívére.“ Ezért aztán Bence távozása után is, „Mintha kötéllel vonták volna hátul, Nem birt elszakadni az édesanyjátul.“ A búcsújelenetben csendes-mozgású, óvatos, mert „Édesanyját félti igen-igen nagyon, Nehogy a zörejre szörnyen felriadjon.“ Mikor mégis felriadt szegény, „Miklós, előre... bátorította“, még az ajtóban, mielőtt megölelhetnék volna egymást. Még szeleburdivá is lesz a kedvéért a nagy jelenetkor a király szemeláttára: „Anyját látja jönni a korlátok felől. Elfelejtett mindent és futott elébe.“ Odaérve azonban már győz önfeledtségén a gyöngédség: „Kímélve szorítá páncélos ölébe.“ Arany János külön is megjegyzi: „Igy szerette anyját a daliás gyermek.“ Talán ez a kényeztető gyöngédség fáj Bencének a szokottnál jobban, mikor — valószínűleg elsőízben — hiányzik neki: „Bence könnyes szemmel ballagott utána: Fájt, hogy búcsút sem vett tőle kis gazdája.“ Nekünk viszont jól esik. Olyan fiús, ez a szeleverdi hálátlanság — ama fontos, életforduló percében! Más volna, ha nem kivétel volna. De Miklós egyébként szigorú önmagához. „Kardját elereszté, Fejét és szeméit búsan lecsüggeszté“, — mert anyja nem engedi Györgyöt bántani. A telek lábujában is „Túr azonban, bárha nem békével, Birkózik nagy lelke fellázadt dühével; Majd meggyőzi magát...“ A gyilkosság után lelkiismeretfurdalás gyötri. „Hasztalan kereste a magánosságot, Mert beteg lelkének nem lett orvosságot.“ Hogy legfőképpen ezért és nem másért, azt ebből a felsóhajtásból láthatni: „Gyilkosságba esem... Hej, ki tudja, mikor leszek bele jóvá?“ A máj-jelenet is nagy önuralomra vall, az a megadás is, amivel előbb a vágóhídnál, később a temetőben éjtszakára „tanyát fog“.

Csak helykímélés végett nem veszem sorra egyenkint a hátralévő pontokat, pedig bizony mondom, azok is csak azt mutatnák nekünk, hogy Miklós a cserkészéletben is megállná a helyét emberül. De mai cserkészeknek és vezetőknek való feladat volna végignyomozni Toldi Miklós életében cserkész-ösük példaadó vonásait.

Meghittebb ismerkedés helyett annak belátásával búcsú-zunk most tőle, hogy egy tiszta gyermek eszejárása az övé, mint ahogy a cselekedetei is egy szüzi erő egyedül lehetséges teljesítményei. Hogy kiteríti belsejét bátyja ágya előtt. „...No megöhlhetnék, Megérdemelnéd, ha rávinne a lélek...” Hadd ismétljem itt is el, milyen sokszor eléri a férfias sírás, újra meg újra megtisztítva az esetleg beszennyeződöt.

Aztán egy pillantás a jövőbe, a férfi világába a fiúból. „Nem is lón asszonnyal tartós barátsága...” De ez más lapra tartozik. Nem egy tiszta gyermeklélek életvetülete, hanem egy próbák hosszú során keresztül megtisztult férfileléké. Hogy szakszerű maradjak: nem cserkész-, hanem öregcserkész-probléma.

Vessünk végül egy búcsúpillantást — az imádkozó Toldi-ra. Ne ügyeljünk rá, mint a multkor, minek nem köszöni, hall-gassuk csak, minek köszöni boldog révbejutását. „Köszönöm az Isten gazdag kegyelmének.”

S köszönjük mi is ugyanannak, hogy Arany János költé-zetében ott ragyog már a magyar cserkészlet egyik ősenek előképe.

A MAGYAR LEGÉNY ÉS AZ IFJÚSÁGI EGYESÜLET

I.

Az ifjúsági egyesülés.

Az ifjúsági egyesülés alapelvei.

Fiatalabb koromban történt. Meghívtak vasárnap délutánra fiatalemberek magok közé, valamiféle egyesületükbe. Elfogadtam a szíves meghívást, el is mentem. Azóta nagy idő telt el, elmosódtak már e látogatásnak az emlékfoszlányai is. Csak egy valamire emlékszem, de azt az egyet halálom órájáig sem fogom elfelejteni. Nagybetűs felírás kérdezte tőlem, szemben az ajtóval, amikor beléptem: Isten hozott, *de hol a barátod?*

Az a jótét lélek, aki ezt a kérdést falra festette, azon hiszemben cselekedte ezt, hogy nekem bizonyára vannak barátaim s a felől kíváncsiskodott tőlem, rejtett szemrehányást vegyítve a tudakozódásába, hogy miért egymagam jöttem, miért nem hoztam magammal őket is, barátaimat, akik bizonyára nagy számmal vannak egyébkor és másutt velem, csak ide nem kísérték el.

Ezt kérdezte tőlem a plakátbetűkkel ágáló betűsor, de én mást értettem ki belőle. Azt a másik kérdést és nem is szemrehányást már, de egyenesen vádat, hogy: hol vannak a barátaim? Vannak-e barátaim? — És ijedten eszméltem rá abban a szempillantásban, hogy csak ismerőseim, jó komáim, pajtásaim, cimboráim vannak. Barátom egy sincs, sem égen, sem padláson.

Az a hely, ahol ez a drámai pillanat lejátszódott az életben, a budapesti keresztyén ifjúsági egyesület nagyterme volt. Megéreztem abban a pillanatban három nagyon fontos életelvet. Mind a három oda volt pingálva a falra, ki tudja haótától fogva, de nekem abban a minutomban jutott el a szívemig.

Az egyik életelv úgy terjedt szét bennem, mint a félig megfagyott ember dermedt tagjaiba az életmentő forró ital melege. Egyszerre világos lett bennem, hogy *csakugyan az Isten*

hozott ide, erre a helyre, a budapesti keresztyén ifjúsági egyesület nagytermébe.

Hol a barátod? — kérdezte a fali írás, igazán úgy, akár csak az a másik, leckében tanult, titokzatos kéz írta szöveg Bel-szár királytól a maga kérelhetetlen modorában tudakolta, hogy mennyit nyom. Rögtön megképzett előttem is a sivár való, hogy *seh*ol sincs a barátom. Nem az a baj, hogy moziban, korzón, korcsmaasztal mellett, kártyaszó közben sodródni és kallódnak eddig barátaimnak tartott velem egykorású ifjú emberek, hanem az az igazi baj, hogy közöttük sincsenek igazán barátaimnak nevezhető társak.

Nincs barátom, — ez az igazi baj.

Hol a barátod? — csapta fel a mondat végét a kérdőjel a fülembe s utána még sokáig zengett, visszhangzott a lelkemben ez az utolsó szó: barátod. Ebből az egy visszhangot verő szóból értettem meg, mennyire nem mindegy pedig, van-e barátom, vagy nincs. Életemben akkor először fájdult belém nagy árvaságom kinja, hogy *ifjú legény létemre baráttalanul élek a föld hátán, mint a nyájából kivert, bitangoló barom.*

Végzetes perceket éltem át akkor s ha nem a budapesti keresztyén ifjúsági egyesület nagytermének a küszöbén szakadt volna rám ég-föld-pokol hirtelen-váratlan, talán rámentem volna s harmadnap ott fognak ki a Dunából valahol Paks alatt. Így, itt, akkor e helyett az történt, hogy egyszerre tisztába jöttem vele, mi is voltaképpen annak a helynek a titka, ahol már az első ajtónyíláskor annyi mindent megtanulhat az ifjú ember az élet lényeges dolgait felől.

Magamra eszméltetett, — mielőtt még későn lett volna.

Megáhíttatta velem a barátságot — ifjú legény koromban, mikor a barátok igazi ideje van éppen.

Istenre bízott, — mert csak Isten segíthetett rajtam, barátot ajándékozván nekem.

Barát kellene neked is!

Van-e barátod? Ugye nincs? Ugye jó volna, ha volna?

Isten hozott közénk!

A Keresztyén Ifjúsági Egyesület: fiatal emberek Isten szerezte baráti közössége!

I.

A KIE először is keresztyén ugyan és egyesület, de legfőképpen *ifjúsági* egyesület. A KIE az ifjúságé. A KIE az ifjaké. A KIE a tied, ifjú testvérem.

Meglehet, hogy egy-egy KIE-nek nem egészen ifjú vezetői vannak. Előfordul, hogy tapasztalt, öregebb előadók ülnek az asztalfőn és beszélnek vagy vezetnek. Nincs kizárva, hogy a titkár sem egészen pelyhesállú ifjú s az ifjú ember szíve nehe-

zen melegedik fel iránta komoly, meghitt, lelki problémákról szóló négy szemközti beszélgetésre. Mindez lehet így, talán nem is túlságosan lehetne másképp: hagyján! Az egyesület vezetősége, programjában szereplő vendégei, maga a titkár is: eszközök csupán. De az egyesület, mindenestül, termeivel, felszerelésével, személyzetével, alkalmával az ifjúság szolgálatára van. Nem ők az egyesület, hanem azok az ifjak, akik az egyesület termeit, felszerelését, személyzetét, alkalmait megtöltik, használják, igénybeveszik, élnek. Az egyesület helyiségei azért vannak, hogy időnként itt is, ott is, szerteszét a városban ifjak azt mondassák: no, most felnézek a KIE-be és elmehessenek, benyithassanak, időt tölthessenek, más ifjakkal találkozhatnak ott. A felszerelés azért van, hogy fiatal embereknek legyen hova leülniök, legyen mit olvasniok, legyen mivel szórakozniok, legyen hol sokféleképpen, szépen, fiatalosan, emberi méltósággal életet élniök. A KIE helyiségében úgy élhet minden magyar fiatal ember, akárcsak Londonban a dzsentlemének a klubjaikban. Olesó pénzért ízletesen és bőségesen étkezhetnek. Ha fel akar üdülni, sportolhat, tornázhat, uszodába mehet, zuhanyfürdőt vehet, újságot olvashat, könyvet kaphat kölcsön, sakkozhatik, vagy egyéb szórakoztató társasjátéknak hódolhat, ha ért a zenéhez, muzsikálhat is. Egyszerűen, de magyar viszonyokhoz és saját helyzetéhez képest megfelelően kvártélyozhat az egyesületben. Tanfolyamok állnak rendelkezésére. Nyári üdülésre elhajózhat a dunavecei KIE-táborba, belátható időn belül a Balatonra s hegyes vidékre is. Mindezen lehetőségekhez az egyesület nyújtotta helyiségek szolgáltatják a keretet s az egész keret azért van, hogy ifjak használják, fiatal emberek érezzék jól magukat benne.

Az egyesület személyzete, ismétlem, néha ifjabb, néha öregebb egyénekből verődik össze, de nem ők az egyesület s ők is azért vannak, hogy ifjak egyesülete lehessen ennél inkább a KIE. Az egyesület személyzete nem kor szerint van összeválogatva, hanem kinek-kinek olyan testi-lelki adottsága szerint, amely adottságok ennél nagyobb mértékben, ennél jobban és megfelelőbben szolgálhatják az ifjúság érdekeit.

1. *Szakértelem, hozzáértés.* A KIE igyekszik minden posztjára olyan valakit állítani, aki — emberi mérték szerint szólva — érti a dolgát. Aki arra vállalkozott, hogy a nyári üdültáborot vezeti, azt nyugodtan meghívhatja akár egy világi gyógyfürdő, vagy egy híres szanatórium is, biztos lehet benne, hogy vendégei jól fogják magukat érezni mindaddig, míg a mi embe-rünk a felelősség, hogy láthatatlan tündérujjak észrevétlenül szőjjenek-fonjanak olyan világot körülötte, ahol jó időzni. Aki az ifjúsági otthont, vagy az étkezőt vezeti, az ösztönösen érezte előbb, idők folytán meg gyakorlatból is megtanulta, hogy kell másoknak a fejealját megigazítani, vagy a szájaizét eltalálni.

Aki a mi egyesületünkben előadást tart, az azt a témakört, amelyről beszél, jól ismeri, gondosan áttanulmányozta és ki-merítően, lelkiismeretesen fejti ki mindnyájunk okulására. Aki nálunk titkár, annak ez a foglalkozás legtöbbször (Amerikában, Németországban, itt-ott, sokszor éveig) tanult mestersége.

2. *Az ifjúság szeretete.* Nemcsak a mesterségüket értik a mi embereink, hanem, ami még fontosabb, magukat az ifjakat is megértik. Szeretik, ismerik és tisztelik az ifjúságot és lelküknek ez a képessége, nagyon sokszor tapasztalhattuk már ezt, átsegítette őket a szakmai nehézségeken is. Az aratnivaló sok nálunk, az arató mindig kevés, hányszor megesett, hogy fontos pontokra hirtelen kellett a szakavatottság, talán rátermettség híján kénytelen állott oda gyakorlatlan, tétova egyik-másik társunk — és bevált. Beletanult, belenőtt, beleszeretett a dolgába és ma már szaktekintély. Egyetlen titka volt e csodának: az illető nem értette kezdetben jól a dolgát, de felelősséget érzett az ifjúság szükségletei iránt és szerette ifjú testvéreit.

3. *A szolgálatnak lelke.* Olyan sok aratnivaló s aránylag oly kevés számú aratóval, amilyen a mi munkánk sajátossága, megeshetik, hogy egyik-másik munkásunk nem is szakember, nem is ifjak közé való ember igazán. Akkor azért van itt mégis, mert szolgálni szeretne, szolgálni akar és szolgálni próbál. A felelőség égeti, a szolgálatkészség mozgatja, a szolgálat gyönyörűsége élteti.

De legyen bár a leggyengébben, a legsikertelenebbül, úgy, ahogy éppen van: a KIE emberek a KIE ifjúságáért vannak és dolgoznak. Az ifjúság szolgálatára áll szakértelmük, ifjúságszeretetük és szolgálatkészségük.

Az alkalmak is az ifjúságért vannak. Az ő szolgálatukra, az ő kedvükért gyűlünk össze hetenkint rendszeresen bibliakörökbe, imaközösségekbe, vitaestékre, önképzőköri program meghallgatására és megbeszélése végett, előadásokra, tanfolyamokra, családi estékre, evangélizáló összejövetelekre, csendes napokra, konferenciákra, tagsági estekre, táborozásokra, tanulmányutakra, hajókirándulásra, természetjárásra, cserkészcsapatokba, külmissziós és egyéb szakosztályokra szakadva, szűkebb és legszűkebb körű ad hoc társaságba, négy szemközti beszélgetésekre és ki tudná mind szerbe-számba-szedni, hány mindenféle ürügy alatt és lehetőség szerint szoktunk egybeseregleni, vagy csoportokba szóródni. A mi egyesületünk abban különbözik minden egyéb közösség alkalomnyújtásaitól, hogy mi nem megszervezni akarjuk az ifjúságot, hanem szolgálni szeretnők. Ha mi például előadást tartatunk valakivel, nem azért tesszük ezt, hogy ráerőszakoljuk a magunknál fiatalabbakra a magunk egyedül helyes és okos véleményét, nem rábeszélni akarjuk őket valamire, nem agitálni akarunk köreikben, tehát nem vagyunk sem burkolt iskolásdi, sem titkolt világnézet-

átképzőtanfolyam, sem rejtett politikai szándék szerint dolgozó társaság. Ezt megérzi lassanként az ifjúság és ezért szereti és látogatja alkalmainkat, vagy pedig megérzi esetleg rajtunk, ha időnkint emberi gyarlóságból nem a magunk Istentől reánk-szabott feladatát teljesítjük s olyankor szemünk közé nevet, vagy faképnél hagy bennünket. De a mi falaink között az ifjúsággal nem tehetünk semmit: minden ilyen szándékunk meg-hiusul és megszégyenül. Mi az alkalmainkat is csak az ifjúság-ért szolgáltatathatjuk.

Igen, mert a *KIE* az ifjúságé.

II.

Azért van pedig mindez ilyen különösen, mert a *KIE* nemcsak I-E, hanem K-IE is, keresztyén. Isten szerzette egyesülete az ifjúságnak.

Ez nem frázis, hogy a *KIE*-t valóban Isten szerzette, hanem szóról-szóra értendő valóság. A *KIE* a történelem évezre-deihez képest aránylag fiatal mozgalom. Születésének egészen apró részleteit is jól ismerjük. Nem fényes körülmények kö-zött jött a világra. Egy londoni áruház padlásán, a segítők és inasok hálólhelyeül szolgáló egyik szűk kis kamrácskában létesült az első *KIE*. George Williams falusi származású ke-reskedősegéd beszélt rá nagynehezen néhány társát, hogy ol-vassanak közösen Bibliát. Ebből az egy-két bibliaolvasó egy-szerű boltossegédből nőtt meg apródonkint a *KIE* akkorára, hogy ma már kétfélmillió felüljár tagjainak száma s egyesületei az egész föld kerekességét behálózzák. Nemesak Magyarország falvaiban, városaiban és fővárosában, Budapesten van *KIE*, Yokohámában is van, Rejkjavikban is, Dél-Afrikában és Dél-Amerikában szintúgy, Ausztráliában nem kevésbé. Essem a Grönland örökös havára, essem a forró szerecsen homokra, mindenütt *KIE*-ház, *KIE*-tábor, *KIE* összejövétel, *KIE* jelvény és *KIE* szervezet fogad. Szibéria hómezőin, a világháború alatt, a Nikolsk Usuriski fogolytáborban például az amerikai YMCA, magyarul: *KIE* gondozta magyar hadifogoly testvéreinket. Teu-wissen kapitány, az ottani YMCA vezetője meg is látogatta egy-ízben itthon Magyarországon egykori „klienseit“, nagy örömet szerezvén ezáltal nekik és — hálás barátságuk felől megbizo-nyosodhatván, — saját magának is.

A *KIE* már kezdetben felismerte, hogy sikerének titka éppen abban rejlik, mennyire nem ember szándékán mult az mindig, legyen-e, ne legyen ez a mozgalom, mennyire Istennek köszönhet mindent, ami válhatott belőle. Mikor a *KIE* már Lon-donon és Anglia egyéb városain kívül előbb Európában, aztán mind az öt világrészben apródonkint népszerűvé vált és elter-jedt, vezetői találkozóira sereglettek egybe a világ fővárosának,

Párisnak egyik nagy épületében. 1855-öt írtak akkor, régi történet ez, a mozgalom minden elterjedt volta ellenére meglehetősen elején tartott későbbi karrierjének. Igazán minden ok meg lett volna rá, hogy ne legyen biztos a dolgában, ne lássa tisztán igazi rendeltetését, ne találja el az egyedül helyes utat, módot és hangot, habozzék, hibázzék. De az 1855-i KIE világgyűlés már kristálytisztá élességgel fogalmazta meg a KIE szerepét e világon szerte. Az egyesület célja — mondja akkor kelt, ma is érvényben lévő alapokmányunk — egy táborba gyűjteni ifjak segítségével azokat az ifjakat, akik Jézus Krisztust fogadták el életük Megváltójának és a maguk részéről is minden lehető megtesznek arra nézve, hogy Jézus Krisztus országa terjedjen és gyarapodjék az ifjak között és az egész földkerekségszerte.

Az ifjúság tehát nem cél nélkül verődött össze a KIE-ben, még csak nem is a sajátmaga kedvéért. De azt sem mondhatjuk, hogy célkitűzése erről a világról való. Nem önmagunkért, nem egymásért, nem valamiért kerültek együvé és vannak együtt, hanem valakiért. Ez a valaki Jézus Krisztus. Ezért mondtuk az imént, hogy a KIE Kö-ie, keresztyén egyesülete az ifjúságnak, krisztusi egyesülése. Krisztusé a KIE.

Ez pedig azt jelenti, hogy minden, ami a KIE-ben történik, nem különlegesen ezért, vagy azért, ilyen vagy olyan megokolással megy végbe, hanem Jézus Krisztussal, Jézus Krisztusért, Jézus Krisztusra való nézvést merült fel terv gyanánt, kezdődött el, folyt le és fejeződött be. A KIE programja, láthattuk előbb, nagyon gazdag és szerfölött tarka. A KIE tagjai mindent elkövetnek annak érdekében, hogy aki először vetődött is közéjük, új arcú, soha nem látott fiatalember, el ne unja magát, hanem jöjjön el lehetőleg újra, talán már a legközelebbi alkalomra is. Akármilyen kötetlen, szabad, fesztelen és szívélyes az élet a KIE-ben, akármennyire nem veszi is észre avatatlan szem a tarka világ eseményei mögött vagy mélyén a finoman font hálót, a KIE-ben minden egységre vezetve egy célból lehetséges: hogy Jézus Krisztushoz közelebb kerüljön menél több ifjú lélek.

Lehet, hogy éppen természetjárásra csalogatja a KIE a fiatalembereket. Úgy tesz, mintha a Természetjáró Szövetségnek volna egyik buzgó tagegyesülete. (Az is, hiszen mikor kirándul, komolyan és teljes értékű módon cselekszi ezt is.) Igen, de a természetjárók csak kirándulnak, magának a kirándulásnak az örömeiért, Isten szép világában gyönyörködni, ifjú izmaik próbatevő megfeszítésének kebeldagasztó érzéseit újra meg újra átélendők. A KIE is kedvét leli mindebben, de nem eléggül ki általuk. Számára egy ilyen kirándulás először is alkalom arra, hogy ifjak lehetnek együtt, barátságok szövődhetnek, vagy mélyülhetnek a közös élményeken keresztül. Másod-

szor: minden ilyen túra teljesítmény is, tehát egy darab élet, mégpedig egy kedves és jódarab életközösség. Harmadszor: együtt lehetni ifjaknak egymással, vagy ifjakkal öregebbeknek nem utolsó sorban azt is jelenti, hogy egy egész áldott nap, néha több napon keresztül csereviszonyba léphetünk egymással s nemcsak elemózsiánkat oszthatjuk meg, vagy cserélhetjük ki egymással, hanem nézeteinket, tudományunkat, élményeinket és vallásos tapasztalásainkat is. Egy ilyen úton nemcsak egy-egy hegyormot lehet megközelíteni, de Jézus Krisztushoz is elvezethetjük, vagy közelebb juttathatjuk azt, aki társunkul szegődött. Summa summárum: barátság és Krisztussal való egyesülés áldott alkalmává válhatik a természetjárás a KIE programján vagy gyakorlatában, mint ahogy minden alkalom vagy programpont azzá válhatik, azért van létjogosultsága, hogy azzá váljon, vagy nem volna külön értelme a KIE-nek. És ha nem ezért van, hiába minden erőfeszítése, létjogosultsága nincs, el is sekélyesedik, megszűnik, szertezüllik meg- lehetős rövid idő leforgása alatt.

Vannak szigorúbb megfogalmazású evangélizáló egyesületek is, mint amilyen a KIE. Nagyon jó, hogy vannak. Olyan a viszonyuk a KIE-hez képest, mint kétféle halfogás között. Azok horgásznak, a KIE hálóval halászik. Finom fonású hálóját nagy területre vetette ki. A halak eleinte észre sem veszik, pedig már nincsen számukra semerre menekvés. A KIE ifjak klubéletet él, kellemesen szórakozó és szellemesen szórakoztató tagjai voltaképpen ravasz, álcázott ellenfelek. Olyan lélekből sakkozgatnak veled, oh tapasztalatlan ifja e világnak, mintha mindenüket feltették volna erre az egy, most folyó játszámra és egyetlen gondjuk az volna, hogy megmattoljanak. Pedig egészen más játszámát kezdtek veled, nem is egy félórával ezelőtt, hanem mikor legelőször lépen ragadtál s holmi röpcéduláknak, vagy személyes hívogatásnak „bedőlve“ eljöttél ez oroszlanbarlangba. Lehet, hogy egy-két esztendő is beletelik s ezek a közös kirándulások, délutánonkénti sakkpartik, kiadós lógások kis mellékutcákon néha éjjel előtti, felületes levelezőlapüdvözet küldözgetések nyaratszaka, mind csak előkészítéseül szolgálnak egyetlen pillanatnak, amely elmaradna (s kár volna, ha elmaradna), mihelyt nem kezdődhetnék ilyenformán: régóta ismerlek, jó barátomnak tartalak, mondani szeretnék valamit, aztán majd segíts rajtam, ha ugyan tudsz . . . Vannak dolgok, amiket az ember nem mondhat el se az apjának, se a testvérbátyjának, se a papjának, de még annak sem, akivel hetenként együtt szoktak Bibliát olvasni, meg imádkozni . . . Csak egy ilyen sakkpartnernek, lógóstársnak, kirándulós cimborának, aki látszatra szakasztott olyan, mint én vagyok, de mégis besapott, hála Istennek, mert türelmesen végighallgatván válat von és így felel: hát bizony én nem segíthetek rajtad. (Két-

ségbeesett, sötét szünet. Minden reménységemnek vége.) Hanem! (Hah! Van talán Budán, vagy Pokolfélegyházán valahol valami javasasszony, aki esetleg segít?) Nincs kizárva, hogy Jézus Krisztus rajtad is segíthet. Mert rajtam Ő segített.

Aztán ő kezd el hosszadalmasan valamit mesélni, amiért az ember eleinte rettenetesen dühös, de azután egyszer csak minden igaz ok nélkül, csudaképpen úgy érzi, hogy el ugyan semmi sem intéződött, mégis egészen rendbejött minden.

A KIE valóban igen tarka, sok világi elemmel elesűfített, gyanús tartalmú keresztyén intézmény. De ha néha fejetetején áll is benne minden, ezért olyan, amilyen és nem másforma. Az ilyen különös félórák érdekében, csudaképpen megjött döntő pillanatok kedvéért. A fiatalember kedvéért és Jézus Krisztus szolgálatára.

Néha a magok feje után vetik ki a hálót a KIE-sek. Olyankor nem fognak semmit. Egész éjtszaka semmit, hónapokig semmit, esztendőszámra semmit. Keserves kenyér az ilyesmi. Istenviláguntig így tartana ez, hanem egyszer mégis összetörnek a kemény fejek és vastag nyakak. Megjelenik köztük Jézus Krisztus, megmondja, hova evezzenek, merre vessék a hálót. És megisméltődik ezidőt a KIE-ben Péter gazdag halogásának egykori csodája.

III.

A KIE monogrammjának a végén az az E azt jelenti, hogy ifjak keresztyén *egyesületéről* van szó, valahányszor a KIE-ről beszélnek. Erről is eszmét kell váltanunk, mert egyesület sokféle lehet. A Csak Hajnalig! asztaltársaság is egyesület, a Veterán-Zenekar nemkülönben s így felfelé a legelölkeőbb célkitűzésű, legjobban vezetett, legnagyobb taglétszámú egyesületekig légió a közösségek száma.

A KIE három betűje arra emlékeztet bennünket, hogy e monogramm minden alkotóeleme egymásra vonatkozik és mind-egyik a többihez képest is jelenti önmagát. Ez az egyesület tehát, miközben egyesület, ugyanakkor ifjak egyesülete és Krisztusé. Jaj volna a KIE-nek, ha úgy volna egyesület, ahogy a többi sokszáz. Azok tovább virágoznának, mert azok jók úgy, ahogy éppen vannak, a KIE nyomorultul tönkremenne. A KIE azért él meg és csak úgy élhet meg, mert *ifjak* egyesülete és *Krisztusé*.

Ifjak számára egyetlen lehetséges összetartó keret van: a *barátság*. A barátság, ha Krisztusé: *testvéri közösség*. Krisztus erre vonatkozólag is kétséget kizáró világossággal nyilatkozott. Tanítványait barátainak fogadta. Júdást árulása pillanatában is így szólította meg: Barátom, miért jöttél? Főpapi imájában azért könyörög felölök Atyjához, hogy mindnyájan egyek legyenek, hogy elhigye a világ: Te küldöttél engem.

Mielőtt felment a mennybe, megígérte: Valahol összejönnek ketten-hárman az én nevemben, én ott vagyok velek. A Szentlélek is akkor szállott az apostolokra, mikor mindnyájan egy akarattal együtt valának. Jézus Krisztus tehát testvéri közösséget ígér és ad azoknak, akik az övéi.

De ne menjünk egyelőre se ilyen magasra, se ilyen messzire. Maradjunk a földön, fiatalemberek között, azok érdekei, igényei, vágyai és törekvései körében. Amit főntebb mondotunk, lehet vitás, vagy lehet érthetetlen, sőt visszás is azok számára, akik eddig nem sok efféléről hallottak. Az azonban egyetlen fiatalember előtt sem lehet vitás, hogy minden ifjú lelke mélyén őszinte a vágyakozás baráti körért. Az is kétségtelen, hogy ilyen baráti köre nagyon sok ifjúnak lehet, sőt van is, ezért nem érdemes a KIE-t keresni. Nem azokhoz szólunk ezúttal, akiknek ilyen baráti körük van. Érezzék jól magukat, barátkozzanak csak, örülünk, hogy lelkük mélyén rejtőző vágyuk beteljesedett máris. Még csak nem is azokhoz intézzük e szavainkat, akiknek baráti körük idáig még soha nem is volt, bár nagyon egyszerűen üzenhetjük nekik nyílt őszinteséggel: jöjjenek közénk és keressenek barátot maguknak mi közöttünk, talán akad, Szokott akadni. Akik nálunk keresnek barátkozásra alkalmat, barátkozás közben igaz jó barátot, legtöbbször lelnek is és boldogok vele.

Mégis elsősorban azok felé tárul a szívünk, akik már túl vannak a világi barátkozás kegyetlen csalódásain. Azok felé, akik vagy már szakítottak is végleg eddigi barátaikkal, vagy pedig még tart ugyan a barátságuk, de nem tölti be a lelküket, hanem valami kegyetlen, sötét, ásító ürességet éreznek és már gyanítják, hogy nem ez az igazi.

Mi már itt, most őszintén megvalljuk, hogy bajosan vagyunk vagy lehetünk különbek az ő eddigi „jóbarátaiknál.“ Ellenkezőleg, könnyen meglehet, hogy azok erősebbek, ügyesebbek, szellemesebbek, jobb pofák, strammabb fickók, derekabb legények nálunk. Talán a tárcájuk is könnyebben nyílik, vagy degeszebb a mi szerény bugyellárisunknál. Élvezetesebb mulatságot lehetett csapni kompániájukban, mint amilyenre mi a magunk barátaikat várni szoktuk. Mindez bizony könnyen megeshetik, erősen valószínű. Mégis állapítsunk meg hirtelenében két fontos körülményt. Az egyik az, hogy őket kitűnő barátaik köre már nem elégíti ki. A másik az, hogy minket a KIE baráti köre minden kívánnivalói és nyilvánvaló hiányosságai ellenére tökéletesen kielégít és — emberileg szólva — boldoggá tesz. A mi ifjúságunk a KIE barátság testvéri közösségében telik és igen jól telik. Nem cserélnénk másokkal és szívesen hívunk magunk közé másokat.

A KIE belügyminiszterileg jóváhagyott alapszabályokkal rendelkező egyesület, tehát megint csak úgy vagyunk vele e

tekintetben is, mint föntebb, a Természetjáró Szakosztályát vé-
 yén szemügyre. Látszatra olyan, mint egyéb egyesületek. Van
 közgyűlése, választmánya, elnöki tanácsa, vezetősége, tisztika-
 ra, irodája, tagsági könyve, pénztára, pénztárvizsgáló ellen-
 őrei és évenként bizottság száll ki könyveinek megtekintése vé-
 ggett világi felettes hatóságai részéről. Van a sok KIE-nek ör-
 szágos összekötő szerve, amelynek neve: KIE-k Nemzeti Szö-
 vetsége. Ennek a szövetségnek Budapest a székhelye s van en-
 nek is vezetősége, titkári kara, Elnöki Tanácsa, Nemzeti Bi-
 zottsága, Nagygyűlése, sajtója, székháza, intézményei, folyó-
 számlája, bankbetétje és mindene, ami ilyen országos szervnek
 lennie kell, vagy lennie szokott. Akármilyen fontos, komoly és
 egyedüli szerv is azonban idehaza, Magyarországon, egyszerű,
 szerény tagegyesülete Nemzeti Szövetségünk is a Keresztyén
 Ifjúsági Egyesületek Genfben székelő Világszövetségének,
 amelybe a földkerekség minden országának nemzeti szövetsége
 beletartozik s a legkisebb ország nemzeti szövetsége is egy tag
 s a temérdek tagegyesülettel rendelkező angol világbirodalom
 nemzeti szövetsége is egy tag, mert ezt kívánja és így valósítja
 ezt meg a világ minden KIE-jében élő és ható barátság: Krisz-
 tusadta testvéri közössége e földkerekség ifjainak.

Van nekünk mindenféle szervünk, éppúgy, mint a világ
 minden egyéb egyesületének. De a mi szerveink, a legegyszerű-
 mesebbek éppúgy, mint a legkisebb egységek szervei, csak ab-
 ban az esetben végezhetnek jó és sikeres munkát, ha barátság
 egyesíti e szervek tagjait s Krisztus teszi a tagokat szeretet
 által közösségekké. A barátság érzése a szívedben megvan, ked-
 ves fiatalember testvérem, de csak vágy formájában. Ide kí-
 vánkozik az, amit e tekintetben legelőször mondtam: Szeretnél
 barátokra szert tenni és jó barátja lenni másoknak, szeretnél
 csak, de nem bírsz! Az ifjúkor a barátság kora, de barátsággal
 nem telhetik meg egyébképpen, csak ha Krisztus tölti meg
 szeretettel az ifjak közötti barátságot s áldja azt meg ezáltal
 és teszi külső, felületes viszonyból, mély, belső közösséggé.

Mi épp olyan gyarló és tökéletlen fiatalemberek vagyunk,
 mint te, kedves fiatalember testvérem és eddigi barátaid. Mégis
 hívunk, merészelünk hívni magunk közé. A mi barátságunk
 próbált barátság. Megmarad s az egész életünkön át kísér ben-
 nünket. Megvéd, együtttart, összekovácsol, még ha messzi esünk
 is egyikünk a másikunktól. Nem a mi érdemünkből van ez így,
 nem érdemeljük meg, de csudaképpen ajándékba kaptuk mind-
 nyáján mégis. Igen, mert mi nemcsak egymásnak vagyunk jó-
 barátai. Van egy közös barátunk is, az apostoloké és Júdásé:
 Jézus Krisztus.

*Ifjúsági egyesület vagyunk,
 Keresztyén egyesület vagyunk,
 Baráti közösség vagyunk,
 Gyere közénk! Hívunk és várunk!*

Az ifjúsági egyesülés „négyes“ programja.

Még nem is volt olyan nagyon régen: a hajdúmegyei Földes község vendégül várta a KIE vezetőit s kéthetes tanfolyamon vendégül is láthatta. Akkor volt szó Magyarországon első ízben a „négyes“ programról. Megelőzőleg *Robinson* úr, az amerikai fiú-munka azóta nyugdíjazott titkára, de még mindig legképzettebb szakértője értekezett sokat a mi felejthetetlen *Megyericsy* Bélánkkal. Az ő személyes hatásának lett egyik következménye, hogy a magyar KIE-munka addigi módszerét revízió alá vette a földesi vezető tanfolyam s az amerikai munkamódszer tüzetes ismertetése és beható megbeszélése után nálunk is jelszóvá, metódussá, később divattá, majd frázissá, végül dogmává és legeslegvégül tettepótló formalizmussá lett az amerikai KIE-munka „négyes“ programja. A jubileumi év igazán jó alkalom rá, hogy egy kis egészséges kritikával újra-értékeljük ezt a módszert s megkísértsük megállapítani, mennyiben érdemes továbbra is magunkkal vinnünk a második ötvenesztendő új útján utipoggyásznak, vagy esetleg egyenesen hegymászó botnak ezt a módszert.

*

Mi is hát az a sokat emlegetett négyes program?

Az amerikaiak igen érdekes bibliai alapvetést adtak neki. Azt mondják, a KIE tulajdonképpen gyakorlati keresztyén élet-lehetőség a fiatal emberek számára, keret, amelyet tartalommal kell megtölteni. Az ideál, akit a fejlődés éveiben az ifjúnak maga előtt kell látnia, nem lehet más, mint a többi keresztyéneké: maga Jézus Krisztus. Mindössze az a különbség, ami a gyermek és az érett ember között egyébként is megvan: az ifjúnak az ifjú Krisztus a legmegfelelőbb ideálja. Erről az ifjúról aránylag igen keveset tudunk, de az a kevés is, amit tudunk róla, kimeríthetetlen kincsesbányája az ifjú életrendezés számára, hiszen benne foglaltatik a növekedés minden kritériuma: *Jézus pedig növekedék bölcsességben, testi állapotjában, Isten és emberek előtti kedvességben.* (Luk. 2: 52.)

Az ifjúsági munka alapelve tehát a *növekedés*. Annak az ifjúnak, aki a Keresztyén Ifjúsági Egyesületbe kerül, növekednie kell. A program, mely ott várja, arra legyen való, hogy ezt a növekedést szolgálja, elősegítse, mely összhangzóan biztosítsa, siettesse, ha arra van szükség, egyszóval mindenképpen tegye lehetővé. Ez a növekedés mint alapelv, mindjárt a gyakorlati megvalósítását is magában foglalja. Hiszen nemcsak általában szólva növekedés, hanem pontosan körvonala-zott négyes tendenciájú növekedés: növekedés bölcsességben, testi állapotban, Isten előtti kedvességben és emberek előtti kedvességben. A Keresztyén Ifjúsági Egyesület munka-

programja ennek megfelelőképpen négyirányú: testi, értelmi, szociális és vallásos. A testi nevelés azt tűzte ki maga elé célul, hogy általa a KIE tagjai növekedhessenek testüknek állapotjában, az értelmi nevelés bölcseségben szeretné növekedésüket szolgálni, a szociális nevelés olyan emberekké óhajtja várszolni őket, akik embertestvéreik szemében kedvesebbek, a vallásos nevelés következtében viszont Isten előtt válnának olyanokká, akikben Ő gyönyörködik.

Rendkívül gazdag lehetőségeket rejt így magában ez az elgondolás. Mi minden szolgálhatja például az ifjak növekedését testi állapotjukban?... Tornatermek, játéktérmegek, uszodák, üdülőtelepek, alkoholmentes étkezdék, egészséges otthonok, tréningek, versenyek, táborozások, kirándulások, túristautak, testnevelő szakosztályok, cserkészcsapatok, serdülő csoportok szervezése, egészségügyi tanácsadók, tanfolyamok, előadások (vetítőgéppel és filmmel vagy a nélkül), fehérkereszt, kékkereszt, vöröskereszt-munka, orvosi tanácsadók, higiénias propaganda tevékenység, mindenekelőtt pedig egy tisztultabb közszellem kialakulásának az előmozdítása az ifjúság körében: mind-mind idetartozó kötelesség, lehetőség és akcióterület. Pedig csak a legközvetlenebb és legszembeötlőbb feladatkörben próbáltunk mozogni és világért sem törekedtünk teljességre a felsorolásban. Hát még ha azokra a rejtettebb és közvetettebb vonatkozásokra gondolunk, amelyet a három másik munkaág felelősséggel teljes művelése biztosít és szolgáltat a testi állapot növelésében is. Megint csak egyetlen példát hadd említsek. A KIE szociális munkájának egyik kedvelt és áldott lehetősége a fiatalember családjának közelebbhozása az egyesülethez. Sok mód van erre, nem a legsikerületlenebb a családi estélyek vagy családi kirándulások rendezése. Ne beszéljünk most ezeknek az alkalmaknak egyéb jó oldaláról, legyünk ezúttal kitűzött célunk érdekében akarattal egyoldalúak és nézzük az ügyet egyesegyedül a testi állapot növekedésének elfogult szempontjából. Ime a fiatalember, aki különben ki tudja, hol csavarogna Istentől és legközelebbi véreitől elrugódozottnan, itt, most visszatál apjához, anyjához. (Nagy szó az, mikor valakinek a saját barátja juttatja eszébe, hogy, te, nem is tudtam, hogy ilyen drága, aranyos asszony az édesanyád, vagy: barátom, gratulálok a hugodhoz, élvezet vele beszélgetni, olyan bájos teremtés, esetleg: nohát, hogy az édesapád milyen jóízű ember, vagy milyen komoly, okos bácsi, vagy milyen barátságos, stb., stb.) Nem lehet a dolgot részletezni, de higiénikus szempontból is rendkívül fontos körülmény, ha a fiatalemberben nő, mélyül, gyógyul, határozott formát ölt a családi érzés. Az ötödik parancsolat nagy büntető szankciója válik ilyenkor Istenáldássá: tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj e földön, melyet a te Urad Istened ad tenéked. Ne feledjük továbbá, hogy

a fiatalember közben másképpen is családi körben tölti az idejét: barátainak a családja körében. Nem okvetlenül szükséges rögtön házasságra gondolnunk, maga az a puszta tény, hogy lányok és legények természetes, fesztelen módon lehetnek együtt, sokat enyhít és sokat is gyógyít a szükségtelenül kiélezett, villamos feszültséggel készakarva beteggé hazudott közismert helyzeten. Harmadsorban az is nagyon jó, hogy az ifjú minden mástól eltekintve kellemesen tölti az időt, amit különben nem bizonyos, hogy jól töltene, jusson csak eszünkbe, hol mindenütt és hogy ezerféleképpen üthetné agyon egyébként a vasárnap délutánját. Ime, a négyes program nem erőszakosan négyfelé szakított emberi kitalálás és mesteremberi ügyeskedés, hanem szerves egység, amelynek minden apró részleteskéje egymással összefügg, egymásra utal, egyik a másikat szolgálja és segíti.

*

Mi az oka tehát, hogy mégsem mondhatjuk visszatekintő ünnepi pillanatainkban tökéletesnek és sikerültnek? Milyen értelmes magyarázatát lelhetjük annak a sok balul végződött kísérletnek, visszafelé sült kezdeményezésnek, sokszor egyenesen nevetséges félreértésnek, amely az amerikai négyes program magyarországi diadalútját a vége felé már szegyenfutássá éktelenítette? Nem szeretném, ha valaki azt mondaná, hogy túlzok, mikor ezt írom róla. Saját fülem hallatára és szemem láttára folyt le a szülőfalumban olyan ifjúsági összejevetel, előkelő, országos munkakörű vezető személyes közreműködésével, ahol „kezdjük testünk nevelésével“ kommandóra szabadgyakorlatokat, „no most következhetik egy kis értelmi munka“ jelisével okszerű földművelést, „gondoljunk szociális kötelességeinkre“ kiáltás után társasjátékot „szolgáltattak“ a jó részt serdülő fiúkból álló gyülekezetnek, hogy aztán, felkelvén a játékból maga alá tett három literes üvegről s leporolván a nadrágját, Bibliát vegyen elő a „konferanszié“, mert a kiszabott idő negyedik negyede immár a „lelki munkát“ szorgalmazta. Ez az összeállítás, súlyosbítva a közben elhangzott vezérszavakkal, bizony nem egyéb, mint a négyes program csődje. Akkor is az volna, ha a teljes hozzá nem értés végzetes balfogásaként lehetne elkönyvelnünk, de még inkább az így, mikor teljes szakszerűséggel és — tegyük hozzá — teljes sikerrel is pereg le előttünk, mint „minta“ összejevetel, amelynek a végén, állíthatom, hogy az ifjak boldogan és emelkedett kedéllyel oszlottak szét, a helybeli lelkipásztor pedig sugárzott a megelégedéstől.

Még egyszer kérdezem tehát mindezek után: mi okozta vajjon a négyes programnak ezt a szomorú végét? (Szomorú végét itt nálunk és — minden jel arra mutat — szerte a világon mindenütt, ahol az amerikai módszert bevezették, magában

Amerikában is.) Nem kell hozzá még túlságosan éles szem sem, hogy azonnal észrevegyük a baj gyökerét. Az az egyetlen hibája ennek a programmnak, hogy *négyes* program. Négyes és nem egyes. Holott a Keresztyén Ifjúsági Egyesületnek világszerte egységes alapja, a párisi alap egyetlen célkitűzést ismer: terjeszteni Jézus Krisztus hatalmát az ifjak által, az ifjak között. Ez pedig nem négyes, hanem *egyes* programm.

Mi a különbség a négyes program és a párisi alap közt? Látszólag talán nincs is igazi különbség közöttük. Aki elfogadta Jézus Krisztust személyes Megváltójául, annak egész élete megváltozik. Tehát a testi, a szellemi, a társadalmi és a lelki élete is egészen más lesz, mint volt. A négyes programm tehát nem más, mint ennek az újjászületett életnek a részletes anatómiája, vagy térképe, vagy ha úgy tetszik, földrengést jelző görbéje. Úgy áll a dolog, hogy mi tulajdonképpen a párisi alapon állunk, azt fejtjük ki a négyes programm nyelvén.

Valóságban azonban nem így van ez. Valóságban a négyes programm elvi alapján állók azt gondolják, fordítva is érvényes a tétel. Hiszen ezért van a négyes programmnak nyiltan vallott pedagógiai célja. Arra szolgál, hogy a növekedést elősegítse. Ez azt jelenti, hogy mint ahogy Jézus Krisztus megváltó ereje testi, szellemi, társadalmi és lelki gazdagodást jelent a megtértek életében, ugyanígy vezet a testi, szellemi, társadalmi és lelki gazdagodás végeredményben Jézus Krisztushoz. Ez pedig nem igaz. Akit higiénikusan nevelek, az esetleg élhet ennek következtében higiénikusabban, mint eddig, de nem okvetlenül él keresztyén életet. Egészséges, művelt, szociális, vallásos élet még nem keresztyén élet. A keresztyén élet nem több, nem kevesebb, még csak nem is ugyanolyan élet, mint ez a négy együttvéve, hanem más élet. Ha az egyenlet egyik oldalára a párisi alapot írom, a másokra a négyes programmot, nem köthetem össze a kettőt az egyenlőség jelével, mert a kettő nem egyenlő egymással. Ezt a tételt nagyon világosan megmondja Pál apostol az első Korinthusi levél 13. részében: „ha minden marhámat a szegények tápláltatásokra költeném is, és ha testemet a tűzre adnám is, ha szeretet nincsen bennem, semmit az nem használ nékem“. (3. vers.) A szeretet, amely egyedül Krisztusban adatik nékem, nem azonos tehát a szociális tevékenységgel, még annak legmagasabb fokával, az áldozatkészséggel és odaadással sem egyenlő. Nem több, csak más.

*

De hát akkor hogy magyarázzam ilyenképpen azt a világszerte azonos képet, mely a Keresztyén Ifjúsági Egyesület házatáján szinte uniformis jellegével fogad: a központi épületben alkoholmentes étkezőket, ifjúsági otthonokat, tornatermeket, stb., stb. (lásd fölsorolásukat a cikk elején!). Lehetet-

len, hogy az egész világ ifjúsági munkája tévedésben leledzenék, csak a mi különvéleményünk mentes minden tévedéstől.

Nem, nem, szó sincs róla, hogy ilyesmit kimondani merénénk. A világszerte azonos kép megint csak látszólag ellentéte annak, amit az előbb állítottunk.

A Keresztyén Ifjúsági Egyesület sohasem lehet és seholsem lehet más, mint amit a párisi alap annak elismer: olyan ifjak együttese, akik közös imádságban ülnek le a Biblia köré, meghallgatni Idvezítőjük küldő szavát: elmenvén tegyetek tanítványokká minden népeket . . . Ha ezer fiatalember szokta felkeresni egy-egy város ifjúsági egyesületi házát különböző alkalmakkor s ebből csak öten élnek Krisztussal közösségben, akkor annak a keresztyén ifjúsági egyesületnek nem ezer tagja van, hanem csak öt.

Mi keresnivalója van akkor ott a többi 995-nek? A többi 995 fiatalember, meg még a többi ezer vagy ötezer is, aki soha arccal nem fordul a KIE-ház felé: annak az ötnek a missziós és szolgálatos gondja. Elsősorban: szolgálatának tárgya. Az öt ülésezik, agitál, talpal és kapacitál különböző órákban és helyeken, hivatalosakkal és magánosokkal azért, hogy a 995-nek, meg mindenkinek, aki igényli, legyen hol hálnia, étkeznie, tornáznia, üdülnie, szórakoznia, tanulnia és barátkoznia lehetőleg jól és olesón, színvonalasan, vonzón, egyszóval: emberhez méltó módon és mértékben. Miért? Azért, mert mióta ez az öt megismerte és elismerte Mesterét, Jézus Krisztust, azóta a Lélek kényszeríti mind az ötjüket, hogy észrevegyék a mások nyomorúságát, szükségleteit és tegyenek róla, hogy ami nem jól van, úgy, ahogy van, valamelyest megjavuljon.

Másodsorban: missziós felelősségének tárgya a 995 az ötnek. (Meg a többi ezer vagy ötezer, vagy annyi, amennyi.) És itt most álljunk meg egy pillanatra és vigyázzunk jól, disztíngváljunk erősen. Nagyon bölcsen tudja az az öt, hogy se football, se énekkar, se továbbképző tanfolyam Krisztushoz nem térít akkor sem, ha a meccset, vagy a próbát, vagy az órákat imádsággal kezdjük és bibliamagyarázattal fejezzük is be. Itt a nagy különbség a négyes program és a párisi alap között. Ellenben történhetik valami más. Történhetik valami olyan, hogy egy vagy kettő, annyi, amennyi a 995 közül a higiénikusabb, felvilágosultabb és barátságosabb környezetben valóságosan gyógyulni kezd: szenvedélyei elülnek, kinyílik a szeme, kienged a szíve körül az önimádat jégpáncélja. Tünődni kezd. Mi adja ennek az ötnek azt az erőt, amellyel törödni tudnak többek között énértem is? Lehetséges, hogy rájön valamire, hogy mi adja. Ambíció, vagy hivatás, vagy fizetés. De az a magyarázat csak ideig-óráig elégítheti ki. Annál inkább, mert közben, jóideje, egyéb nyitva maradt kérdés izgatgatja. Hát nekem mi adta ezt a meggyógyult életet? Azt hiszi kezdetben:

az egészségesebb napirend, a rendezettebb gondolatok, a baráti kör. De ez a magyarázat sem kibékítő egészen. Mi adja ezt, mi adta azt? . . . Nem valami adta és adja, hanem Valaki. Ki? vajjon. Így jut el 995-ből talán nem több, mint kettő-három az Úr Jézus Krisztusig. De ha nem jut el egyetlenegy sem, az őt szolgál és misszionál tovább, egyszerűen azért, mert nem tudna már másképpen élni — az Úrnak szeretete szorongatja őket.

Az Úr szorongató szeretete — egy belülről jövő program, gazdag, leleményes és erős, kitartó és konok. Nem okvetlenül négyes, hanem százas, kétszázas. Nem minden esetben rendszeres és ritkán lajstromozott. De mindig készséges és képes a munkára, mert látja ifjú társait szenvedni, szerencsétlennek és fertőzöttek, vergődve, tehetetlenül, vívódón a megsemmisüléssel és látja ugyanakkor Jézus Krisztust, aki kitarja karjait felénk, várja őket és érettük is hullatja vérének a keresztfán.

Akinek ez a hármasság látása van, az már ne féljen, hogy nem tudja, mitévő legyen. Az ilyeneknek már nem kell program. Megszólal és megindul. Bizonyosságot tesz és segít.

*

Akinek viszont nincsenek világos látásai, azon egyelőre a leggazdagabb program sem segít. Ezt kezdik már észrevenni az amerikaiak is, a csehek is, a lengyelek is és minden KIE-mozgalom, amely valaha az amerikaiak után igazodott.

A visszaemlékezés fénye és világa mellett lássuk meg mi is. Hiszen, amire nálunk érdemes visszaemlékezni, azt nem néhány való jó programoknak köszönhetjük.

Hanem az Atya kegyelmének, a Fiú keresztjének és a Lélek kettős tüzes nyelvének, ugyebár?

Szabadművelődési munka lehetőségei az ifjúsági egyesülés keretében.

Bevezetésként azt szeretném tisztázni: mit értünk lehetőség alatt? Vannak ugyanis lehetőségek, amelyek kézenfekvők és könnyen tétő is válhatnak, ezek közé tartoznak ilyenek, mint program, előadók, tanfolyam (megfelelő helyiséggel és az előadások időpontjának gondos kitűzésével). A közönség ebben a lehetőségben adva van, hiszen minden nagyobb emberlaktá helyen van ez az embercsoport, feltehető tehát, hogy ha szükségleteinek kiszolgálására vállalkozunk, éppen úgy felkeres bennünket, mint a fűszerest, a mézáróst, tejest vagy a cipészt, szabómestert, vászon- és rövidárúboltost, ahol anyagi természetű szükségleteit szokta kielégíteni.

Úgy látszik azonban, hogy a probléma nehezebb és bonyolultabb, mint amilyennek az első pillanatban látszik. Az

eddig tárgyalt lehetőségek nem elégségesek a megoldásra. Minden rendelkezésünkre áll, még a tananyag érdekes feltalálása és a feltehető szellemi szükségletnek megfelelő adagolása is a tanfolyamaink még sem eléggé látogatottak. Vajjon miért nem?

Egy lehetőséget nem vettünk figyelembe. Az az osztály, amelyhez szólunk, *pszichológiailag* nem nyújt számunkra lehetőséget, hogy úgy kapjuk meg közönségképpen, amint igényelni szoktuk. Ezért nem hajlandó népművelésünk tanulói sorába lépni, legalább is jószántából és jókedvéből, tehát tömegeiben aligha.

Nagyon érdekes lélektani gátlás akadályozza ezt. Ez a fajta ember nevezetesen nem hajlandó iskolába járni. Iskolába általában nem hajlandó járni más, csak az, aki még eddig nem járt bele. Szerény véleményem szerint sohasem nevelhetjük ezt az embertípust úgy, hogy minden okvetlenül tanítani akarjuk. A kézműipari munkás sokkal önállóbb a maga szakmájában, semhogy lelkében elismerné egy újabb iskolázás szükséges voltát. Ugyanez a helyzete az önálló kisiparosnak és kiskereskedőnek. A kishivatalnoknál más okból, de ugyancsak lélektani lehetetlenség még iskolába is járni: éppen eleget leckéztetik felnőtt ember létére hivatalos munkája közben úgyis. Van azonkívül még egy pszichológiai faktor náluk, amely ha nem is gátlólag, de éppen elég ernyesztőleg és sekélyesítőleg hat, ezt a nevük mellé tett „kis“ jelző tartalmazza. Olyan emberekkel állunk szemben, akiknek munkaköre nem követeli meg különösképpen a továbbképzést, egészen jól boldogulnak eddig megszerzett szellemi képességeikkel is; ez a tény aztán csakhamar, még a legfogékonyabb fiatal években, elzárja előlük a távolabbra vagy magasabbra esábitó láthatárt.

Szerény véleményem szerint az iskolánkívüli népművelésnek éppen annyifélének kellene lenni, mint iskolainak. Kimondottan *iskolai* formájú képzés kell a kevés, helyesebben elégtelen iskolájúaknak. *Szeminárium*i, tehát főiskolai képzés a polgári rétegeknek, vagyis azoknak, akik rendes iskolai keretben csak az akadémiai, egyetemi kapukig jutottak. A mi rétegünk e kettő között van, mégpedig a gyári munkásság képzettebb (annakidején kellő mértékben iskolázott) tömegeivel együtt.

Azok, akik tudják, hogy ölelkezik a szakszervezetekben a továbbképzés munkája a pártagitációval, bizonyára igazat adnak nekem, midőn megállapítom, hogy a gyári munkásság nem úgy jár a tanfolyamaira, mint iskolába, hanem mint templomba. A szocializmus több mint világnézet s a szocialista nevelés gyökerében és a maga valóságában vallásos jellegű.

II.

Megerkezünk tulajdonképpen problémamegoldásunkhoz. A kézműipari munkások, kisiparosok, kiskereskedők és kishivatalnokok továbbképzésére csak egyetlen lehetőségünk van, nem az iskolai, hanem a *világnézeti nevelés*. Már az indulásnál két csoportra oszthatók leendő tanítványaink: a vallásos típusúaknak, tehát azoknak, akiknek életük eddigi szakaszán már valamilyen módon lett vallásuk, világnézeti nevelés kell még (vagy semmiféle nem kell már, nevelésük befejeződött) azoknak, akik a létért való küzdelemben valahogyan elvesztették hitüket, agitációra, evangélizációra, vallásos hatásokra van szükségük, mert különben világnézetük a semmire épül s minden gyöngye kívülről jött ellenhatásra könnyen összeomlik.

Abban azt hiszem, mindnyájan egyetértünk, hogy a vallásos nevelői ráhatás semmiképpen nem népművelési bizottsági feladat. Ezt az egyházra kell bízunk, legfeljebb a felelősségünk nőhet évről-évre nagyobbra az iránt, hogy valóban is történjék ilyen ráhatás az egyház részéről a lelkekre s ebben az értelemben fel is kell időnként lépünk igényekkel, nyugtalanítólag, sőt sürgetve is.

A világnézeti nevelés azonban már igenis lehet a mi feladatunk. Ezen a területen annak a fajta emberrétegnek már igenis van valami mondanivalónk s ez alig különbözik a szakszervezeti nevelés mondanivalójától, más egyébben, mint motívumaiban és célkitűzésében. Engedjék meg mostantól fogva nekem, hogy senkinek a maga belső lelki életébe ne szóljak bele, hanem illusztráló példaképpen megmutassam a mi sajátos Keresztyén Ifjúsági Egyesületi módszerünket a világnézeti nevelés terén. Ha aztán megismertek ezzel a módszerrel, ne azt tegyék, amit mi cselekszünk, hanem *olyanformán* cselekedjenek, *ahogyan* mi megkíséreltük.

*

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületi munka négyirányú: testi, értelmi, szociális és lelki nevelő munka. Az értelmi munka kifejezetten továbbképző természetű, de éppen az benne világnézeti, hogy *nem* az elsajátítandó ismeretanyag benne, sem az indító ok nem az elérendő cél. A munka négyes, ennek megfelelőleg a program is az, a kiindulás azonban mélyen hitből fakadó, tehát világnézeti s így volna röviden megfogalmazható: *Keresztyén hitünkből micsoda konzekvenciák vonhatók le mindennapi életünk egész területén?*

Ne úgy tessék ezt értelmezni, mint valami tőlünk kiinduló tervezetet, mely megvalósul, ha kedvünk, erőnk vagy időnk elegendő lesz rá, hanem mint valami tőlünk független, rajtunk csak betelő szükségszerűséget, amelynek alá kell vetnünk ma-

gunkat, hiszen Jézus Krisztus népe vagyunk. A világnézet tulajdonképpen *tudatosulás* s a mi egész magatartásunk bizonyára megváltozik abban a pillanatban, mihelyt tisztába jöttünk a helyzetünkkel. Képzeld el magát most mindenki abban a helyzetben, mikor éppen megragadta és magával viszi valaki a sötétben: milyen másképpen viselkedik addig, míg azt hiszi, elrabolták s azután, ha rájön, hogy biztonságos helyre akarják menteni. Erőnket így lehet felhasználni, közömbösíteni vagy ellenerőkkel legyőzni s világnézet dolga, hogy így vagy úgy téve, az egyetlen helyeset cselekedjünk-e?

Világnézeti nevelésünk tehát nem azt mondja, hogy sportolj, mert az egészséges, vagy vedd tudomásul a higiénia főbb rendelkezéseit, mert akkor világosabban látod, mi a tennivaló testi életed területén, hanem levonja krisztusi vallásunk konzekvenciáját éppen testi életünk egész területére, ezt mondván: Ha Krisztus népe vagy, vedd tudomásul, hogy *tested a Szentlélek temploma*. Hát bizony ahhoz érteni kell, egy templom karbantartásához. Hát bizony, azzal minduntalan jár valami tennivaló, ha ezt a templomot a Szent Lélekhez méltó állapotban akarom tartani. Még pontosabb és szigorúbb fogalmazásban: ha omladozik és tele van szeméttel vagy szennyel ez a templom, akkor egyszerűen nem a Szent Lélek lakik benne. Méltóztatnak látni, hogy a világnézeti alapvetésnek újabb konzekvenciájaként bennfoglaltatik egy egész nagy egészségvédelmi vagy sport- vagy túrista vagy akármilyen testi nevelési program, beleértve a szexuális nevelést, a helyes étkezésre szoktatást, stb.

Értelmi nevelésünk hasonlóképpen világnézeti természetű. Nem azt mondjuk, hogy az elmaradott ember mai nap-ság már alig boldogul. Azt sem hangsúlyozzuk, hogy a tudás világosság, vagy hogy soha nem múló kincs. Ez mind igaz lehet, de a mi krisztusi hitünk-ből valami egyéb következik rávonatközöleg. Azt mondjuk, hogy tudnunk *kell*, mert ettünk a jó és gonosz tudásának fájáról. Megszegtük Isten parancsát s a tudás szükségszerűsége engedetlenségünkből következik. Ha egy kisgyermek kivonná kezét engedetlensége folytán édesapja kezéből s eltévedne, sok minden tapasztalatra kellene szert tennie, sok mindenről értesülnie míg hazatalálhatna. De ha az otthon nem *csak* egy bizonyos lakás, ismerős környezet, vagy teljes ellátásunk, akkor meg kell mondanunk, hogy az a gyermek csak úgy találhat egészen haza, ha kalandjainak végső tanulsága az volt, hogy legjobb engedelmesnek maradnia ezentúl. A *tudás* olyasvalami a mi világnézetünk szerint, mint a vándormadárnak az az ösztöne, amellyel hazatalál: vágy is, képesség is egyszerre, hogy hazatalálhassunk. Hazatalálni pedig hitünk szerint annyit jelent, mint lerontani okoskodásokat és minden magaslátot, amely Isten ismerete ellen emeltetett és a lázadó emberi gondolatokat az Ő fogságába vetni, hogy engedel-

meskedjenek neki. Ez a világnézeti alapvetés több mint filozófia, de tudományos, művészeti vagy irodalmi konzekvenciái mégis filozófikus természetűek, módszerében pedig lélektani és így sokkal érdekesebb úton vezet eredményekhez, mint a pusztá ismeretközlés. A mi munkánkban például múzeumlátogatás, könyvtár, tanfolyam, irodalmi, nyelvi, szociológiai stb.... szeminárium lett belőle. Elemi iskolai, polgári iskolai végzettségű tagjaink közül nem egy ma már egyetemet végzett diplomás ember. Nincs más magyarázat: a világnézeti alapvetés egységbe foglalta a tudást s az adatok nem egymás ellenségeiként, hanem egymás kiegészítésére igyekeztek mint szemek a láncban, téglák az épületben.

Szociális nevelésünk világnézeti alapvetése sem az, hogy nagy a nyomor s már csak saját érdekünkben is segítenünk kell az enyhítésén. Nem is az, hogy emberek vagyunk s egymásra utaltak. Még csak az sem, hogy korunk a kollektívum kora. Hitünk második nagy parancsa, hogy szeressük felebarátunkat, mint önmagunkat. A *másik* ember a keresztyén élet *közege*. A másik ember nélkül nincs keresztyén élet. A mi életünk bővülködő élet, keresi a helyet, ahova kiömölhessen. Ez a tékozló életöröm a mi szociális nevelésünk motívuma. Nem tehetjük, hogy ne legyünk tanúbizonyságai annak, amit láttunk és átéltünk. A mi társadalmi magatartásunk nem érdem, nem program, hanem szükségszerűség. Nem tudnánk mitévők lenni, ha nem lehetne felelősségünk a másik ember iránt. A munkaközösségünk természetszerűleg nem egyforma. Vannak, akiktől kevesebb telik, vannak, akik magukkal egykorúak között, vannak, akik a náluknál fiatalabbakkal tudnak jó munkát végezni. Az egyik az egyesületben, a másik a kinti társadalomban tud jobban dolgozni. De aki krisztusi hitének e tekintetben is levonja a konzekvenciáit, az többé nem élhet egyedül, nem maradhat magára, szocietásban kell élnie. Lelki nevelésünk jelenleg nem tartozik megfigyelésünk területe alá.

Azért bátorkodtam mindezt szíves tudomásukra hozni, mert Egyesületünket e mellett a módszer mellett évtizedek óta éppen kézműipari munkások, kisiparosok, kiskereskedők és kishivatalnokok keresik fel legszívesebben, legnagyobb számmal és leghűségesebb kitartással. Egészen bizonyos, hogy nem véletlenül történik ez így, hanem azért, mert éppen ezek nyerneknálunk valamit, ami lelki szükségletet elégít ki náluk. Ismételve hangsúlyozom, hogy ezúttal nem azokról beszéltem, akik hitre tettek szert nálunk, az ő életfolyásuk és példájuk más lapra tartozik. De vallásos munkánk egyik konzekvenciája az a világnézeti nevelés, amely ú. n. rendes és vendég (tehát nem „munkálkodó”) tagjaink között folyik s nekünk legalább az a tapasztalatunk, hogy ezek a tagjaink ezt a fajta nevelést szívesen fogadják, míg ismeretterjesztő (úgy értem: *csak* ismeret-

terjesztő) kurzusaink többnyire lanyha érdeklődés mellett folynak. A következtetést nehéz volna le nem vonni, vagy tévesen vonni le.

Az ifjúsági egyesülés kezdetei világszerte.

— *Előljáró beszéd Williams György magyarra fordított életrajzához.* —

Williams Györgynek, a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek (KIE) megalapítójának élete-rajzát elsőízben most olvashatja magyar nyelven az érdeklődő olvasó. Pedig ő maga a XX. század elején már aggastyán volt, a magyar KIE-mozgalom is megünnepelte már ötvenedik születése napját 1903-ban. Ez a három tény így egymásmellé rakva elég sajtószzerű, magyarázatképpen úgy érezzük, — néhány mondattal adósai vagyunk mindazoknak, akik e könyvet kezükbe veszik. A KIE sajtóbizottságát ez a meggondolás készíthette előljáró beszéd iratására, szándékát tehát akkor szolgálhatom leginkább kedve szerint, ha olyanokhoz szólok, akik KIE-ről, Williams Györgyről eddig egyáltalában nem, vagy csak alig hallottak valami érdemlegeset.

I.

Képzelve magát az olvasó a mult század elejére angolnak, ifjúnak és kereskedősegédnek London City-jében. Nyomott, sivár az élete, de mindez nem volna nagy baj. Az a legszomorúbb benne, hogy egyben kilátástalan is ez a fajta élet. Tőke és befolyás nélkül az ilyen ifjú sorsa lényegesen meg nem változik, szánalmasan egyhangú, látóhatárnélküli, színvonaltalan pályájának majd a halál vet véget ugyanolyan körülmények között, mint ahogyan a születés pillanata elindította annakidején. Így volt, így lesz.

Most képzelje el az olvasó, hogy egyetlenegy esetben mégis kivételt szenved ez a tiszteletreméltó öreg szabály. Közben még mindig a mult század elejére képzelje magát az olvasó, változatlanul angolnak, ifjúnak és kereskedősegédnek London City-jében. Ugye milyen meghökkentő, sőt vérig bosszantó kivétel Williams György esete, aki úgy üt rést a jól bevált sablonon, hogy amellet polgári sorsa semmiféle szenzációt nem tartalmaz? Milyen csodálatos életpálya az övé, az elképzelhető legbanálisabb hétköznapiokból összetéve s a legcsodálatosabb vasárnapokon át futva meg egy világi értelemben is nagyszerű karriert! Az első szempontot, amelynek figyelembevételére ezennel megkérjük a magyar olvasót, hadd adja mindjárt az a különös ellentét a hős belső és külső életrajza között, mely

földi pályáját a józan ész számára megmagyarázhatatlanná teszi s csak abban az esetben válik valószerűvé, ha annak szemlélője elismeri és érvényesíti vele szemben megfejtésének egyetlen lehetséges kulcsát, az Úr Jézus Krisztus evangyéliomát. Egy-egy ilyen élet megismerése többek között arra is jó, hogy megállítsa, megdöbbsentse és gondolkodóba ejtse azokat, akik ennek az evangyéliomnak élő és ható erejét nem érezték s világmagyarázó lehetőségeik közül ki szokták felejtteni.

II.

Különcök azonban minden időben akadtak bőven s Williams György minden szokatlansága arra lehetne jó, hogy besorozzuk és elkönyveljük őt egyik ilyen furcsaság gyanánt. Bízvást megcselekedhetnők ezt, még ha nem is volna szemernyi igazunk, csak valamivel egyedülállóbb jelenség lenne akár a maga korában, akár a későbbi évtizedek alatt.

Amikor az ő nagyon is jó, reális, földönjáró, praktikus alakja sereged magával érkezett bele a történelembe. Annyira nem első fecske és oly kevésbé meg nem értett zseni, hogy szinte nehéz feladat is egy kicsit utólag bebizonyítanunk, hogy mégis ő a kezdeményezője és irányítója a Keresztyén Ifjúsági Egyesületi Mozgalomnak. Volna még egy lehetőség, mely jelentőségét csökkenthetné, ha bebizonyulna, hogy tömegszuggesztio vagy divathóbort kapta föl s segítette ideigvaló lármás sikerre. De kinek volna kedve vitatkozni a homlokegyenest ellenkezőt tanusító tényekkel, melyek ma már igazán levizsgáztak időálló voltukból és még mindig növekedést mutató életerejükből. A másik szempontot, amelyet az olvasóknak ajánlok, hadd adja hát Williams György életfolyásának földkerekségére szóló széles távlata és a világi ifjúság köréből szinte megdöbbsentő tömörséggel zengő visszhangja.

III.

Még mindig elhangozhatnék egy ellenvetés, amely azt hánytorgathatná, hogy mindez szép és tanulságos — angol példa, de magyaroknak nem való. Az életrajz erre vonatkozólag, a dolog természete szerint, mindvégig néma marad. Közvetve azonban annál beszédesebb választ ad: szellemén kereszttül. Aki ifjú ember végig elolvassa, lehetetlen, hogy hatása alá ne kerüljön. Hiszen hőse, ez a pompás emberpéldány, még életének végső napjaiban is töretlenül megmaradt annak, akinek példaadó módon és szinte jelképi élességgel megindult: ifjúnak. Életének egész folyamán át mindig is az volt Isten szerint: alázatos eszköz és mint örökifjúlélek, hasznos és hatékony eszköze a Szent Léleknek. Élete nem sajátlagosan angol élet, min-

den faj és minden egyes ifjú lélek számára lenyűgöző és kövételre ösztönző formája az a mindenkori ifjú életnek.

Ami pedig a közvetlen válasz pótlására való, imé szolgáljon tudomásul: a Keresztyén Ifjúsági Egyesületi Mozgalom köztünk, magyarok között is több mint félszázados mult után egyre erőteljesebben hódít a férfinemen lévő fiatalság körében. Van központi háza a fővárosban, sok száz egyesülete országszerte, öt utazótitkára, négy mozgalmi folyóirata, könyvtárnyi könyvkiadványa, Dunavecseán üdülőtelepe, vannak országos és körzetkonferenciái, több helyen már a helyi egyesületek életrealitásából székházai. De ami mindennél fontosabb és a mozgalom jövőjét biztosítani legfőképp tudhatja: évről-évre, napról-napra növekedik az a kis, csupa fiatal lélekből összeverődő tábor, amely odaadta életét Megváltójának és felajánlkozott arra a szép munkára, hogy Isten országának határait elsősorban éppen ifjú társai között mindinkább tágítja.

Hadd csapja meg e könyv olvasóit a harmadik szempont helyett valami ebből a missziós lelkületből. Hiszen Williams György mindenestre érdekes, kétségkívül történelmi jelentőségű személyiség, de legfőképpen mégis csak Jézus Krisztus jó vitéze, fiatal lelkek misszionáriusa, az örömmüzenet birtokosa és továbbadója.

Az ifjúsági egyesülés kezdetei Magyarországon.

1938 őszén volt 400 esztendeje: az evangélium szellemében kezdtek oktatni a debreceni ősi oskolában és azóta szakadatlanul ebben a szellemben folyt az oktatás az ottani református kollégiumban.

A Magyar Ifjúság szerkesztője is hadd tegyen fátyolos hangon bizonyosságot róla, hogy mindazt, ami benne mai napig gyarló és esendő, anyja méhétől fogva eredendő bűnként hozta és cipeli magával, mindazt pedig, ami rajta keresztül majd annakidején, az ítélet napján esetleg a Krisztusénak fog bizonyulni, a debreceni kollégiumtól kapta ajándékba útravalóképpen e földi vándorlás napjaira.

Nagy felelősség nehezedett vállára a tekintetben is: szabad-e ezt a bizonyosságot a KIE-mozgalom ifjúsági lapjában, amely mégis csak szakcélokat szolgál, abban a mértékben hangoztatnia, ahogy az ebben a speciális kollégiumi számban az utolsó ez évi alkalommal napvilágot látott? Kemény tusakodás után történt így a döntés: nem lehet hallgatnunk. El kell ezt mondanunk és éppen itt, e hasábokon.

De hát miért? Mi közük a nagyrészt kevésiskolájú magyar KIE-ifjaknak a közép- és főiskolákat magában foglaló debreceni kollégium jubileumához?

Az a közük hozzá, hogy a debreceni kollégium *cétusa*, úgy ahogy az 1538 óta élt és alakot öltött négyszáz esztendő alatt: voltaképpen nem egyéb, mint a KIE igazán magyar formája és ezentúl is egyetlen valóságos lehetősége.

A *cétus*, ahogy a kollégiumban életközösségébe gyűjti és abban tartja az ifjúságot, a légátus, a kápsáló mendikáns és a pártikula akadémikus rektora, amint kiszáll a fészekből miszsiós munkára és dolgavégeztével meg-meg visszazáll oda: 1538 óta a magyar ifjúság egyetemének egyetlen hagyományos szervezete. Másképpen nem engedi magát idegen mintára, erőszakkal megszervezni, de ebben a formában szervezeten él az evangéliumi keresztyénség itthoni hajnalpercenete óta, négyszáz esztendő óta máig töretlenül.

Kedves KIE! Williams György még meg sem született, a magyar ifjúság már összetoborozva, közösségben élt és hatott a debreceni kollégium *cétusában*. Ifjúsági vezetősége: széniora és esküdt diáksága volt, munkálkodó tagjait tógátusoknak hívták, szédeszének ítéleteiben nyilvánuló törvényei büntetőszankcióval bírtak. Rézmetsző, harmóniában éneklő és tűzoltó diákjai beépültek az egyetemes magyar kultúrtörténetbe önálló tényezőkként.

Ezzel a valósággal szemben a KIE idegen import. *Mint* ennek a valóságnak *megelevenítő lelke*: a magyar ifjúság újjászületésének áldott eszköze a KIE.

Ezt vegyük tudomásul a kollégium négyszázéves fordulójának idején. Ma ájult mozdulatlan és magával jötehetetlen a debreceni kollégium *cétusa*. De átültetett növényként senyved, kókkadozik a magyar KIE is. Ha egyszer egymásra találunk a KIE és a *cétus*, az lesz a magyar ifjúság megújulásának igazi születésnapja. És már most is ennek a napnak a reménységében hisz a Magyar Ifjúság. Ennek a reménységnek jegyében emlékezik és ünnepel ez a számunk.

Mert Krisztusváró reménységünk ez nekünk. Magyar Advent 1938-ban.

Az ifjúsági egyesülés magyar nemzeti keretei.

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Nemzeti Szövetségének elnöki tanácsa a következő ünnepélyes nyilatkozatot tartotta jónak és szükségesnek megtenni a mozgalom tagjai és barátai nevében:

Jelmondatunk Krisztus főpapi imájából van véve: „*Hogy mindnyájan egyek legyünk...*“ A folytatása ennek az Igének: „...*hogy elhigye a világ, hogy Te küldtél engem...*“ A mi feladatunk ezek szerint miszsiós munka, annak érdekében, hogy megismerje a világ Isten örömmüzenetét, melyet Jézus Krisztus által küldött nekünk. Azért megyünk az ifjúsághoz, hogy az

egységet szolgálhassuk köreikben, egymással, velünk és Krisztussal.

Belső, lelki életünknek a programja tehát egyedül Krisztus, külső, embertársaink felé megmutatkozó életünk parancsa pedig az egység.

Mi, a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek magyar nemzeti szövetségébe tömörült ifjak és ifjúsági vezetők az egységet jelentjük és azt hirdetjük, valljuk, munkáljuk és éljük minden helyen, minden időben, minden körülmények között. A végtelen világűr azon földrajzi pontján, melynek neve Magyarország, az örökkévalóságnak ama pillanatában, amelynek neve a magyar történelem jelene, bennünket a gondviselő Isten bölcs végzése helyezett ide feladatok betöltésére magyaroknak. Úgy érezzük tehát, hogy mint keresztyéneknek is vallást kell tennünk magyarságunkról és mint magyaroknak is vallást kell tennünk keresztyén voltunkról.

Isten előtt érezve magunkat, jelentjük ki ünnepélyesen, hogy — sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következendők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény nem szakaszthat el minket az Istennek szerelmétől, mely vagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban. — De ugyanilyen szent meggyőződéssel jelentjük ki azt is, hogy éppen Krisztus parancsa értelmében mindenben, mindig, mindenütt azt keressük és azt munkáljuk, ami összeköt és nem azt, ami elválaszt. Arról ismernek meg bennünket, hogy az Ő tanítványai vagyunk, ha mindnyájan egyik tudunk lenni abban, ami Őt jelenti.

A magyar élet sorsfordulataiban mindenkor egyek vagyunk: népünk szeretetében, vezetőink iránt való bizalmunkban, nemzetünk parancsszavainak engedelmes megfogadásában és mindabban, amit e kötelességeink teljesítésére erőt Megváltónktól kaptunk: áldozatban, fegyelemben, rend fenntartásában, türelemben, odaadásban, szenvedésben, halálban, sírásban, örömben, győzelemben, magunkodaszenteletésében, hitben, reményben, szeretetben.

Nem tudjuk mozgalmunk minden egyes barátjáról, ebben a pillanatban hol éri őket ez az üzenetünk. De legyenek akár otthon, akár egyesületeink alkalmain, akár munkahelyükön, akár hazánktól távol, arra kérjük őket: mindenkor, mindenütt és mindenben viselkedjenek ezen KIE irányelvek szerint, szerezzenek tisztességet mozgalmunknak, tegyenek bizonyosságot Megváltó Krisztusunkról és építsük már itt e földön Isten nagyobb dicsőségére az Ő országát. Mindenekfelett pedig és mindenekelőtt naponkénti magános és hetenkénti közös imádságaikban soha ne fáradjanak el hordozni, Isten elé vinni hazánk komoly helyzetének ügyét, hittel elhívén, hogy az igazi megoldás egyedül Őtőle várható.

Az ifjúsági egyesülés a vádlottak padján.

Elnök: Tehát felveszem a nacionáléját. Neve ugyebár: KIE, kora: 51 év, vallása: nos kérem, milyen vallású?

Vádlott: Keresztyén.

Elnök: Jó, jó, de milyen? Keresztyén, azaz protestáns, különben kereszténynek mondaná magát. Ámde ez sem elég, mert hazai törvényeink protestánst nem ismernek. Evangélikus? Református? Esetleg baptista?

Vádlott: Keresztyén vagyok, kérem. Krisztus követő. Jézus Krisztus jó vitéze.

Elnök: No, ne vitázzunk. Mondjuk református. Családi állapota?

Vádlott: Nős vagyok és családos. Feleségem a *Hölgybizottság*, legkisebb gyermekem: a *Vasárnapi Iskola*, azután következő: a *Cserkészcsapat*. Aztán van egy ikerpár: *Utca Misszió* a nevük, legidősebb a *Serdülő Csoport*. Van még egy rosszul sikerült gyermekem. Szegénynek már régen dologra illenék járni, de még mindig itthon lebzsel az istenteremtete. Egy kicsit (mutatja a homlokán), de azért ártatlan, jó természet. *Öreg Cserkész* a neve.

Elnök: Idehallgasson, KIE barátom. Maga ellen többrendbeli vádat emelt részben az Ügyész úr, közérdekből, hivatalból üldözendő bűnök halmazata miatt, részben magánosok. Egynéhány hivatalból emelt vád visszavonása esetén a pótmagánvád igényét újabb magánosok jóelőre bejelentették. Figyelmeztetem, hogy csak a tiszta igazságot vallja, mert valomásáért majd a Történelem Itélőszéke előtt is felelni tartozik.

Vádlott: Igenis, kérem alássan.

Elnök: Első vád maga ellen, KIE, hogy fellegekbe járó ideálista, elmaradott reakciós, antimodern ember, a kezére bízott reális értékeket elvesztegeti, embereit, akik sokszor igazán jobb sorsra volnának érdemesek, a szó teljes értelmében elkallódásra kényszeríti. Megértette a vádat?

Vádlott: Értem a vád minden egyes szavát.

Elnök: Bűnösnek érzi magát?

Vádlott: Ahogy vesszük, instálom. Amit mondani tetszett, azt én bizony nehezen tagadhatnám. Lehet olyan pontján állani az életnek, ahol mindez meglátszik és ilyennek látszik. Tettes vagyok benne, de bűnös aligha.

Elnök: Mit hozhat fel védelmére?

Vádlott: Csak egy esetet szeretnék, könyörgöm alássan, olemlegetni. 1918. december 27-én fosztogatni kezdték a kassai dohánygyárat. Hajigálták a jóféle füstölnivalókat, majd agyonnyomták egymást a népek, úgy tülekedtek érte. Azon a tájon volt járója aznap egy fiatal tagomnak, nem is munkástag volt,

inkább olyan pártoló-tag-féle. Az, ahogy odaért, meglassította a lépteit, ahelyett, hogy meggyorsította volna. Azt állítja, nem a dolog természete szerint, mert az ember a többi emberrel egy falkában megvadul igen könnyen. Azt is vallja, hogy nem is egészen szíve szerint, mert elkojtolta a jót akkoriban szenvedélyes gesztussal. Hanem azt mondja, nálunk a biblaórán ütögette szíven egyet-más és azért nem ment oda tartani a markát, vagy éppenséggel purzicsánnal hajigálózni.

Elnök: A tárgyra térjen. Mindent elmondhat, ami vélekedése szerint mentségéül szolgál, de ne kalandozzon el a vádtól.

Vádlott: Nem is cselekszem, méltóságos Elnök úr. De ilyen agyaglábon áll szerény megítélésem szerint az egész vád, mert, ugye bizony, látszatra az én emberem lemaradt az élet vásárjáról, a rövidebbet húzta, nem praktikusán viselkedett, kezei közül elkallódtak az értékek. Például mikor fejbecélozták egy köteg kurtaszivarral, hagyta a fáin jó ötös-kubákat sárba-potyogni maga mellett, a helyett, hogy zsebregyúrte s otthon tövig szítta volna valamennyit.

Elnök: Hogy érti ezt, KIE?

Vádlott: Úgy kérem szívesen, hogy a dohánygyár körül aznap nem az élet zajlott, hanem a halál. Az a bizonyos fiatal-ember csak állítólag húzta a rövidebbet, valóság szerint az egész tömegben ő volt az egyetlen modern, lüktetően és iramodóan életes, az egyetlen földönjáró, reális, praktikus valaki, egész bizonyosan az egyetlen olyan valaki, akinek a kezén nem sikrád el érték s akinek a lelkén nem száradt egyetlen másik lélek lezüllesztése sem. Ő volt azon a délelőttön a kassai dohánygyár előtt az egyetlenegy igazán ember.

Elnök: Mivel bizonyítja ezt, KIE?

Vádlott: Elnök úr, kérem, ne tessék engem arra kényszeríteni és odáig lealázni, hogy ilyen elemi dolgokat magyarázzak. Kurta szivart, meg hosszút is, azoképpen katulya purzicsánt, meg szopókás vagy szopókátlan cigarettát trafikban szokás vásárolni, aki szereti. Az, hogy egy nyurga legény megnyergelte az emeleti ablakot, féllábát lelógázza a semmibe és százával hajigálja a tömeg közé a raktárból, ami éppen a keze ügyébe akad, az nem élet, Elnök úr. Mozgalmas, érdekes, humoros, ha úgy tetszik, még azt is megengedem, hogy könnyen össze lehet téveszteni az étellel, mert az a színezete, mintha hegyen-völgyön lakodalom lenne, de a böjtje mindjárt, azonnál megmutatja tulajdonképpeni lényét, hús és vér helyett a vigyorgó koponyát és a zörgő skeletet. Elnök úr, kérem, rajtam ez a vád az ilyen életet keresi az igazi helyett, amit adni szeretek, próbálok és szoktam.

Elnök: Az esete sántít, mert nem védekezik az anti-modernség vádjá ellen.

Vádlott: Azokban a napokban, Elnök úr a dohánygyár

melletti, általános magatartás volt Kassán az időszerű, meg a divatos, meg a modern. De felettébb kérészélete volt ennek a hányiveti betyártempónak. Utána a meglapulás halálos dermedtségének a napjai következtek. Fiatal barátom egyformán nyugodtan járt az utcán, akkor is mikor gubacibarral, akkor is, mikor elbizakodott revolvergolyókkal célozgatták. Se meg nem szédült akkor, se halálra nem ijedt ekkor. A modern ember nem okvetlenül divatos is. Modern az az ember, aki a legújabb időkben is, úgy mint mindig, tudja és megtalálja a szerepét meg a helyét.

Ügyész: A bizonyítás sikerült. Elejtem a közvádat.

Elnök: Néhány szülő, több fiatalember, egy pár ifjúsági egyesület pótmagánvádat jelentettek be. Óhajtkák fenntartani?

Pótmagánvádlók (harsogva és dühösen): Óh igen, feltétlenül.

Elnök: A tárgyalást egyelőre elnapolom.

Második tárgyalás.

Az egyesített pótmagánvádak vádiratából és a válasziratból egynéhány szemelvény.

I.

— Hat évig voltam KIE-tag, de úgy emlékezem vissza életemnek erre a sivár szakaszára, mintha valami középkori klastromban töltöttem volna el vezeklőbarátok módjára. „Nőzni“ keresztyénietlen, feslett erkölcsre valló bűn lett volna szemforgató farizeus társaim, pardon, „testvéreim“ között. Inni — kárhuzatos, moziba járni — egyenlő a Sátán szolgálatával. Táncolni — hova gondol kérem, keresztyén ifjú ilyen nem csinál. Cigaretta — hiszen lehet, lehet, de azért az már nem „tökéletes“ ember, akinek gyöngeségei vannak. Színházi Magazint olvasni — annyi, mint elkövetni súlyos paráznságot. Tekintetes Történelmi Törvényeszk — minden tiltva, ami jó, és javallva, amit ki nem állhat az ember. Egész idő alatt hozsánnázni meg hallelujázni, templomban, előadásokon órákhosszat bóbiskolni a padok között, vigasztalan bibliakörökben éjjelezni, konferenciákon izgadni, mint egy ló, mert mi vagyunk a rendezőbizottság önkéntes munkaerői (értsd: ingyen tróger), imaórákon hülyén bámulni a homlokunkra tett nyitott tenyerünkbe s úgy tenni, mintha mélyen gondolkoznánk vagy lelkünk fenekéig meg volnánk rendülve, köszönöm szépen — ez éppen elég volt. Pocsékba ment, elherdált ifjúságom legszebb óráit elrabolta tőlem a KIE, vissza nem hozhatja senki és semmi! Legalább méltóztassék elmarasztalni ezt az álkegyes, örömgylkos, élvezethóhér társaságot, hátha az utánam jövő generáció már óvatosabb lesz, ezt tudva, és nem dől be az amugy is erőszakos és antipatikus

„hivogatásnak“. Nem élet az, kérem, ami a KIE-ben folyik, csak kecmegés, magyarul mondva: „kínos döglődése vezetni képtelen, élheterlen, élettől megszökött, életből kiebrudalt tizedrangú alakoknak“.

II.

Erre vonatkozólag válaszirat-részlet.

Panaszos végzetesen félreértette a KIE-ben a helyzetet, így aztán az ott folyó életet s az ott elhangzó szavakat is. Mi nem mondtuk neki, például, hogy ne igyék szeszestalt. Azt, igenis mondtuk, hogy nekünk, mióta Krisztust megismertük, nincs szükségünk olesó és rövid ideig tartó mámorokra és — ami minket illet, — azóta sokkal jobban is érezzük magunkat. Még azt is mondtuk, hogy ma már elképzelni is nehezen tudjuk azt az időt, mikor a pohár csábított, vigasztalt és kielégített bennünket. De ha ő még mindig szomjazott, hát miért hazudta önmagának és másoknak, hogy jól érzi, sőt jobban érzi magát így? Miért akart erőnek erejével keresztyénnek látszani, ha valójában nem volt az? Magára vessen, ha ezt a kettős életet csak egy darabig és csak súlyos megerőltetés, alapos ráfizetés árán bírta s a végén elkövetkezett a csőd, később a visszahatás.

Sajátmagával téveszt bennünket össze, ha azt gondolja, hogy azt a hosszú tilalmi listát, amit vádiratában fejünkre olvas, mi tettük rá kölöncnek, meg béklyónak, esetleg bilincsnek. Mi azt hisszük mindenkiről, aki hozzánk jön, hogy nem addig volt szabad, míg odakint élte világát, hanem fordítva: terhére volt a sok magával hozott kötelék és batyu, úgy jött közénk, hogy megszabaduljon. Azért hisszük így, tekintetes Törvényszék, mert nekünk például terhünkre volt a régi életünk. Tudjuk, hogy nem egyforma az ember és mi ilyen emberek vagyunk, ilyen embereket szeretnénk magunk közé vonni. Nekünk az vált életünk korábbi szakaszán kínossá és elviselhetetlenné, hogy rabjai voltunk cigarettának, kocsmának, tánciskolának, flörtnek, pénznek, ábrándozásnak, lustaságnak, hazugságnak, egyedül-kóválygásnak ezen a világon és nem bírtunk magunk erején megszabadulni ettől az únt és útált megköztözöttségtől. Mi boldogok voltunk, mikor Isten különös kegyelméből bebotlottunk ide s az akkor itt lévők arról tettek előttünk bizonyosságot, hogy ők is így voltak, ők se bírtak maguk erejéből, se jóbarátok segítségével szabadulni, s Jézus Krisztus szabadította meg őket abban a pillanatban, mikor súlyos terhükkel lerogytak előtte, szabadulást kértek tőle és elfogadták a segítségét.

Tekintetes Törvényszék! Mi megértjük azt az embert, aki szereti a húst és szeret dohányozni: éljen a gusztusa szerint.

Megértjük ennek az ellenkezőjét is, magunk is emilyenek lévén s vasúton nem dohányzó szakaszba, idegenben pedig vegetáriánus étkezdébe szoktunk járni. De különösnek találjuk azokat a vádaskodókat, akik becsapottaknak vallják magukat, mert nem engedik őket a nem dohányzóknak felírású kocsikban füstölni és nem szolgáltatnak ki számukra az alkoholmentes vegetáriánus étteremben sem szeszt, sem peccenyét.

De hangsúlyozzuk, mi még ennyire válogatósak sem vagyunk. Az az igazság, hogy vádlóink a mi körünkben valahogy meg szokták érezni a Krisztus felé vezető út nagyszerűségét s részben nem ízlik nekik eddigi életük, másrészt egy kicsit irigyelnek, egy kicsit majmolnak is minket, harmadsorban azonban inkább bűnbánat és odaadás nélkül, utánzással, maguk erején akarnak eljutni erre az útra, végül, s ez a legnagyobb baj, még mindig szeretik régi bűneiket, bősziiti őket, hogy Krisztus nem ismer és nem enged megalkuvást. Vagy-vagy. Minden szomorú egyéni tragédiának rendszeren ez a magyarázata, Vádlotténak is.

III.

Mi egy egész Egyesület vagyunk, tekintetes Törvényszék s a fenti válasziratra van szerencsénk a következő viszonzválaszt előterjeszteni.

Nem mond igazat a KIE, mikor azt állítja magáról, hogy nem olyan válogatós, mint a Nem dohányzó kocsis s az Alkoholmentes-Vegetáriánus Étkező. Ellenkezőleg, tekintetes Törvényszék, a KIE tele van türelmetlenséggel és ítéllettel mindig, ha mások nem az ő felfogását osztják s nem az ő életstílusa után igazodnak. Példa rá a mi egyesületünk. Mi nagyjában osztjuk az ő elveiket, szimpatizálunk velük, négyes programjukat elfogadtuk. Csak egy kicsit liberálisabb a felfogásunk. Községünkben úgy szokta meg az ifjúság, hogy a műkedvelő előadások után tánc következik. Micsoda szűkkeblű, multszázadi, álszent, vaskalapos, horizonttalan, idő előtt eltotyakosodott szellem üli meg a KIE-t, hogy ezt nekünk nem akarja megengedni. Tisztában vagyunk vele, hogy míg a központi vezetőség ifjúságszeretőbb, az étellel közvetlen kapcsolatba kerültebb, a mai modern felfogást megértőbb egyedekkel ki nem cserélődik, mi húzzuk a rövidebbet. De legalább méltóztassék elmarasztalni ezt a reakciós felfogást azzal az elvi döntéssel, hogy a mi felfogásunkat helyesnek és igazán KIE-szelleműnek méltóztatik kijelenteni.

IV.

(A védelem válasza a viszonzválaszra.)

Tekintetes Törvényszék! Hangsúlyozzuk, hogy Jézus Krisztus minket személy szerint megszabadított a tánc terhetől

és veszedelmétől. Ezt meg kell mondanunk, mert férfiatlanság és hazugság volna elhallgatnunk, hogy bennünket gyötört, kínozott, kísértett és elbuktatott, mindezeket keresztül rabságban tartott a Sátán a táncsal. „Speciell“ a mi esetünkben tehát a tánc és keresztyénség kettő, mégpedig alaposan kettő. Elméletileg fel tudjuk éppen tenni, hogy ez nem mindenkinél van ugyanígy, de elképzelni már nem tudjuk, mert akkor saját multunkról kellene megfelelkeznünk. Nem is ismertünk még senkit, aki kivételként erősítette volna ezt a szabályt. Szolgálni nemkülönben azoknak tudunk elsősorban és hatékonyabban, akik azzal jönnek hozzánk, hogy szabadítsuk meg őket a tánc ördögétől.

Mindazonáltal kijelentjük, hogy egyénileg nem kötjük a rendes tagságot fogadalmakhoz vagy feltételekhez, amelyek tagjainknak a táncot megtiltanák. (Bevalljuk őszintén, azért engedjük meg ilyen ifjaknak a békés együttélést velünk, hogy kéznél lehessünk a segítséggel, mihelyt eddigi életüket megunták és szabadulni szeretnének tőle.)

Mint egyesület azonban nem rendezünk és nem is rendezhetünk táncmulatságot. Ahogy a kötözöhelyen a legvadabb harcok idején sem lehet egyidejűleg tűzérési megfigyelő vagy gépfegyverosztag rejtekhelye, úgy nem lehet KIE-ben táncmulatság. Hol kötöznék be a megsebesült tüzerek és gépfegyveresek sebeit azután, ha ide is löne az ellenség és teljes joggal, hiszen csak visszalöne? Táncolni (és a mi foglalkozásunk szerint megsebesülni, sokszor el is vérzeni) nagyon is sok helyen lehet. Kell lenni legalább egy olyan pontnak, ahol a táncmulatságon és egyéb helyeken megfáradtakat és megterhelteket vigasztalni, a súlyos sebesülteket első segélyben részesíteni, ápolni, sőt kezelni és operálni is lehet.

Panaszos Ifjúsági Egyesület is a falu kocsmájában rendezi a táncmulatságot. Pedig az a kocma szűk és alacsony annyi ember számára, amennyi egy-egy ilyen bálon egymás hegyén-hátán szorongani szokott. Nem merné ezt a táncmulatságot megrendezni a templomban ugyebár? Pedig az tágasabb és egészségesebb hely. Miért borzong össze ennek a javaslatnak a pusztá elképzelésére, ha nem rossz a lelkiismerete? Hát Isten nem mindenütt jelenvaló? Istent csak a templomban lehet megbotránoztatni? Megszökhetünk előle a kocsmába talán? Ott nem lát, vagy azért, amit ott cselekszünk, nem haragszik? Nem azt mondja a Szentírás, hogy a ti egész életetek legyen imádság?

Vagy a kövekből épült templom talán a szent, nem a gyülekezet, amely beléjegyült? És ez a gyülekezet csak a templomban gyülekezet, a templomon kívül nem? Hát elképzelhető az másképpen, mint bűnnek, ha én kettős életet élek, mint gyülekezet: egy szentet a templomban és egy pogányt a nagyvendéglő összes termeiben? Ha ezekért a gondokért és gondola-

tokért elítél a Tek. Történelem ítélőszéke, fejet hajtok előtte, de ítéletét megapellálom az én Krisztusomhoz, akinek az Atya átadta az ítéletet.

*

Törvényszék a pótmagánvádat elutasítja.

Búcsú az ifjúsági egyesülettől.

Méltóságos Elnök Úr, kedves Barátom! Idestova eszten-deje már, hogy megkezdtem offenzívámat a KIE-ben az „egy-házi“ és „missziós“ munka összebékítésére annak az elvnek hangoztatásával, hogy a szabad misszió voltaképpen egyházi-munka s úgy viszonylik a hivatalos egyház hivatalos keretei között végzett munkához, mint az egyenruhás rendőrök köz-biztonsági tevékenykedése a civilruhás detektívtestületéhez.

Nincs tudomásom róla, hogy a hivatalos egyház valami-lyen formában is közeledett volna e felfogáshoz, melyet memo-randum formájában juttattunk el hozzá. De igenis, van tuda-másom arról, hogy időközben a KIE vonalvezetése erősen el-kanyarodott az egyház irányvonalától, sőt a missziós munka mindenkefelettvalóságát sem hangsúlyozza ma már azzal az erőteljességgel, mint hajdan. Ha pedig hangsúlyozza tél-túl, gyakorlatában nem követi. Inkább karitatív, szociális és világ-nézetnevelő mozgalom lett belőle politikai, mondhatnám párt-politikai mellékízzel.

Nem bírálom ezzel a KIE jelenlegi állapotát, csupán definiálni próbálom. Ezt is csak azért, hogy végső következte-tésképpen ideírhassem: én itt többé sem hasznos, sem lehetsé-ges ember nem vagyok. Engem az Úr Jézus Krisztus szerelme szorongat s nekem nem *szabad* mást csinálnom, egyesegyedül és kizárólagosan az ő evangéliomát hirdetnem. A jelenlegi KIE-ben ez ma nem megy. Két jeltől látom, hogy nem megy.

a) Megkísértett ott a Sátán emberi gyöngeségeimen ke-resztül, hogy csináljak egyebet. Pénzt, pozíciót és hatáskört ígért érte, ha megteszem, és ugyanezekben fenyegetett meg kárral, ha merészkedem ellenszegülni. Félreértés elkerülése vé-gett ideírom még, hogy nem azt az én szívemnek változatlanul kedves fiatalembert nevezem „Sátán“-nak, akinek a jóakara-tán keresztül ez a kísértés megkönyékezett. Hiszen Péter apostol sem maga személyében volt Sátán, mikor ezt mondta: „Mentsen Isten, Uram, hogyan eshetnék ez meg veled“, mégis ezt felelte néki Jézus: Távozz tőlem, Sátán! Bántásomra vagy nékem!

b) Akadályozott evangélizáló munkásságomban.

Arra kérek tehát, kedves barátom, engedj el engem min-den KIE obligómból. Ha velem vagy egy párton és igazat adsz

nekem, akkor, tudva, akárcsak én, hogy átmeneti bajok ezek, *ideiglenesen* nézd el, hogy egy darabig mindenünnen távolmaradok. Ha az a véleményed, hogy tévedek, vagy én vagyok a hibás, *véglegesen* törölj ki magatok sorából. A közgyűlés után pedig add tudtomra, melyik lehetőség mellett döntöttél. Tisztelettel és szeretettel üdvözöllek.

Budapest, 1939. dec. 7-én.

II.

A szabadmisszió és az egyház.

Ecclesia semper reformari debet.

Nagy élethajszánkban, vagy talán csak lassú vegetálásunk közben mindig újra megtorpanunk, valahányszor naptár szerint megint október 31-e következik. Szinte titokzatos és mindenesetre nagyhatalmú erő játéka lehet, de egyszerre komor és örömteljes ez a dátum a maga szentségében és diadalában. Nagyon nagy lehetett az a csoda, amely több, mint 400 esztendővel ezelőtt ment végbe, hogy még ma is virulens a hatóanyaga. Reánk is elragad és már is elragasztjuk másokra, ismételvén: **Ecclesia semper reformari debet.** Az egyház mindegyre reformálandó. Reformálandó volt 1517 október 31-én, legelőször a világtörténelem folyamán, de azóta is reformálandó állandóan és ismételten. Ma is reformálandó. De már holnap megint csak az lesz. És az marad az idők végezetéig. Egyetemes, minden időkre érvényes követelmény a reformációé. Az egyház, ha egyház, mert egyház és amennyiben egyház: reformálandó. Szükségszerű, kell, érvényes törvény, hogy reformáltassék. Mindig. Ujra meg újra. Mindegyre. Nemesak akkor, október 31-én Vittenbergában, Luther Márton által. Azóta is, most is, ezután is, mindig.

Maga a történelmi reformáció voltaképpen nem is volt több, vagy más, vagy egyéb, mint feltárása és valóraváltása annak az igazságnak, hogy legyen, mert kell, hogy legyen: reformáció. Ami a reformáció előtt volt, általános helyzet, vagy szokásos életstílus, az úgy alakulhatott ki idők folyamán, hogy az elv, a reformáció elve, amely az első keresztyének egyházi közösségében még napokig ismétlődő, ható és szabályozó erő volt, lassankint elejtődött vagy elrejtődött és nem kötelezte a híveket állandó, 24 óránként ismétlődő revízióra. A szabadság vált így lehetetlenné, a szabadság, amelyet emberi ösztönök

meg nem teremthetnek, csak a Szent Lélek élő és munkálkodó ereje hozhat létre és működtethet a közösség életében.

A szabadság ható ereje holtpontra került, az élet megmerevedett, gépies, egyhangú, értelmetlen, terhes, „mindig ugyanaz“ lett. A fegyverek megrozsdásodtak, a harci taktika együgyűvé vált, a stratégia nem hozta meg a várt győzedelmet. És akkor egyszerre megint nyilvánvalóvá érvényesedett a reformáció szükségessége, életelvszerű volta. Az egyház újólag megint egyszer, szakadatlanul, szünet nélkül reformálandó.

Akkor szót fogadott az egyház az élet törvényének, a fejlődés parancsának, a Szentlélek szavának. Vajjon hallja-e ma a szót, érti-e a parancsot, érvényesnek vallja-e a törvényt? Ami különben azt jelenti: halljuk-e, értjük-e, valljuk-e mi? Akkor reánk is vonatkozik az ige: megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket.

Az ifjúsági egyesülés és a reform.

— Az 50. év küszöbén. —

A multkor igazoltattak a rendőrök egyik utca sarkán. Én aznap este sem lehettem a szemükben gyanúsabb mint egyébkor, de az a kérdéses utca viszont nem olyan volt, mint egyébkor, tüntetők jártak rajta fel s alá, megzavart méhkashoz hasonlított. A gyermekeket ellenben nem igazoltatták a rend őrei, hanem vagy elzavarták vagy beengedték minden különösebb teketória nélkül. Önkéntelenül ez az utcasarki kép jut eszembe a budapesti KIE ötvenedik születésnapján, mert a hasonlóság egyenesen meglepő. Talán ez az esztendő jelenti egy egyesület életében a nagykorúságot, talán a külső körülmények hirtelen zavarossá váltak eddigi csöndes életfolyásában, vagy talán csakugyan valami hibát követett el — egyelőre nem tudni, de a közelmúltban két formában is elérkezett hozzá a felszólítás, az 50. születésnap meg maga a harmadik formája ugyanennek a felszólításnak:

— Igazolja magát!

A rendőri igazoltatást a Statisztikai Hivatal foganatosította az államhatalom nevében. Ha holnap nem, holnapután bizonyosan megméretünk mint társadalmi mozgalom s már én ma szeretném ügyünk barátainak a szívében elültetni az aggodalmat, meglehet, hogy hiányosnak fogunk találatni s erre a menet-tekélre az az ufarsin következhetik igen könnyen, hogy meg lesznek számlálva a mi napjaink. Mert a nacionálénk szerint eléggé különös társaság vagyunk. Nevünk: budapesti s ha nem vagyunk országos szerv, amely kötelességszerűen székel az ország fővárosában, vagy világnézeti, még pedig pozitív irá-

nyú és elvi alapon mozgó, de félreértést és ellentmondást nem tűrő módon az, akkor gyanús elem vagyunk, mert Budapest még mai napig nem mosdózott ki alsóbb rétegeiben abból a vádból, mely az ország más részei szemléletében mint szenny és mocsok borítja. Mi pedig, igenis, a leggyanúsabb rétegeiből szeretnénk rekrutálódni, mert az a rendeltetésünk. Elég vegyes társaság vagyunk máris s bizony nem viselkedünk mindig szalonképesen. Korunk: ifjúsági s ez még súlyosbítja helyzetünket. Nincsen közöttünk elegendő számban felnőtt egyén, erős a valószínűsége, hogy egyszer mégis elgaloppozzuk magunkat. Mindenesetre felelőtlenül és hevesen szoktunk viselkedni, beszélgetésünkben túlteng a kritika és a marasztaló ítélet, ha pedig gyámság alá kerülünk, vagy kijátsszuk, vagy beteggé szekírozunk, vagy megugrasztjuk a felügyelőinket. Vallásunk: keresztyén, s ez elég baj, mert ezen a ponton a kevesebb jobb volna. Abba a hatósági észjárás már most sem egyezhetik bele, hogy többek merjünk lenni, mint legfeljebb protestánsok, de már látható jelei mutatkoznak a még alaposabb megszorításnak is. Milyen protestánsok: reformátusok-é vagy evangélikusok. Eljön az ideje, mikor alapszabályellenes lesz „téríteni“, vagy valamelyik felekezet mellé beszegődve papi ellenőrzés nélkül „szektáskodni“ holmi szakavatatlan bibliáskodással. Foglalkozásunk: egyesület, de az is olyan szokatlanul megfogalmazott formában. Ha táncmulatságra kérnénk engedélyt, megkapnánk minden nagyobb akadály nélkül. Még a városszerte gyűjtésnek vagy a szociális tevékenységnek sem volna semmi nehézsége. Önképző-, kiházasítási- és temetkezési egyesület is kérhet és kaphat különösképpen és szokás szerint az iparos és kereskedő ifjúság. De misszióra és itt, nem a pápuák közt, hanem egy világvárosban, ahol minden fiatalembernek megvan a maga választásfelekezete, szerfölött kényelmetlen és idegenszerű ötlet engedelmet kérni is, adni is. És még furesább így: összevegyítve iskolát végzett és műveletlen réteget, még hozzá ebben a formában, ahol még az egyetemisták sem igényelnek fölényt, különleges pozíciókat, még vezetést sem. Ennek az a veszedelme, hogy nem az ő megbízható gondolkozásuk fogja átképezni és megszervezni a munkás elemet, hanem megfordítva, lassankint ők hasonulnak a titkos propaganda hatására maguk is bomlasztó elemmé. Bizony nagyon könnyen megtörténhetik, hogy az igazolás nem sikerül. Jóelőre mondom, számolnuk kell ezzel az eshetőséggel.

A másik igazolásra szólító hang kedves, lágy, édesanyai. Anyaszentegyházunk faggat mostanában, korhol és fenyeget, parancsol velünk és igazgat bennünket a maga szigorúságában is jóságos szelíd modorával, de ellentmondást nem tűrő elszánt rendetteremteniakarással. Szakasztott úgy, mint ahogy otthon kérdezik, korholják, utasítják sokszor legény létünkre gyermek-

magunkat: hol jártál, mit csináltál, erre tanítóttalak, egy-kettő, úgy csináld, ahogy mondom! . . . stb., stb. Mit felelhet ilyen kínos kérdésekre a dilemma harapófogójába szorított, magát amúgy is ludasnak érző ifjúember, vagy ifjúemberi közösség?

Lehetne rá felelni legkönnyebben viszontvádaskodással. Lehetne rá p. o. azt mondani, hogy Dickens anyái is anyák, pedig de sokfélék, Uramisten és de kevés joguk van gyermekeiknek szemrehányásokat tenni. (Igaz, hogy mennél kevesebb joggal tehetnék, annál nagyképűbben, szájasabban, ellenszenvebben és — tegyük hozzá ezt is — komikus, útálatos, negatív hatást kiváltóbban teszik). Anyák, akik kegyetlenül ütök-verik, szidják, éheztetik, fáztatják, szép fiatal, cifra mamák, akik elhanyagolják: cselédkézre, idegenbe, utcára, rossz cimborák közé kényszerítik, anyák, akik kiteszik s mikor mégis pénzkereső munkásokká válnak, rendszeresen kifosztják magzataikat, azal az egyetlen indokolással, hogy ők: anyák. Természetes gyámok, jogosult felek, hatalommal rendelkező valakik, hiszen ők az anyák.

Lehetne válaszolni viszontgyöngédkedéssel. Köszönöm, anyám, szíves unszolásodat és tudom, anyám, hogy te nem rosszasszony-anya vagy, hanem beteg voltál. De látod, anyám, akkor ne vedd rossz néven, ha a te nyavalyád természetes folyamányaképpen talán idő előtt, talán idétlenül, de a gyermekeid saját lábukra álltak. Most már soha többet nem lehetsz a háznál egyeduralkodó, a legkisebbek nem is okvetlenül kívánják és szeretik főztödet (lehet, hogy kozmás kásához szoktak, de ki vitatkoznék gusztusokkal). Ellenben örülj: áldott a sok kéz. És last but not least: feküdj le, kérlek, még egy kicsit, a lábbadozónak jó, ha keveset kél, sokat fekszik, különben sem egészen biztos hogy már meggyógyultál: a tifuzos éhséget érez a krízisben, a tüdőbeteg halála napján nagy tervek közeli megvalósítására gondol.

Lehetne választani hűvös tárgyilagossággal: tegyük fel, édesanyám, hogy te jó vagy, jót akarsz és tudnád is a jót tenni énvelem. Mégsem lehet, mert én vagyok a rossz. Elrontottak, míg . . . nos míg te odavoltál, vagy míg te beteg voltál, vagy amíg csak egy kicsit elbóbiskoltál, félrenéztél, más dolgod is volt, esetleg: az öledbe ülve, a szavadat hallgatva titokzatos módon csábított el a villikirály. Elég az hozzá, hogy rossz vagyok. Tudni sem akarok rólad, hallani sem akarlak. Míg kényszeríthetsz, parírozok, de aztán értsd meg jól, nincs rá hatalom és nincs rá mód, hogy közelembé férközz és hogy szóba állhass velem. Ha lekötözöl és mikor látszólag legártatlanabb arcomat fordítom feléd, akkor van a lelkelem legtávolabb tőled és vedd tudomásul, nem is a mondásaid tartalmáról van szó, odáig sohasem juthatunk ketten, az a tény, hogy te monddod, te csináld, vagy te akarod, már elég, hogy hermetice elzárkózzam.

Lehet, ha gondolkoznám a tartalmán a dolgoknak, erőt vehetnél rajtam s minden másképp is lehetne, jobban, mint eddig, esetleg egészen jól is, de mi soha-soha nem találkozhatunk.

Lehetne válaszolni az anyaszentegyház lényege szerint a Bibliából. Ha te igazi anya vagy, értsd meg, hogy a tékozló fiú szüleinek kétféle gyermeke van: az otthonmaradt bátya és az elrugaszkodott öccs. A kettőt egyformán kezelni nem lehet. Mind a kettőnek meg van a maga gyengéje s a bibliai szülő pedagógiájának az a mélységes bölcsesége, hogy meg tudja állani a szülei szívnek legnehezebbet: az ösztönök gesztusainak kísértő reflexeit. Tudja kiadni a kisebbiknek az örökségét, tudja őrizetlen hagyni egészen a moslékos vályúig, tudja bevárni, míg az magától hazakényszeredik és tudja aztán örömmel és természetesen fogadni úgy, mintha semmi sem történt volna. A másik fiától meg: tudja megtagadni azt a gödölyét, melyet az barátaival elkölthetne és tudja megkövetelni tőle jóízűen és örömmel ennie a tulok húsából, melyet atyja a hazatért kisebbik örömeire vágatott le. Édes jó anyám, az unszoló és terhes szeretet helyett azt a szívzaggató nemtörődömséget kérem tőled, amely a tékozló fiakban az egyetlen előfeltétele annak, hogy valaha még hazatalálhassanak.

Mindhiába. Előre mondom, hogy számolhassunk az anyai majomszeretet vakságával, mely gyakran agyonszorítja féltett magzatát, vagy az anyakoca perverz gesztusával, mely — bizonyára szeretetből — felfalja kicsinyeit; ha az anyaszentegyház szeretete álpathetikus, vagy ösztönös (tehát animális természetű), tehát nem tiszta krisztusi szeretet, akkor igazolásunk nem sikerül s anyaszentegyházunkkal nehéz küzdelmeket kell megvívunk a közeljövőben.

A harmadik igazolást a jubileumi alkalom parancsolja reánk önigazolás formájában. Állj meg, szállj magadba, ismerd meg magadat, úgy menj tovább. Olyan természetesen hangzik ez, hogy önkéntelenül megfedkezük róla az ember: hiszen ez a mondás görögül van eredetileg. Gnóthi szeaüton. Görögül van, mint ahogy latinul a mens sana in corpore sano, az ép testben ép lélek. Mennyit idézzük mind a kettőt s hogy hozza magával ide a huszadik századba a nyers és kendőzetlen ókort mind a kettő.

Egy szó sem igaz belőlük ma már. Pál apostol, Kálvin János teste éppúgy nem volt ép test, mint ahogy nem minden olimpiai bajnok lelke ép lélek. És — a pszichoanalízis, individualpszichológia és az egész pszichológia tehetetlenül vergődik a lehetetlen előtt: nem ismerhetjük meg önmagunkat.

II.

Nem ismerheti meg önmagát az ötvenéves BKIE sem. Ha kianalizálja magából az egyesületet, elnökei, titkárai, választmányi tagjai, klikkjei és puccsai születnek és csöndes kis egyesületi társasjátékká szelídül, értelmetlenedik vagy csökevényesedik missziós munkája. Ha az ifjúsági jellege tudatosul, el fogja érni az ifjúsági mozgalmak közös sorsa: egyformán válhatnak forradalmár szabadsapattá, vagy engedelmesen szolgáló janicsársereggé a mindenkori fennálló rendszerekkel szemben, vagy örölődhetik fel saját nyugtalanságától hajtott malomkövek között. Ha mindenáron keresztyén akar lenni, választhat az imént felidézett kétféle szerep között: vagy valamelyik egyház exponensévé bélyegeződik, vagy szektáskodó gyülekezéssé különül s minden pillanatban attól félhet, hogy az ellenőrző közegek éppen az egyházak feljelentésére zörgetik rá engedély nélkül összeverődött együttesére az árulóan világos ablakot. Első esetben azt az ifjúságot riasztja el magától, amely az egyházzól hallani sem akar egyelőre, de Krisztus felé ösztönösen és éheszomjasan vágyakozik, második esetben az egyházhű ifjúság fagyasztja meg a missziós hevületet jóval a forrásponton innen.

Komoly szelíd szó oldja fel itt a dilemmát. Jézus Krisztus szava ez, amely a mi esetünk frazeológiájára lefordítva, valahogy így hangzik: ne magadat akard megismerni, fiam, hanem inkább ismerj meg engem. És ha engem megismertél, magadat szükségtelen már megismerned, hiszen nem te magad élsz már többé, hanem élek benned Én. Ezzel aztán összes problémáid megoldódnak.

Az én programom, tudod ugy-e, hogy ez: valahol egybe- gyülekeznek ketten-hárman az én nevemben, én ott vagyok velek. Ha ezt tetted eddig, ezután se félj, ha nem ezt tetted, azzal védekezz, hogy ezután ezt fogod cselekedni. Williams Georges ezt tette, legfeljebb te időközben engedted a kísértésnek s a munka bokrosodásának érdekében — alább adtad egy kicsit.

Ha így történt, államhatalom, egyházi renaissance, jubileumi önkontroll mind-mind arra lesz jó, hogy erőszakkal is visszatérítsenek az elhagyott ösvényre.

Onnan, de csakis onnan a hivatalos ellenőrzésnek ezt mondhatod: meg vagyon írva, adjátok meg a császárnak, ami a császáré. Ez azt jelenti: hagyjátok meg a császárnak, ami a császáré. Megadom, de nem tulajdonítok neki túlzott jelentőséget. Ezen engem nem lehet sem megfékezni, sem megvásárolni. Ketten-hárman ha Ő nevében akkor is összegyűlhetünk, ha nem leszünk jóváhagyott alapszabállyal működő egyesület.

Az anyaszentegyháznak azt felelheted: meg vagyon írva, engedjétek hozzám a kisdedekeket. Sokszor a tanítványi túlbuzgóság azt eredményezi, hogy a legjobban rászorultak kénytele-

nek Krisztustól távolmaradni s éppen azok állják el a hozzávezető utat, akiknek tisztök és kötelességök volna egyenetlen azt. Semmiféle szofizma alapján senkinek sincs joga egyetlen ember elől sem elfogni a fényt és meleget, mely Jézus Krisztusból személyválogatás nélkül árad mindenkre. Ám gondolja az egyház a tékozló fiú bátyját (mindenkit, akit módjában és hatalmában áll evangélizálni, evangélizáljon), de sem régi jogon, sem cum iure successionis nincs jogában megtiltani a missziós felelősségnek, hogy elmenvén (tehát nem otthon maradván) tanítványokká tehessen minden népeket (tehát nemcsak azokat, akik templomba vagy templom mellé kisebb-nagyobb erőszak alkalmazásával még becsalogathatók). Tegyük hozzá: a ketten-hárman összegyülekezőket nemcsak jogában nincs az egyháznak eltiltani ettől a missziótól, hanem hatalmában sincs. Mi eddig is úgy dolgoztunk a missziós területeken, mint az anyaszentegyház megbízott és elküldött misszionáriusai. Ezután is úgy fogunk dolgozni s ha p. o. e sorok íróját, a látható anyaszentegyház egyik presbiterét ebben a munkájában nem megerősítené az atyák tanácsa, hanem megakadályozná — súlyos lelki válságot váltana ki belőle, a fegyelem ostorát és az engedelmesség nagy parancsát bizonyára is érvényesíthetné gyarlóságaival szemben hetekig, hónapokig, talán évekig, ám aztán kénytelen volna útjára ereszteni mégis — szeretem hinni, hogy még mindig csak a presbitert (csak már engedelemlevéllel), de ha nem, hát mindenesetre a láthatatlan anyaszentegyház egyetemes papját.

Magának a BKIE-nek ezt válaszolhatod: Keressétek először Istennek országát és annak igazságát és mindenek megadatnak neked. Ne féltsd egyesületi, ifjúsági, keresztyén, sőt budapesti jellegedet sem. Ne legyen neked e jelzők szolgálatára négyes programmod, csak egyes programmod legyen. Ne akarj sem többet, sem egyebet, mint megismertetni fiatalemberekkel Jézus Krisztust, odavinni őket az ő keresztyé alá, az ő fogságába, az ő gyönyörűséges igáját felvenniök naponkint s úgy követniök Őt. Hát hogyan lenne tőle egészségesebb is, okosabb is, ember szeretőbb is. Az egy szükséges dolog nélkül pedig mi marad mindebből? Sportszerűség, önképzőkör, jótékony bazár és klubélet, kellemes családi összejövetelekkel még kívánatosabbá izesítve.

Ismerj meg engem. Nem újabb 50, hanem 500, vagy még több évre elégséges, szükséges és lehetséges program. Ha valahol összejönnek ebben a jubileumi évben ketten-hárman imádkozni a megvalósulásáért, Krisztus is ott lesz az imádkozókkal. Autosz efa. Ő maga mondta.

Az ifjúsági egyesülés gondolatának jubileuma.

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Nemzeti Szövetsége f. hó 7-én és 8-án tartotta jubileumi nagygyűléseit a vidéki egyesületek széleskörű érdeklődése mellett. Húsz esztendeje, hogy az országos szövetség megalakult, igaz, hogy a budapesti egyesület egyidejűleg a 46. születésnapját ünnepelte ugyanekkor. A belmissziós mozgalmak kezdeteinek nehézségeiről beszél ez a két egymástól is messzeeső dátum. Szombat délelőtt bizottsági ülésekkel telt el. Nem csoda, három esztendő tanulsága s három újabb év programja taxatív felsorolásban is időt kíván. A délutáni közgyűlés aztán már annál méltóságteljesebben, szinte amerikai tempóban pereghetett le. Az elnöki megnyitó három tennivalót állított az érdeklődés előterébe: a közeljövőben megépülendő KIE-palotát, a KIE-munka viszonyának végleges szabályozását az egyházakhoz és az alapszabályok módosítását. A titkári jelentés Isten iránti hálával egész sorozatát mutatta meg a szervezkedés háromesztendős munkálatainak, programtervei még gazdagabb új három esztendőt ígértek. Szombaton és vasárnap este templomi ünnepélyek voltak a Deák- és Kálvin-téren. Vasárnap délelőtt a legtöbb budapesti templomban a KIE-ért imádkoztak és adakoztak a két professzans egyház hívei. A szép ünnepségen nyomott volt a hangulat mindvégig. Hiányoztak evangélikus testvéreink, békétlen kritika ülte meg a közgyűlés előzetes tanácskozásait és fenyegetően csattant a végén a falu üzenete. Isten kemény próbára teszi azokat, akiket szeret.

*

Csak ketten jöttek el azok közül, akik húsz esztendővel ezelőtt is itt gyülekeztek már: Vadon Béla derecskei ref. lelkész és Bilkei-Papp István theol. professzor. Húsz esztendő gyerekidő egy országos szerv életében és mégis-mégis nagy idők tanúi ők. Ez alatt a húsz esztendő alatt a két magyar történelmi egyház századoknak mesgyéül szolgáló ürt futott meg és töltött tele tartalommal. Milyen hősi és mégis mennyire egyszerű cselekedet volt húsz esztendővel ezelőtt összeverődni, dolgozni, az egész egyházi közvéleménnyel dacolni egy elszánt kis csoportnak. És milyen diplomatikusan komplikált ügy ma ugyanez elismerve, félig-meddig intézményes tagjaként mindkét eklézsziának, tradíciók és propaganda bátorításai közepette. Az egyik öreg örvend a fiatalok elevenségének, de egy kicsit idegenkedve nézi a kavarodást: nem az övé már ez a nyüzsgépeztség. A másik öreg ellene fordul önnön fiai tornájának, peszsimizmust vált az ki belőle, a Bibliát tartja maga elé védelmi pajzsul. A Bibliát, amelyben mindenre van kádencia, de amelyet nem minden tömeg akar tudomásul venni pünkösdi szép egyértelműséggel.

*

Szegény vidékiek. Az az érzésem, csalódva mentek haza. Aratási ünnepet vártak, majálist, díszfelvonulást, konferenciái hangulatot és „veszekedést“ kaptak helyette. Minden részvétem az övék, de, bocsássanak meg, ha őszintén kimondom: csak annyiban jogosult a fájdalomuk is, a kiábrándulásuk is, amennyiben a közgyűlés parádé. Nekem sem tetszett ez a közgyűlés, de nem azért nem tetszett, mert veszekedtek rajta, hanem azért nem tetszett, mert alig egy pár ember viselte a felelősséget az egész helyett. A hallgatag bibliakörök, a némán „élvező“ konferenciák most bosszulták meg magukat. Nem volt a hatalmas táborban hűz emberről több, aki készült erre az alkalomra, előzetesen tanulmányozta a problémáit, imádkozott érte. Unalmasak és kínosak azok az emberek, akik éppen most állanak fel huszadszor hozzászólni a szőnyegen forgó kérdésekhez, de egyenesen függvényei azoknak a még unalmasabb tájékoztatóknak, vagy felelőtleneknek, akik éppen most huszadszor maradtak ülve. Lehet, hogy az ülvemaradottak három év múlva még előbből kezdik az ülvemaradást: otthonmaradással, de azért mégis csak azokon fordul egyet, mint tengelyeken, ez a világ előbbre, ezentúl is, akik a közgyűlésen az eszmecserét nem kidukáló jognak, hanem tartozó kötelességnek ismerik és úgy is gyakorolják.

Történelmi egyházaink vezetősége felé hangosan, szinte rimánkodva kiáltotta ez az egybesereglés, hogy a fejsze már a fa gyökerére vettetett. Ma már magyar földművesifjak, kereskedősegédek, iparostanoncok ügyes-bajos dolgát sem lehet érinteni sine ira et studio, ha bizonyos kívánnivalók ténymegállapításán túl azok elhárítására fordul a szó és közben egyházi vonatkozások is érintetnek. Legyen szabad felvetnünk az egyházunkban régen érezhető nyugtalanság meggyógyítására vonatkozólag ez alkalomból is a sürgősség kérdését.

Az ifjúsági egyesülés és tagjainak felelőssége.

Kiderült közgyűlésünk alkalmából, hogy a felelősségérzetünk még mindig nem elég fejlett. A jog és a kötelesség fogalma össze-visszazavarodik bennünk. Demokratikus szervezet keretei között élünk, de nem vagyunk képesek ezt a keretet tartalommal tölteni meg.

Pedig odakint a nagy világban a politikai életben s a társadalmi mozgalmak jelszavai között divatban van a demokrácia. Sűrűn lehet hallani mostanában választójogról, esküdtbíró-ságról, sajtó- és gyülekezeti szabadságról. A mi véleményünk még a mi most lezajlott közgyűlésünk után is változatlan maradt. Demokráciára csak úgy lehet nevelni az embereket, hogy demokrata módon életjük őket. Szabadságra, szavazni, sajtót

teremteni úgy, hogy megengedjük nekik, hadd legyenek szabadok, szavazzanak és írjanak, olvassanak újságot. Kétféleképpen járni az a gyerek tanul meg jobban, akit nem féltenek az el-
eséstől.

De a magunk számára jól jegyezzük meg és tegyük el tanulságul azt, hogy mi, magyar Ker. Ifj. Egyesületi tagok, még nem tudnánk élni az általános titkos választójoggal, sem esküdtbírák nem tudnánk lenni jók, sem szabadsajtót nem volnánk képesek írni vagy olvasni, sem a gyülekezési szabadságot meg nem érdemelni. Hiába kapnók meg, mint jogot, nem tudnánk teljesíteni, mint kötelességet.

Érdekes, hogy ez a baj a Ker. Ifj. Egyesületek mostani állapotában világjelenség. Világbizottságunk idei nyári gyűlésén, de már az azelőttin is szervezetünk súlyos betegsége gyanánt emlegették a titkárok uralmát. Az egyes bizottságokban, sőt magában a világbizottságban is egyre több a hivatásos titkár. Ez bizony azt jelenti, hogy a tagokban csökken a felelősségérzet, a mozgalmon egyre nagyobb úr lesz az adminisztráció. Eljött a megöregedés korszaka, megkezdődött a mozgalmat fűtő központi eszme érlelmeszedése. Szakasztott az a jelenség ez, mikor egy nemzet életében megkezdődik az állami központosítás a szabad társadalmi élet rovására.

Mert mi történik ilyenkor tulajdonképpen? Az, hogy az egyes embereknek ködös a víziójuk a munka jövőjét illetően. Nincsenek vágyaik, hiányzik a programjuk, elszoktak a tervezetéstől. Ott a titkár, gondoskodik mindenről, törődik mindennel, állandóan fő a feje helyettünk is. Az ilyen helyen nagy úr a titkár. Létünk vagy nemlétünk sorsa fordul meg jó avagy rossz kedvén. Az egyesületi élet egyenesen személyéhez van kötve. Rendesen úgy is szokott történni, hogy ha valamilyen okból otthagya az egyesületet, felborul a rend, ellanyhul az élet, kilépnek a tagok, feloszlik, kettészakad, esetleg végképpen megszűnik a munka.

Az már aztán édes mindegy, hogy a titkárt némely helyen elnöknek, vezetőségnek, választmányának, vagy valamilyen bizottságnak hívják. A baj azért még mindig baj marad, legfeljebb leemelődött a gond egyetlenegy vállról, megoszlott a felelősség néhány ember között.

Megszoktuk, hogy bizonyos munkát majd elvégez helyettünk más és nekünk már csak a jóváhagyásunkat kell adni rá. Megjön az Ébresztő vagy a Magyar Ifjúság: jóleső örömmel állapítjuk meg, hogy van program újra, egész hónapra való, akár gondoltam programra, akár nem. Választmányi gyűlés (vagy másféle gyűlés) lesz. A titkár előterjeszt, az elnök javasol, én boldogan belenyugszom mindenbe, hiszen nálamnál okosabb emberek bizonyosan meghányták-vetették az ügyeket helyettem is.

Nem azt mondom én ezzel, hogy mostantól kezdve aztán hajrá, kritizálj meg mindent, szólj bele vagy kell, vagy se mindenbe, akadékoskodj, keress a kákán csomót csak azért is. Csak annyit mondok, hogy a te gondodat, te terveidet, a te víziódat, a te munkádat nem végezheti más. Illetőleg végezheti, de akkor ingyen se véld, hogy szabad ember vagy és eleven, nagykorú mozgalomnak öntudatos tagja.

Az ilyen gondolkozás sorvasztja el a társadalmi felelősséget, növeli nagyra az állami mindenhatóság eszméjét és gyakorlatát. Így lesz a szabad polgárból szavazógép, hordó tetejéről elhangzott kortesbeszédnek prédája, az esküdtekből a védőügyvédek játékszere, az újságíróból felelőtlen tollú firkász, az újságolvasóból hiszékeny nyárspolgár, aki véleményét a vezércikkírójánál szokta tartani.

Aki az idei közgyűlésre nemcsak eljött, hanem készült is alaposan, hosszú ideig, imádkozva, — az ideírottakat ne vegye magára. Nem inge.

Az ifjúsági egyesülés és az egyházak.

Szerintünk ezt az elgondolást sem Ker. Ifj. Egyesületi lelkület, sem egyházas érzés nem vezeti. A KIE felé veszélyeztetni annak egységét, az egyházak felé felesleges és elszietett lépés.

1. A mi kereteink között állammá válnék az államban a külön pénzkezelésű, nem nemzeti bizottsági tagokkal kibővített, saját programmú ági bizottság, amelynek munkáját a nemzeti bizottság legfeljebb tudomásul veheti.

2. Az egyházak sohasem fogják kiadni kezükből ker. ifj. egyesületeiknek sem irányítását, sem szolgálatát, hanem belmissziói bizottságaik, előadók és titkáraik útján mindenkor maguk végzik azt. Ez történik már eddig is azokon a pontokon, ahol tényleges ker. ifj. egyesületi vagy rokon munka folyik (dunántúli ev. egyházkerület, a ref. konvent évenként megjelenő Belmissziói Kalauza, konvent által fizetett titkárok: Dobos Károly, Pap Géza, Mándoky Erzsébet.)

3. A ref. konvent még csak 1930 tavaszán fogja tárgyalni belmissziói törvényjavaslatát. Nem volna illő, sem tanácsos egy olyan alapszabályt létrehozunk, mely bajosan nyerhet jóváhagyást 1930 tavaszánál előbb, s melyet, meglehet, jóváhagyása után nyomban meg kell változtatnunk.

Mi ezek alapján a következő javaslatokkal járulunk a közgyűlés tagjai elé:

1. Ne módosítsuk meglevő alapszabályainkat ezen a ponton sem. Semmi akadálya sincsen annak, hogy ref. vagy ev. válású nemzeti bizottsági tagjaink külön tanácskozásra időnkint

összejöjjenek, vagy az egyes egyházak által, ha a szükség úgy kívánja, belmissziói bizottságaik tanácskozásába bevonathassanak. Határozni pedig úgysis csak a KIE nemzeti szövetségének, illetőleg az egyes egyházaknak van joga.

2. Ha a közgyűlés mégis fontosnak tartaná az egyházakkal szemben alapszabály-módosítás útján is szabályozni a maga viszonyát, úgy a következő módosítást ajánljuk: „Azokat az egyesületeket, melyeket a ref. és ev. egyházak különböző belmissziói bizottságai (egyetemes, kerületi, megyei, gyülekezeti) mint kifejezetten gyülekezeti munkaágakat vagy munkaalkalmakat szerveztek ifj. egyesületekké, nem egyenkint, hanem corporative veszi fel tagjai közé s gondozásukat és irányításukat az illető bizottságokkal karöltve, továbbá a két egyház által rendelkezésre bocsátott eszközökkel, intézményekkel, szervekkel és személyek által végzi.“

Ha már t. i. beépítjük szervezetünkbe és megemlítjük alapszabályainkban az egyházakat, akkor méltó formában és teljes egészében ki kell domborítanunk a szuverénitásukat.

Emlékirat a református egyetemes konventhez.

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Nemzeti Szövetségének Elnöki Tanácsa egyik ülésében a losonci konferenciával kapcsolatban elvi jelentőségű kérdéseket is jónak látott tárgysorozatára tűzni. Négyévenként rendezett országos jellegű konferenciáinknak bizonyos programadó és gyakorlati célkitűző szerepük fejlődvén ki nem is annyira szándékainkból, mint inkább a dolog természete szerint, nem közömbös, hogy a reánk következő négy esztendő minék a jegyében és milyen keretek között kap reménybeli indítást idén augusztusban, Losoncon. Ez ok miatt kellett többek között olyan problémákat is szőnyegen forgatnunk, amelyek bizonyos vonatkozásban a Főtiszt. és Nagymélt. Egyetemes Konvent előtt sem lehetnek érdektelenek.

Szerény véleményünk szerint sürgősen és véglegesen rendezendő mozgalmunk viszonya a történelmi evangéliumi egyházakhoz. Látszólagos joggal felelhetné erre úgy a ref., mint az ev. egyház vezetősége, hogy ilyesmire már csak azért sem lehet komoly szükség, mert hiszen ez a kérdés már a közelmúltban kielégítő és végleges rendezést nyert. Legyen szabad egy ilyen ellenvetésre azt válaszolnunk, hogy amennyiben ez a rendezés megtörtént, gyakorlatban megfelelőnek nem bizonyult, tehát revideálandó. Méltóztassanak tehát megengedni nekünk, hogy ezt a revíziót a mi szempontunkból megtehessük, abban a reményben, hogy történelmi egyházaink hasonló revízióra, mihelyt a mi álláspontunkat megismerik és tudomásul veszik, saját szempontjukból szintén hajlandónak fognak mutatkozni.

A jelenlegi helyzet annyira ismert, hogy csupán kiindulásul említjük meg. Nemzeti Szövetségünk háromféle mozgalomnak összekötő szerve. En bloc tartoznak belé a Református Egyetemes Konvent felügyelete alatt működő Református Ifjúsági Egyesületek, a Magyarhoni Egyetemes Evangélikus Egyház ifjúsági egyesületei, végül az az egynéhány, főképp a rendezés előtt alakult, jóváhagyott alapszabállyal rendelkező, hol felekezeti közinek, hol városinak emlegetett Keresztyén Ifjúsági Egyesület, amely közvetlenül és egyénileg csatlakozik Nemzeti Szövetségünkbe s irányítást is leggyakrabban nemzeti titkáruktól szokott kérni és kapni. Ezek az egyesületek, különösen nagyobb városainkban (Budapest, Debrecen) valóban nem fűzték kapcsolataikat egészen szorosra az ottani egyházakkal, független társadalmi egyesületekként szervezkedtek és munkálkodnak, tagjaik felekezeti szempontból valóságosan (és elvben különösen) vegyes jelleget mutatnak, programmjuk eltérő a Ref. Egyház Belmissziói Útmutatójában, vagy a Dunántúli Evang. Egyházkerület hasonló című füzetében egy évre megadott programmenetétől és anyagától, de közös programmjuk nincs is, városonkint, illetőleg egyesületenkint eltérő munkamenet és munkamódszer szerint dolgozik mindahány.

Főtiszt. és Nagymélt. Egyetemes Konvent! Erre a helyzetre szokták azt mondani, hogy mozgalmunk viszonya az egyházakhoz kielégítő módon, hosszú időkre rendezést nyert. Lehet, hogy papírforma szerint egy ilyen állítás megfelel a tényeknek, valóságban és a gyakorlati munkások számára azonban nem ilyen megnyugtató a helyzet.

Valóságban és a gyakorlati munkamezőn ugyanis a KIE Nemzeti Szövetség nem lehet társadalmi mozgalom és egyetlen Ker. Ifj. Egyesület sem lehet társadalmi jellegű egyesülés. Nem lehet pedig azért, mert *evangéliumi* mozgalom az egyik és *evangéliumi* közösség a másik. Akárki akármit mond, vagy erőltet, a KIE lényege szerint az *egyház missziója* mint mozgalom és az *egyház gyülekezete* mint egyesület. A KIE-munkát nem lehet egyházon kívül végezni. Ma pedig bizonyos körök szerint ez történik.

Ma az a helyzet nevezetesen, hogy a történelmi egyházak a RKIE és EKIE-munkát a magukénak tartják, a KIE-munkát pedig szükségesnek és jónak látják, tehát készségesen megengedik. Minden hálánkat megérdemli ez a lojalitás, *de nem elégíthet ki bennünket.*

Az az érzésünk, hogy a körüli vitáinkat, szükséges-e a miénkhez (városi KIE) hasonló missziós munka az ifjúság között, már régebben lezártuk s egy véleményen vagyunk a tekintetben, hogy igen, különösen városokban és ipartelepek székelyén, nagyon hasznos és szükséges. Mi is készséggel elismerjük, hogy minden egyházközösségnek szüksége van férfi és női

ifjúsági körre. A két munkamódszer kiegészíti, nem pedig kontrakarrírozza egymást. A vita, ha ugyan lehet vita e körül, jelenleg más kérdést tárgyz. Nemcsak teológiailag, de gyakorlati tanulságok birtokában is úgy érezzük, hogy a mi munkánk is egyházi munka s belmissziós területen külmissziós formája az egyházi körök formájában is tisztán belmissziós munkájának, azok között az ifjak között, akik különböző okokból elidegenedtek egyházuktól s a bevallottan egyházi munkamódszer számára elérhetetlenek, általa misszionálhatatlanok. Valahogy az a viszony a két módszer között, mint a sisakos-kardos-egyenruhás rendőrök és civilruhás detektívek között, hiszen azok is ugyanannak a szervnek ugyanazon célkitűzésű, eltérő formájú és módszerű tényezői.

Főtiszt. és Nagymélt. Egyet. Konvent! A KIE nem lehet nem-egyházi munka (legfeljebb a két lehetőség között választhat: egyház-e vagy szekta?), hiszen mi, a magyar KIE úgynevezett „felekezetközi“ munkájának munkásai valamennyien hűséges tagjai voltunk, vagyunk és akarunk maradni egyházunknak és semmit nem érzünk magunkban és munkánkban, ami akár bennünket szektába kergetne, akár másoknak jogot adna arra, hogy szektáriusoknak tartson, hirdessen és kezeljen bennünket.

Mi úgy érezzük, hogy missziós megbízásunkat Krisztustól nyertük, munkánk helyes és eredményes munka s egyházunk érdekében a jövőben is változatlanul fenntartandó és elvégzendő. S amidőn jelen sorainkkal egyházunk legfőbb hatóságához fordulunk, egy lehetetlen helyzet megszüntetését és egy jóvátehetőlenné látszó beteg állapot orvoslását kérjük és várjuk a Főtiszt. és Nagymélt. Konventtől. Azt kérjük nevezetesen, méltóztassék az úgynevezett „felekezetközi“ munkát is magáénak elismerni. Mi eddig is csak úgy végezhattük jó lélekkel ezt a munkát, ha közben szilárdan kitarthattunk a mellett a „fikción“ mellett, hogy azt mint reformátusok, egyházunk megbízásából cselekszük, legjobb tudásunk szerint, arra mintegy kézzátétellel elbocsátva, sőt kiküldve, sőt elkötelezve.

Ez a kiküldetés a multban, vagy e missziós tevékenység történelmi kezdetén nem származott hivatalos köröktől, de hiszen a mi egyházfoglalmunk ezt nem is követeli meg az evangélium értelmében sem, s valamennyiőnk ismerjük hivatalos eklézsiánk szomorú állapotát abból az időből. Az a körülmény, hogy ez az emlékiratunk megszületett, sok minden egyéb között annak a közben kialakult meggyőződésünknek is komoly jele, hogy tapasztalatunk szerint a legújabb időben hivatalos egyházunkban is örvendetes ébredés biztos jelei látszanak s bájosan dolgozhatnak szabad missziós mozgalmaink a jövőben is változatlanul tovább mintegy a maguk szakállára, a lassú elszekeződés veszedelme nélkül.

Gyakorlati szempontból is meglátszik, mennyire az általunk felvázolt kép mutatja a való helyzetet. Egyfelől tagadhatatlanul megoldásra várnak azok a problémák, melyek megoldása körül éppen mozgalmunk végzett eddig is hasznos szolgálatot, másfelől lépten-nyomon szembe találja magát kötelességének teljesítése közben azzal a hivatalos egyházzal, amelynek pedig szolgálni szeretne, sőt állhatatos és megingathatatlan meggyőződése szerint valóban szolgál is.

Főtiszt. és Nagymélt. Egyetemes Konvent! Legjobb munkásainkat a lassú lelki lehetetlenülés veszedelme fenyegeti ilyen körülmények között. Evidens, hogy még a legeredményesebb igehirdetés, hitoktatás és hivatalos egyházi belmissziós munka feltételezése mellett is akad a szabad misszióknak olyan elvégezni való dolga, amelyre amaz képtelen. Minden lelket megmisszionálhat a hivatalos apparátus, amelyet elér, de nem minden lelket érhet el. Ezeknek a lelkeknek a misszionálása is egyházi feladat, de éppen mi általunk, szabad missziós munkások igénybevétele által. Gondoljunk csak a nem-keresztyén világnézetek szuggesztíója alá került ifjúságra. Ezt a keresztyéniségtől, templomtól, gyülekezeti közösségtől már annyira elidegenítették, hogy hívó szó őket el nem éri, semmi hatalom a templomba, vagy a templom mellé oda nem kényszerítheti, a szabad misszió ellenben még mindig megfordíthatja s némi idő elteltével a hivatalos egyház keretébe is visszacsalogathatja őket. Ugyanez az eset a szekták hatása alá került lelkek között is. Csak a szabad misszió vezetheti vissza őket odáig, hogy nincs szükségük szektában élniök, mindent megkaphatnak az egyházban. A római katolikusok között is a szabad misszió dolgozhatik legészrevétlenebbül és leghatékonyabban. Pedig történelmünk felületes ismerete is elég hozzá, hogy ne fogadjuk el valóságnak az adott helyzetet, a katolikus magyar többség „tényét“, amelyet nem hitvalló ősök nemes vetélkedése alakított ki az igehirdetés spontán erejének hatására, hanem a Habsburgok önkényuralma és cuius regio, eius religio muszája. Végül ott is a szabad misszióknak kell az önkéntelen ejtett sebet orvosolnia, ahol a hivatalos apparátus óhatatlanul hibáznék tétl, még akkor is, ha a nálunk éppen csak hogy beállott ébredés már végbe is ment volna.

Ugyanakkor, mennél tisztábban megmutatkozik előttünk voltaképpeni feladatunk teljes körében és minden sürgősségével, annál inkább azt kell éreznünk, hogy a református egyháztársadalom egy része lassan elfordul tőlünk s egyre nehezebbé, lassankint kilátástalanná teszi munkálkodásunkat. Nem vádképpen mondjuk ezt, mert ennek magyarázata az, hogy nem érzi a mi munkánkat a magáénak. Nem teszi azonban helyesen, ha tőlünk elfordul, hiszen önmagát gyöngíti, ha bennünket gyöngít.

Mielőtt azonban végső következtetésképpen megtennők konkrét javaslatainkat, szükségesnek látjuk néhány pontban azokat az okokat is felsorakoztatni, melyek — szerény véleményünk szerint — nem folynak a dolgok lényegéből s mégis elsősorban eredményezték a mai beteg helyzet kialakítását.

a) Leghibásabbaknak minmagunk érezzük magunkat, mert régi sebeink sajtását félreértettük. Ma már nem ütne a hivatalos egyház ilyen sebeket, hiszen — ismételjük — nem azonos világháborúelőtti önmagával. Szakítanunk kell, még pedig radikálisan, a sérelmi politikával. De strigis, quae non sunt, nulla quaestio fiat!

b) Nagy baj, hogy református közvéleményünk theologiai képzettsége, lelkipásztorait és presbitereit sem véve ki, meglehetősen labilis. Az a theologiai világgép, amely jelenben az élen jár, nem azonos a derékhad multban szerzett világgépével s ami még nagyobb baj, még nincs is jól át- meg átítatva. Semmi sem könnyebb, mint ebben a bizonytalan, nyugtalan, sőt ideges légkörben a demagógiának martalékul esni. Szabad missziós mozgalmunk munkásai gyakorlati munka közben, mondhatnánk a „fronton“ saját bőrükön érzik a felelőtlen demagógia ártó hatását sokféle formában. (Rágalom, ellenhatás, lehetetlenné tétel.)

c) Még ez sem volna végzetes hiba, ha nem éreznők magunkat teljesen elhagyatva és kiszolgáltatottnak. Talán nem érzi sértve magát a Főtiszt. és Nagymélt. Konvent vezetősége, ha őszinte szókimondással jelentjük itt most ki: sohasem velle érezzük szemközt magunkat, hanem a szerveivel. Nem szemrehányásképpen mondjuk, mert semmi bűn vagy mulasztás nem terheli a Konventet ebből kifolyólag, de tény és való, hogy a mi megítélésünket például nem igen alapíthatja más eredetű adatokra, mint amelyek a hivatalos jelentésekből és a konventi lelkészek karának információiból gyültek össze. Lehetetlen és méltatlan helyzet, mikor komoly egyházi férfiak éppen erre a két forrásra vannak nemcsak utalva, de szorítva: adatokra, melyeknek kétes értékéről éppen az ő ragyogó elokvenciájuk festegette a közelmultban a legméltóbb karriatúrákat és segédlelkészek egyéni véleményeire, melyek lehetnek lelkesek és frissek, de nem lehetnek — saját adottságaik korlátai miatt — elfogulatlanok, objektívek, tapasztalatok seprején lehiggadtak és a bölcsesség ajándékeképpen széles látókörűek.

d) Igazságtalanság is súlyosbítja helyzetünket. A református egyház hivatalos funkcionáriusait mi mindenkor a bennünket ért nagy megtiszteltetés örömeivel kértük magunk közé és láttuk magunk között. Ugyanakkor közülünk senki nem foglal helyet a ref. egyház tanácskozó testületeiben. Akárhányszor határoztak a multban rólunk-nélkülünk, állítottak kínos meg-

lepetések elé s tárgyaltak velünk ultimátumszerűen, mint kényre-kegyre kiszolgáltatót ellenséggel.

Mindezek alapján tisztelettel és hittestvéri atyafiságos szeretettel arra kérjük a Főtiszt. és Nagymélt. Konventet, mint eklézsiánk hivatalos legfelsőbb szervét, méltóztassék odahatni, hogy alanti kéréseink meghallgatást és teljesítést nyerhessenek.

1. Tekintse a református egyház a KIE szabad misszióját *mint szabad missziót* a maga munkájának. E munkamező munkásait ő bocsássa ki mint saját erre a feladatra szánt misszionáriusait és ajándékozza meg bizalmával a KIE Nemzeti Bizottságának református tagjait, mint akiket ő delegált e közös bizottságba részben hivatalos funkcionáriusaiból, részben a református egyháztársadalom erre alkalmasnak ítélt speciális érdeklődésű egyénei közül.

2. Gondoskodjék róla, hogy a képviselőt kielégítő mértékben meglegyen mindenképpen. Se a KIE Nemzeti Szövetségében ne hiányozzék a konventi hivatalos képviselőt, se az egyház ifjúsági munkával törődő szervei ne nélkülözzék a jövőben az ifjúsági szabad misszió specialistáinak szakértelmét és tapasztalatait.

3. Lehetőség szerint, esetről-esetre hasson oda, hogy a multak sebei nyugton hegedhessenek és erőszakosan ismételen fel ne szakíttassanak. Saját munkájukat helyezze a jövőben a ref. egyház védelme alá. Ugyanekkor természetesen felügyelete alá is kell, hogy helyezze.

4. Ha elvben ez emlékirat tartalmát további tárgyalási alapul elfogadja, delegáljon tagokat kebeléből egy közös bizottságba, amelybe a KIE szintén delegálna tagokat a részletek megbeszélése végett.

A református egyház és a szabad misszió.*

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr! Hozzám intézett soraidat hálás köszönettel nyugtázom. Egy magas állású református hittestvérem lekötelezően elismerő magánvéleményét tartalmazzák azok ugyan csupán, szememben és számomra, ez is elég azonban megnyugtatóul mindaddig, míg anyaszentegyházunk a szabad evangélizáció területén speciális megbízás

* Kaptam a következő levelet: Budapest, 1933. évi március hó 23-án. Midőn igen tisztelt Egyháztanácsos Úrnak a belmissziói élet terén kifejtett munkásságáról elismerőleg emlékezem meg, felkérem, hogy református anyaszentegyházunk nevében és megbízásából különböző területeken áldásos munkáját tovább folytatni szíveskedjék. Megköszönöm, ha e munkáról néha-néha tájékoztatni szíves lesz. Kiváló tisztelettel R. püspök.

nélkül, tisztán saját lelkük indíttatásából működő fiainak küldetését a maga részéről is meg nem erősíti, nem módosítja, vagy tiltó szavával meg nem szünteti s ezáltal hivatalosan, adminisztratív is véglegesen nem rendezi.

Szerintem ugyanis az ügy érdemi része ezzel a levéllel még elintézve nincs. Az ügy érdemi része nevezetesen sem több, sem kevesebb, mint ez: *végre-valahára rendezni kell a szabad evangélizálás ügyét.* Döntse el az egyház, mennyit vállal belőle magára, helyesebben, kitől mennyit ismer el a munkából a sajátja gyanánt, kiket mennyiben tekint a maga megbízottainak ezen a munkaterületen. *Magát a munkát kell beépíteni az egyházba,* nem az egyesületeket, egyesületi módszereket, esetleg egyesületi vagyonokat. A munkások az egyház megbízottjai vagy fogadatlan prókátorai, nem a telekkönyvi kivonatok, alapszabályok, vagy szubvenciók.

Főtiszteletű Püspök Atyám! Nagy felelősséggel ismételtelen kijelentem, hogy azért merészeltem idáig is skrupulus nélkül egyesületi munkát végezni, mert azt gondoltam, egyházam megbízásából végzem azt, mint az eklézsia missziós munkása. Kérem, méltóztassatok úgy az eddigi, mint az ezutáni munkámat hivatalosan beépíteni az egyházba és legjobb hitetek, szándékok és tudástok szerint adminisztrálni azt.

Egyébként pedig amilyen készséges engedelmességgel és hálás örömmel hajtok fejet Anyaszentegyházam szent szándéka előtt, hogy igénytelen munkámat a jövőben a magáénak akarja tudni, éppen olyan gyermeki bizodalommal remélem, azt is, hogy az új gazda gazdag gazdálkodása értékgyarapodást fog eredményezni s a mi ezutáni munkálkodásunk is kevesebb energiapazarlással fog járni, mint eddig járt. Édesanyánk a talentumokat átértékeli majd, de azután kétségkívül okosabban forgatja, mint ahogy mi — magunkra hagyva, félszegen, ügyetlenül, legfeljebb ha jóakarattal s legjobb tudásunk szerint — ezideig forgattuk azokat.

Fogadd főtiszteletű és méltóságos uram még egyszer hálás köszönetemet.

III.

Az ifjúsági egyesülés elvi kérdései.

A) A TEST PROBLÉMÁI.

Ifjúságunk időszerű kérdései.

Nőkérdés. (Férfikérdés.)

Naívság vagy nagyképűség volna tagadni, hogy van ilyen kérdés minden fiatalember (leány) életében. Mindjárt előjáróban felvethető vele szemben: jó-e, vagy rossz, hogy akkora mértékben foglalkoztatja a fiúkat és leányokat egyaránt egymás pusztja létezése, ahogy ez kétségtelenül történik napjainkban? Nem lehetne-e nagyon sok lelki erőt és rugékonyságot megtakarítani nemesebb célokra, ha nem törődnek annyit egymással? Hogy lehetne ezt könnyebben elérni, ha keresnénk (és ezáltal megszoknánk, természetessé közömbösítenénk) vagy szigorúan kerülnénk egymás társaságát? És ha ez egészségesebb társadalmi berendezkedés, előítéletlőtől megtisztított nevelés útján a jövőben megközelíthető ideálnak látszik is előttünk az utánunk következő generáció számára, hogy segítsünk magunkon mi magunk, akik a kezdetet már elvétettük? Mit csináljunk, ha túlérzékenyek, idegesek, könnyen izgulók, vagy legalább is izgathatók vagyunk egymás társaságában? És mit csináljunk, ha magunk már megszabadultunk volna, de részben állandóan ki vagyunk téve úgynevezett barátaink szurkálásainak, nógatásainak, részben pedig állandó kísértés számunkra a másgondolkozású másikneműek társasága? Mit csináljunk, ha éppen tapasztalatlanságunk miatt befon bennünket nem egy társaság, hanem egyetlen leány (vagy fiú)? Mit csináljunk, ha a test szava erősebb bennünk a lélek szavánál és szilárdnak vélt hitünket megingatja a szenvedély ereje? Mit csináljunk végül, ha a társadalmi berendezkedés sodor bennünket dilemma elé és egyenesen a megélhetésünk függ olyan döntéstől, amely ellen pedig egész lelkünk tiltakozik?

Az ajánlott megoldások csak egyik kérdéstől a másikig viszik tovább a témát s mindössze két olyan tanulságot adnak, amelyekben kivétel nélkül mindenki megnyugodhat. Az egyik tanulság az, hogy tévednek azok, akik a nő szemével a férfit, a férfi szemével a leányt a Sátán eszközének, ajándékának, alkalomnyújtásának vagy kerítőjének tekintik. A Sátán kísértése és az a körülmény, hogy nők és férfiak vannak a világon, két különböző, egymástól független tény. A Sátán másképpen is árthat és árt nekünk, mint egymás által, egyfelől és férfi és

nő áldásul is élhetnek egymás mellett, egymás számára, más oldalról. A másik tanulság pedig az, hogy a nőkérdés, illetőleg férfikérdés nem oldható meg elszigetelten, hanem csak más kérdésekkel kapcsolatban. (Ezek a kérdések alább következnek.)

A tisztaság kérdése.

Férfiak a nőktől megkövetelik, helyes-e, hogy önmaguktól viszont nem? Helyes-e, hogy a nők ebbe belenyugosznak, vagy az volna talán helyes, amit szélsőségesen gondolkozók már pedzett köreikben: a teljes egyenjogúság ezen a téren is, természetesen a tisztaság rovására? Vagy a két nem közötti élet-tani különbség okozza és a férfinak egy bizonyos koron túl egyáltalában nem is lehet (tehát nem is szabad) tisztának maradnia? (Idegesség és elgyöngülés gyakran orvosok által is elismert elmélete.) De viszont akkor mi magyarázza a természet nagy undorodását a szokásos emberi megoldástól? (Az állatok nagy nyugalma és szabályszerűsége, bizonyos betegségek szörnyű és utálatos volta, az emberi társadalom ösztönös irtó-zása és megvetése.) Ha pedig az abstinenseknek van igazuk, miért kell erejük, idejük és egészségük egyrészét, sőt nagyrészét a kísértések ellen állandó küzdelemben lekötve tartaniok? És ha mégis csak nekik van igazuk, hogy lehetne a kísértések ellen legokosabban, legkönnyebben és legsikeresebben felvenni a harcot? És mit csináljanak azok, akik szeretnének, próbálnak is, de nem tudnak sikeresen küzdeni s akiknek az élete a folytonos bukás miatt keserűség, kiábrándulás, küszöbön fenyegető végleges elmerülés? Könnyű azt mondani: akard, mit tegyünk, ha nem tudunk akarni? Azt is könnyű mondani: bízzál Istenben és imádkozz, de hát azokkal mi lesz, akiknek a hite gyöngye és nem jön imádságos szó ajkaikra?

A megoldási lehetőségek itt is csak a kérdést tologatják könnyebb esetek felől nehezebbek, mélyebbek, bonyolultabbak, betegebek felé. Egy megállapítás azonban kétségtelen. Kereszt-yénség és tisztaság nem azonos fogalmak. Lehet tiszta valaki egészségi okokból, kénytelenségből, esztétikai túlfinomultságból és még nagyon sok, itt fel nem sorolt egyéb más okból is. Viszont a keresztyén ember nem csak tiszta, talán nem is első-sorban tiszta és semmiesetre sem mindig az a legjellemzőbb különös ismertető jegye, hogy tiszta. Határeset, szélsőséges valószínűség, de elképzelhető, hogy árthat valaki keresztyénsé-gének az, hogy olyan nagyon tisztában van ebbéli erényeivel. Megtörténhetik, hogy valaki megtartóztatja magát, tiszta életet él és a Sátán torkossá teszi, szűzen jár a világban, de pocakot ereszt. Summa summarum: Krisztus közelében nem lehet ugyan az ember tisztátalan, de azért a tisztaság kérdésére nem olyan könnyű feleletet adnunk. Nem lehet itt sem megállanunk,

hanem egyrészt foglalkoznunk kell a barátság kérdésével (a szálak ismételten ide vezetnek), másrészt magában a keresztyénség fogalmában kell megoldási lehetőségeket keresnünk.

A barátság.

Kezdjük ezt a kérdést magának a fogalomnak a tisztázásával. Mi a barátság? Hol kezdődik? Bizonyosan nem a „kedves barátom“ megszólításnál. Esetleg ott, hogy sokat vagyunk együtt, közel érezzük magunkhoz egymást, közösek a titkaink. Viszont a pajtáskodók is sokat „lógnak“ együtt, a borbarátok igen közel juthatnak egymáshoz, a betyárbarátság féltett titkai is közösek. Talán az egymás iránti szeretet a megkülönböztető jel? Egymás segítése? Jézus Krisztus a legjobb barát, de a szeretete nem viszonzott szeretet. Kereszthalál jár érte. Ezzel szemben lehetséges az is, hogy az ilyen szeretet már nem is barátság, hanem misszió. Egyáltalában: lehet-e barátság érdekek nélkül?

Az utóbbi fordulat felvetheti azt a kételkedő kérdést: szükséges-e barátság vagy csak jó, ha van, de nélküle is lehet élni? Ha szükséges, hogy lehet elhárítani az akadályait: a szimpátiát és a keresztyén hidegséget? (Mert nem mindenkivel szemben lehetséges baráti érzést éreznünk, sokszor éppen azokkal szemben nem, akiket egyébként szeretnénk barátainknak választani, másrészt éppen a Ker. Ifj. Egyesületekben sokat hangoztatott vád, hogy a tagok inkább Krisztussal törődnek, mint egymással.) Az is nagy kérdés: kivel barátokozunk? A rossz barát végzetes lehet ránk nézve, sok barátság idővel felbomlik, ha az egykori jóbarátok baráti köre nem azonos, vannak közös-ségek, akik egyik-másik tagjukat meggyűlölik, ha az keresztyénné lesz.

Megnyugtató egység nem alakulhat ki bizony egy-kettőre. Még leginkább a szolgálat az, amelyben minden barátság kezdetét látni véli körülbelül mindenki. De hogy ez a szolgálat érdekből fakadó-e, vagy sem (tehát viszonzott vagy viszonzást váró, előlegezett szolgálat-e) és hogy szükséges-e, azt már nem látni egész tisztán. Arra a kérdésre is nehéz kielégítő választ adni: milyen egy igaz barát? Akik mégis felelni próbálnak, úgy képzelik, igaz barát csak Krisztusban, Krisztus által lehetséges. De a kérdés: hogyan, miképpen, még így is kérdés marad.

Összefoglalás.

A nő- (férfi-) kérdést a tisztaság kérdése nélkül, a tisztaság kérdését a barátság kérdésének tisztázása előtt, a barátság problémáját Krisztus nélkül megoldani nem lehet. Pontosabban szólva: csak feléből, harmadából lehet. Foglalkoznunk kell

tehát ezekkel a témákkal: Krisztus, a barát, Krisztus, a vőlegény és Krisztus, az Embernek Fia. Mert ezeken innen nincs számunkra más, mint bizonytalanság, nyugtalanság és vereség.

Az ifjúság nyitott sebei.

Barátság, tisztaság, szerelem — a fiatalság legégetőbb problémái. Meg lehet őket kerülni, el lehet odázni, mellőzni, közböcsíteni, elhessegetni magunktól — mindez lehetséges és szokás is. Még inkább valószínű és még jobban elterjedt szokás az igájuk alá kerülni. Megoldani azonban nem lehet egyiket sem Krisztus nélkül.

Egész ember sem lehet senki a megoldásuk nélkül. Mert mi a barátság? Azt ne gondoljuk, hogy valami kellemes, de nem fontos viszonya a fiatal lelkeknek, Sokkal több annál: életszükséglet, mint a levegő, életforma, mint a lélekzés. Barátod van, barátaid vannak; olyasféléket jelent ez a lelked számára, mint testileg az, hogy ütöget a bajszod, koronkint változásod szokott lenni egy idő óta. Azt jelenti, hogy megnőttél, gyermekséged kora elmúlt, kiléptél önmagad szűk, önző érdekköréből, felfedezted, hogy kívüled is van világ és most éppen próbálgatod az erőidet ezen az új munkaalkalmon és munkaterületen. A barát azért barát, hogy megkönnyítse számodra az első lépést és az első gesztust az emberszeretet, altruizmus, filantropia, szolgálat, szeretet birodalmában, de ez meg ne tévesszen valahogy: a barátság ott kezdődik, amikor már tudsz és óhajtasz szolgálni. A szolgálat pedig ott kezdődik, mikor már nem vár ellenszolgáltatást vagy viszontszolgálatot. Jézus Krisztus az egyetlen igazi barátunk, mert önmagát adta érettünk és nem kért érte tőlünk semmit.

És mi a barátság a tisztaságra nézve? Az egyetlen lehetőség, hogy tisztán maradhassunk. A tisztaságnak t. i. nem az önmegtartóztatás a legigazibb formája, mert az önmegtartóztatás lekötve tartja erőnket. A tisztaság — hatalom. Azt jelenti, hogy minden összegyűjtött erőm, értékem és készségem rendelkezésre áll és hajlandó a szolgálatra. (A nem tiszta ember olyan mértékben impotens, amennyi energiáját elpocsékolta. Félemler, tizedrészlember, semmi ember, esetleg negatív ember, míg ártalmatlanná nem vált, vagy azzá nem teszik.) A tisztaság tehát nem végcél, hanem lelki helyzeti-energia-féle állapot: modus. Fiatal lelkek rendesen gyámoltalanok a szolgálatban s a barátság nem csak arra jó, hogy megkönnyíti számunkra a szolgálatot, hanem arra is, hogy megszervezi a szolgálatkészűnket. Akinek barátai vannak, nem ér rá begubózni, de nem ér rá tékozolni sem: a barátok dolgot adnak néki s ez a legjobb orvosság az egyedüllét és a dorbézolás ellen egyaránt.

Mit jelent a barátság a szerelem birodalmában? Azt jelenti, hogy a vőlegényvadásban, vagy a menyasszonykeresésben nem vagyok egyedül, tehát sikerülhet számomra egyik is, másik is. Az Énekek Énekében Jeruzsálemnek leányai nem serkentik fel Szulamith lelkében a szerelmet „mígnem ő akarja“, együtt keresik vele Salamont, mikor az a liliumok között legeltet és „jó hírt visznek annak felőle. Salamon pedig hatvan erős férfi kíséretében megy leánynézőbe s azok hatvanan mindnyájan fegyverforgatók, hadakozásban bölcssek s fegyverük is van oldalukon „az éjtszakának félelme ellen“. Ez azt jelenti valahogy a ma nyelvén, hogy a leány, akinek barátnői vannak (igaziak természetesen), nem fél a flörttől, nem retteg, hogy elütnek a kezétől valakit és nem érzi magát leányvásáron, ahol az győz, akinek erőszakkal fölébresztett érzékisége leghódítóbb hatása. Az a férfi pedig, akinek barátai vannak, nem fog „beleválasztani“ a jövőendőbelijébe, nem is esik áldozatul az éjtszaka kerítő csábításainak.

A fiatal leány és a fiatalember tehát csak a barátság jegyében élhet egész életet. Az ő életfeladata éppen úgy a barátkozás, mint a csecsemőé, hogy sokat és nyugodtan aludjék, az ölbélié, hogy testi súlya hétről-hétre bizonyos számú grammal több legyen. A barátságon keresztül juthat el a szolgálat eszményéig, kerülhet vőlegény vagy menyasszonysorba. Barátkozni azonban csak szolgálva lehet, szolgálatra csak a szeretet taníthat meg. Szeretet. Álljunk meg itt egy pillanatra, mert félre szokták érteni ezt a szót. Aki nem érti félre, aki megérti, tudja, hogy szeretet csak Jézus Krisztuson keresztül áradhat erre a világra. Az ember, a bűnös ember nem lehet forrása a szeretetnek, csak transzparensé, közege lehet, ha a Krisztusból áradó szeretetet keresztül engedi az életén. Nem frázis hát, nem is vasárnapi, templomba való kegyes prédikáció Jézus Krisztus az ifjúság életében, hanem ennek az életnek egyetlen igazi formája. Egyetlen lehetséges megoldása a barátság, tisztaság és szerelem hármasságának nehéz rejtvényének.

Táncoljon-e vagy sem az ifjú?

A minap értekezletet hívott össze egyik nagy szeretetnek és tisztületnek örvendő keresztyén testvérünk. A KIE-t is meghívta rá, el is mentek tagjaink közül többen. Az eszmeváltás erről a sokat vitatott tárgyról folyt: táncol-e a keresztyén ember, vagy nem táncol. A budapesti KIE a maga zárt körében is megvitatta a kérdést, ebben a pillanatban még nincs tudomásom róla, milyen eredménnyel. Nem fontos. Azt azonban ismerjük be, hogy ez a téma éppen a mi köreinket állandóan és élénken szokta foglalkoztatni. Újra meg újra felmerül s minden

megoldási kísérlet ellenére ismételten mint megoldatlan probléma vár végleges választ nyílt kérdéseire.

Nagyképűség volna részünkről a tekintélyes ankét döntésével szemben akármilyen egyéni szempont olyatén hánytorgatása, mintha az jobban megoldhatná a kérdést, mint az értekezlet határozati javaslata. Nem szándékunk ilyesmi. De bűnös és rosszhiszemű némaság volna részünkről, ha elhallgatnánk ama nyugtalanságainkat, melyeket ez a határozati javaslat részben nem tudott lecsillapítani, részben egyenesen felébresztett bennünk. Nekünk ezek — hangsúlyozzuk — nem testületi gondjaink, de egészen véres, személyes sebeink. Lehet, hogy váladékuk mérgező hatású, de mi nem szertefröcskölni akarjuk, hanem enyhítő orvosságot kérünk rájuk, mert tagadhatatlanul levelnek ezek a sebek.

1. Ifjúságom idején én is táncoltam. Az az érzésem, hogy ez a tény nem érv sem a tánc mellett, sem a tánc ellen. Sem az nem érv, hogy én táncoltam, sem az, hogy másvalaki táncolt. Megjegyzem, az sem érv, ha én nem táncoltam, vagy másvalaki nem táncolt. Tovább megyek. Az sem volna érv, ha százmillió embert sorakoztatnánk fel, hogy táncoltak, avagy nem táncoltak. Nem az én, vagy a te, vagy akárki magatartása döntő, hanem a Krisztusé egyedül. Krisztus pedig erre vonatkozólag közvetlenül nem csinált, sem nem mondott semmit. Ellenben. Igenis, érzem magamban a nagy kísértést (és ezt a nagy kísértést borzasztóbb veszedelemnek tartom, mint magának a táncnak a kétélű kérdését): úgy fogalmazni meg a keresztyéniséget, hogy én még mindenesetre beletartozzam összes szavaimmal és tetteimmel. Különösen azóta szégyenelném, hogy kima radjak akár csak öt percre is szigorúságom miatt a keresztyének sorából, mióta bizonyos vonatkozásban vezetővé lettem, tehát más lelkekért is felelősséggel tartozom. Megvallom őszintén: félek erősen. Ha a két kislányomat megtartja az Úr és engem is éltet addig, megnőnek és eljutnak abba a korba, ahol a tánc kérdése aktuális lesz az életükbe, vajjon mi lesz akkor? Vagy azt fogom mondani, hogy igenis, a keresztyén ember tisztességes keretek között hogyan táncolhatna. Vagy kereken megtiltom nekik a táncot, mert én és az én házam népe tiszteljük az Urat. Vagy megúszom ezt a kérdést és belebukom ötven másikba. Egyik sem lesz megoldás. Nem pedig azért, mert nem a Krisztus felől nézem az ügyet, hanem magam felől.

2. Ifjúkoromban tehát, ismétlem, táncoltam. Néha jókedvemből, néha muszájból, néha csak szokásból, de mindig lustán és ügyetlenül. Ahogy most visszatekintek akkori napjaimra, azok kettős tanulsággal is szolgálnak ebben az ügyben. Az egyik tanulság az, hogy az én speciális, egyéni bűnöm ilyen alkalmakkor nem is a tánc volt, hanem a lustaság és az ügyet-

lenség. Ha nekem akkor intellektüellek és hithű emberek felváltva nem mondják állandóan azt, hogy a tánc alsórendű emberi tevékenység és bűn, akkor nem veszem olyan félvállról táncbéli tizedrangúságomat. Talán rádöbbenek a lustaságom mélyén rejlő határtalan kényelem-, helyesebben önszeretetemre. Az ügyetlenségemet sem leplezem tovább saját magam és a világ előtt világnézetté dagasztott hazudozásokkal. Egy szóval nem lehetetlen, hogy 20—30 évvel hamarabb „összetörök“ és esetleg végérvényesen. Ezzel megint nem azt akarom mondani, hogy táncoljunk, azt se, hogy ne táncoljunk, hanem azt, hogy Krisztussal kapcsolatban legjobb volna mindig kizárólag csak a bűnről beszélni és semmi egyébről.

3. A másik tanulság, amivel ifjúkori emlékeim szolgálnak, az, hogy engem a saját lustaságom és ügyetlenségem valószínűleg sarkalt arra, hogy a táncról feltétlen rossz véleményt terjesszek embertársaim között. Hogyisne! Ha a jó keresztyén nem táncol, akkor én nem renyhe vagyok és nem is csámpás, hanem rendkívül jutányos feltételek mellett jó keresztyén. Megjegyzem, hogy változatlanul él bennem a kísértés még ma is. Ahogy fiatalember koromban szerettem volna, úgy szeretnék mint családapa is „jó keresztyén“ maradni. A lusta ember nem szívesen öltözik kényelmetlen feketébe. A csámpás sem örömet csetlik-botlik szokatlan helyzetek labirintusában. De meg nehéz dolog is két lányra vigyázni. Milyen jó volna, ha otthon vagy keresztyén körökben nyugton elüldögélnének. Ha nyugtalanoknak esetleg, nagy strapa és gond lesz „vigyázni“ rájuk. Mégegyszer hangsúlyozom: kettős a hasznom. Meggazdálkodom a világi szégyent, amit a nyilvánvaló két bűn: a lustaság és renyheség jelentene. Bezsebelem a két negatív keresztyén erényt, a lustaság helyett a „nyugodtvérűséget“, a csámpás helyett a keresztyén üldögélést, hogy most „kevesen vagyok hű“. Az a panasza tehát, hogyha az imént a bűnt kerülgettük a tánc problémájának a felvetésével, most az „egyéni“ megoldás elsikkasztotta a kérdés lényegét: az Ént. Nem az az igazi probléma: táncol-e vagy nem a keresztyén ember, hanem az, él-e még mindig az ember önző énje, vagy él többé nem ő, hanem él benne a Krisztus?

4. Ifjú koromban? Ifjú koromban nem tudtam igazán: kicsoda Krisztus, nem láttam bűnnek a bűnömet és nem vettem észre, hogy önző Én-em börtönébe zárva nem ismerem ember-testvéreimet. Igazán mellékes, táncoltam-e tehát akkortájt vagy sem?

5. Lesznek, akik minderre azt válaszolják, mégis csak kell adni a tájékozatlan ifjúságnak a táncról valamelyes eligazítást, tehát ne vigyük „félre“ ezt a fontos kérdést. Tévedés. Nekünk csak Krisztusról kell eligazítást adni. Krisztus maga sem nyi-

latkozott arról, hogy fizessenek-e vagy sem adót honfitársai a császárnak.

6. Különben is, akik csak valaha, esetleg a kerítés hasadékan csupán, de bekukkantottak az igazán boldog emberek világába, azt állítják, hogy a tánc-probléma és egyéb hasonló kérdések akadémiai jellegű vitatkozások termékei. A kegyelemben, odabent, soha szó sem esik ilyesmiről. Idekint meg rendkívül meddő fáradozás elmélkedni rajtuk.

A tiszta élet ellenzéke.

Van a tiszta élet ellenzőinek egy érvük, amely azért megéjtő, mert rendkívül szelídnek, megértőnek, — hogy ne mondjam, — polgáriansnak látszik. „Mindegy az, gyermekem, — így hangzik ez az érv, — milyen életet éltek. Mint ahogy megspórolt cigarettapénzből még senki sarokházat nem épített, ép úgy egyremegy, mimódon szabadultok meg „felesleges“ energiátoktól, megtakarítani úgy sem lehet eme feszítő érzéseket.“

Hát *nem mindegy*. A tiszta élet nem felesleges vagy éppenséggel *szükségtelen* erőfeszítés. A „természet“ nem szokott tiltakozni semmiféle tevékenység ellen, mely az ő céljait szolgálja, az ő tervei irányában halad, az ő elveit valósítja meg. Már pedig a tisztátalan étellel szemben igenis tiltakozik: a *sokféle*, egytől-egyig igen *veszedelmes* és kivétel nélkül *undo-rító* betegség nyelvén, mely éppen a tisztátalanságban élőket minduntalan feyegeti. A *multból* is tiltakozik: temérdek *átörökölhető* gyöngeséggel, a *jövőből* is tiltakozik: a szeretőtartók és szeretők csak a legritkább esetben találhatnak házastársat, hanem törvényes alapon ugyan, de a régi életet szokták folytatni tovább, legfeljebb házastársuknak hívják a szeretőjüket.

Azt is mondják a más véleményen lévők, hogy *nem érdemes* tiszta életet élni. Hát a sport-sampionok miért kénytelenek magukat megtartóztatni nagy tréning idején, vagy versenyelek előtt, ha nem érdemes? Az akrobaták miért kénytelenek józan életet élni, míg csak felléphetnek egy-egy varieté színpadon, ha „nem fizeti ki magát“ a tiszta élet? És miért van az, hogy „véletlenül“ legtöbbször tiszta emberek alkottak igazán nagyot a történelem folyamán? Ha másért nem, azért is érdemes volna tisztán élni, hogy az első pontban felsorolt veszedelmeket elkerülhessük.

Utolsó ellenérv: akár szükséges, akár érdemes, mégis: *lehetetlen*. Ennek az ellenérvnek ellentmondanak a tapasztalati tények. Mint ellenérv tehát nem állhat meg ez az állítás. Ha voltak emberek, már pedig voltak, akik tudtak, bírtak tiszta életet élni, akkor ez az életforma *lehetséges*. Lehetne azonban úgy föltenni a kértést: lehetséges-e *nekem*? Ebben az esetben már új probléma előtt állunk.

A tiszta élet lehetősége.

Azt szokták mondani: a magamegtartóztató ember súlyos idegbajt kaphat, sőt bele is örülhet a folytonos küzdelembe. Erre az állításra háromféleképpen is válaszolhatunk.

a) Nem olyan könnyű „megőrülni“, vagy „idegileg össze-roppanni“. Egy-két-tíz-száz rohamnak még oda se kell nézni. Eppen a Sátán harcmodora a roham. Nagyszerű védekezés ellene a konok, szívós kitartás.

b) Lehet azonban, hogy születésedtől fogva gyöngye az idegrendszered. Abban az esetben kétszeresen kötelességed óvni, edzeni és kezelni. A tisztátalan élet éppen az ellenkezőjét műveli ennek: pusztítja, gyöngíti még a kis ellenálló erejétől is megfosztja. Kokainistát, morfinistát, sőt még alkoholistát sem lehet meggyógyítani másképp, mint hogy megvonjuk tőle a mérget, mely eddig narkotizálta.

c) Akármennyire ajánljuk is azonban az erős akaratot és a tréninget, magunk is megvalljuk, hogy a tiszta élet igazi formája nem ez a küzdő és mindig életre-halálra védekező forma. Aki egy fél életen keresztül még mindig úgy él tiszta életet, hogy azért mégis jobban szeretne tisztátalanul élni és majd meghal a vágytól, hogy elbukhasson: az nem igazi tiszta ember.

A tiszta életet élő ember azért él tisztán, mert képtelen volna tisztátalanul élni. Azért tiszta, mert sem vágya, sem ereje nem volna már bepizkolódásra. Megismerte és megszerette a tiszta életet. Minden energiájára szüksége van, nincs mit elpazarolnia.

Ezzel aztán azt is megmondtuk, hogy tiszta életet élni lehetséges ugyan, de csak azoknak, akiknek az élete több, mint testi élet.

Azaz: tiszta életet élni csak Jézus Krisztusban lehetséges.

A „fonóba“ szól a nóta

és nekem összeszorul hallatára a szívem. Vajjon van-e joga a KIE-nek és a KLE-nek összeereszteni a gondjaira bizott leányokat és leányokat? Vajjon hirdetik-e akkora erővel egyik is, másik is az evangéliumot, hogy annak öröme ellensúlyozhassa az alkalom erősen kísértő hatalmát? Vajjon igaz-e, amivel állatni próbáljuk magunkat, hogy a világ elszennyeződött szórakozásai helyett tisztább és valódibb módokat akarunk adni a mindkét nembeli ifjúságnak egymás megismerésére és a valóságos délután nemesebb gyönyörűségekkel való megtöltésére, játékkal, nótával, műsoros esttel?

Erős a gyanúm, hogy mesebeszéd az egész. Engedményeket tettünk a „világ“-nak, kerítői lettünk mi is mindannak, ami

ellen küzdenünk kellene. Mire az áhitat megkezdődik, már minden kérlelés hasztalan, a vidáman tereferelő párocskák füle mellett hatástalanul röppennek el a bibliai igék. De lenne bár a legáhitatosabb csönd, ki tilthatná meg a szemeknek, hogy „gonosz kívánságnak okáért“ nézzenek egymásba? — Pedig aki megteszi, „már paráználkodott az ő szívében.“

Ne értsenek félre, nem a fiúk és leányok találkozása ellen beszélek. De gyerek ne játsszék a tűzzel, gyerekcipőben járó evangélizációk ne segítsenek felgyújtani sóvár szemekben a mohó vágy gonoszul csillogó tüzét, mert nincs elég „élő vizük“, amivel elolthassák.

Férfi sorsa a nő?

Már nem tegnap történt, közben világmozdító események is kavarodtak fejünk fölé s én mégis csak egy másfélnapos csecsemő összetört bordáit, véraláfutásos testecskejét látom magam előtt. Ha igaz, hogy ennek az ujságnak elsősorban és legnagyobb számmal fiatal emberek az olvasói, akkor számunkra az a kérdés a legizgalmasabb, s az vár legégőbb kíváncsisággal megoldásra, amit ez a hirtelen megtorpant életecske saját tete-mére hívásával vetett fel. Érezzük-e, hogy a halott, megölt, halálra kínzott vagy elvetélt csecsemőkért mi férfinemen lévők vagyunk felelősek Isten előtt?

Törvény előtt, társadalmi ítélkezések előtt, közfelfogás előtt talán nem, de Isten előtt annál inkább.

Érezzük-e? Tudjuk-e, látjuk-e világosan, tisztán?

Azt mondja az Irás: a nőnek a feje a férfi, a férfinek a feje Krisztus. Szeretünk és szoktunk ebből előjogokat formálni és hangoztatni mi férfiak. Pedig ez a mondás egyesegyedül csupán elkötelez. Ha a nő útja Krisztus felé a férfiún keresztül vezet, akkor a nők bukásáért is a férfi felelős.

Ó, tudja, érzi ezt a gyáva hitetlenség, különben nem volna oly kizárólagos és kérlelhetetlen a felelősség áthárításban. Semmi más bűnben nem olyan százszázalékos a tehetetlen és lehetetlen meghátrálás, mint éppen a paráznaság bűnében, a férfiak részéről.

Szédítjük a nőket széptevéssel, s ha elszédülnek, azt mondjuk, gyöngék. Elvesszük az ártatlanságukat s szemforgatva állunk az érzékelhető jelek előtt, mintha nem is mi okoztuk volna a kárt. Felháborodunk, ha a nő szabadulni akar szegényének zálogától, mintha az a zálog nem bennünket vádolna nagyobb erővel. Gyalázatban él közöttünk a leányanya, ha megszülte magzatát, pedig fájdalemakat kellett elviselnie, testéből táplálnia a kis magával tehetetlen élőlényt, ápolnia, védelmeznie, tartania kell, míg a másik fél titokban rejtőzködhetik, gondok-

tól, fáradalomtól, áldozatoktól menten szabadon élhet, mint a madár, barátainak körében, bizonyos elismerés környezéi, nagyokat nevetnek elmúlt kalandjain, irigy respektussal segítenek neki megrendezni az ezután következőket. Ha viszont a csecsemőt elemésztí a bestiális anya, becsukják, elítélik (ami különben rendjén is van), a hős és derék apát ellenben elfelejtik mellécsukni abban a világban, amelyben nem Jézus Krisztus a főpap, próféta és király.

Hát mi szégyeljük meg magunkat a férfivilág helyett és nevében. És legalább mi ne kacsintsunk vissza még az olyan nőkre sem, akiket férfiak tanítottak „kihívó“ modorra.

Törvény és szabadság.

A főváros ifjúságának komolyabbik (a dolog természete szerint egyúttal a kisebbik) fele demonstrációs gyűlést tervez a tiszta élet propagálására, több vidéki városban már le is zajlott egy-egy hasonló irányzatú egybesereglés. A hatóságok mindenütt szívesen segítették a fiatalokat ebben a törekvésükben. Talán fölösleges is volt ez utóbbi, magától értődő kijelentést tennünk, hiszen a hatóságok a törvény végrehajtói, a tiszta életet pedig a törvény több vonatkozásban parancsolja is, a maga egészében viszont ott is védelmezi, ahol paragrafusai nem tartalmazznak kifejezetten rendelkező passzusokat.

Előírja — ismétlem — a tételes törvény is rendes ember számára a tiszta életet, még hathatósabban követeli azonban a társadalmi szokás íratlan kodexe, legvilágosabban pedig az erkölcsi törvény. A leányanyát például a tételes törvények védelmükbe veszik, a társadalom ellenben elítéli, bukott nőnek tartja és nem vállal vele közösséget, az etikai törvények is bűnnek bélyegzik a házasságon kívüli ágyasságot. Az etikai törvény annyiban szigorúbb a társadalmi szokásnál, hogy a bűnt mindkét félnél egyforma mértékkel méri s tekintet nélkül arra, köztudomású-e az eset, vagy kevesek titka maradhatott s bizonyos körülmények között adhat felmentést a leánynak is (a társadalom a nővel szemben nem ismer bocsánatot).

A vallás — értem alatta Jézus Krisztus vallását — még sokkal szigorúbb, még pedig azért, mert sokkal szelídebb, mint mind a háromféle törvény. „Hallottátok, hogy megmondattok a régieknek — hangzik felénk a megállapítás, — ne paráználkodjál. Én pedig azt mondom nektek, hogy valaki asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár paráználkodott azzal az ő szívében. Ha pedig a te jobb szemed megbotránkoztat téged, vájd ki azt és vedd el magadtól; mert jobb néked, hogy egy vesszen el a te tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék. És ha a te jobb kezéd botránkoztat meg téged,

vágd le azt és vedd el magadtól: mert jobb néked, hogy egy vesszen el a te tagjaid közül, semhogy egész tested a gyehennára vettessék.“ Ez Jézus Krisztus álláspontja a tiszta élet kérdésében.

Határozott és látszatra kemény álláspont. De csak látszat ez a keménység. Csak azok tartják kegyetlennek, sőt megvalósíthatatlannak a hegyi beszéd eme passzusát, akik egyúttal tagadják a tiszta élet lehetőségét. Akik azonban tisztán látnak a probléma körül mindent, azok számára ez az álláspont egyszerű tényvázlat. Úgy áll nevezetesen a dolog, hogy a paráznaság vakká és bénává teszi mindazokat, akiket hatalmába kerít. A szenvedélyes szerelmes se lát, se hall és tökéletesen hasznavehetetlen még a közfelfogás meglehetősen enyhe és résztvevő megítélése szerint is. Tehát a szem vaksága és a kéz bénasága lemérhetőleg a kisebbik baj vele összemérve. A történetírás pletykahordói már sok hatalmas vezetőről megállapították, hogy intézkedéseik — többször mint nem: végzetes intézkedéseik — gyökeres végoka, motívuma, megállást nem ismerő hajtóereje — paráznaságuk volt. Mennyivel kevesebb vér folyt volna el, mennyivel kevesebben szenvedtek volna, mennyivel kevesebbet, ha ezek a vezetők csak megvakították vagy megcsönkítették volna magukat. Ne menjünk azonban ilyen messze. Sajátmagunk élete a legbeszédesebb bizonyítéka sajátmagunk előtt: hányszor „nincs belőlünk semmi“, mert aljas vágyak fűtik szenvedélyeinket. Jézus Krisztus ítélete éppen azért olyan megsemmisítő, lesújtó, végzetes erejű kijelentés, mert sem harag, sem elégtételkövetelés nem süvít belőle, mindössze egy kegyetlenül igaz, megfellebbezhetetlen „körtörténet“ pontos, tévedésmentes diagnózisa. Nem felháborodik, nem megtorol, csak megállapít.

Fényűzés, nagyvonalúság, széles horizont emelkedett nézőpont, nemes nagylelkűség különbözteti meg Jézus Krisztus véleményét a törvény szellemétől, a társadalmi vélekedésektől, sőt az erkölcsi világrendtől is. Emezek tiltanak és rendelkeznek, Ő itt is felszabadít. Nem azt mondja, ne paráználkodjál és különösképpen nem mondja, hogy legalább kirívó módon és megbotránkoztató formában ne paráználkodjál, mert ez meg az a keserves következménye lesz, ha mégis megteszed, hanem azt mondja: élj tiszta életet, mert az könnyebb, jobb, természetesebb és kevesebbe kerül. (Szúrd ki a szemed és vágd le a kezed, ezek csak mértékek a te emberi képességeid számára, hogy beláthasd: mennyivel jobb tiszta életet élned, mint elkövetned a paráznaságnak akárcsak a legártatlanabb fajtáját is.)

De éppen ezért a tiszta életet nem lehet erőltetni, még trenírozni sem. Nagy erőfeszítéssel (akkorával, hogy azt már csakugyan nem éri meg a soványka eredmény) még megtartóztathatod magad a paráznaság leggorombább formáitól, de „nem

paráználkodni“ a szó krisztusi értelmében csak az képes, aki már — megint csak a szó krisztusi értelmében — törvény nyüge alól felszabadult ember.

„Nem jó az embernek egyedül lenni.“

A fentírt mondást bizonyára mindnyájan ismerjük már. Mielőtt beszélgetnénk róla, üdvözljük, mint régi ismerőst (jó lesz mindjárt, ha mint nyugtát vagy adóslevelet, vagy egyenesen mint vádiratot üdvözljük). Azután pedig állapítsuk meg, vagy idézzük emlékezetünkbe, hogy Isten szájából származó szentencia. Erre nem igen szoktunk gondolni. — Hogyha maga Isten mondja: nem jó az embernek egyedül lenni, hát akkor minden vita kizárásával: nem jó. Isten szerinti egyedülvalóság nincs. A férfi és nő viszonyát innentől kezdve kell néznünk, ha a maga egészében és igazi mivoltában akarjuk látni és próbáljuk megérteni. Isten megteremtette Ádámot (nem a férfit, hanem az embert) és akkor tette ezt a kijelentést: nem jó az embernek egyedül lenni. Szerzek nékie segítőt, mely mindenkor ő előtte legyen. ... És azt a csontot, melyet az Úr Isten kivett vala Ádamból, építé asszonnyá. Ime itt van csirájában a férfi és nő viszonya, nem elméletként, hanem a valóságnak megfelelőleg. Isten műhelyében, Isten akarata szerint.

Nekünk, akik Istennel és Istenben szeretnénk élni, engedelmesen, örömmel és alázatosan ezt kell tudomásul vennünk. Nem jó az embernek egyedül lenni. Segítő társra van szüksége. Ennek a segítő társnak mindenkor ott kell lennie a közelében. Mindenkor mellette kell, hogy legyen, hiszen nélküle nem egész az ember, az asszonyt az ő testéből vette ki és formálta asszonnyá a teremtő Isten. Ha nem hagyja el a férfiú az ő atyját és anyját és nem lesz egy testté feleségével: nem élhet egész emberi életet, mindig hiányozni fog belőle valami. Aki férfiúnak született, annak ez a kötelessége: pótolni a testében Isten kezétől okozott hiányt egy segítő társsal, akiért elhagyja atyját, anyját és akivel lesz egy testté.

Aki nőnek született, annak viszont ez a kötelessége: tudomásul kell vennie, hogy őt Isten a férfiú testének egy részéből formálta asszonnyá, következésképpen ő mindvégig a férfiú testének egy része, az életben a férfiú segítő társa, akiért amaz elhagyta atyját, anyját, hogy egy testté egyesülhessen vele.

Ezt az Isten szerinti viszonyt csak egyféleképpen lehet meghamisítani, ha férfi és nő megpróbálnak egymástól külön, idegenül, függetlenül, sőt ellenségesen emberi életet élni. A férfi úgy szokta elkövetni ezt a bűnt, hogy egésznek érzi magát a nő nélkül is, a nő úgy, hogy önálló valakinek gérálja magát. Mind a két viselkedés ellene mond Isten terveinek s eleve magában hordozza tragikus végét.

A férfi és nő viszonyának a megoldása: a házasság. A házassághoz a férfi részéről szeretet kell: szolgálatképesség és áldozatkészség. Csak így kaphatok társat (különben zsarnokot kapok vagy rabszolgát). És csak így lesz a társam segítő társ. (Különben szipoly lesz vagy igavonó jószág.) Végül csak így válhatunk ketten egy testté.

*

A nő szerepét vizsgálni nem a mi feladatunk, hanem a nőké. Úgyszintén nem idetartozó kérdés Krisztus nőtlensége, valamint Pál apostol tanítása a nőtlenségről.

„Kit vegyek el?“

A „sadchen“, meg a „gyalogsátán“.

A zsidóknál van egy érdekes intézmény, a sadchen, vagy magyarul házasságközvetítő. Ha valaki nősülni akar s keresi, hogy kit vegyen el, elmegy a sadchen irodájába. Ott elővesznek egy albumot, amelyikben fényképek vannak s kiszolgálják. Mindegyik fénykép tulajdonosnőjéről elmondja a közvetítő, hogy ki kicsoda: szőke vagy barna, milyen kis hibája van. Esetleg egy kicsit sánta. De legalább nem fog elkóborolni. Vagy egy kicsit süket. Legalább nem hallja meg, ha udvarolnak neki. Beszámol a sadchen arról is, kinek mennyi hozománya van. Ha a párját kereső egyén azután nincs megelégedve s ha az ajánlott szépség még púpos is, a közvetítő megjegyzi: „No ná, hát semmi hibája se legyen?“

Az ujságok apróhirdetéseit is foglalkoznak házasságközvetítéssel. Falun a „gyalogsátán“ szokta a fiatalokat elkommendálgatni.

Aki most azt gondolja, hogy tőlem ebben a kis beszélgetésben ilyesmit fog kapni, hogy én valami „sadchen“ vagy „gyalogsátán“ módjára ajánlatokat fogok tenni s megmondom, kit vegyen el, az nagyot csalódik.

„Uram, mutasd meg a párom!“

Akadnak viszont köreinkben olyan vallásos, hívő fiatal emberek is, akik Istent ostromolják meg ezzel a kéréssel: „Uram, mutasd meg nekem, ki legyen a párom.“ Az ilyenek szeretnék, ha kérésükre valahogy a fülükből csengne, hogy „ezt vedd el“, vagy „amazt vedd el“. Hallani is ilyesmit: „úgy éreztem, az Isten azt mondta, hogy ezt a lányt kell elvennem“. Utólag rendesen ki szokott derülni, hogy csak a fülükből csengett s tévesen hitték azt, hogy Isten adta nekik a jótanácsot. Megteszik azt is, hogy a közösség elé viszik nagy kérdésüket s hívő,

imádkozó barátaiktól kérnek tanácsot. A barátok azután nyilatkoznak is hatot vagy vakot s ezt megint Krisztus számlájára írják. Ha sikerül az ilyen házasság, azt mondják, Krisztus akarata volt. Ha nem sikerül, nem volt Krisztus akarata.

Az a baj, hogy olyanformán várják Krisztus tanácsát, mintha Krisztus is valami sadchen vagy gyalogsátán vagy szerkesztői üzenet formájában adna feleletet.

„Nyilatkozott.“

Pedig Krisztus ebben a kérdésben félreérthetetlenül nyilatkozott. Csak nem úgy, mint valami sadchen vagy gyalogsátán vagy szerkesztői üzenet. Egyszer megkérdezték Jézustól: Uram, kell-e a császárnak adót fizetni vagy nem?

Nagyon fogas kérdés volt ez, mert ha azt mondja, nem, akkor ráfognak, hogy lázadást szít a császár ellen s arra buzdítja a népet, hogy ne fizessenek adót.

Ha meg azt mondja, igen, akkor meg azt fogják rá, hogy nem jó hazafi.

Jézus azonban sem egyik, sem másik módon nem adott feleletet, hanem egy harmadik módon. Mert akár az egyiket, akár a másikat mondta volna, beleveszett volna. Elővett egy pénzdarabot s megkérdezte: Kinek a képe van rajta? A császáré, mondották. Hát akkor „adjátok meg a császárnak, ami a császáré, Istennek, ami az Istené“ — felelte. Ezzel a kérdéssel én nem foglalkozom és erre a kérdésre nem felelek.

Ilyesformán felelne Jézus arra a kérdésre is, hogy „kit vegyek el“. Azt mondaná, hagyjatok nekem békét, nem az én dolgom ez, nem azért jöttem közéték erre a földre.

Azoknak szólna Jézusnak ilyen nyilatkozata, akik tőle mint valami jóstól, jövendőmondótól, lőcsei kalendárium-csinálótól kérik a tanácsot arra nézve, hogy mit cselekedjenek.

Ez éppen olyan dolog, mint mikor egy szektának az emberei minden utcasarkon megállnak s megkérdezik Krisztustól: Uram, mondd meg nekem, most jobbra menjek-e vagy balra?

Ha így tesszük fel Krisztusnak a kérdést, hogy kit vegyek el, erre nem ad nekünk választ. Ez ránk magunkra vonatkozik. Emberi ügyünk ez, Ő pedig csak az Istenre vonatkozó kérdésekre válaszol. Ha én keresztyén vagyok, tudnom kell, hogy az én keresztyénségem nem tőlem, hanem Istentől indul ki s nem rám vonatkozik, hanem Istenre.

A kérdést helyesen csak így tehetem fel: „Uram Istenem, én a Te megváltott tulajdonod, gyermeked vagyok. Mondd meg, Uram, megházasodjam-e vagy ne. Ebben a fogas kérdésben aztán már komolyan eligazít.“

Megházasodjam-e?

Azt mondja az Isten: Jó, ha valaki megházasodik, jól cselekszik, de ha nem házasodik meg, még jobban cselekszik.

Máshol azt mondja: Megengedem, hogy a paráznaság miatt megházasodj. Házasodj meg, hogy ne kelljen paráznává lenned, de ne feledd el, hogy aki nem házasodik meg, az teljesen Istennek szolgál. Nem azt jelenti ez, hogy jó tehát, ha agglégény maradsz azért, hogy ne élj másnak, csak magadnak. Önző módon csak magadnak kedveskedj s a nemi kérdés egész életedben elintézetlen ügy maradjon a számodra. Valami egészen mást jelent.

Akinek Isten megengedte, hogy ne házasodjon meg, az teljesen, egész életével Istennek engedelmeskedik és neki szolgál.

Akinek pedig azt mondja Isten: Megengedem, hogy a paráznaság miatt megházasodj, az olyan ember félig Istennek, félig a feleségének fog engedelmeskedni és kedveskedni. De akkor azután az sem lehet, hogy valaki azt úgy gyakorolja, hogy 24 órából 5 percet szentel a feleségének és családjának s a többi Isten szolgálatára adja.

Én megházasodtam, mert különben nem tudtam volna szent életet élni s parázna ember vált volna belőlem.

Mielőtt megházasodtam, igyekeztem én teljes szívvel Istennek szolgálni s aféle két-végén-meggyújtott-gyertya-életet éltem. Megtettem azt, hogy mint tanár délelőtt leadtam az óráimat, azután vonatra ültem, konferencián előadást tartottam, egész éjjel utaztam vissza Pestre s másnap megint leadtam az óráimat. Isten azt mondta erre egy idő múlva: Megengedem neked, hogy megházasodj, hogy ne légy parázna emberré, hogy ne kelljen paráznává lenned.

Nem fehéregér.

Jézus sohasem felel arra, hogyan lesz nekem jobb, hanem mindig csak Isten szempontjából felel, hogyan lesz nagyobb az Isten dicsősége.

Istent nem lehet jövőmondó- vagy fehéregér szerepre felhasználni, mint mikor a vásárban valamilyen kérdésünkre a fehéregér kihúzza a feleletet. Aki így névszerint akar Istentől feleletet kapni, hogy kit vegyen el, az írja fel a lányok neveit cédulákra s húzassa ki valamelyiket egy fehéregérral s vegye ezt el, ha hozzá megy az illető. De ingyen se vélje, hogy ezen módon Isten válaszolt a kérdésére.

Nem istenes ember az, aki azt kérdezi: Istenem, mutasd meg, hogy lenne nekem jobb az életem. Az istenes ember mindig úgy kérdezi minden kérdését: Uram, hogy lenne neked jobb? A te országodat építőbb? A te dicsőségedet mennél nyilvánvalóbbá tévő?

A megváltott életű ember azt mondja: Uram! Életemet megváltottad, megvásároltad. Ez az élet a tied, ezzel Te rendelkezel. Mondd meg, hogy lesz jobban a Te akaratod szerint?

Hogy Krisztus adjon tanácsot a házasságom felől, ahhoz rá kell hogy jöjjenek arra: az én eddigi életem nem ér semmit s legokosabb, ha felakasztom magamat.

Erre azt mondja egy belső hang: Igazad van, meg kell halnod. Még hozzá alaposan. De úgy ám, ahogy se kötél, se golyó, se méreg, se Duna, se ötödik emeletről való leugrás által elveszni nem lehet. És még sem kell meghalnod, mert valaki már meghalt értetted. Miért halnál meg valóságosan, mikor már Krisztus meghalt helyetted. Halj meg öbenne és szüless újjá általa.

A kétségbeesés örvényében.

Én temérdekszer hallgattam prédikációt, lefeleltem vallásból jelesre, megkonfirmáltam s mégis mindez nem ért semmit. Nem azért, mintha mindaz, amit igehirdetésen, vallásórán, ágendákon tanítottak, nem lett volna igaz. Igaz volt, csak számomra nem mondott semmi érdeklegest. De Isten kegyelméből egyszer rájöttem, hogy amit tanítanak, meg prédikálnak, az úgy is van. Abban a pillanatban megéreztem, hogy nekem nem kell meghalnom, mert Krisztus meghalt én értetted is. Attól kezdve kezdtem újra élni.

Ez a változás azonban nem állott be hamarabb, csak mikor már egyszer a vonatból akartam kilépni és öngyilkos akartam lenni. Mert amikor rájön az ember, hogy nincs semmi értelme az életnek és semmi célja, akkor más úgy sincs hátra, mint az öngyilkosság. Kilépni a gyorsvonatból. Ez a biztos módja annak, hogy palacsintává legyen az ember. De ekkor ért utól az, hogy ne lépj ki a vonatból. Nincs erre semmi szükség. A te életed úgyis véget érhet, ha ezt az eddigi életed nem viszed tovább, hanem új életed lesz. S akkor ujrakezdtém az életet. Addig nagyon tudtam, hogy mit kell csinálnom, de attól kezdve jó darabig úgy éreztem magamat, mint a kisgyermek, aki most kezd járni tanulni. Irigyeltem is nagyon azokat, akik továbbra is úgy élték világukat, mintha mindent nagyon biztosan tudnának.

Isten felel, hogy megházasodjam-e?

Mikor ennyire vagyok, akkor már érdemes megkérdezni, hogy Isten engem egészen óhajt-e vagy megengedi nekem a parázsnaság miatt, hogy megházasodjam. Ha ekkor teszem fel a kérdést, Jézus felel. Nagyon egyszerűen. Például. Egyik ifjú embertársam el akart menni misszionáriusnak. Én azt mondot-

tam neki, ülj le, fiam s légy békében, belőled sohasem lesz misszionárius, mert más gondod is van, téged más is érdekel. Nem is lett belőle misszionárius. Ismertem egy másik fiatalembert, akitől Isten elvette azt az érzést, amit más érez, amikor egy csinos valakivel, vagy egy suhogó szoknyával találkozik. De a mellett normális ember, nem beteg. Nála már nem kalandvágy, hogy misszióba akar menni, hanem Isten rendelkezésének világos felismerése és engedelmesség.

Megmondja Isten a vérmérsékletemmel, ideáljaimmal, gondolkozásommal, testi indulataimmal, hogy megházasodjam-e vagy nem?

Van, akinek Isten azt mondja, légy egészen az enyém. Azért teremtettelek, hogy nékem szolgálj. Neked csak egy kéreőd lehet, az, hogy elfogadjam a szolgálatodat s egy kérdésed: hogyan, mikor, hova állítsalak.

Kit vegyek el?

Hogy kit vegyek el, arra is megfelel Isten: az oldalbordámat vegyem el. Nem véletlen dolog az, hogy Isten az asszonyt a férfi oldalbordájából teremtette. Teremthette volna pünkösdi rózsából, vagy gilisztából, vagy semmiből is. Megtehetette volna Isten ezt is, azt is. Annak okának kellett lenni, hogy miért teremtette az asszonyt a férfi oldalbordájából.

Ez a világ Isten világa. Nem a Sátán világa. Amint a János evangéliuma első részének eleje mondja: „Kezdetben vala az Ige . . . nála nélkül semmi sem lett, ami lett.“ Mindezek általa teremtettek. Az ige által. A Krisztus által.

A Bibliának egyik leghumorosabb jelenete, amikor a Sátán azt mondja a megkísértésnél Jézusnak: „Amit itt látsz, azt mind neked adom“, Jézus jóízűt nevetetett volna a Sátán szemé közé: Igazán? Amit én teremtettem, te azt akarod nekem adni?

Vannak emberek, akik a házasságról úgy gondolkoznak, hogy az valami csúnya dolog, a Sátántól jött. Pedig nincs igazuk, mert a házasság Isten akarata, Krisztustól jött.

Mit akart Isten azzal, hogy a férfi oldalbordájából teremtette a nőt? Kettőt akart. Először azt, hogy a férfi ne érezze magát egésznek nő nélkül. Másodszor, hogy a nő gyöngének érezze magát egyedül. Arra a kérdésre, hogy kit vegyek el, más szóval azt is felelhetjük: azt kell elvennünk, aki hiányzik belőlünk. Azt, *aki* belőlünk személy szerint hiányzik s nem, *ami* az emberekből általában hiányzik. Pistának azt kell elvennie, aki Pistából hiányzik s nem azt, aki Gáborból hiányzik. S addig, amíg meg nem találja, nem érzi magát egésznek sem Pista, sem Gábor. Ha nem jól választott, úgy jár, mint aki sötétben húzta fel a cipőjét s a fekete cipő mellé a másik lábára sárga cipőt

húzott. Külön-külön mind a kettő szép és megfelelő, de nem „párja“ egyik a másiknak.

Milyen jó lenne ugy-e, ha ezt úgy lehetne elintézni, a szólás-mondás értelmében: suba subához, guba gubához. A lány, költői hajlamú ifjú vegyen el egy kardos menyecskét és vizsont. Igaz, hogy a kardos leányt talán meg se merné kérni az ilyen, hanem az kérné meg őt.

Hátha Istennek az az akarata, hogy a házasság által hajtsa meg az én akaratom? Ne mechanikusan gondoljuk el ezt az összepárosítást. Nem lehet 32 pontban összefoglalható házassági tanácsadót, törvényt adni. Aki így gondolkozik, az a törvény alatt van. Mi pedig Krisztusban felszabadultunk a törvény nyüge alól s házasságunk kérdésében is szabadok vagyunk.

A törvény erejénél fogva rám van ugyan kényszerítve, hogy meg kell keresnem az oldalbordámat és feleségül kell vennem, de oda jutok, hogy sem megkeresni, sem elvenni nem tudom.

A tízparancsolat azért van, hogy rájöjjenek: meg kellene tartanom, de nem tudom. A törvény Krisztusra vezérlő mester.

A törvény érvényénél fogva kell megtudnom, hogy Krisztus nélkül nem bírom elintézni a házasságom sem. Pl. Egyik KIE-tag úgy gondolta, hogy ő majd kinézi, melyik leány a legvallásosabb, legbuzgóbb a leányegyesületben, melyik tud legszebben imádkozni s azt vette el. Pokol lett vele az élete. Nem intézhetem tehát el a kérdést azzal a válasszal, hogy „keresztyén ifjú vegyen el keresztyén leányt“.

Itt is tudomásul kell vennem teljes tehetetlenségemet. Nem tudom, hogy kit vegyek el. Nekem szükségem van Isten kegyelmére. Lépten-nyomon szükségem van rá, újra meg újra, minduntalan, naponként, ötpercenként. Amikor az életem minden vonatkozásában szükségem van Rá, hogyne lenne szükségem ebben a vonatkozásban. Itt is érvényes, hogy „keressétek először Istennek országát és annak igazságát s azután mindeknek megadatnak tinéktek“.

Ha Krisztus minden vétkeimtől megmentett, ebből a nagy bajomból is ki tud menteni, hogy kit vegyek el. Megment attól is, hogy csak a testem, húsom és vérem mondja meg, hogy kit vegyek el. Mert az emberek elvesznek egy csinos bokát, egy jól álló blúzt, egy szilfid-termetet és ezzel együtt az élet boldogtalanságát. Ismerek valakit, aki elvett egy szilfid-termetet s pár év múlva 130 kilós két lábon járó banyakemence lett a jaj de karcsú teremtésből. Esetleg elvesz valaki egy költői lelkű, ájtatos leányt s nem ér vele semmit, mert a választásnál csak a teste szavazott és az adta a jótanácsot. De ilyen esetekben is azt kaptam, amit kerestem: a magas műveltséget, a szép bokát.

A szív megdobbán.

Azért íratta velem ezt a néhány sort Isten, hogy azt a kis biztosságot is elvegyem, amivel olvasóim eddig rendelkeztek ebben a kérdésben. Kézzelfogható tanácsot csak a házassági tanácsadó tud adni. Szeretném, ha mindnyájan alábbadnók egy kicsit s azt mondanók: most még kevésbé tudom, hogy kit vegyek el.

Mert csak ha idáig elérkeztem, kezdem sejteni, hogy kit vegyek el.

Ha egészen Istené vagyok, azt mondom: Uram, megengedted nekem paráznaság miatt, hogy megházasodjam, hogy ne legyek parázna. Uram, én rád bízom a dolgot. Én tudom, Te szeretsz engem s egyszer megdobbán majd a szívem valaki látára s akkor fogom tudni, hogy most nem a vérem nyargalászik, hanem *ezt Te küldted*. Hallani fogom akkor a Te nekem szóló üzenetedet: Én, fiam, nem mondom, hogy ezzel „boldog” leszel, hogy ezzel úgy fogsz élni, mint egy turbékoló galambpár, de ezt vedd el!

Azt mondod: Uram, a multkor olyan mélyen és olyan nagyot dobbant a szívem. Mit tegyek?

És Isten azt feleli: Ne nézd, hogy szegény, hogy nem nagyon szép, vedd el. Csak azt nézd, hogy ez a te oldalbordád. Mert mikor a házasságban egymás mellé kerül két ember, kezdetben fészkelődik mindkettő, mint este az ágyban mocorogni szoktunk, míg el nem helyezkedünk. Össze-összezördülnek, lesznek surlódásaik, míg összeszoknak, de mindig kevesebb. Aztán rájönnek, hogy igen, mi ketten teszünk egyet. Rájön a férfiú: az nekem csakugyan a *feleségem*. Rádöbben a nő: valóban ez az én *uram*.

Krisztusban, Istenért, Lélek által: *a feleségedet vedd el*. Akivel ketten tesztek egyet.

Kereső érzékeink.

Amikor valaki nősülni akar, amikor ilyen nagy „vadászatra” indul, jó, ha az érzékszervei nem tompák. Sok fiatal ember azonban addigra már elkábítja párkereső érzékeit. Olyan, mint a parfümös zsebkendőt szagolt vadászkutya. Mit lehet az ilyen kutyával kezdeni, amikor nem józan a kereső érzéke, a máskor olyan finom érzékeny szaglása?

Nagyon sok fiatalembernek a nemi ösztöne egészen el van tompulva, mire megházasodhatnék. Ezek azok, akik elgázkodták érzékeiket, amikkel párt lehet keresni. Hogy is tudnál párodra találni, mikor már végigudvaroltál nagy csapat fehérceledet. Ha a kutya megszagol valamit, amit sokan fogtak meg, nem kap szimatot, nem vezet nyomra.

Mit csináljon az ilyen ember? Bójtöljön először. Ha megundorodott az ilyen élettől, Krisztus azt mondja neki: ne csinálj egyelőre semmit. Az Énekek Éneke azt mondja, hogy a mandragórák illatoznak s ó és új gyümölcsök vannak rajtuk, amelyeket ó, én szerelmesem, néked megtartottam. De a te mandragórafádon nincs semmi, nem tudnál jegyajándékot adni. Amikor majd újra birtokában vagy Isten kegyelméből férfi méltóságodnak, akkor elindulhatsz párkeresésre. Addig pihenj, lábbadozz, épülj meg, ocsúdj!

Én soha meg nem mondom s nincs is, aki meg tudná mondani, hogy kit végy el, mert Isten ezt a titkot magának tartotta fenn.

Kit vegyek el? Az oldalbordámat. Akit Isten rendelt. A feleségemet.

Kérdezzem meg Istent s használjam fel Isten adta életemnek minden értékét.

Boldog az a fiatalember, aki úgy tud leánynézőbe menni, mint a bibliai Salamon, 60 erős férfiú, igaz jó barátai kíséretében.

Csoportokba verődött, egymás társasága által minduntalan megerősödő keresztyén fiatalemberek Krisztusban való barátságok által megszerezhetik ezt az előjogot, hogy Isten kedve szerinti vőlegények lehetnek. Kit vegyen el Salamon? Szulamitot.

Csipkerózsika és a királyfi.

A csipkerózsa meséje arról szól, hogy Csipkerózsika ujját megsúrja egy tövis s ettől százéves álomba merül. Sokan próbálnak hozzájutni a Krisztustövis-eleven-sövényen keresztül, mely körülveszi, de nem juthat át rajta senki, csak a királyfi. A királyfi besétál a tövisen keresztül, életre csókolja a királykisasszonyt s egymáséi lesznek.

Kit vegyek el?

Akit ilyen Krisztustövis-eleven-sövény vesz körül.

De én se úr, úrfi, vagy válogatott cigánylegény legyek ám, aki Csipkerózsikáért jelentkezem, hanem Királyfi. Különben fennakadok a tüskén, nem nyílik kétfelé előttem a sövény.

Hogy lehetek királyfi? Úgy, ha a Krisztusban pappá, prófétává és királlyá tudok lenni. Legyek először a Krisztusé, váltson meg Krisztus, s akkor Isten megmondja, kit vegyek el.

Ezután megkérdezheted: meg kell-e házasodnom, Uram? Ezt vegyem-e el?

S ha Isten megmondja, hogy kit, akkor ne félj senkitől és semmitől, hanem mondd neki, a párodnak, hogy ásó, kapa, nagyharang se választ el egymástól ezután kettőnket.

Nem is volna jó és szép, ha könnyebb volna a felelet erre a kérdésre, hogy: Kit vegyek el?

Köszönjük meg Istennek, hogy ebben a nehéz kérdésben is ígéri nekünk a feleletet.

S még valamit. Azért is meg kell keresnünk az oldalbordánkat, mert a nők magukban nem tudnak megállani. Mit tudjanak szegények csinálni magukban.

Krisztus nélkül sem testünk, sem lelkünk nem ép, mert nem egész. Benne megépülhetünk és ki is egészülhetünk, mihelyt az ő akaratából kerül vissza hiányzó oldalbordánk a maga helyére.

Felvethető és előremegválaszolt kérdések.

a) Mind a ketten szegények vagyunk.

Anyagi kérdésre nem felelek. Nem mondhatom azt, hogy Isten ugyan azt mondja, hogy vedd el ezt a szegény leányt, de előbb várd meg, míg eléred a VIII-ik fizetési osztályt. Az anyagi gondokat Isten ettől a problémától függetlenül oszlathatja el.

b) Másvallású valakit szeretek.

Ha komolyan veszem a vallás ügyét, kevesebb a kísértés. Lehet, hogy Isten parancsa így szól: Te református férfiú, vedd el ezt a katolikus nőt s akkor nehéz esetnek nézünk elébe, mert Isten esetleg azt bízta reánk, hogy misszionáriusok legyünk. Ha Isten mondja, akkor misszionálnunk kell a feleségünket.

Sok házasságban Isten vallásháborút akar, szent vallásháborút, ahol az egyik félnek győzni kell. A kispolgári életben szokásos kompromisszum nem Istentől való.

c) Zsidó a jövődöbelim.

Van a reformátusoknak egy zsidómissziója. Ezzel arról teszünk bizonyosságot, hogy hiszünk abban, hogy a zsidók misszionálhatók. Ekkor tehát misszionálhatok a házasságon belül is. Ha Isten mondja, hogy vegyem el azt a zsidó nőt, de nem a „szekszepil“ mondja ezt, akkor vegyem el. De ha én hívő keresztyén vagyok, akkor a párom nem sokáig marad zsidó. Ne feledjük el, hogy minden zsidó addig marad átok alatt, míg szívből-lélekből el nem fogadja Krisztust. Nem „kikeresztelkedik“, hanem Krisztusé lesz.

A magukat keresztyéneknek mondó pogányok éppen úgy fogják a zsidóból lett keresztyéneket üldözni és ölni, mint a másfajta keresztyént. Isten megengedi, hogy a pogányok különlegesen is gyötörjék a zsidókat, de csak addig, amíg meg nem ismerik Krisztust.

Egy bizonyos. Azt, hogy az örök Szeretet megérkezett, nem hiszi el senki, ha nyakonverem ennek az örök Szeretetnek a nevében.

Nem lehet megtiltani, hogy valaki a legbüdösebb ausztrá-liakat misszionálja. Mert büdösek nagyon szegények. De éppen úgy nem lehet azt sem megtiltani, hogy a zsidót is misszionál-juk. Csak nem szabad ezt a kérdést másik irányban sem „el-kenni“. Nem „mindegy“, ki az életem párja.

Kétféle vegyesházasság van. Vagy rosszul sikerült, vagy misszionáló vegyesházasság. Ha misszionáló, akkor is misszió-nál, ha zsidó az egyik fél.

d) Meghalt az életem párja. Akadhat-e helyette másik — Isten szerint is?

Jézusnak a farizeusok ezt a kérdést még nehezebben tet-ték fel. Mi lesz azzal, akinek hét felesége volt? Mi lesz azzal az örökkévalóságban? Jézus megmondotta, hogy a feltámadáskor nem lesz nő és férfi. Azt is mondotta, hogy a halottak temessék el az ő halottaikat. Ne üzzön tehát halottkultuszt. Ha Isten másodízben is azt parancsolja nekünk, házasodjunk meg a pa-ráznság miatt, hajtsunk a szavára ép olyan engedelmesen, akárcsak első alkalommal.

B) A TÁRSADALOM PROBLÉMÁI.

Eredményesebb szolgálat.

Többféleképpen is időszerű most ez a téma. Október 31-én, a protestánsok vigadói nagygyűlésén, több szónok is felaján-lotta az országnak a protestáns tömegek szolgálatát. Közelebb-ről azért érdekel bennünket a szolgálat kérdése, mert a világ-történelem folyamán soha még annyi vezető nem ajánlotta fel szolgálatait az ifjúságnak, mint manapság. Maga az ifjúság is szolgálni akar magamagának, ennek jele az is, hogy jelenleg több ifjúsági egyesület épít székházat, üdülőt, miegymást, te-hát szemellátható bizonyítékai vannak szolgálóakarásának. De időszerű ez a téma KIE-körökben mindig, különösen így az idő télbefordulása előtt, hiszen ilyenkor kezdődik az igazi KIE-élet s a KIE négyes munkaprogramjának egyik pontja éppen az eredményesebb szolgálat.

Sokféleképpen szoktuk félreérteni a szolgálat fogalmát. Néha a szolgálattal, máskor a fölényes adakozással tévesztjük össze. Azt is hisszük róla, hogy eltanulható és gyakorolható s belőlünk kell kiindulnia, máskor meg azt hisszük, hogy a másik emberben támad az igény s mi akkor szolgálunk igazán, ha fenntartás nélkül rendelkezésére bocsátjuk magunkat felebará-

tunknak. Még ilyet is gondolunk néha, hogy a szolgálatot fel lehet ajánlani s lehet elfogadni vagy visszautasítani. Vannak, akik csak akkor érzik szolgálatnak a cselekedeteiket, ha felmagasztosult érzések járnak kíséretükben, intézmények és anyagiasabb természetűek pedig valóságosan is igényt tartanak szolgálatuk rezsiköltségeinek a megtérítésére. E felfogás fonákja az, amely szerint az észrevétlenség s önfelelt odaadás a szolgálat igazi ismertetőjegye. Talán a legmulatságosabb az olyan magunkfajta ember, aki követeli a szolgálatot, pedig tudja, hogy az ajándék s olyanoktól várja, akik a dolog természete szerint egyáltalában nem adhatnak, mert még elfogadásra vannak beállítva, mint pl. a gyerekek, vagy akármilyen szempontból nincstelen felnőttek.

Még lehetne folytatni a félreértések felsorolását, de ennyi is elegendő belőle annak megmutatására, hogy valamenynyien benne leledzünk valamelyikben. Nem is akarunk ezekre sem egyenként felelni, de egyben a fel nem soroltakról is szeretnénk kimutatni tévedés voltukat. Ezért egyetlen valóban megtörtént esetet idézünk föl, azt, amelyiket hiteles helyen is szolgálatnak minősítenek; hadd magyarázza meg a szolgálat magamagát.

Jézus Krisztust szolgálták az angyalok. Mindjárt látszik, hogy szolgálni csak az tud, aki szabad. Az angyal Isten teremtménye, néki van alárendelve, de minden más hatalomtól, a bűntől is szabad. A szolga nem tud szolgálni, a zsidóknak is azért kellett kijönni Egyiptomból, a szolgaság házából, hogy szolgálhassanak ezentúl Istennek. Szabadok az angyalok, de nem fölényes adakozók. De furcsa is lenne, ha az angyal fölöslegéből juttatna egy kicsit az Úrnak. Azt sem lehet megkülönböztetni, hogy Jézus kívánta-e az angyalok segítségét, vagy az angyalokat fogta-e el valami nagy szolgálni akarás. Egyik sem történt, hanem Jézust szolgálták az angyalok az Úr Isten örök tervei szerint s mindig ez történik, mikor valaki enni-inni ad az éhezőknek és szomjazóknak, vagy beteget és foglyot látogat meg. Azt sem lehet elképzelni, hogy az angyalok rosszkor jöttek volna, úgyannyira, hogy Jézusnak vissza kellett volna őket utasítani s még kevésbé valószínű, hogy nem jöttek volna, ha az Ember Fiának szüksége lett volna rájuk. Arról pedig igazán szó sem lehetett, hogy dézsmát fogjanak ki abból, ami az Úré. Napidíjat, utazási költséget sem kértek, új szárnyakra, vendégszobára sem volt gondjuk.

De nemcsak az angyalok, hanem az apostolok is ilyenformán szolgálták az Úrnak. A dolog rendje szerint. A mi szolgálatunkban még én és te vagyunk előtérben, külön helye és ideje van a szolgálatunknak s az a legnagyobb baj, hogy ezen a helyen és ebben az időben rendszeren nem találkozunk.

Kétféle sor, kétféle sors.

Nehéz elhelyezkedni, a KIE-t is szokták protekcióért kérni fiatal emberek. Egy ilyen állástkereső jelent meg a napokban egyik nemzeti bizottsági tagunknál, aki bankszakember. Pergőtűzszerűen pattogtak a kérdések és feleletek a párnázott ajtó biztos fedezéke mögött.

- Mióta diplomás?
- Négy év óta.
- Mióta nincs állása?
- Ugyancsak négy év óta.
- Tud-e angolul?
- Nem tudok.
- Hát oroszul?
- Úgy sem.
- Gépírni?
- Sajnos, legfeljebb két ujjal.
- Gyorsírást?
- Csak amit az iskolában tanultunk.
- Tehát nem.
- Őszintén megvallva: nem.
- Miből élt négy év óta?
- Otthon lakom, szüleim tartanak el.
- Nagyon leköti a szülői ház, sok a dolga?
- Áá, egészen rám van bízva, mit esinálok.
- Mivel töltötte az időt, mióta abbahagyta tanulmányait?
- (Bizonytalan gesztus, mély hallgatás.)

*

Egy másik tagunk hatalmas gyárban inaskodott, szabadult fel s jutott rögtön kenyérhez is. Egy kisebb üzem jobb anyagi feltételekkel magához édesgette, aztán hirtelen — leépítette — s átmenetileg keserves napokat láttatott vele. Ég és föld között lebegett, életunalma napról-napra nőtt. Itt következett sorsának egy nagy fordulata, maga sem emlékszik már rá világosan, hogyan és miképpen. Megesömörlött a semmittevéstől. Elvégzett valami nyersolaj-motorkezelői tanfolyamot, majd annak befejeztével letette a gépkocsivezetői vizsgát is. Nemsokára nyersolajmotorkezelőt keresett egy vidéki nyomda, őt választották a jelentkezők közül. Rövid idő múlva Pestre költözött az üzem, eladta nyersolajmotorját, de barátunkat mégis magával vitte, ezúttal sofförként. A költözködés kalandjai között bizalmi szerephez jutott az ide-oda „pendlizo“ sofför. Ma a nyomda vezérigazgatója mosolyogna legédesebbet, ha valaki ezen a néven emlegetné az üzem kitűnő fiatal erősségét. Pedig barátunk bejelentőlapja szerint talán ma is még „csak“ sofför, hiszen magasabb iskolai végzettséget tanúsító végbizonyítványa, vagy oklevele nincsen. Meg kellett már egyszer mutatni az éremnek ezt az oldalát is.

Mester és kontár mai modern világunkban.

A régi világban meglehetősen nehezen lehetett mesterré az iparosgyerek. Inaskodnia kellett sokáig, legénysorba jutva, vándorútra kelnie tapasztalatszerzés okából, remekelnie a céhbellek előtt s csak, ha a mesterek úgy találták, nem hoz szégyent a céh becsületére, érti a mesterségét s amúgy is tisztességesen forgolódik az életben, vették maguk közé s jogosították mesterségének önálló gyakorlására. Akinek az nem sikerült, kontár maradt.

Ez volt a céhrendszer. Ahogy az idők multak, megszűnt lassan ez a társadalmi berendezkedés is. Az egyéni szabadság egyre növekvő vágya szorította ki. A szabad verseny gondolatának mondott ellent s ezért kellett átadnia a helyét modernbb formának.

A fejlettebb társasérzés úgy találta jónak, hogy ne egy kis érdekesoport döntsön abban a kérdésben, érti-e valaki a mesterségét, vagy sem, hanem az élet maga döntse el ezt a kérdést, azoknak a szavazata útján, akiknek az illetőre és tudományára szükségük van. Nyilvánvaló, hogy a vásárló közönség annak a mesternek az áruházába megy majd, aki olcsóbban és jobban szolgálja ki. A kontárok bizonyosabban lemaradnak így, mintha a céhbellek esetleges kontársága dönt arravalósága fölöött. Vagy a sógorság-komaság. Vagy a kenyéririgység. Vagy az öreg mesterek konzervatív felfogása, amely minden haladást, minden újítást hajlandó hibának nyilvánítani. Vagy a hanyatló művész féltékenysége a fiatalabb vetélytárssal szemben. Tagadhatatlan, hogy a céhbeli mesterek döntésének a mélyén sok mellékes szempont érvényesülhetett, azért is ment ki lassankint a divatból.

Ez, amit idáig elmeséltem, köztudomású dolog, nem is az a célom, hogy ezt elmondjam. Van azonban az ügynek hátulütője is, arról aztán annál szükségesebb méltóképpen megemlékeznünk. Felületes szemlélő szemében, úgy látszik ugyanis, mintha ma könnyebb volna az iparosifjak dolga, mint hajdanában. Nem kötelező a vándorlás, senki sem követeli a remeket, egy-kettőre mester lehet az ember. Hogy az lesz-e belőle, vagy sem, nem a hozzáértésen múlik, hanem a vagyonán és összeköttetésein. Nem utolsó sorban merészségén, élelmességén, nem egyszer bizony azon is, tud-e és mekkora mértékben könnyíteni a lelkiismeretén.

Nagyon öreg német „schild“-ekre gondolok, üzletekre, ahol már az öregapa is örökölte a mesterséget s lehet, az öregapjától. Ezek az emlékek mondatják vélem a következőket:

A tapasztalat sokszor keserű ezen a téren. De azért mégis az az igazság, hogy az imént vázolt módon nem lehet ám száz

meg kétszáz esztendőre berendezkedni mégse. Tehát mégis valami más kell, hogy legyen az igazi üzleti elv.

Bizony más. Angol, német, általában nyugateurópai nemzetek, tehát az olyan világ, ahol a mesterség, az ipar jóval idősebb, mint nálunk és így megbízhatóbbak a tapasztalatai is, azt hirdetik a példájukkal, hogy a régi céhrendszer berendezkedése nem meglazult, hanem szigorúbban érvényes, mint valaha.

A vándorbot ma is kötelező bútordarab a kezdő iparosok számára, mert ma is ajánlatos kinek-kinek a szakmabeli mesterfogások és újítások ismerete. Csak nehezebb, mert drága a vasút, körülményes az elhelyezkedési lehetőség és nem várják a tudnivágyót a hajdani szállások, ahol egy-két napot szegődés nélkül magaszőrűek között eltölthetne. Kötelező a remek is, de ma a nagyközönség a bírálóbizottság, s sokszor évekig is remekelhet szegény kezdő, míg a figyelmet a reklámok vásári zajában magára vonhatja. Bizony, a céhrendszer maga is megvan s még kisebb baj és nem a legnagyobb gond, ha a helybeli Ipartestület képviseli, nem valamelyik tröszt, vagy esetleg láthatatlan kezekkel teremtő-rontó bankpolitika.

Egy azonban bizonyos. Ifjúkorban fölösen gyűjtött tapasztalat, alapos szakértelem és állandóan ítéletre, nyitvamaradásra szoktatott ész és szem még a mai nehéz időkben is hatalmas fegyverek a kontárság, reklámhajhászás és protekció világában. Mi tehát, hogy gyakorlati tanácsal is szolgáljunk, nagyon melegen ajánljuk iparos olvasóinknak, hogy

a) legalább egyszer életükben szegődjenek el minél meszebbre otthonuktól (lehetőleg külföldre),

b) általánosan műveljék magukat a szakmájukban, úgy dolgozzanak, mintha minden kezük alól kikerülő darab egy-egy remek lenne,

c) keressék a hasonló emelkedettebb gondolkozású ifjak barátságát. Az az igazi céh, amelyben Jézus Krisztus az atyamester.

Az elvtársak és Öméltóságáék.

Nagyon helyesen tették a KIE tagjai, hogy a tüntetés és rombolás napján nem mentek ki az utcára testületileg. Jézus Krisztus, a mi egyetlen vezérünk, nem pártember. Épít és nem rombol. Ő, aki keresztfára ment a mi bűneinkért, aki a másik arcát nyújtotta az őt egyik felől bántalmazóknak, aki visszadugatta Péterrel a kardot hüvelyébe, még az éhes embernek sem ad engedelmet erőszakoskodásra. Ez igaz.

De mégsem örülök a keresztyén fiatalemberek emberséges, józan, hűvös, objektív, tartózkodó magatartásának zavar-talan örömmel. Az az érzésem, hogy nem igazságosak az éhez

tömegekkel szemben. Nem egyforma mértékkel mérnek lefelé is, felfelé is. Éppen ezért gyanús nekem a mértékük, nem hamisíthatlan krisztusi mérték. Mondják meg nekem, ha ez a viselkedésük keresztyéni viselkedés, hogy viselkednének, ha nem keresztyén ifjak volnának, hanem — történetesen — gerinctelen, megfélemlített, elv nélkül hányódó, opportunus, szolgalelkű társaság?

Nekem lebírhatatlan kellemetlen érzésem, hogy a mi bibliás ifjúságunk még imaközösségében, eszmecseréi alkalmából is nagyobb gyarlóságnak tekinti embertársai részéről, ha „elvtársak“, mintha „méltóságos“ ikszek vagy ipszilonok. Hát ez igazságtalanság, mert mind a két állapot egyforma társadalmi képlet. Ha keresztyén álláspontot akarunk elfoglalni a társadalom jelenségeivel szemben, vigyáznunk kell, hogy az lefelé is, felfelé is következetes és evangéliumi elvek alapján álló legyen.

Lefelé nagyon helyes mindaz, amit hangoztatni szokás s amit az imént rendre elismételtünk beszélgetésünk legelején. Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, egyébként is türelem és kitartás, emberek.

Felfelé azonban nem szokásunk éppen ilyen keményen és határozottan képviselni Jézus Krisztus szociális igazát. Pedig az érem másik oldala lehetetlen emez oldal nélkül. Ha türelemre intem az éhes embert, míg a falat kenyér szájához érhet, viszont nógatnom kell a sietésre minden tényezőt, amelynek ezt a falat kenyeret a tátott szájához eljuttatni tartozó kötelessége. Mert ezeknek aztán a lélekszakadva igyekvés szakasztott olyan keresztyéni kötelességük, mint amazoknak a kényeszerű, sokszor időtlen ideig tartó várakozás.

Volt nekem egyszer egy nehéz időszakomban két doboz konzerva vitathatatlan „magántulajdonom“. Volt azonkívül a kezemre adva hatvannégy ember, semmi betévő falatja széles e világon három nap és három éjjel óta már. Még azt is hozzátehetem, hogy két doboz konzerva eperszem annyi sok embernek. És mégis azt kérdezem felfelé, — hangsúlyozom, hogy csak befelé a mi kis imaközösségünk felé, mert ezenkívül ezek az igazságok alulra is, fölültre is érvénytelenek —: lehet-e hatvannégy éhkoppot nyelő ember társaságában csámcsogva megenni két doboz konzervát? (És ha mégis lehet, — borzasztó lehet, — lehet-e méltósággal?)

Felfelé is, lefelé is hirdeti Jézus Krisztus evangéliuma: amíg a közvagyon és magántulajdon határpöre dül, ott settenkedik nyomában az éhség és diktatúra, az anarchia és a bizonytalanság. A szociális kérdés evangéliumi megoldása: a sáfárság elve és a szolgálaté. Ez alulról felfelé megszünteti az osztályharcot és nincs többé „elvtárs“. Felülről lefelé pedig megszünteti a vagyon, hatalom, születés és protekció kiváltságait és

nincs többé „méltóságos úr“, mert nincs többé méltóság a kereszt méltóságán kívül és dicsőség sincsen többé, csak az, ami egyedül Istennek légyen mindörökké.

Úri foglalkozás.

A katonai szolgálati szabályzat szerint a tartalékos tisztek csak a tiszti ranghoz illő polgári foglalkozást űzhetnek. Az azonban baj, hogy mi is, pedig békés polgárok vagyunk, így bíráljuk el a mesterségeket: úri foglalkozás és nem úri foglalkozás. És az is a baj, hogy azután sehogy sem ismerjük ki magunkat.

Vasútnál, postánál tisztnek lenni úri foglalkozás, altisztnek, segéd tisztnek lenni már nem az. Ez még elfogadhatónak látszik, de az már annál furcsább, hogy az íróasztal mellett OTI bejelentéseket készíteni és bérlistát összeállítani havonta 70 pengőért úri dolog, ennek a háromszorosát megkeresni a gyalúpad, vagy a szabásdeszka mellett már nem az. Kifutónak, soffórnek lenni nem úri dolog, fuvarozási, vagy szállítási vállalkozónak lenni viszont már az. Küldönc, szolgál, kifutó nem úr, a magántitkár és a személyi titkár viszont urak.

És még sok példát lehetne felhozni, de mind arra megy ki, hogy megmérgezi az életünket az úri foglalkozásra való törekvés, mikor pedig Isten a dolgozó embernek megparancsolta, hogy arcod verejtékével egyed kenyeredet, azaz az Isten parancsa szerint végzett munka bajjal járó, szégyenteljes, megerőltető, izzadtságzagú. Veszélye van és egyáltalán nem nyugodt, kimért, nyugdíjas, előre kiszámítható.

Mondom, azért hoztam elő ezt a problémát, mert magam sem ismerem ki magamat már benne. Hát nem egyesegyedül a „szabad“ ember az igazi „úr“?

Ürgyűlölet.

Hatodik osztályos korában végre-valahára elsősékké első lehetett Balog Sándor. Akkor ősszel én már nem mentem vissza a földesi iskolába, sőt még a nagy vakációkban egzáment után a számrakás gyönyörűségeit is átengedem néki. Debreceni deják lett belőlem.

Büszke voltam-e erre a nagy méltóságra, vagy sem, már nem igen jut eszembe. Bajosan lehettem tőle elragadtatva túlságosan, hiszen ott kellett miatta hagynom apámat, anyámat, testvéreimet, a tanyát meg mindent, ami eddig jóismerősöm, védelmezőm és gyámolító volt és idegen, közömbös, ismeret-

len, veszedelmes új világba költözöm egyszersmindenkorra, hogy soha többé igazán haza se találhassak belőle.

Nem emlékszem rá, mondom, milyen szívvel mentem. De arra halálom napjáig emlékezni fogok, milyen szívvel engedett el a szülőfalum.

Egyszeriben ellenségemmé változott mindenki. A fattyúk, akikkel tegnap még teljes békeességben eregettük a sárkányt, meg városbikáztunk a játszón, háttal fordultak felém, meghajoltak visszafelé nagy nyelvöltögetve és ezt kiabálták utánam utcahosszat, mihelyt megpillantottak:

*A hátuljam gyöngyvirág,
Szagolja meg a diák.*

Lidi néni, Mariska húgom dajkája elibém állt és felvilágosított megteendő lépésem hiábavaló volta felől a következőképpen:

— Hát pedig hasztalan megy a kollégiumba, lelkemszotty. Mer még ha maga püspök lesz is, én megintelen csak egyszerű parasztasszony maradok is, mégis maga hajlik meg mindétig én előttem.

Itt a köldökömhöz kapott Lidi néni, és csakugyan — halljatok csudát — akarva nem akarva meg kellett, hogy hajoljak előtte.

Jenei Mihály bácsi viszont a tudományomat vonta kétségbe, még ha a méltóságomon nem is esnék csorba.

— Azér ha kanállal eszi is a tudományt, mégis diktálok én magának olyat, amit nem tud leírni, — mondta nem kevés megvetéssel az iskolai esméretek erányában.

És mert nagyon elkapott a világi hiúság, hát azonmód fel is diktálta. Szégyen, nem szégyen, még ma sem tudom leírni e diktátum végét, ott, ahol Mihály bácsi azt akarta, hogy ne tudjam:

— A jó lúnak nem kell ostor, csak . . .

A végén úgy csettentett Mihály bácsi kétszer a nyelvvel, ahogy a lónak szoktak tenni indításkor. Már csak a jó lónak persze. Mert a rossznak azt mondják, hogy gyű te! Hát persze, hogy ezt nem tudtam leírni, még az egyetemi tudós tanárok sem tudnák. Csúfolódott is érte velem Mihály bácsi eleget ezután is.

Én meg bebujtam az asztag alá, mintha egeret keresnék és késő estig itattam a képzeletbeli egereket keserű könnyeimmel, amiért kivetett magából a földesi tisztességes társadalom és most mehetek, mint valami kapcabetyár, dejáknak latin szóra, Debrecenbe.

Már majdnem ujjammal értem a legutolsó egzámertet, mikor ez a történet sokkal szomorúbb körülmények között, mint először, mégegyszer megismétlődött az életemben. Nemrégem temették el édesapámat, Kádár József tanyai cselédnek tábori lapot hozott a posta. A front hangulata érdekelt akkoriban, elolvastam a Kádár Jóska rózsaszínű izenetét. Sorok között volt benne fronthangulat is jóeskán, de legjobban ez a mondata ütött szíven:

— Irják, hogy a tekintetes úr meghalt, jóember vót de ugyan mit sajnálják egy büdös ural megin keveseb.

Csakugyan nagyon jó ember volt az édesapám; nem is rá haragudott Kádár Jóska személy szerint, hanem az urakra. Engem is azzal torkolt le nemrégiben egyik egyébként jó emberem:

— Hászen jól beszél a tanár úr, őt megintelen igazsága is van. De azir tanár úr is csak úr, mint a többi urak.

*

Még egy harmadik eset is motoszkál az emlékeim között. Kassai történet, a cseh megszállás első esztendejéből való.

Volt a társaim közt egy metzenéfi mánta is (Az abaúji németeket hívják így). Ez a mánta úriember azokban a nehéz időkben minduntalan el-eltűnt egy-egy délutánra. Aztán mikor visszajött, hol egy tót nyelvtan volt a kezében, hol sofförnek képeztette ki magát, hol azon töprengett, letegye-e a hűségesküt. vagy se. Az a hír verte róla, hogy végső döntés előtt mindig hazamegy a falujába s ott a többi mántával megtanácskozza, mitévő legyen.

Nem jártam ennek a dolognak mai napig sem a végére. De nagyon irigylem ezt a pályatársamat. Úgy szeretném én is, ha életem minden fordulóján haza-hazatérhetnék s megkérdezhetném és megfogadhatnám, amit a szülőfalum akar tőlem és parancsol nékem. Ha én úgy forgolódhatnám a világban, mint az otthonmaradottak nagykövete. Ha nem kivetett volna magából a falum, hanem kiküldött volna, hogy más ruhában, mint ők és más körülmények között, mint az otthonvalók, végezhetném az ő megbízásukból az ő érdekeik képviselését.

*

Azért jutott mindez éppen most eszembe, mert újra szeptember van és ismételten megnyíltak az iskolák kapui. És éppen úgy, mint máskor, hallatlanná tették hívogató csengetyűszavát a fajtánkbeliek. Úgy érzem, kétfelé kell kiáltanom kétféle dolgot ez alkalommal. A szegény embereknek ezt:

— Édes véreim! Nem vagyunk mi, nadrágos emberek, mindnyájan urak. A Te küldött követeid vagyunk s nincs is más baj, csak hogy nagyon kevesen vagyunk. Nem akarjuk le-

tagadni, hogy az urak közt sokan nem ismernek és nem is szeretnek benneteket, de ez addig mindig így marad, míg a vérből való vér fel nem áldozza magát s ide nem jön közénk a mi számunkat szaporítani és nem kiverve, hanem ideküldve és visszavárva általad.

Az uraknak meg ezt:

— Hej, urak, hej urak, ne legyünk mi urak ebben az elkövetkezendő ötven esztendőben. Mert nagy vihar van a népek tengerén és a nagy hullámok hátán jaj a lélekvesztőknek és jaj azoknak is, akik bennök ülnek és bennök bíznak. Csak annak a csöpp víznek nem jaj, amely ugyanaz, mint a többi csöpp víz, valamennyi, amelyekből az a nagy hullám megépült. Mert az akár fönt van a tetőn, akár lekerült a mély hullámvölgybe, örökkévaló, hiszen maga a végtelen Óceán fönt és lent, ciklonban és szélcsöndben, ezer évvel ezelőtt és kétezer év múlva egyaránt.

Úrhatnamság.

Nem mindenki úrgyülölő falun. De azért ne vágja rá azonnal senki, hogy hála a jó Istennek. Mert azokról a dörgölődzőkről emlékezem ezúttal, akiknek a felfelé iparkodása még a szegény emberek úrgyülöleténél is nagyobb veszedelem. Emez legtöbbször a helyzet mindkétoldali félreismeréséből táplálkozik és ért a szóból, amannak a gyökere azonban mélyen benn ül az emberi gyarlóságok föltrágyázott termőföldjében, szapora, mint a szerbtövis s ahol egyszer elterjedt, nehéz magvát szakítani.

Háború után valóságos járványos betegség volt. „Felszülte“ a jó Atya a föld népét, jobb napokat látott, szórta a pénzt két marokra maga körül. Úrnak érezte magát és játszott a urat. Mennyit gúnyolták, újságok, könyvek, színdarabok, kuplák a parasztot, aki nem tudja már, mit csináljon a pénzével és „ongorát“ vásárol a lányainak, pedig azok nem is tudnak mitevők lenni véle. Magamnak is elfacsarodott a szívem, mikor a szülőfalum lánycseregét láttam templombamenet nagykényesen sétafikálni nem is a templom felé „körömcipőben“, testszínharisnyában, a legényeket is pávázkodni városból ki-mustrált maskaradéban a régi magyaros szabású, sokkal, de sokkal szebb ruhákat siratva...

Nekem nem az fájt ebben a változásban, ami a várocsnak nagy általánosságban: nem irigyeltem a fajtámtól a jómódot (ó, bár hihettem volna benne, hogy ez a jómód tartósan szegődött hozzátok s nem pünkösdi királyság csalóka fénye!). Azt sem mondtam, hogy nem dukál a falusiaknak ez a nagy fényűzés. (Hiszen tejbe-vajba füröszténé, bíborbársonyba öltöztetné

az ember azokat, akiket nagyon szeret.) Az volt a borzasztó benne, hogy szörnyű nagy tévedésnek volt a jele és szörnyű nagy veszedelmet is jelentett egyben.

Két, sokszor emlegetett szót írok ide magyarázatul. Két olyan szót, amit sokkal többen emlegetnek, mint ahányan igazán értenek is. Az egyik a civilizáció. A másik a kultúra. Most világítsuk meg ezzel a két szóval, mint két lámpással a Török gazduram nem régen épített, szépséges, nagy, négy tükörablakos házát.

Szakasztott olyan, akárcsak valamelyik debreceni vagy váradi ház és szebb, mint a régen épült falunkbéli úriházak. Annál, amit az én nagyapám építtetett a templom mellé, még nagyobbak is az ablakai. Mindössze egy a különbség a mi házunk meg az ő háza között: a mi ablakaink örökösen nyitva vannak, az övé meg csak igen-igen ritkán. És ez a kicsi kis különbség az a nagyon-nagy különbség valójában, ami e között a két szó között van: kultúra és civilizáció.

Hogy az ablakok díszesek és nagyok, az civilizáció, az, hogy nyitva tartják: kultúra. Figyelmes ember talán már is megértett engem, de vannak lassúgondolkozású emberek is. Ugye, az csak természetes, hogy a legelső nagy ablakot nem dísznek vágatta a legelső nagyablakos háznak a gazdája a házára, hanem azért, mert kevesellette a kis ablakon beáramló levegőt és bemosolygó napfényt. Tudta, mi az egészséges, okos ember volt, kultúr-ember volt. Ez pedig azt jelenti, hogy a kultúrából lett a civilizáció. Még egy lépéssel tovább haladva ezen a nyomon, azt jelenti, hogy a civilizáció kultúra nélkül értéktelen és értelmetlen cafrang. A csak civilizált ember nevetséges figura, akár egy ember, akár egész emberesoport, akár egy egész nemzet.

Láttam egyszer egy furcsa képet. Egy afrikai szerezsen törzsfőnök volt rajta, aki véletlenül európai ember holmijához jutott s felöltözködött elegánsan. A cilindert csakugyan a fejére tette, mint más úriember, de már a máncsetát a bokájára kötözte szegény, mert azt hitte, hogy ott szokás viselni.

Hát ez fáj nekem és ma is ez fáj mindig, valahányszor törleszkedő, dörgölődző, írhatnám magyar falusi embert látok. Érzem, hogy hiába veszi körül magát a civilizáció minden eszközével, valami ilyen bokára kötött máncseta mindig elárulja rajta, hogy a civilizációja mögül hiányzik az igazi kultúra. És ez fáj nekem, hogy mindenki kineveti ezért a hátamögött. Legjobban meg az fáj, hogy ez az értéktelen álkultúra kielégítő, boldoggá teszi s emiatt nem is érzi az igazi kultúra utáni vágyat és szomjúságot.

Kedves fiatal falusi legény olvasóm, örülök, ha nem akarsz hamvábahótt, otthonragadt ember maradni. Örülök, hogy otthonmaradva sem akarsz világtölelmaradott ember

lenni. De nagyon kérlek, ne tedd ezt úgy, mint az öregebbek tették. Ne hidd el, hogy ha a főszolgabíróval jóba van édesapád, úgyhogy még a nevenapjára is eljön, te meg minden este együtt kártyázol a patikus-segéddel, községi irnokkal és ugyanúgy kötöd meg a nyakkendődet, mint ők, akkor ti már urak vagytok. Még akkor se hidd el, ha neked több a pénzed, mint a tanítónak véletlenül.

Sohase felejtsd el, hogy a te kultúrad kevesebb, mint azoké. Még akkor se felejtsd el, ha amazok méltatlanok arra a kultúrára, amelyet az iskolájuk adott nekik és elpocsékolják, amijök van s soha többet, mióta fajúra, vidékre kerültek, nem gyarapítják, hanem a ti életetekhez hasonló életmódot folytatnak. Mert az igazság mérlegén még ez sem azt jelenti, hogy neked amúgy igazad lehetne. Csak annyit jelent, hogy mi magyarok, mint nemzet is inkább a nyugati civilizációt majmoljuk, mint a nyugati kultúrát éljük s az „uraink“ között is sok a nem igazi úr.

Akkor meg még kevésbbé iparkodj hozzájuk hasonlítani. S ha árvának, elhagyatottnak érzed magad nagy kultúra utáni vágyadban, örülj neki, hogy te már, legalól a sorban, legközelebb a földhöz, igazi úr szeretnél lenni. Adj hálát érte Istennek, mert az épülő háznak is a fundamentumát vetik meg először. A magyar kultúra épületében pedig te vagy a fundamentum.

Leszek-uraság.

Nem tudom, eljut-e ez a levél azokhoz, akiknek címezve van. Nem tudom, mert címzettek éppen azt a fészket kerülik úgy, mint a bűnüket, amely fészek valamikor kiröpítette őket, mi meg éppen e régi fészekkel tartjuk a barátságot. Meglehet, hogy elkerüljük egymást, és mégsem maradhat ez a néhány sor a pennánkban, mert a falu nyavalyája az úrgyűlölet és úrhatalomság mellett nem utolsó sorban a fentemlített leszek-uraság.

Vótamparaszt-leszekúr. Nem tud ez a papiros beszélni, be kár! Nem tudom ideírni a füleknek is, hogy emlegetik falun az ilyenfajta embert, mekkora haraggal, gúnnyal, lekicsinyléssel a hanghordozásukban. Valami nincs rendben a szénájuk körül, az már bizonyos, mert ok nélkül minek² ungorkodnék rájuk a falu?

Nemrégem talákoztam közülük eggyel. Úri barátaival utazott egy vonaton. Valamelyik csatlakozó állomáson atyjafia köszöntötte rá a jónapot becsületes, városnak tisztességadó, falusias, békebeli ruhában. Úgy illett volna, hogy megöleljék egymást, kettő közül amelyik teheti, tehát a drágábbik bilétájú

meglátogassa a másikat, vagy legalább is pár szíves szót vált-sanak egymással, míg a vonat vesztéglése megengedi. Úgy illett volna, mondom, de nem úgy lett. Vadalma-képpel, sietősen, szégyenlősen dugta, titkolta, rázta le a nyakáról barátunk a nem-szeretem atyafiságot s beletelt őt perecébe, míg — hite szerint — úri barátai lelkében hadari beszéddel, másra terelve amazok figyelmét, eltemette a kellemetlen „incidenst“. Szégyelte a fajtáját, megtagadta a multját, minden szavára, mozdulatára jól vigyázott, hogy árulóivá ne váljanak.

Máskor is utaztunk már együtt. Batyuval, harmadik osztályon. Mondanom se kell talán, csak most tűnik fel nekem különösnek ez is, az is, ami útközben történt. Három-négy kocsit végigjártunk, míg végre alkalmas hely akadt egy kis fülkében. Hja, cimborámnak „büdös“ volt a termes-szakasz. Mikor megérkeztünk Budapestre, hirtelen átment a gyorsvonal „harmonikáján“, hogy legalább is a második osztályról szálljon, a batyuját hordárnak adta, autótaxiba tétette, mert csak-tán nem cipeli szégyenszemre, országvilág láttára, fényes nappal sajátkezüleg végig a városon. Mert hát ő már úr! Szegény apja, még szegényebb édesanyja mennyit cipekedtek pedig egyszerű sorukban hetvenegynéhány esztendő alatt.

A lányféle se különb. Ismerek hat elemi osztályt végzett falusi lányt, véletlenül kikerült a környezetéből. Majd elrepül, úgy öltözik. Csak azt szereti enni, inni, viselni, maga körül tudni, ami a „legdrágább“, legfinomabb, „legúrabb“. Familiáját lenézi, éveken át feléjük se szagol, szűk neki és parasztos, ha hazakerül, a ház, mely szülte és úrrá nevelte, még a beszéde se olyan már, mint valaha s nem is hasonlít senki beszédéhez.

Ó, mióta megfigyeltem a faluról elszakadt, a falura rá se néző gögös fiakat, megértem a falusi szülők nagy keserűségét. Nem mentem a falu nagy úrgyűlöletét, de meg tudom magyarázni.

— Urat neveljek a fiamból? — még most is a fülemben egy falumbeli áldott jó ember keserű szava. — Hogy aztán itt-hagyjon örökre s rám se nézzen, mire kinő a gatyaszárból az úri nadrágba? Maradjon csak itthon az apái tisztességében kapálni-kaszálni.

Deresedni kezdő fejű derék magyar falusi édesapák, hajlott derekú, korán hervadt parasztasszony drága jó édesanyák, hadd szorítsam meg a kezeteket és hadd mondjam meg néktek ölelő, meleg szóval, hogy nem mindenütt jár ez az urasággal véle, tehát csak úgy ráragadt valahogy minálunk a deákoskodásra, mint a baresi a kutyafarka bozontjába. Németországban, finnek közt, erdélyi székely falukban nyoma sincs. Még pedig azért nincs, mert ott annak rendje-módja szerint való sor, hogy amelyik gyerek arravaló, magasabb iskolába megy. De haza-

száll mindig boldog háládatossággal a szívében s a fészek is hazavárja a messze szállott, gyöngé kis madárkát.

Adjátok csak oda nyugodtan a gyereket mennél többen ti is, hadd legyen okosabb ember az apjánál. De mikor hazajön nagyvakációra, törjétek le benne az „úrfit“. Régi tisztos gunyáját adjátok rá, ahogy a batyuját letette a sarokba, rögtön. És másnap már hadd szedje a markot az apja után. Ha meg a kaszát is felbírja, hadd kaszáljanak egymással versenyt. A jegyző úr deák fiával meg hadd lopja a napot a rektor úr deákfia, ha ezt a jegyző úr meg a rektor úr úgy látja jónak. Az az ő dolguk. Ez meg a ti dolgotok.

Hanem azért mégis rajtatok áll végeredményben a megoldás, faluról szakadt, városba igyekvő fiatalság, hallod? (Mind-egy, hogy kollégiumba törekesztek, vagy finomabb üzletbe, esetleg gyárba.) Ami bajt eddig a leszak-uraság okozott, ami könny fakadt, ami káromkodást miattatok apai szájak kiszalasztottak vagy elharaptak, mind miattatok volt. Jobb magyar jövődöt álmodni se tudok addig, míg bennetek újjá nem születik a lélek, a hetyke, dölyfös, feledékeny, urizáló, affektáló lélek.

A ti városba özönlésteknek csak akkor van értelme, ha a falu képviselőjében jöttök. Csak akkor lesz belőletek apátoknál különb ember, ha mindazt, ami új világokban több, haza próbáljátok menteni. Csak akkor nem sodor el benneteket a város forrószél lehellete, ha gyökerekkel odahaza maradtatok és keményen, dacosan belekapaszkodtok az édes anyaföldre. Csak akkor nem tikkadtok el, ha onnéthazulról kapjátok a nedvességet.

Úri mivoltunk.

Nemrégiben jelent meg egy könyv, azt lehet állítólag megtanulni belőle, kicsoda-micsoda az a református ifjú. Kapkodják is erősen azok a református ifjak és akivel csak beszéltem olyannal, aki megvette, mind dicsérte. Különösen a diáknép, no meg a Keresztyén Ifjúsági Egyesület tagjai olvassák.

Van ebben a könyvben egy fejezet az illendőségről. Az van benne megírva nagyon részletes akkurátussággal: hogy viselkedjék a református ifjú másokkal szemben, társaságban? Azt ajánlja a hajdusámsoni jegyző kocsisának, hogy ne tegye rá a névjegyére se a nemesi előnevét, se azt, ha a hajdusámsoni ködmönkaszinónak esetleg választmányi tagja. Ellenben, ha meg akarja köszönteni, mondjuk a kistiszteletes urat a nevenapján és nem találja otthon, akkor hajtsa be a névjegye szélét és írja rá a névjegyére franciául, hogy p. f. Mert az úgy illik. Református ifjú így csinálja. Van ilyen tanácsa a könyvnek annyi, hogy ember legyen, aki mind a fejében tudja tartani.

Nem akarjuk mi most ezzel a gyengénszűrő megjegyzéssel ezt a sokat dicsért könyvet megbántani, Isten ments. Faluról szakadt lelkünknek nem esik ugyan jól a ködmön-kör, nem is nagyon hisszük, hogy nagyon szeretné a ködmönben járókat és Szilasbalháson lakókat, aki így emlegeti őket, de hát hagyján. Hanem ezt a péeffes névjegyét mégis csak meg kell tárgyalnunk, ha már egyszer emlegetünk ilyesféle nyavalyákat, mint úrgyűlölet, úrhatnámság, leszek-uraság. Van-e hát és milyen az igazi úri ember? Jól teszi-e, ha szeretne hozzá hasonló lenni és mi módon teheti ezt meg, aki nem olyanak született?

Hogy van igazi úriember, az azt hiszem, senki előtt nem lehet vitás. Túlságosan is köztudomású tény. Faluról városba származott, a nép fiai közül urak közé került emberek, különösen fiatalemberek féleletüket kínos zavarban szokták tölteni emiatt. De még falun is, ha az ember magánál különbek társaságában forgolódik, azt se szokta tudni, melyik lábát hová tegye? Hogy kell elegánsan öltözködni, enni, mozogni, társalogni? Kivetkőzik az ember rendes formájából, izzad, pirul, dadog és ügyetlen. Forgatja a kalapját, dugdossa a kezét, azt hiszi, mindenki őt figyeli... rettenetes az ilyen helyzet. Hát még asztal mellett? Az a sok mindenféle formájú tányér, villa, pohár, az a sok ismeretlen étel, az az észbetarthatatlan tömördek illemszabály... Kibírhatatlan. Aztán a divat. Mindig változik és az ördög sem győzi megtanulni: melyik ruhához milyen nyakkendő dukál? És ha az már rendben van, akkor a cipő meg a harisnya okozza a galibát. De falun se mindegy, milyen bőrkabátot hordanak a gazdafiúk és pricesnadrág-e a módi, vagy már megint másvalami a többi legények közt.

És akkor még hozzá ez a névjegyhistoria. Már maga a névjegy se kismiska, hát még az a péeff rajta. meg a pécé, vagy éppenséggel pépécé. És melyik sarkát is kell behajtani, a balfelsőt vagy a jobbalsót? Uramisten, meg lehet bele háborodni.

*

Kár volna megháborodni belé, jó gyermekem. Különösen képpen pedigkár volna úri mivoltunk kérdését errőlfelől közéletíteni meg. Azt mondja a Szentírás: Keressétek először Istennek országát és annak igazságát és mindezek megadatnak néktek — azután.

Hogy is állunk az illendőség szabályaival? Azt mondja a könyvek példának okáért, hogy a háziasszony főztjét dicsérni kell. Akkor is, ha rossz, akkor is, ha nem ízlik, akkor is, ha nekem éppen nem gusztusom a szóbanforgó étel, horkansz fel te berzenkedve, mikor ezt olvasod. De aztán eszedbe jut, hogy jaj, hátha akkor nem vesznek úriember számba? Elnyeled hát a kifogásaidat és elkezded a hazugságot meg a nagyotmondást... mert úriember szeretnél lenni.

Pedig hát, nézzük csak, hogy született ez az illemszabály? Vannak emberek, akiknek mindenféle étel egyformán jól esik, mert nem a hasuk az istenük. Ismét mások, akiknek mindig jó étvágyuk van, mert sohasem rontják el a gyomrukat. Harmadikfajta, ilyen a legkevesebb, de ilyen is akad azért, akiknek olyan éles a lelkük látása, hallása, hogy az elsózott, fővetlen vagy olesó ételekben is észreveszik annak a másik léleknek a feléjük hajlását, szerető gondosságát, akinek azt az ételt, Isten tudja, miért, nem sikerült ezúttal úgy asztalra adnia, mint máskor, vagy ahogy szeretné.

Száz szónak is egy a vége. Először igénytelen, egészséges, nagylelkű és háládatos ember, aztán, illetőleg ezzel egyidőben udvarias, a nélkül, hogy külön akarná vagy hetekig, hónapokig tanulta volna könyvből.

A nyakkendők színével meg a divatos szabású prices-nadrággal is hasonlóképpen van az ember. Előbb vágyat érez Istennel együtt élni. Aztán megismeri és megszereti Isten szép világát, hogy minduntalan Istent láthassa maga körül. Aztán önkéntelenül keresni kezdi emberek alkotásaiban is azt, ami igazán szép, hogy azokban lelve örömét se legyen kénytelen Istentől elfordulnia. Így tesz szert ízlésre. Azután ne féljen. Illemtan nélkül is olyan lesz az öltözete, mintha skatulyából húzták volna ki.

A társalkodás szabályai is belülről kifelé nemesednek illedelemmé, nem megfordítva. Legelőször Krisztus foglyává leszek, mert érzem, hogy a bűn rabságából az ő drága szent vérenek el-kifolyása szabadított meg. Azután ennek a nagy szeretetnek a melege az én dermedt, üres szívemet is felolvasztja és megtölti szeretettel. Legvégül már tudom szeretni azokat az embertársaimat is, akikkel bizony édeskeveset törődtem eddig. És... Illemtanból betanult mondókák nélkül is tudok velük beszélgetni, mert érdekel a sorsuk és őszintén rájuk merem bízni a magam lelke titkait is. Jó „társalgó“ lettem.

Higgyétek el, falusi legények, városi legények, hogy csak egy tökéletes illemtan van. Csak egy igazán „modern“ divattudósító. És Pesti Művelt Társalgó is csak egy van olyan, amelynek bókjai nem mennek ki a divatból. Új Magyar Levelezőkönyv is csak egy van, még ha nem is fér el a mellényzsebben. A másik ember felé irányuló szeretet. Általa lehetsz igazán úriember.

IV.

Az ifjúsági egyesülés munkamódszere Magyarországon.

A serdülő munka problémái.

Pál apostol Timótheushoz írott II. levelében többek között ezt írja éppen magáról Timótheusról: „Te maradj meg azokban, amiket tanultál és amik reád bízottak, tudván kitől tanultad. És hogy gyermekségedtől fogva tudod a szentírásokat, melyek téged bölcsé tehetnek az idvességre a Krisztus Jézusban való hit által“ (id. m. 3: 14—15.).

Ezek a versek, no meg a megtért lelkekben egyre érzékenyebbé finomodó felelősségérzés állandó gondjává teszik a Ker. Ifj. Egyesületeknek a serdülő gyermekek evangélizálását. Nagyon sok vezetőtől tétel gyanánt is hallottam már kijelentéseket, melyek szerint „addig, míg gyermekeink rendszeres lelki gondozása meg nem kezdődik még zsenge korukban s zárt egységben egymást váltó fokozatokban nem folyik az egész ifjúkoron keresztül, csak foltozó munkát végzünk“. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a gyermek először vasárnapi iskolába kerülne, majd a Keresztyén Ifjúsági Egyesületbe. Itt maradna, míg családot nem alapít. Attól kezdve mint az egyház tevékeny tagja venne részt férfibibliaköri alkalmakon, később gyülekezeti munkásként esetleg egészen a presbiterségig vagy gondnokságig.

Nagyon szép elméleti elképzelés ez, amelynek azonban a gyakorlat tanulságai keményen ellenemondanak. A budapesti ifjúsági egyesületi munkának tisztos multja van, mindenesetre tanulságos multja. Nos, ez a mult arról tanúskodik sok minden egyéb között, hogy legrégebb, legmunkásabb, legkomolyabb tagjaink nem a vasárnapi iskolából és egyáltalában nem a serdülő munkából „tenyésztődtek“ ki. Ellenkezőleg. A serdülő munka kiöregedettjei legtöbbször teljesen hátatfordítanak az ifjúsági munkának. Ez bizony lehangoló jelenség, mégis azt kell mondanom, még mindig a jobbik eset. Bár csak kivételt nem tűrő törvényszerűséggel ismétlődő eset volna. Nagyobb baj, ha a serdülő munka veteránjai ott maradnak az egyesületben. A színvonal lezüllesztését jelentik ők ott rendszeren. Legegyszerűbben pusztá ottlétükkel. Hiszen ők a gyümölcs, az eredmény, a jóreményű ifjúság, a régvárt utánpótlás. Szinte sértésszámba jönne, ha Krisztus időnkint ismételve meg merészelné kérdezni tőlük: „Szeretsz-e engem?“ Még súlyosabb hiba, hogy mint minden hájjal megkent régi bútorok, bizonyos vallásos mázát, mondhatnám patinát kaptak, gesztusokat sajátítottak el, szölamokat tettek magukévá, amely hétköznapi vagy házi haszná-

latra egészen jól pótolja az igazi keresztyénséget. Legkiválóbb egyedeikben pedig egyenesen vezetőkké öregedhetnek. A megterést mindenütt és mindig össze lehet tévesztetni az aktivitással, a bibliás szellemet a világnézettel, a küldetést a szakképzéssel. Öreg „fiaink“ tehát, eltöltvén inas-, sőt segédeveiket, vezetőkké avanzsálnak már csak a tehetetlenségi erőnél fogva is. Játékrendezőkből titkárok, titkárokból lelki irányítók lehetnek, hiszen így kívánja ez a fajta munka. A Biblia különben is kényelmes könyv. Először is minden megtalálható benne, azonkívül mindennek a homlokegyenest ellenkezője. Azután megszerfőlött engedékeny, nyúlékony, idomítható anyag: úgy magyarázhatom, ahogy jólesik. S ha egyszer az én kezemben a gyeplő, arra megyünk, amerre én hajtok.

Ez a helyzet. Mi lehet ennek az oka és vajjon mi az orvossága?

Az oka? Azt hiszem, kettős oka van. Az egyik a gyermekben magában rejlő ok, a másik az egyesületi munka módszerében gyökerező már nem is annyira ok, mint egyenesen fogyasztékosság, hiba, sőt bűn.

A gyermek, mikor mint serdülő hozzánk kerül, többnyire nem is serdülő még, hanem betűszerinti értelemben veendően gyermek. (Vasárnapi iskolás, kiscserkész, egyesületi tag öccse, stb., stb.) Ez a tény többek között azt is jelenti, hogy még előtte áll két élettani válságnak. Még csak ezentúl fog pubertálni és adolezskálni. Ha ma jónak tart valamit, néhány év múlva már csak azért is ellene fog állást foglalni, mert előzőleg jónak tartotta. Ha megfogad valamit, felelőtlenül cselekszi. Nem tudja, hiszen nem is tudhatja, micsoda ösztönök, szenvedélyek, erők, hatalmak szunnyadnak benne, nem sejti, milyen irányú harcok esataterre lesz nemsokára testi és lelki élete.

Tegyük fel, elfogadott vezetőjének. Imponálok neki, utána: könnyűszerrel bibliaolvasóvá, sőt imádkozó fiúvá lesz a kedvemért. Ha magam őszintén megindult életű keresztyén lélek vagyok, szuggesztív hatás is áramolhat ki belőlem feléje. Minden a legjobb rendben van látszólag. Egyszer csak — az esetek nagy percentjében szinte indokolatlanul — beáll a krízis. A fiú ingadozó lesz, lelki válságok gyötrik, más befolyások alá kerül, kiábrándul s megindul a homlokegyenest ellentétes irányba. Igen, most olyan életkorba került, mikor meg kell tanulnia az önállóságot. Nem tragédia történt, szükséges változás állott be. Legalább is nem abban a jelenségben van a tragédia, hogy kis barátom a maga lábán próbálja járni a maga útját. Ott a tragédia, hogy az óhatatlanul összetört holmik között a legszenyebbek is ott hevernek cserepekben. Az a tragédia, hogy mindez fordulhat még jóra is, de arról én már nem fogok tehetni. Ha megtörténik a szerencsés fordulat, annak dacára történik meg majd, amit idáig Krisztusért csináltam, vagy szerettem volna csinálni.

Igen, mert a nagyobbik fele a bűnnek az egyesületi munkamódszert terheli. Összekeverjük egyesületeinkben a missziót a szolgálattal. Tudomásul kellene már egyszer vennünk, hogy megtéríteni valakit, vagy kirándulásra vinni valakit, az kettő! Aljas bűn tehát serdülő fiúkkal játszani, táborozni, dalolgatni, más százféleképpen kellemesen időt tölteni, akkor aztán orvul Bibliát olvasni, vagy pláne magyarázni nekik. Sokkal több fiú szeret t. i. kísértálni az erdőbe, vagy hegyek közé, mint ahánynak életében valaha is lélekké és életté válhatik Jézus Krisztus. Ennek a, nemcsak hivatalos hitoktatás közben, de ifjúsági missziós munkakörökön is széltere szokásos tömegevangélizálásnak az az egyetlen eredménye szokott lenni, hogy a gyermekek még zsenge ifjúságukban védőoltást kapnak Krisztus ellen, hogy immunissá váljanak, a bűn, halál, Sátán antitoxinjait kitermelhessék lelkükben és soha keresztyénekké ne lehessenek.

Arra még mernék vállalkozni, hogy a fővárosi alvilági élet kloákáiban meghengergőzött, reménytelenül visszaeső börtöntöltelék fiatalembert Krisztushoz próbáljak vezetni. De arra ma már nehezen volnék kapható, hogy egy olyan igazi, öregcsont, kiagyusztált Ichthys őrsvezetővel, vagy pláne segédtszettel Krisztusról komolyan beszélgessek. Lehetetlen. Hiszen ő már reménytelenül véglegesen megtért, újjászületett, Szentlélekkel telt, vagy — örökre kiábrándult.

Orvosság? Ott éget és világít a fentírt versekben, Timótheus és Pál dialógusának a sorai között, vagy még jobb kitételrel a mélyén.

„Gyermekségedtől fogva tudod a szent írásokat“. Néhány verssel feljebb még világosabban: „Eszembe jut a benned lévő, képmutatás nélkül való hit, amely lakozott először a te nagyanyádban, Loisban és anyádban, Eunikában“. (II. Tim. 1: 5.) Ennek a néhány szónak súlyos és a mi mai módszerünknek lényeges pontokban ellenemondó konzekvenciái vannak. Ime:

a) Lois és Eunika hite nem prédikálás formájában jutott el Timótheushoz és hatott reá, hanem légkörben. Ezért lett a gyümölcse képmutatás nélkül való hit. A mi légkörünk már csak azért sem lehet hitből fakadó, mert prédikál. Gyermekeknek prédikálni — természetellenes, tehát hitetlen magatartás.

b) A gyermekkor ugyanis aktív és reális kor. Gyermekekre szóval hatni úgy, hogy az ne negatív hatás legyen, nem lehet, mert az ő nyelve a tett: a gesztus, a kézzelfoghatóság, az eredmény.

c) Én nem oszlatnám fel éppenséggel a KIE serdülő osztagokat, de megtiltanám bennük a sok beszédet. Tessék a gyerekekkel foglalkozni, a szolgálatnak nagyszerű alkalmai a velők való törődés. De ne tessék nekik prédikálni, mert az falrahányt borsó. Nagyobbik percentjük általában véve érzéketlen marad a vallás igazságai iránt (nem adatott meg neki a *különös*

kegyelem), kisebb percentjük viszont abban a korban, amelyben éppen él, a prédikációnak ezt az elvont, mert szavakkal dolgozó formáját, nem tudja lélekké és életté elfogadni. De ez nem baj, mert a szolgálat gesztusait viszont annál hálásabb szívvel fogadja el a prédikáció helyett bizonyágtételül.

d) Más oldalról a KIE ifjai nem okvetlenül kapták kegyelmi ajándékul a fiatalabbakkal való törődést és bánnitudást. Ebből a nézőpontból én p. o. nem mernék okvetlenül „igen“-nel válaszolni arra a kérdésre: feladata-e a KIE-nek serdülő alosztályok rendszeres létesítése?

Anyag és módszer.

I.

Valahányszor az „Ébresztő“ egy-egy éppen megjelent, vagy éppen sajtó alá kívánczó száma körül összegyülekezik a KIE nemzeti szövetségének titkári kara, mindig és újra meg újra felhangzik a kívánság: a vezetők elsősorban anyagot és módszert kérnek és várnak ettől az újságtól. Az igény jogos, azt mondhatnánk, talán az egyetlen elképzelhető igény, amelyet vezetők a vezetők lapjával szemben támaszthatnak. Hiszen egészen addig, míg a tapasztalat, tegyük hozzá, a sok esztendő és temérdek kísérleten, sikeren és sikertelenségen felváltva edződött tapasztalat rá nem neveli és hozzá nem szoktatja a vezetőt önállóan dolgozni, ez a kettő hiányzik a jószándék kezűgyéből, hogy cselekedet kerekedhessék belőle: anyag, amit az ifjúságnak adhasson és a mód, ahogy azt úgy tehesse, hogy, amit nyújt, azért nyuljanak is.

Az igény jogos kielégítése mégsem olyan egyszerű, amilyennek látszik. Mert anyagot adni kell és módszert is ajánlani kell, ez vitán felüli tény. De nagyon is vitatható aztán, hogy mi legyen az a bizonyos nyújtandó anyag és milyen módszert ajánljunk? Nagyon könnyen a francia szuverén hibájába eshetünk, ha híres kijelentését: „az állam én vagyok“, így alkalmazzuk a magunk esetére: a módszer én vagyok, az anyag is az, ami tőlem telik. Roppant szegénnyé és szörnyen egyoldalúvá soványíthatjuk így lassankint az ifjúsági munkát országszerte, pedig az akkor lehet jó és sikeres munka, ha ellenkezőleg gazdag és sokoldalú.

Szeretném ezt egy példán megmutatni. Vegyük elő az „anyag“ problémáját. Ünnepelet akarunk rendezni, valami megfelelő, alkalmas vers kellene, amit az egyik tagunk elszavaljon. Nosza megindul a keresgélés. „Nekem van egy kéziratot könyvem, — mondja az egyik, — „amelybe minden olyan verset bele szoktam írni, amit valahol hallok, vagy olvasok és megtetszik.“ A másíknak, harmadíknak megvan otthon Petőfi, vagy vala-

melyik másik nagy magyar költő. A negyedik konferencián járt, vagy a szomszéd falu egyesületének a műsoros estjén: nagyon szép verseket szavaltak ott, meg kellene szerezni tőlük. Az ötödiknek az jut eszébe, hogy a hírek között sokszor műsorokat is leközlnek, hátha ott lenének követésre csábító példákat? A hatodik az iskolai, vagy kaszinói, vagy egyesületi könyvtárt dúlja fel, a rendelkezésére álló folyóiratokban keresgél, a tiszteletes úr, vagy a tanító úr könyveihez folyamodik kisegítés végett. Felzaklatott hangyaboly az egész társaság.

Úgy látszik, mintha egy antológia kiadása, vagy valamelyik lapban szavalni való darabok közlése ennek a munkának szolgálatot tesz, kezére jár, szervezetlen és sokszor sikertelen próbálkozásból okos, értelmes, hasznos tevékenységet segít csinálni. De csak látszik így. Valójában az történt, hogy mióta ilyen antológiák állanak rendelkezésünkre, azóta kevesebb ünnepélyrendezőinkben a versolvasó és anyaggyűjtő kedv, megszükkült az országos műsor köre, megszükkültek a színei és alacsonyabb lett a színvonala. Miért? Azért, mert minden készen van, nem kell keresni, nem kell hozzá sokat olvasni, nem érdemes a mások műsorát kíváncsian végignézni, vagy legalább is a hírek közt elolvasni (azok is ugyanezeket a költeményeket szavalják, amelyeket mi). És nemcsak az a baj, hogy adva vannak az összes lehetőségek, hanem az is, hogy — az emberi kényelemszeretet miatt — csak az áll rendelkezésre, ami készen van. Ezt szokják meg az emberek, kockázatos dolog volna újítani.

Akkor is veszedelmes volna ez a jelenség, ha az így együvékerült anyag a legkényesebb kritikát is kiállhatná. De hát erről szó sincs. Ebben az „anyag“-ban nagyon sok a selejtes darab. Természetes jelenség ez, nem vádképpen mondom, csak tényképpen. Egy-két ember ízlése mindig egyoldalúan válogat s nem is válogathat olyan gazdag garmadából, mintha mindezt egy egész ország csinálja. Néhány hónap leforgása is elégtelebb idő erre, mintha a munka állandóan ünnepélyről-ünnepélyre megújuló kedvvel, egyszerre sok helyen és hol itt, hol amott megpihent erővel és megfrissült érdeklődéssel szünet nélkül folyik. A népdalok is azért olyan szépek, mert ezer év óta válogatja, selejtezi, gazdagítja, ékesgeti és ápolja az osztatlan magyar nép. (Pedig a „nótafák“-nak nincs sem esztétikai doktorátusuk, sem zeneakadémiai diplomájuk.) Mindezt, amit ideírtam, tapasztalásból mondhatom. Egy idő óta (jó egy pár esztendeje immár), a vallásos ünnepélyek műsora megkövült: úgy szólván mindenütt, mindig ugyanazokat a műorszámokat recitálják. Pedig ez még mindig csak egy példa.

Milyen legyen hát akkor az az „anyag“, amit egy ilyen vezető-lap, mint az „Ébresztő“ ajánlhat? Néhány szempont hadd mondja meg, milyen legyen.

1. A **forrás** ne okvetlenül mi magunk legyünk, sőt lehetőleg csak végszükség esetén legyünk mi, mert Isten csak azokat jogositotta fel írásra, akiknek ő maga adja kezükbe a pennát és ő maga diktálja a szöveget. Gyűjtsük tehát össze ezzel a megszorítással a meglévő anyagot. Ide nem az kerül, ami kellene, hanem ami van. Például Petőfi. Akármilyen nagy kár, hogy nem igen írt vallásos verseket, mégis tagadhatatlan, hogy nagyon szép verseket írt. Majd ha a vallásos életünk őszinte lesz, mély lesz és nem csak kevesek kiváltságos és kivételes életformája lesz, ad az Isten kegyelme nekünk igazi nagy költőt is, aki Őt dicsérje. Addig azonban jó volna, ha az Ébresztő időnkint olyan cikkeket közölne, amelyek a tényleges irodalomból válogatnák ki tanácsképpen a mégis elsősorban ifjakkal ajánlatos darabokat.

2. Ugyanezt meg kellene tennünk a szükséglet szempontjából is. Például. A tényleges irodalomból mit ajánlunk — mondjuk — hazafias ünnepre, vagy október 31-re, vagy anyák napjára, vagy vig estére, vagy konfirmáció ünnepre, vagy — egész csomó lehetőség volna még.

3. Aztán meg kellene rostálni azt az anyagot, amit 50 esztendő alatt ténylegesen felhasználtunk. Régi műsorok (húszesztendősek, vagy tegnapelőttiek egyformán régiek ebből a szempontból) mennyi nagyszerű ötletet eltemettek, csak azért, mert mindig csak a magunké foglalkoztatott bennünket, ritkábban érdekelt a másé. A cserkészek egy-egy jamboree-ről két-három esztendőre való „idegen“ ötlettel szoktak hazajönni. Nagykorúson újfajta bábjátékot láttam, ki tud róla, rajtam kívül, aki ném körösi? Pedig országszerte, már az unalomig minden csapat egyféleképpen nyúzza az egyszerűlátottat.

4. Össze kellene állítanunk ezidőszerinti szükségleteinket is. Nem szabad magunkat azzal áltatnunk, hogy csak azért, mert gyenge, színvonalatlan, műkedvelő darabocskáink tucatjával akadnak bizonyos célokra, hát most már ezzel az ügy végérvényesen el is van intézve. Például „Bűn nem maradhat büntetés nélkül“. Ennek a bibliai tételnek illusztrálására olyan remekművek állanak rendelkezésünkre, mint Arany János balladája. „Elküldelek téged a pogányok közé“. Ebben a tárgykörben magyar nyelven eddig csak dilettánsok próbálkoztak. Egy-egy ilyen szükséglet alázatos megvallása esetleg igazi íróművészetet megihlethet.

5. Nemcsak azt kell tudomásul vennünk, ami van, vagy ami nincs, hanem azt is meg kell keresni, ami esetleg lehet. Szerte az országban hány rejtve élő kincs várhatja szívszakadva napvilágra jutását. Ha komolyan szükségünk van valamire,

kerítsük is meg. De ne a legkényelmesebb módon: kényszerűségről kapván-kapva a rosszon is, csak hogy valamilyen éppen legyen, hanem nagyobb türelemmel, nagyobb alaposággal és főképpen nagyobb igényekkel, mint ahogy eddig tettük. Ha szívünk ügye — mondjuk — a külmiszió, szabad ám azért imádkozni is, hogy adjon Isten nekünk nemcsak anyagiakat az előbbmenetelre, hanem szívetmozgató és lelketgyönyörködtető szavakat is. Szabad bekopogtatni fáradhatatlanul, évtizedekig, alázatosan lélekablakokon, közeli könyvekben és messzi tanyákon: nem ide rejtette-e véletlenül Isten ezeket a kért és szükségelt drága szavakat? Csak egyet nem szabad. Másfajta szavaknak elhinni, sőt utána mondanj, hirdetni róluk, még erőltetni is, hogy: ezek azok. Én hiszem, hogy ilyenformán nagyon sok anyag előkerülhetne.

6. Gondoskodni kell természetesen arról is, hogy a Magyar Ifjúság hónapról-hónapra mennél több, mennél jobb, mentül igazibb „anyagot“ szállíthasson házhoz. Nemcsak a nem írókat kell távortartaniok a szerkesztőknek, az írókat is oda kell édesgetniök. És nemcsak a saját témáikat kell engedelmesen közölgetniök. Iratniok kell velök a mi témakörünben is. Csillagotatni előttük azokat az irodalmilag is nagyszerű lehetőségeket, amelyeket a Krisztus hű szolgálata ígér a meglehetősen vérszegény mostani literatúrának. Vitatkozni velük erről. Bizonyosságot tenni előttük Arról. És imádkozni kitartóan értük addig és azért, míg és mikor egyszer majd velük is lehet.

Igy gyűl össze apródonkint az igazi „anyag“. A „módszerről“ legközelebb beszéljünk.

II.

Tegyük fel, hogy az általunk ajánlott úton a vidéki és kezdő vezetők elegendő anyaghoz jutottak. Kérdés most már, milyen módszerrel dolgozzák fel az így nyert anyagot?

A kísértés ezúttal talán még erősebb, mint előbb, gyűjtés közben. A központi emberek időnkint megjelennek egy-egy egyesület összejövetelein; az egyesületek is el szokták küldeni vállalkozóbb szellemű tagjaikat konferenciákra, táborokba, ú. n. vezetőképző tanfolyamokra; körzeti gyűléseken „minta összejövetelt“ tartanak és néznek végig: semmi sem könnyebb, mint a népszerű központi ember egyéni vonásait, mondhatnám „modorát“ összevéteni a „módszer“-rel. És tegyük hozzá azonnal — semmi sem lehetne egyhamar végzetesebb tévedés ennél.

Három vészes következménye van a modorra merevedett módszernek.

Első nagy veszedelme az, hogy a „modor“ kinek-kinek a legszemélyesebb tulajdonsága. Az egyik embernek „jól áll“, ugyanaz a másik utánzásában nevetséges, hatástalan, sőt sértő.

Fordítva, rendkívül hiú, elbizakodott és krakéler vonás bennünk: ráerőltetnünk a magunk uraságától levetett fogásait, eljárás módját, sokszor még a szavait is. Azért, hogy valami nekem sikerült, még nem biztos, hogy másképpen nem sikerülhet, még kevésbé, hogy másnak ugyanúgy sikerülni fog.

Második nagy veszedelme a „modor“ módszeresítésének az, hogy hajlamos az általánosításra. Ahogy nem minden vezető egyforma, éppen úgy ahány, annyiféle a fiatal ember is. Vidékenkint, városokkint, sőt egyénenkint más lehet az összejövetel hallgatósága, vagy résztvevősége: nagyon könnyen megjárhatjuk, ha egy kalap alá, vagy egy kaptafára vonjuk őket. Előfordult már többször ilyen eset, amelyet itt most példának és okulásnak kedvéért elmondandó vagyok. Adva van a nagy népszerűségű központi előadó, aki „komázni“ szokott ismerkedés közben, sőt összejövetel közben is az ifjúsággal. Hallatlan sikere van a „mintagyűlés“-en. (Ok: vonzó egyéniség, természetes vonás nála ez, keresztyéni mélységes szeretetből fakadó. A közönség: nagyváros serdülő iparostanonc ifjúsága, szeret, szokott, tud nagyokat nevetni.) Kész a tétel: tréfásan kell kezdeni, úgy haladni komolyabb dolgok felé. Vagy: le kell szállani a fiatalság színvonalára, bele kell helyezkednünk lelki világukba. Vagy: át kell hidalni a korlátokat barátságos magatartásunkkal. Vagy: időnkint eresszünk meg egy jó viccet, jeleül, hogy nem templomban vagyunk. Vagy: ajánlatos néha a figyelmet felfrissíteni egy szellemes vagy könnyed megjegyzéssel.

A tudomány az ilyet elégtelen indukción alapuló, helytelen következtetésnek nevezi. Az is. Hazamennek a vezetők az ilyen jólsikerült mintaösszejövetelről, megpróbálják az ott látottakat és elkedvetlenednek. Miért? A komoly gondolkodású falusi felnőtt legények megsértődtek és visszahúzódtak a „komédiázás“ miatt. Újabb általános tételek következnek. A mi falusi ifjúságunk teljesen vallástalan. Próbálná meg a titkár úr a mi legényeinkkel: nem lehet ott semmi szépet és jót csinálni. Az iparos fiúk még csak megközelíthetők, de a földműves ifjúság érzéketlen az Evangélium iránt. A tudomány ezeket a megállapításokat is elégtelen indukción alapulóknak nevezi. Teljes joggal.

Harmadik nagy veszedelme a „modor“ és „módszer“ öszszetévesztésének az, hogy ami kezdetben még csakugyan modor volt, apródonkint modorossággá válik. Itt aztán már terjesszük ki figyelmünket ne csak a vezető forgolódására, hanem egyesületi életünk egész masinériájára is. A modorosságnak az a legfeltűnőbb „különös ismertető jegye“, hogy állandóan ismétlődő, megkövesedett, megrögzött, változhatatlan, nyenyulhozám-érzékenységű, kritikát nem tűró gesztusokból, sorrendekből, műsorokból, szokásokból áll. Ez az idegen szó a legmegfelelőbb jelzője: stereotyp.

Idesorolom tehát közkedvelt „módszeres“ tanácsainkat is. (Nem szóról-szóra, hogy ne sértsek akaratlanul senkit, de a szelleme szerint.) Így kezdődjék, így folytatódjék és így végződjék az összefojetel. Így és így kezdjük a munkát, így és ne másképpen csináljunk propagandát az eszmének, gyűjtsünk tagokat, édesgessük a készségeket tejnek italával, rendezzünk ünnepélyt, rendezzük be az otthont, szerezzünk pénzt, használjuk fel a vezetők-lapja cikkeit stb., stb. . . . Hányszor megesik így aztán, hogy a javasolt befejező bibliaolvasás egymást ingerlő és követő visszafojtott nevetés-buffogás közt hangzik el, mert véletlenül megnyúlt a játékidő, felgyült a jókedv, sűrget a záróra és akár van hangulat hozzá, akár nincs, török-szakad, Bibliát kell olvasnunk hazamenetel előtt. Így kívánja a megrogzött, modorossá züllött szokás és „módszeres“ előírás.

*

Ezzel a szigorú kritikával természetesen megint nem azt akarom mondani, hogy a módszeres tanácsok feleslegesek. Míg a világ világ, mindig lesznek rajta inaséveiket töltő kezdők és mesterek, azaz tapasztalatlanok és tapasztaltak, ezeknek a tanulságos eszmeváltása sohasem lehet kártékony, vagy felesleges. De azt igenis mondom és hirdetem, hogy a jó mester nem a maga kezét kínálja az inasnak, hanem annak a kezét ügyesíti, mester pedig csak abból az inasból válik majd, aki már tanulás közben ébresztgetni tudja önmagában a szunnyadó képességeket s nem majmolja mesterét, hanem példát vesz a példaadótól. Ennek a két ténynek alázatos tiszteletéből fakadnak alantkövetkező indítványaim. Hogy kellene módszert adnunk a jövőben a KIE-munka számára?

1. Akármilyen divatosak és népszerűek a diktátorok mostanság, mi ne diktátorkodjunk. Különösen az országos központ ne. Az elemisták nemcsak azért írnak majdnem mind egyformásabban a polgáristáknál, mert kisebbek, hanem azért is, mert mindig ugyanannak az egy tanítónak az írását látják maguk előtt. A KIE-k jól tennék, ha gondoskodnának is róla, nemcsak beletörödnének, hogy felváltva legyen alkalmuk módszereket megismerniök. Ne csak mindig ugyanegy titkár látogatását kérik és ne csak mindig egyfajta konferenciára járjanak.

2. Össze kellene gyűjteni régi és mostani egyesületek eddig szokásos, a reális élet követelményeinek súlya alatt kialakult életprogrammját. „Hogy élünk mi?“, „Hát minálunk mi a szokás?“ címmel. Higyjék el, többet érne s érdekesebb is volna a most divatozó „hírek“ helyett, hogy azt mondja: ekkor X. Y. testvérünk nagy hatást keltve elszavalta ezt meg azt a verset.

3. Istenáldotta, azóta elköltözött vezetőink munkamódszeréről is eshetne több szó. Annyit emlegetjük pl., hogy Megegyes Bélának mik voltak az utolsó szavai. Mindenki erről

beszél, mintha közbülső szavai sohasem is lettek volna. Pedig az utolsó szavak éppen a közbülsők miatt olyan érdekesek és értékesek. Sietnünk kell, mert az idő is siet: összehordanunk és egységes rendszerré egybefoglalunk Megyeresy Béla, Töltéssy Zoltán és a többiek missziómunkájának ma még élő emlékeit. „Mikor Megyeresy bácsi ekkor meg ekkor, itt meg itt, ezt meg ezt mondta, így meg úgy beszélgetett, barátkozott, játszott, dolgozott velünk . . . én rám ez hatott, tudtommal erre vagy amarra a fiatalemberre meg az“.

4. Nagyon ajánlatos volna világviszonylatban is a szorgalmasabb és tanulmányosabb szomszédolás. Éppen ezért örülök neki, hogy a németek hatalmas munkamódszertani köteteit forgatni kezdtük. Hasznát vehetnénk ugyanígy a többi országokban folyó munka alaposabb ismeretének is.

5. Munkatársainkat is fel kellene fedeznünk végre. A titkári és konferenciái beszámolók végső értelme legtöbbször az, hogy lentjártam itt és itt, vittem és adtam nekik ezt és ezt. Mi meg, szegény „mucsaik“ elmentünk ide meg ide, kaptuk ezt és ezt. Lehet lentjárni úgy is, hogy az ember nemcsak visz, hanem hoz is. Nemcsak Pesten élnek érdekes, tartalmas és Szentlélekkel teli emberek, hanem vidéken is. Egy konferenciának nemcsak mindig az a leggazdagabb része, ami a rendezőség jóvoltából, előadások formájában odakerül, hanem sokszor az, amit a szomszédok odatódulók visznek bele magukkal. Ezentúl ezt is figyelni és keresni kellene s beszélni, tudósítani róla többet, mint eddig.

6. Az irodalom nyilvántartotta vezető egyéniségek példaadó életéből is sokat lehetne meríteni. Amit Williams Györgytől „módszert“ illetőleg ellesni lehet, még ma sem közömbös s hitem szerint mindig is eredményes marad. Mennyi mindent lehetne tanulni a finn parasztprofétáktól is. Nemcsak hitet, hanem „módszeres eljárást“ is.

7. Nem felejthetjük el azonban a mi legnagyobb Mesterünket, Jézus Krisztust sem. Pedig nem igen tanulmányoztuk eddig vezető-szempontról az ő „egyéni“ módszerét. Talán ezért is követtünk el annyi szarvashibát.

8. Tőle többek közt azt is megtanulhatnánk, hogy legjobb módszer az, amely nem is akar módszer lenni. Jézus Krisztus nem „foglalkozott“ az emberekkel, hanem szerette őket. És odaadta nekik egész magát. Tudományát, gyógyító erejét, csudatévő hatalmát, életét. Soha szem elől ne veszítsük az ő példáját: egyetlenegy célravezető „módszer“ van: a bűnbánó imádság, a mindennapi keresztség és a titokzatosan nekünk juttatott pünkösti lélek.

Egy magyar ifjúsági vezető: Megyeresy Béla.

Megyeresy bácsi nagyon elfáradt tavaly nagyvakáció elejére, kiment pihenni idegen országba és nem jött haza többé. Eddig van. Ki merne perbe szállni Isten végzésével?

Testi szemeinknek addig van tehát, hogy mindig jókedvű arcát, szeretőn simogató szemét nem látjuk többé. Vidéken idegenek vizitjei parádés alkalmából, Pesten ünnepeket megelőző csendes napok ünnepélyes délelőttjein nem lesz még egyszer (ezekben az esztendőkbén legalább is nem lesz) valaki, aki kedves ravaszúsággal dörzsölgesse a kezét, mintha mondaná: csigavér: gyerekek, azért még sincs igazi nagy baj most se, meg sohase. Kiscserkészeknek nem lesz, aki amugy magyarmiskásan barackot nyomjon a fejére, mert hát még nem született meg az az ember, akinek az éppen olyan jól állana, mint ahogy az ő verőfényes mosolygása mellé amilyen jól állott.

A lelkünknek sokkal tovább van. Megyeresy bácsit Bélának hívták a másik nevéen. Papi oklevelet is szerzett a budapesti református teológián annak rendje-módja szerint. De ő mégis csak több volt magyar állampolgárnál és rendes foglalkozású embernél. Ő Megyeresy bácsi volt: a magyar, evangéliumi szellemben értendő keresztyén általános ifjúsági mozgalomnak a lelke. Nem a vezetője, mert annak a hivatalos neve elnök, hanem a mozgatója, amit ez a hivatalos kitétel fejezett ki: országos titkár. Most meghalt, ezentúl más valaki lesz majd ilyen országos titkár.

... És itt válik nyilvánvalóvá, hogy Megyeresy bácsi még országos titkárnál is több volt. Mert kérdezzétek meg csak nagy-eszű és mégnagyobb szívű emberektől akárhol széles e hazában: ki törődik ezután a fiatalemberekkel úgy, hogy nem kérdezi tőle, milyen templomba jár, diákfiú-e vagy asztalosinas vagy éppenséggel falusi földművelő legény, csak arra kíváncsi, van-e valami olyan bújá-baja, amit nem patikából szoktak gyógyítani.

... Majd meglátod, hogy borul el hirtelen minden ilyen igazán bölcs és nagyon jó ember esztől, szívtől ragyogó arca, homloka, hogy sóhajt egyet nagyon-nagyon mélyről, hogy kókkad le a két karja, mintha béna volna mindakettő, hogy halkul el a szava, miközben kimondja:

— Édes jó Istenem... én nem tudom...

Hanem aztán ha nem röstelled abbahagyni a kíváncsiszkodást és féltéken megkockáztatod ezt a kérdést, de úgy, hogy ne csak ilyen nagy emberek hallják, hanem egy-egy fiatalember is, valaki Megyeresy bácsi katonái közül, hogy azt mondja:

— De ugye, azért nem lesz mégsem valami nagyon nagy veszedelem?

... Majd meglátod, hogy gyullad ki minden szemben va-

lami titokzatos tűz, hogy csap meg a lángja igen-igen erősen:

Nem lesz! Hogy is lehetne! Él a Krisztus, jó az Isten!

No hát ez volt Megyeresy bácsi. Ember, akinek a munkája ma egyenesen pótolhatatlan ugyan, de olyan ember, akinek a munkája folyik tovább halála után mégis, mert nincs kötve húshoz, velőhöz, mert semmi köze ahhoz, hogy valakinek esontját meg kellett-e adni. Mert ez a munka nem romlandó emberre vetett rövidéletű lidércvilágot, hanem Istennek ajánlott szolgálat volt és az ő dicsőségét jelenti a napok végtelenségéig.

Akarod, hogy meggyászoljuk együtt? Nos tehát vedd tudomásul, de igen komolyan, hogy az ő dolgát most már nekem is, neked is programmunkba kell vennünk, mert nincsen többé, aki helyettünk is elvégezze eztán!...

Egy magyar ifjúsági egyesülési centrum: Debrecen.

Miért szerette Megyeresy Béla Debrecent?

Mert szerette. Koronatanúja vagyok, milyen nagyon szerette. Jószerint még odalátszott a szajoli állomásra az utolsó román vonat lámpása, mikor már ővele ott türelmetlenkedett az első magyar vonat a felrobbantott Tiszahíd helyén libikolózó szükség-bürű innenső oldalán, keserveseket vonítva inkább, mint füttyentve, hogy nem vágtathat kedve szerint Debrecen felé. Én is ott hivalkodtam azon a furcsa vonaton, amelynek még nevet is adtak, mintha élne, sőt ember volna, nem gép; a hosszú úton szedtem begyre mostani tanúvallomásomnak úgyszólván valamennyi érdemleges adatát.

*

Hát hogyné szerette volna azt a várost, ahol valaha diákoskodott. Nem erre a vidékre való volt, de tradícióból mégis visszajött felsőosztályosnak s itt is végezte az ötödik osztályt. Azaz, hogy... Nem az egész évet, csak az év egy részét, mert bizony eleven, pajkos gyermek volt, s tanárai, édesanyjára való tekintettel, jónak látták „eltanácsolni“, míg nagyobb baj nem történik. Sokáig kerülte ezért Megyeresy Debrecent — egészen élete forduló-pontjáig. Annál szívesebben járt azután ide. Talán hivalkodásból? Igen, ha úgy értjük, ahogy ezt Pál apostol: Krisztusban dicsekedni. Mert nem megjavult ő, nem észre tért, nem megkomolyodott. Krisztus kezébe vette, mint méltatlan eszközt s attól kezdve dicsőséges dolgok történtek rajta keresztül. Ezt hirdetni jött olyan szívesen ide, ahol az ő kétféle életéről tanúbizonyságot tehettek mások is.

*

De szerette Debrecent a helybeli KIE-ifjúság miatt is. Az itteni csoport (igazán csak az ő földi-életének végefelé nevezhattük egyesületnek) szívéből szakadt gyermeke volt. Az édesanya is azt a magzatát szereti legjobban, akit nehezen, irtózatossá fájdalommal szült. Nos hát — német szóval — szakasztott ilyen Schmerzenskind volt a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek közt a debreceni az ő országos titkári munkája során. Hány ékes orációban üdvözölték, hány dús lakomát végig étettek vele tündérszép termekben, míg végre a kollégiumból kiköltöztetett fiatalembereknek egy rozoga kis házacskát ki bírt koldulni valamelyik városvégi rosszhírű utcában! És milyen nehezen hitték el a fiatalemberek is, hogy a sakkozó, teaestélyező ifjak együttese még nem KIE, sőt a bibliakör ürügye alatt evangélizációs előadásokat türelmesen, de némán végigülő jámbor társaság sem KIE, egyesegyedül azoknak a fiatal lelkeknek az inádságos közössége a KIE, akik Jézus Krisztust Megváltójuknak érzik és elindultak ifjú emberek között kiterjeszteni az ő királyságának határait.

*

Magukért e nehézségekért külön is szerette Megyericsy Béla Debrecent. Röviden úgy fejezte ő ezt ki: azért szeretem ezt a várost, mert nem Pest. Nem szeretném, ha valaki ezt a mondást félreértené. Ne a Nátánáel kérdésére gondoljunk: jöhet-e valami jó Názáretből? De Budapest valósággal csalóka város. Sok ember lakik ott egyrakáson, mindenre akad egy-két-tíz-húsz-száz, akár kétszáz is hamarosan. Egy-kettőre az a hamis képe alakulhat ki minden megmozdulásnak, mintha sikerrel járt volna. Megbújni is könnyebb ilyen helyen olyanok előtt, akik az ügynek nem barátai. Gyűjteni, rokonszenvet kelteni közömbösek között szintén elég könnyű vállalkozás. Nem is igazán magyar város Budapest (Debrecenhez viszonyítva mondta ő ezt s ilyen értelemben igaza is volt) nem jellemző a magatartása sem megértésben, sem nem-értésben a magyar néplelékre nézve. A misszió csak akkor beszélhet igazán ébredésről, ha már Debrecen is felébredt — szokta mondani. Talán azért is járt erre felé annyit, hogy zavarja, nyugtalanítsa, rázogassa, költögesse. — Még örült is néha, hogy nem egykönnyen ocsudik. A mi gyarlóságunk jele ez — révedezett olykor — ha erőteljesebb volna a bizonyosságtevésünk, sikeresebb is volna már, ennyi idő múltán.

*

Amit befejezésül ideírok, az magamnak is olyan kedves és központi gondolatom, hogy már csak ezért sem bírom pontosan megállapítani, mennyi belőle igazán az övé s mennyit szeretnék én látni belőle, esetleg csak érzésem szerint, az övének is. Debrecen-szeretete azonban csonka és kicsit érthetetlen volna

enélkül. Mindenesetre többször beszélgettünk felőle s ő sohasem mondta rá azt, hogy nem. Arról volt szó ilyenkor mindig, hogy majd ha a magyar misszió munkája az egyenesbe kerül, ha majd egyszer Debrecen igazán felelősségteljes tudatára ébred Isten szerint való rendeltetésének: ez a város lesz a közép-pontja (a hevítő, világító és vonzó-taszító forrása) a nagy aratásra jelentkezőknek, nem pedig Budapest. Debrecenben a magyarság is, az evangélium is: gyökeres. Nem a futóé tehát, nem az akaróé, hanem a könyörülő Istené.

Azé, akié Megyeresy Béla is volt, legjobb hitem és tudásom szerint. Debrecen és ő: Benne találkoztak igazán. Reánézve szerették egymást. És általa vált mindkettőjünkben az érzelem cselekedetekké.

Új debreceni lúnátikusok.

A régi debreceni lúnátikus, Jókai felejthetetlen figurája. Dallos Ádi tiszteletes diák. Jó tornász, jó énekes, jó eszű és készségteljes, mindenkifelett pedig jó idegzetű ifjú ember. Ellen-sége minden tanári és kispolgári nagyképűségnek, de minden deák-pipogyaságnak és álszenteskedésnek is. Közben pedig el ne felejtsem egyéb jótulajdonságai mellől azt sem, hogy jóvérű legény Dallos Ádi, egészségesen és híven szerelmes az egyik professzora leányába. Hiszen a tulajdonképpeni bonyodalmat ez a szerelem okozza. A nagytiszteletű professor urat sérti Dallos Ádi egész egyénisége. Sérti elsősorban az, hogy ez a diákja a saját útjain jár s úgy próbál okos és művelt, készült és képes emberré nőni a maga módja szerint. Nem a szokott és bevált recept követése árán, a tanár urak bölcsességét tanulva magába engedelmesen. Sérti a professor urat az is, hogy Dallos Ádi nem veszi tulságosan komolyan és nem is zsugorgatja a talentumait: sok időt elfecsérel, sok kincset szertehaszontalan-kodik. Ha nincs komolyabb dolga, borivással zsongítja kifelé készülő energiáját. Sérti továbbá tudós uraimékat az is, hogy ez a robusztus diákegyéniség ellenségesen érez és viselkedik az ő felfogásukkal, módszerükkel, tudományukkal, szokásaikkal, erkölcsökkel szemben. Megveti az ő kedvenc diákfajtájukat, Nyaviga Lőrinc urat, komédiát űz velük és nem lehet vissza-bosszantani igazában sohasem. Legeslegjobban fáj azonban szívüknek az, hogy Ádinak igaza van és sikere van. Győz a leány lelkében, a debreceni civisek rokonszenvében, a professor urak belső családi körében, Nyaviga úrral szemben és végül az eklé-zsia-„futást“ jelentő furfangos versenyvizsgálatán is.

A debreceni lúnátikus nagy sikere klasszikus és örök, mert a felsőbbrendű élet végső győzelmét jelenti a megcsontodott, intézményessé lett, de valójában szellemtelen és érték-telen mindennapi életformákkal szemben.

Két ellentétes érzést vált ki belőlünk a nagytermészetű diák. Az egyik érzésünk *pártjára áll*: igaza van. Alapjában véve akkor is igaza van, ha komédiázik és lumpol, miért nem engedik méltóbb csatatéren érvényesülni, miért nem vezetik le felgyült energiáit nekivalóbb és hasznosabb feladatok megoldása útján.

A másik érzésünk *ellene fordul* az egyébként olyan rokonszenves ifjúnak. Igaza van, — még mindig védelmezzük — de azért még sincsen igaza. Olyanforma egyéniség ő, mint amilyenről a költő énekel: *Hajtson Szentlélek, vagy a kocsmá gőze, En nem leszek a szürkéék hegedőse*. Hát nem az, sehogy sem az, miközben a kollégium tetején pengeti lantját, minden hamarabb inkább, mint a szürkéék hegedőse. De, sajnos, csak a kocsmá gőze hajtja, nem a Szentlélek. Ez az egyetlen hibája, de ez az egy öreg hiba. Jóvátehetetlen hiba. A francia szokásmondás szerint súlyosabb vétség, mintha igazán bűn volna.

Úgy érezzük a Jókai korától elválasztó mesgyén (mely a bölcsőnk s koporsónk közti űrnek felel meg s századokat választ el egymástól), hogy Debrecen sohasem nélkülözheti a maga lúnátikusát. Mindig kellett ide lúnátikus, ma is kellene.

De a régimódi lúnátikus már kiment a divatból. Különb legényre volna szükségünk nálánál, sőt valahogy olyan időket élünk, hogy nem is volna elég egy ilyen legény-a-talpán lúnátikus, hanem egész csapat lúnátikusra áhítozik a jelenvaló világ.

Szakasztott olyanok legyenek ezek az újfajta fiatalok, mint amilyen a régi volt, kivéve annak azt az egyetlen fogyatkozását, hogy nem a Szentlélek „gőze“ hajtotta, hanem a kocsmáé.

Ne legyenek hát szürkéék és józanok, ó, a világért se legyenek. Hadd mondja rájuk a világ, hogy „csajbókosak“ egy kicsit, mert rettenetes volna, ha kiszikkadt életünk eszterengába szorítaná őket. Az a fontos, hogy adandó alkalommal jogosan válasszolhassák a vádakra: *nem vagyunk bolondok, nemes Festus, ellenkezőleg: mi szóljuk az igaz és józan beszédeket*.

Debrecen népének szüksége van ilyen „bolondokra“, mert már jóideje hiába mereszi a szemét és nyújtogatja a nyakát: semmi különös dolog nem történik a kollégiumnak sem a tetején, sem a belsejében. Mintha nem is a fiatalok városa volna Debrecen. Az utolsó nagybotos alaposan agyonverte gerundi mával az utolsó debreceni tüzet, mert már időtlen idők óta nem ég itt semmi néven nevezhető tűz. (Levert berena sincs, az igaz, nagyobb a rend, mint hajdanában. de mit ér, ha a nagy nyugodalmas világban a tüzek is hamvukba haltak.)

Nagyerejű, nótás, erős koponyájú „lúnátikusokat“ keres Debrecen népe, de persze nem afféle „ál“ holdkórost, aki csak teszi magát, nem igazi „bolond“. Nem is igazi holdkórost, mert annak a mászkálásaiból viszont semmi haszon nincsen. Még

inkább kártól tart az ember, mert az ilyen szerencsétlen lebu-
kik és szörnyet hal, mihelyt valaki erősebben rákiáltva, fel ta-
lálja ébreszteni delejes álmából éppen akkor, mikor a legmere-
dekebb helyen kapaszkodik, ahova józan perceiben, világos
nappal dehogy mert volna még tán a tekintetével sem odaorcát-
lankodni. Olyan ifjakra van szüksége Debrecen népének, akiket
Krisztus varázsolt „holdkórosakká“. Akik mindig az ő kereszt-
jére függesztik a tekintetüket („foglyok“, „szerelmesek“, *szoron-
gatja és kényszeríti őket ez a központi érzésük*) s akiknek a
nagy dolgok véghezvitelére nem a telihold vonzóereje kölcsönzi
a készséget és a képességet, hanem a vigasztaló Szent Lélek
ereje, mely kitöltetett volt rájuk.

Ó, ha egy ilyen kis csapat megindulna bizonyságtevő út-
jára, akkor csudadolgok történének Debrecen városában. Nem
okvetlenül éjjel és nem kizárólag a kollégium tetején. Meg-
változna a mindennap areulatja, ha nem is fordulna fel
fenekestül minden. Újra tényezővé válnék az ifjúság, ha nem
is dűtné-borítná rakásra a berenákat a nagy meg a kis bottal.
A mostanában győztesként forgoló alja-népségnek, Nyaviga
Lőrincéknek bealkonyulna, mert a „minőség forradalma“ le-
szorítaná őket a porondról, ahol ezúttal, sajnos, nekik áll a
világ. Bebizonyosodnék, hogy nem afféle *szugolyában lett dol-
gok* ezek, melyek az új fiatalokat lelkesítik.

Jaj, csak jönnének már! Az ember nem tudja, melyik
irányból várja őket. *Még utoljára megesik velünk a szégyen,
hogy nem a kollégium felől kanyarodnak a Piac-utcára.* Hogy,
azt mondják, a kollégiumban nagyon nehéz a helyes ösvényt
kiválasztani. Ott vannak egymás mellett a keresztutak: az *anya-
könyvtár* vasajtáját szakítsák-e fel? Vagy a *Hatvani sírkövét*
emelgessék? Esetleg az *emléktábla* betűerdejéből törjenek elő?
Mebolygassák netalántán az *oratórium* békés esőndjét? *Cétu-
sok* hagyományait zúzzák izzé-porrá?

Amilyen kiszámíthatatlanok, még majd *postán* küldetik
magukat a címünkre expressz ajánlva. Külön jelzéssel: éjjel
is kézbesítendő.

Hiszen az apostolok is leveleztek.

Meglássátok, ezen a „régí“ *postán* jönnek. Reméljük, hogy
a címzett se meg nem halt, se el nem költözött, sem a külde-
ményt elfogadni nem vonakodik.

A debreceni konferencia mérlegen.

Itt az ideje, hogy a Debrecenben összesereglett nemzeti konferenciát hiteles mérlegen megmázsáljuk. Mi debreceniek voltunk a házigazdák, nekünk kell a nagy vendégség után mosogatni, sepergetni, nagymosást és nagytakarítást tartani, elszámolni, a végén emberileg szólva megállapítani, mi és mennyi a látatja a nyári napoknak. Vigyázzunk arra is, hogy hiteles mérlegünket igazán a legnagyobb mértékhitelesítő pecsételte légyen meg. Azokat az értékeket, amelyekről itt most egyedül eshetik szó, imponderabilia-k-nak, meg-sem-nagyon mérhetőknak nevezik. Csak az Ige mérlege alkalmas a mérésükre. Még a patikamérleg, vagy a Vegytani Intézet műszerei sem elegendő mértékben finomak hozzá.

Ezen a mérlegen semerre sem billen „rúdja közép nyelve“, ha ilyen emberi súlyt teszünk az egyik tányérra, mint KIE-propaganda, vagy egyházi érdekek. Nem tudjuk, hány új tagot nyert az ifjúsági egyesületi szervezkedés, vagy hány jobbtemplomos ifjú ment haza innen jámbor szándékokkal a szívében. Nem tudjuk, nem tudhatjuk. Még akkor sem tudnók igazán, ha bizonyos idő elteltével örvendező jelenségekből megbízható statisztikai adatok mosolyodnának elénk. Örülnénk ezeknek a drága szívvidámító adatoknak teljes szívünkben mi is, együtt örvendeznénk az örvendezőkkel, de a konferenciának magának csak közvetett jelei volnának ezek az adatok.

Mert mi is tulajdonképpen egy-egy ilyen konferencia?

Minden kedves olvasónk volt már valaha életében beteg, ha nem is nagyon, vagy nem is soká. Ismeri a vizes ruhát, halhatta emlegetni bizonyára annak jótékony gyógyító hatását. Orvosságot is igencsak szedett be egyszer-másszor. Hidegvizes ruháról, továbbmenve operáló késről, villanykezelésről az a baba van elterjedve, hogy gyógyítanak. Azaz: meggyógyul tőlük az ember. A kórház, az orvos is gyógyítanak. Pedig az a tévedés. Sem az egyik, sem a másik nem gyógyít. A beteg gyógyul, vagy nem gyógyul, de körülötte-mellette senki, semmi nem gyógyít. Hát mit csinál? — kérdezhetné valaki. Kedvező körülményeket iparkodik alkotni arra, hogy a beteg meggyógyulhasson. A beoltás is ilyesvalami. Akit pl. himlő ellen beoltanak, arra kényszerítik, hogy olyankor és úgy legyen himlős, amikor még nem csak kibírja, de egyenesen és hosszú évekre felfegyverkezik ezutánra is himlő ellen. Azzal, hogy nem legyengült állapotban és nem súlyos himlő ellen, hanem életerősen kicsi himlő ellen védekezett a szervezete, kitermelhette magából a himlő „ellenmérget“. Jó darabig nem érheti hasonló támadás készületlenül, fegyver nélkül.

Valami ilyen alkalom a konferencia is fiatalemberek életközösségére nézve. Éli a világát egy ilyen életközösség falvak-

ban, városokban, tanyákon, szanaszét, egyszer aztán — négy évben egyszer — a lehető legkedvezőbb körülményeket teremtik a számára, hogy meggyógyulhasson. Konferenciára hívják, azaz kényszerítik, hogy közösségi életét a legideálisabb módon és mértékben élje. Úgy töltsön el néhány napot, vagy egy egész hetet, ahogy tulajdonképpen mindig legeslegjobb volna, ha élne, Krisztus királyságában. Bizonyságot nyerve, bizonysgot téve, egymás terhét hordozva, Isten országát itt e földön megvalósítva.

Szeretném egy példán megmutatni. Odakint a világban úgy van, hogy ha van pénzem, elmegyek egy másik emberhez és megvásárlom azt, amire szükségem van, azaz adok neki pénzt és megkapom tőle az ellenértékét. A konferencián is szerepelt a pénz. De ki merné azt állítani, hogy adásvétel csereeszköze volt? Kérdezzük meg a résztvevőket s meglátjuk, hogy kétféle csoportban helyezkednek el. Van, aki többet kapott a pénzéért, mint amennyit a pénze ér, van aki kevesebbet kapott érte. A pénz ellenértékét nem kaphatta senki. Ez pedig azt jelenti, hogy a konferencia kért és fogadott is el pénzt, de nem adott érte semmit. Függetlenül a pénztől adhatta, amit adhatott. Voltak, akiknek nagyon sokat adott. Voltak, akiknek semmit sem adott.

Lessük meg egy fiatal barátunkat vacsora közben. Ragyog az arca. Maga sem tudja, mitől és miért, megpróbálom kitalálni magamtól, hiszen hasztalan is kérdezni tőle. Ezt árulja el a ragyogás az arcán: Istenem, de jó a ma történetek után ezek között a testvérek között itt ülnöm és beleharapnom abba, amit a gondviselő Atya adott éppen mostanra. Mit is kéne csinálnom, hogy ugyanezt az örömet mennél többen érezhessék. Marci öcsém is példának okáért, aki ide nem jönne most még a félvilágért.

Kedves testvéreim, én azt sem tudhatom, hányan éreztek így a konferencián. Még kevésbé tudhatom, hogy kinél mi lett a sorsuk az ehhez hasonló érzéseknek és ki hogyan érez most, sok-sok nappal a konferencia után. Pedig ha se az egyiket, se a másikat nem tudom, akkor emberileg nem mérhetem meg a konferencia hatását.

Mert — veszíték-e észre? — akkor volt jó a konferencia, ha sokan ülték körül akkortájt az asztalt, telve ilyen és sok más e fajta érzésekkel, és akkor volt jó a konferencia, ha az ilyen érzések nem multak el az idők múlásával azóta sem. Az volt a hidegvizes ruha, az orvosság, az operálókés, a villamoskezelés, az oltóanyag, a patika, a doktor, a klinika, az ápoló és minden a beteg körül, hogy a konferencia közösségi élete ilyen érzéseket szült a résztvevők lelkében. És az volt a megfakadt himlóoltás, hogy a konferenciázók némely része azóta hősiiesen ellenáll a világ ama csábításának: élj úgy, mint azelőtt. Nem él úgy. Nem élhet úgy. Kezébe veszi a kenyeret.

A világ azt sűgja a fűlébe, tiéd, megdolgoztál érte. Vagy azt, látod milyen kevés, milyen fekete, milyen száraz . . . Annak a másíknak több, jobb, puhább van. A „himlő ellenmérge“ neki-megy ennek a mérégnek és még csak nem is érzik többé a mérég hatása. Testvérünk kezébe veszi a kenyeret és úgy érzi: ezt adta Isten nekem mára. Kőrűlnéz. Igazán nekem adta? Vagy nekünk? Vagy másnak, úgy, hogy én adjam oda? De jó itt élni ezen a világon, testvérek között . . . Testvérek. Itt vannak. Hol vannak? Ki az én testvérem, Krisztusban, éppen mára?

Kedves testvéreim, ezen a mérlegen én a konferenciáról csak ennyit mondhatok: már akkor éreztem, hogy ez a konferencia ébreszthet ilyen önálló drága érzéseket. Most éppen esendességben vagyok és érzem, hogy valóban ébresztett is. Szám és személy szerint nem tudom bizonyítani, amit mondok. De két vers üzenete pecsétet üt erre a kijelentésemre s hitelesíti azt. A 112. zsoltárból ezt olvasom: az igazakra világosság fénylik a sötétben. A Jelenések könyvének 12. részéből meg ezt: Most lett meg az idvesség és az erő és a mi Istenünknek országa és az ő Krisztusának hatalma. Az egyik parancsolja nekem: ird meg, hogy *világosság*. A másik: ird azt, hogy *most*. Engedelmeskedem.

Nemzeti konferencia száz év múlva Debrecenben.

Igen tisztelt kedves Szerkesztő Úr!

Becses lapjuk saját tudósítója, már mint csekélységem, alázatos szerény szolgáluk, tegnap délután az express hajóval kikötött a debreceni nemzetközi kikötőben. (Igazán remek gondolat volt az alföldi öntöző csatornahálózat egyik ágát hajózhatóvá tenni, nincs megnyugtatóbb formája az utazásnak a csendesen tovasikló hajókázásnál.) Már együtt találtam az egész KIE-t, a 25.000 magyar ifjú ezúttal is biciklin és gyalog seregett egybe a tíznapos táborra. Csodálkozó kérdésemre azt a választ adták, hogy az egybegyűlés régi módja még ma is helyesnek bizonyult, régi időtartama azonban túlrövidnek. Legalább tíz együtt töltött nap szükséges az összelelegedéshez és a sikeres evangélizáláshoz. Mióta tíznaposak a konferenciák, megsaporodtak a táborbontó gyűlések bizonyágtévői és megélnkűltek a reggeli csendes órák eszmeváltó beszélgetései. Sőt kifejlődött egy harmadik fajtája a közösségi életformáknak: a párosan sétálók, négyszemkört bizalmasan beszélgetők és a kettesben imádkozók hatalmas csapata.

Mikor kalauzom lelkes szemébe néztem, egyszerre megéreztem, hogy rajta keresztül üzenetet vihetek haza, a *százestendővel ezelőtti* régmúlt debreceni konferenciájának. Pergőtűszerűen következtek lázas kérdéseimre a meglepő feleletek.

— Hol van az a 25.000 főből álló roppant magyar tábor?

— Sehol. Szét vannak osztva. Sokan a finn, német, svájci és dán táborba mentek tanulni, mások a cseh, lengyel, tót, oláh, horvát és szerb KIE-kkel barátkoznak, ismét mások a török és orosz fiatalemberek előtt próbálnak bizonytságot tenni az evangéliom öröme felől.

— Tíz nap múlva széteszlik a tábor?

— Eredetileg úgy terveztük, de ez ma már csak részben lehetséges. Tegnap ittjárt a diósgyőri vasgyár igazgatója és olyan megható szavakban hívta meg a konferenciát vendégül újabb tíznapos evangélizációra, hogy lehetetlen volt kéréséből a Szentlélek világos parancsát ki nem hallanunk. Érezzük meg — így végezte szavait — hogy az ottani gyári munkás ifjúság Krisztus felé kívánczó vágya hasonlatos a gabonaföldekhez, amelyek már egészen fehérek az aratásra.

— Itt, ahol nem vendégül látják a konferenciát, mennyibe kerül ez a tíz nap?

— Kinek hogy. A konferencia két táborból áll. Azok, akik most vannak itt először, nem fizetnek semmit.

— Azok költségeit ki fedezi?

— Részben a munkálkodó tagok, részben a KIE szenior csoportja. Van olyan szenior, aki egymaga 2000 európai dollárt ajánlott fel erre a célra. Igaz, hogy az illetőt fiatal inas korában annakidején a debrecen—ohati egyházközség presbitériuma huszadmagával ingyen küldte ki egy balatoni konferenciára.

— Mégis, mennyibe kerül egy-egy résztvevő a konferenciának?

— Nem lehet tudni, mert kiszámíthatatlan a debreceniek lelkes áldozatkészsége. Valósággal elhalmoznak bennünket minden jóval.

— Ó, az egyszerű emberek már a mi időnkben nagyon jószívűek voltak...

— Most már nincs különbség egyszerű vagy gazdag és hatalmas ember között. Mert nézze, kérem. Nagyon szép, hogy egy csapókerti testvérünk egész gyümölestermését ideadta számunkra. De higgye el, a vezetők meg szellemi javaikat osztják meg hűségesen velünk. A hajnali imaórákat a tiszteletes püspök úr végzi például. Előadóink között az egyik előadássorozatunkon felváltva szerepeltek egy temetőcsászár, az egyetem egyik professzora és pedellusa, valamit a város polgármestere. Hollandiából egy gyáros, Kanadából viszont egy bádogossegéd jöttek el meghívásunkra és költségünkön bizonytságot tenni. Legmeghatóbb volt azonban a kollégiumi internátus felügyelőjének váratlan betoppanása közibénk, aki nyári üdülőszabadságát megszakítva, repülőgépen száguldott haza a Fidszi-szigetéről, mert egy rádió leadott téves információ szerint valami fennakadás történt az óriási tömeg élelmezése körül. Mikor meg-

tudta, hogy hasztalan törekedett, olyan nagyot és jóízűt nevetett, hogy az evangéliumnak eleddig mereven és dacosan ellenálló egyik kalmük csoport felállott és bejelentette, hogy átadja életét Annak, aki az ilyen lelki erőt ingyen, kegyelemből ígéri és adja. A kalmük csoport megfordulása egyébként azoknak a hajdúsági és kunsági városoknak és falvaknak a kiküldötteire is mély hatást gyakorolt, ahol még ma sincs Keresztény Ifjúsági Egyesület.

— Keresztény? Talán keresztényen?

Kísérőm erre is felelt valamit. Feleletének hatalmas ereje azonban olyan hirtelen jött, hogy százesztendőőt visszarepültem tőle. Valami olyat mondott, hogy ilyen problémák száz esztendő múlva már nem lesznek. Legnagyobb sajnálatomra többet tehát nem tudhattam meg a páratlan érdekességű konferenciáról. Ezt a levelet is a mostani Debrecen egyik zugában írtam végig. Nem álmodtam, Szerkesztő Úr kérem, higgye el. Láttam. Más az álom és egész más a látás.

Igaz tisztelettel és szeretettel maradtam testvére az Urban.

Tartalom

<i>Előszó</i>	Oldal	5
---------------	-------	---

MAGYAR TETT, MAGYAR ERKÖLCS.

I. <i>Egy magyar tudós: Fehér Gábor</i>	— — — — —	12
II. <i>Egy magyar művész: Arokháty Béla</i>	— — — — —	26
III. <i>A magyar tettrendszer</i>	— — — — —	31
IV. <i>A magyar társadalom etikája</i>	— — — — —	36

A MAGYAR DIÁK ÉS A DIÁKSZÖVETSÉG.

I. *A középiskolás diákmunka elvei.*

Egy magyar diák: Kis Gábor	— — — — —	42
Egy magyar tanár: S. Szabó József	— — — — —	44
Egy magyar iskola: a református kollégium	— — — — —	48
Egy magyar autonóm iskolafenntartó: a református egyház	— — — — —	54
Egy magyar középiskolás diákújság: Az Erő.	— — — — —	59
<i>A tulajdonjog vitája</i>	— — — — —	59
<i>A nyolcadik év végén</i>	— — — — —	66
<i>A XII. esztendő indulóján</i>	— — — — —	67
<i>Egy belső ünnep</i>	— — — — —	68
<i>Egy helyreigazító nyilatkozat</i>	— — — — —	68
<i>Fordulat</i>	— — — — —	69
<i>Bonyodalom</i>	— — — — —	72
<i>Megakasztó jelenet</i>	— — — — —	73
<i>Végkifejlet</i>	— — — — —	74
<i>Búcsú Az Erőtől</i>	— — — — —	76

II. A főiskolás diákmunka elvei.

Az elvi alap — — — — —	77
A szervezkedés és a propaganda — — — — —	80
Az egyetemi humanista képzés és a „sváda“ veszedelme — — — — —	81
A világnézeti alap és a mindennap realizmusa — — — — —	83
A társadalmi szolgálat és a missziós küldetéstudat kettősége — — — — —	87
Hivatásszerűség és küldetésszerűség — — — — —	91
Kongresszus és szeminárium-e, vagy valami egyéb, sőt több? — — — — —	93
A módszerkérdés megvitatása — — — — —	97
A jubileum lehetősége diákmozgalmakban — — — — —	100
A tudomány és a lelki feszültség áhítatos foka — — — — —	103
Volt diákok találkozói — — — — —	106
Tanár a diákkonferencián — — — — —	108
Tanár és a diákok pályaválasztási problémája — — — — —	109
Tanár és a diákok mozgalmi élete — — — — —	111
Főiskolás diákok felelőssége középiskolásokkal szemben — — — — —	113
Egy főiskolás diákújság: a Diákvilág — — — — —	115
Közösség és közösségi felelősség — — — — —	119

A MAGYAR INAS ÉS A CSERKÉSZET.

I. Cserkészelvek.

Világnézet és cserkészzet — — — — —	127
Cserkészvilágnézet — — — — —	131
Világnézeti cserkészzet — — — — —	134
Cserkészzet és pedagógia — — — — —	137
Cserkészzet és felekezetek — — — — —	138
Cserkészzet és kultúra — — — — —	139
Cserkészzet és cserkész „tanmenet“ — — — — —	142
Cserkészzet és fegyelem — — — — —	144
Cserkészzet és kegyelet — — — — —	146
Cserkészzet és társadalmi szokások — — — — —	147
Egységes magyar cserkészszellem — — — — —	148
Búcsú a cserkészettől — — — — —	150

II. A cserkészzet mint mozgalom.

A világnézeti cserkészzet mint mozgalom — — — — —	151
Cserkészszázlő-avatás mint mozgalmi problémák tisztázása — — — — —	152
Tanonc-cserkészzet — — — — —	154
Falusi cserkészzet.	
Tábor után. A BKIE cserkészek nyári vidéki munkája 1922-ben — — — — —	155
Beszámolók — — — — —	156
Őszi tábor — — — — —	161
Leánycserkészzet — — — — —	162

III. A cserkészzet mint magyar munkatér, munkaalkalom és munkamódszer.

A cserkészzet és a néplélek — — — — —	165
Óregcserkészzet és magyar lélek — — — — —	172
A regős-mozgalom — — — — —	194
Cserkészzet és zene — — — — —	196
Cserkészzet és színpad.	
Egy cserkészszindarab szerzői utasításai — — — — —	197
Magyar népi jelenetek rendezésének gyakorlati problémái — — — — —	199

Cserkészzet és költészet.	Oldal
<i>Petőfi tábortűz</i> — — — — —	201
<i>Cserkész megemlékezés Jókairól</i> — — — — —	205
<i>Toldi mint cserkész</i> — — — — —	212

A MAGYAR LEGÉNY ÉS AZ IFJÚSÁGI EGYESÜLET.

I. *Az ifjúsági egyesülés.*

Az ifjúsági egyesülés alapelvei — — — — —	218
Az ifjúsági egyesülés „négyes” programja — — — — —	228
Szabadművelődési munka lehetőségei az ifjúsági egyesülés keretében — — — — —	233
Az ifjúsági egyesülés kezdetei világszerte — — — — —	238
Az ifjúsági egyesülés kezdetei Magyarországon — — — — —	240
Az ifjúsági egyesülés magyar nemzeti keretei — — — — —	241
Az ifjúsági egyesülés a vádlottak padján — — — — —	243
Búcsú az Ifjúsági Egyesülettől — — — — —	249

II. *A szabadmisszió és az egyház.*

Ecclesia semper reformari debet — — — — —	250
Az ifjúsági egyesülés és a reform — — — — —	251
Az ifjúsági egyesülés gondolatának jubileuma — — — — —	257
Az ifjúsági egyesülés és tagjainak felelőssége — — — — —	258
Az ifjúsági egyesülés és az egyházak — — — — —	260
Emlékirat a református egyetemes konventhez — — — — —	261
A református egyház és a szabadmisszió — — — — —	266

III. *Az ifjúsági egyesülés elvi kérdései.*

A test problémái.

Ifjúságunk időszerű kérdései — — — — —	268
Az ifjúság nyitott sebei — — — — —	271
Táncoljon-e vagy sem az ifjú? — — — — —	272
A tiszta élet ellenzéke — — — — —	275
A tiszta élet lehetősége — — — — —	276
A fonóba szól a nóta — — — — —	276
Férfi sorsa a nő? — — — — —	277
Törvény és szabadság — — — — —	278
„Nem jó az embernek egyedül lenni” — — — — —	280
„Kit vegyek el?” — — — — —	281

A társadalom problémái.

Eredményesebb szolgálat — — — — —	290
Kétféle sor, kétféle sors — — — — —	292
Mester és kontár mai modern világunkban — — — — —	293
Az elvtársak és ömértóságáék — — — — —	294
Üri foglalkozás — — — — —	296
Ürgyűlölet — — — — —	296
Ürhatnomság — — — — —	299
Leszek-uraság — — — — —	301
Üri mivoltunk — — — — —	303

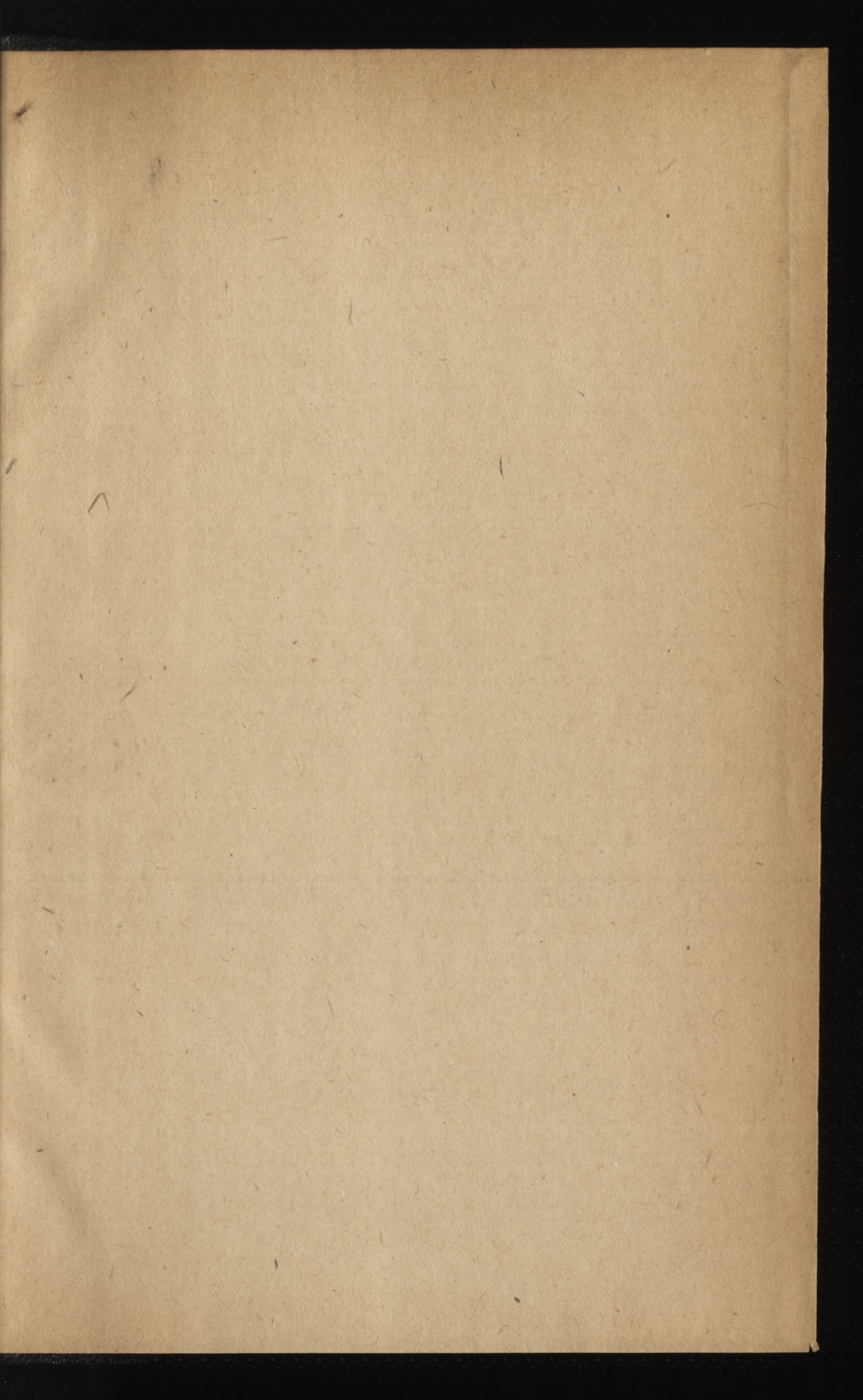
IV. *Az ifjúsági egyesülés munkamódszere Magyarországon.*

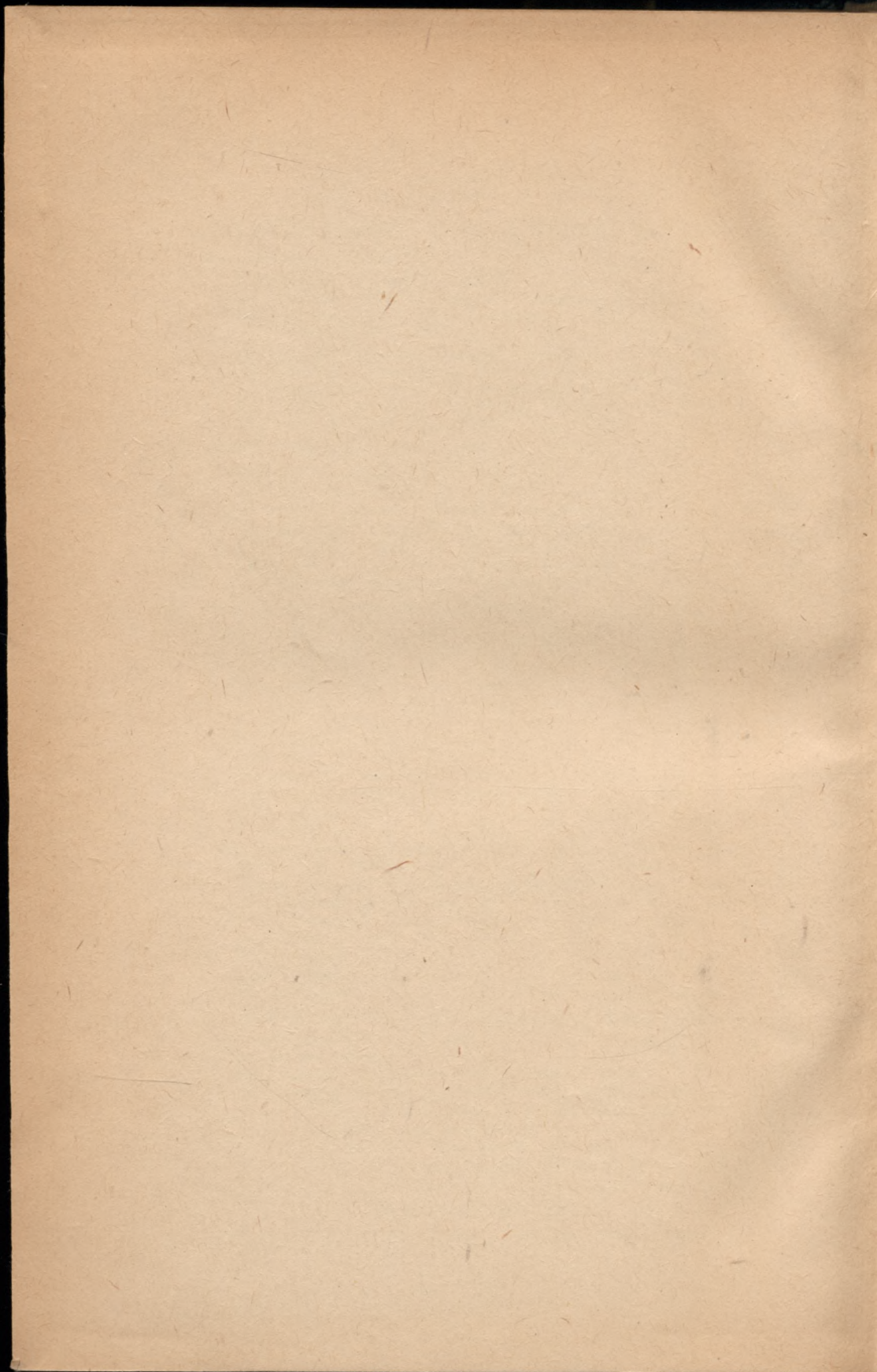
A serdülő-munka problémái — — — — —	306
Anyag és módszer — — — — —	309
Egy magyar ifjúsági vezető: Megyeresy Béla — — — — —	316
Egy magyar ifjúsági egyesületi centrum: Debrecen.	
<i>Miért szerette Megyeresy Béla Debrecen?</i> — — — — —	317
<i>Új debreceni lúnátikusok</i> — — — — —	319
<i>A debreceni konferencia mérlegen</i> — — — — —	322
<i>Nemzeti konferencia száz év múlva Debrecenben</i> — — — — —	324

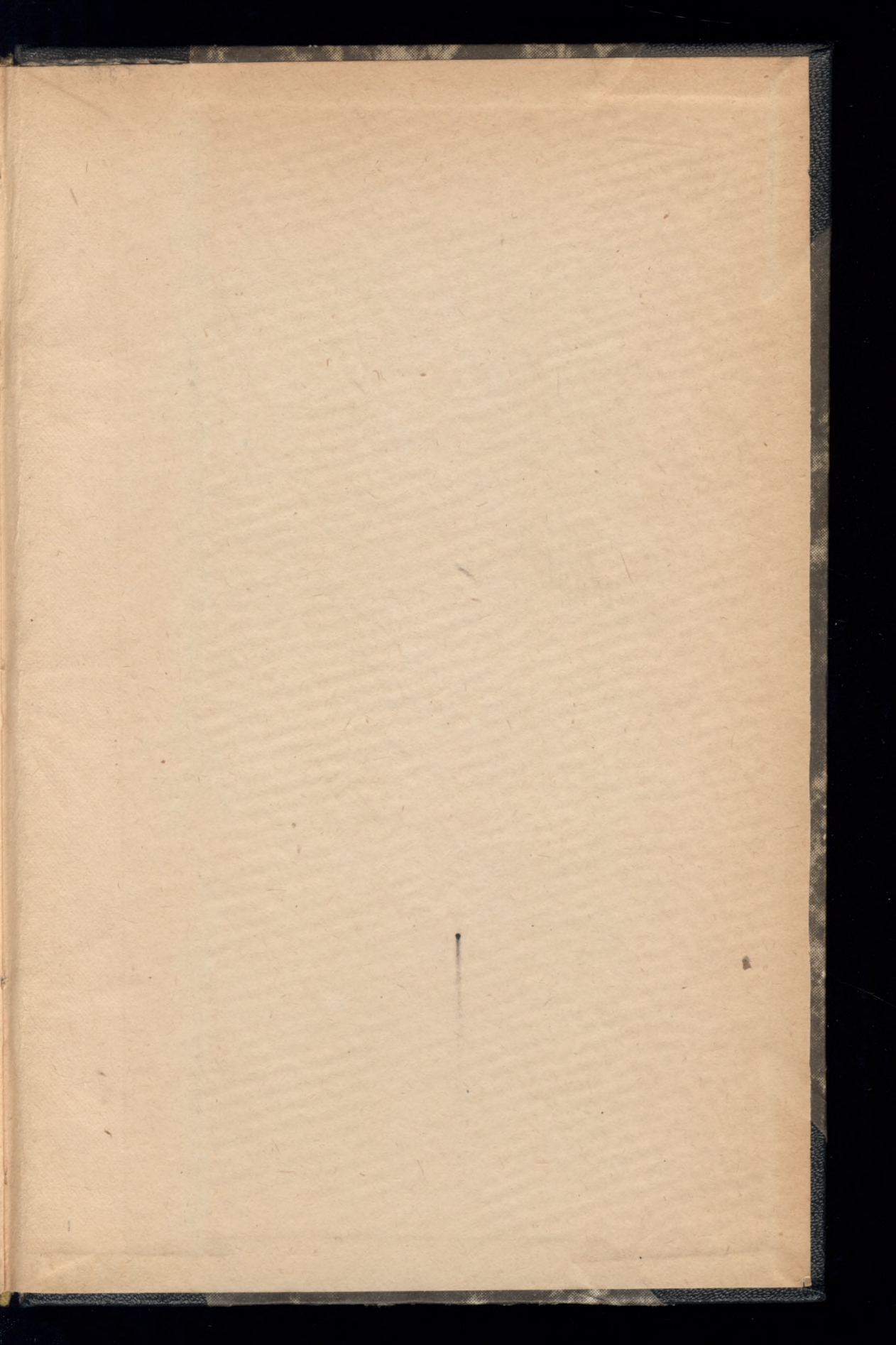
Felelős kiadó: Szabó Imre.

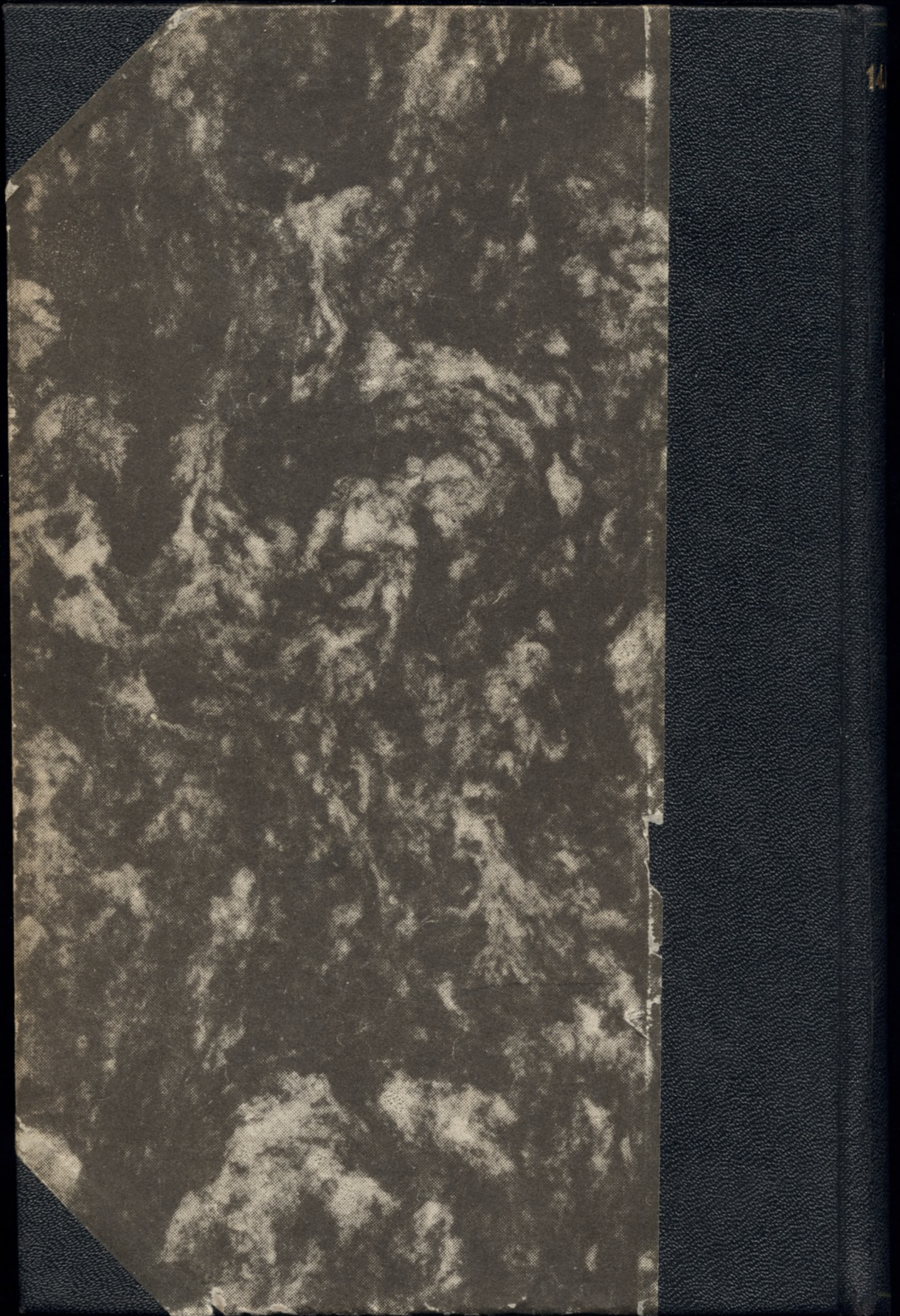
Sylvester Nyomdai Rt., Bpest. — Felelős vezető: Schlitt H.

14.048/III. 2

Karácsony
—
MAGYAR
IFJUSÁG